

(verzamel) **MAP**
BOERENKAAS
KWALITEIT en AFZET
met o.a.

*Vereniging van Kaashandelaren
Bodegraven e.o.*

Kaascontrolestation Z.-Holland VV.

Bond van Kaasproducenten

Vereniging Het Kaasmerk

Heruitgave: www.zuivelhistorienederland.nl

1e geplaatst als versie 2012-12-27

Snelkeuze		/ 1910 / 1915 / 1920 / 1925 / 1930 / 1935 / 1940 / 1946>	blz
		Boerenkaas / Bodegraven / Kaascontr.-St.-ZH. / R.Z.St.Leiden / Bond.v.Kaas prod / Het Kaasmerk / Ver. Leidsekaas Pr / BIJLAGEN / Utrecht tijdelijk / xx	
1903-05-20	LD	Over: <i>kaasvervalsing</i> Ver. bestrijding van de knoeierij in Boter- en Kaashandel.	31-12
1903-10-23		Vergadering Hollandsche Maatschappij van landbouw. ‘Onze kaaskwaliteit’	05-01
1904-11-19		Vergadering Ver. kaashandelaren over het rapport der Kaascommissie Holl. Mij. v. L.	31-12
1905-01-08		Boekje: ‘De kaaskwestie’ – door Rinkes Borger	
1905-04-19		Agendapunt Holl. Mij van Landbouw – wijziging in kaas-rapport	
1906			
1906-07-15		Door H. M. v. L Request aan de Regeering voor kaaswetgeving	03-01
1906-07-25		Nederlands 1e Kaascontrolestation komt in Noord-Holland	03-01
1906-10-15		<i>Oprichting Ver. Kaascontrole in Zuid-Holland.</i>	03-01
1906-11-06		Agenda Vergadering Kaascontrolestation Z.-H.	03-01
1906-12-13		<i>Opgericht vereniging van kaashandelaren rond Bodegraven en omstreken</i>	
1907			
1907-01-01		Start Kaascontrolestation Z-Holland. – met namen eerste leden	03-01
1907-01-16		Ver. Kaashandelaren: Is aansluiting <i>kaascontrôlestation Z-Holland</i> wenselijk?	03-01
1907-03-08		<i>Oprichting Nederlandse Vereniging van Kaashandelaren – tegen merken van 40% kaas</i>	05-01
1907-11-02		Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren tegen opgedrongen <u>vrijwillige</u> contrôle	05-01
1908			
1908-01-04		Over: Achteruitgang kwaliteit Nederlandsche kaas in Hamburg!	03-01
1909			
1909-01-16		Verslag vergadering Ned. Vereniging van Kaashandelaren	05-01
1909-01-30		Circulaire Kaas contrôlestation Z-H. – kaas alleen van <u>volle melk</u>	
1910			
1910-02-25		Algemene vergadering Kaascontrole-station Z.-Holland	05-01
1910-03-15		Kort overzicht ontstaan Vereniging Het Rijkskaasmerk Zuid-Holland.	04-01
1910-03-18		Verslag vergadering Holl. Mij. v. Landbouw afd. Bodegraven. – Kaaskwestie	05-01
1910-05-21		Doel van het <i>Kaas-Contrôlestation Zuid-Holland.</i>	
1910-06-03		Vergadering Ver. v. Kaashandelaren.	
1910-09-05		Tweede Kamer Wetsontwerp: ‘Merken van Kaas.’	
1910-09-22		Oudewater Landbouwtentoonstelling: resultaat keuring gecontroleerde kaas.	
▲			
1911			
1911-01-28		Algemene vergadering Kaascontrôle-station Z-Holland	
1911-03-11		Verslag Vergadering Vereniging Van Kaashandelaren.	
1911-09-21		Verslag vergadering Kaascontrolestation Z-Holland	
▲			
1912			

1912-03-13		Vergadering Kaascontrôle-station Zuid-Holland.	
▲			
1913			
1913-03-07	LD	Vergadering Kaascontrolestation Zuid-Holland	
1913-07-26	LC	Rijkstoezicht op volvette kaas.	
1913-10-04	SC		
1913-10-24	LD	Adres aan Minister door <i>Ver. v. Kaashandelaren</i> .	
1913-11-11	LC	Verslag Vergadering <i>Kaascontrôle-station in Zuid-Holland</i> .	
1913-11-21	LD	Verslag Vergadering Kaascontrolestation Zuid-Holland.	
▲			
1914			
1914-02-12		Verg. HMvL. Afd. Alblasserwaard -Lezing Kaascontrolestation– Dr. v. Guluk.	
1914-03-06		Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.	
1914-03-11		Vergadering Kaascontrolestation Zuid-Holland.	
1914-04-03		Kaasmerk VV - ..... Geen onderscheid Boerenkaas of Fabriekskaas	
1914-04-28		Opheffing: Ver. tot bestrijding van knoeierijen in den boter- en kaashandel	
1914-10-28		Uitvoerverbod van kaas.	
1914-11-20		Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.	
▲			
1915			
1915-02-09		Tweede Kamer Toelichting: De Kaascontrôle in Nederland	
1915-03-13		Vergadering Kaascontrole-station Zuid-Holland.	05-01
1915-03-26		Verslag vergadering Ver. van Kaashandelaren	
1915-04-30		Verslag vergadering Ver. van Kaashandelaren	
1915-05-22		Strijd tussen <i>Bond van Kaasproducenten en kaashandelaren</i>	
1915-05-29		Spoedvergadering Bond van kaasproducenten.	
1915-09-25		Verslag Verg. Holl Mij. van Landbouw – dr. H. van Gulik over boter- en kaascontrole	
1915-10-30		Vergadering Kaascontrole-station Zuid-Holland. – exportverbod kaas	
▲			
1916			
1916-03-10		Vergadering Kaascontrole-station Zuid-Holland.	
1916-09-02		Nederland in de Oorlog: Stremselvoorziening 1917	
1916-09-15		Voorzitter Boter- en Kaascontrolestation Z-H onverwacht Overleden	
1916-11-02		Tienjarig bestaan Kaascontrole-station Zuid-Holland,	
1916-11-28		Verslag verg. Ned. Ver. van Kaashandelaren.	06-01
▲			
1917		Gezocht op Gulik Korteweg Kaascontrolestation .....niets / ook GC	
1917-05-17		Verslag verg. Bond van Kaasproducenten.	10-01
1918		ook GC	

1918-04-19		Verslag Vergadering Kaascontrole Zuid-Holland	10-01
1919		ook GC	
1919-04-04		Verslag Verg. Kaascontrôlestation Zuid-Holland.	10-01
1919-06-07		Over: De kaasprijzen en komst nieuwe exportregelingen	
▲			
1920		ook GC	
1920-03-05		Verslag Vergadering Kaascontrole Zuid-Holland	
1920-09-15		Nieuwe regeling voor Uitvoer van kaas in Staats Ct.	
1920-12-24		Verslag verg. Bond van Kaasproducenten.	
▲			
1921		ook GC	
1921-02-08		<i>Ver. van Kaashandelaren:</i> Uitvoer van Kaas en klachten over het Rijksmerk.	
1921-10-26		<i>VVZM:</i> (Part.) in Algemeen Zuivelblad ‘De Boter- en Kaaswet.’	
1921-12-10		Verslag vergadering <i>Bond van Kaasproducenten</i>	
1921-12-12		<i>FNZ, CBTB, KNLC en NBB,</i> bezwaren tegen ontwerp ‘Boter- en Kaaswet.’	
▲		Zie opmerking 1921-12-17 in MAP KCS.-NH. Over veel te hoge uitgave bestuur KCS.-ZH.	
1922			
1922-04-28		Verslag verg. <i>Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas.</i>	
1922-05-20		Gegevens uit jaarverslag (2e) <i>Vereniging. „Het Kaasmerk”.</i>	
1922-09-02		Over: Weer uitvoer mogelijk voor <u>gemerkte</u> kaas.	
▲			
1923		Niets in GC Gulik kaascontrolestation	
1923-04-20		Verslag vergadering (3e) <i>Vereniging „Het Kaasmerk”.</i>	
1923-07-06	LC	Wat betekend heden ten dagen <i>volvet</i> bij kaas? – Uit „Volksvoeding”	
1923-10-08		Vergadering afd. Leiden ‘ <i>Kaascontrolestation Z-Holland VV.</i> ’	
1923-11-23		Verslag vergadering <i>Bond van Kaasproducenten.</i>	
1923-11-24	NGC	De Rijkskaascontrôlemerken en de kaascontrôlestations. A	
▲			
1924			
1924-01-19	LC	De Rijkskaascontrôlemerken en de kaascontrôlestations. B	04-01
1924-03-28		Jaarvergadering (4e) <i>Vereeniging Het Kaasmerk.</i>	
1924-04-04		Verslag vergadering Kaascontrolestations Z.-Holland VV.	
1924-06-11		Schrijven: <i>Ver v. Kaashandelaren</i> tegen Franse wetgeving.	
▲			
1925			
1925-02-27		Verslag Vergadering <i>Kaascontrôlestation Zuid-Holland.</i>	
1925-03-06		Verslag (5e) Verg. <i>Vereniging Het Kaasmerk.</i>	09-01
▲			
1926		Niets in GC Gulik kaascontrolestation	
1926-03-05		Jaarvergadering (6e): <i>Vereeniging Het Kaasmerk te Leiden</i>	
1926-03-12		Verslag Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.	09-01
▲			

1927			
1927-02-05		Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV.	
1927-03-07		Commissie tegen kaasgebreken – ledenlijst	
1927-03-28		Gegevens uit Jr. Verslag Kaascontrolestation Z.-H. VV.	
1927-03-28		Gegevens uit Jr. Verslag Kaascontrolestation Z.-H.-B. VV.	
1927-07-16		Verslag (7e) Jr. Verg. Vereeniging <u>Het Kaasmerk</u> .	
1927-09-14		VVZM reactie op FNZ kritiek op Rijkszuivelconsulenten.	
1927-12-01		Verslag K.v.K. voor Rijnland Over <i>vereniging van Leidsche kaasmakers</i> .	
▲			
1928			
1928-02-23	LD	Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV.	
1928-03-03	LC	Verslag vergadering Kaascontrolestation <u>Z.-Holland-Brabant</u> .	
1928-03-22		Verslag (8e) Jr. vergadering <i>Vereeniging Het Kaasmerk</i> .	
1928-04-25		Brief Ver. v. Kaashandelaren aan Minister voor: intrekken 'Kaasbesluit'.	
1928-06-25		B.v.KP., VVZM en Handelaren over de Boter- en Kaascontrole.	
1928-10-26		Verslag alg verg. Bond van Kaasproducenten.	
▲			
1929			
1929-03-22		Verslag (9e) jaarlijkse verg. 'Vereeniging Het Kaasmerk'.	
1929-04-12		Verslag verg. Ned. Ver. van Kaashandelaren.	
1929-05-08		Verslag Verg Kaascontrolestation Z.-H. VV.	
1929-05-31		Verslag Verg. Bond van Kaasproducenten.	
1929-12-20		Proefproces op vreemd praktijkgeval van: 'Het Kaasbesluit.'	
▲			
1930			
1930-03-15	WW	Het bemonsteren van pas geperste kaas.	
1930-03-21		Verslag alg. verg Kaascontrolestation Z.-Holland VV	
1930-04-04		Verslag (10e) Alg. vergadering. Ver. <i>Het Kaasmerk</i> .	
1930-05-19	LC	Erkenning Boeren-Leidsche-kaas . Met Rijksmerk thans uitvoer mogelijk.	
		Bond v Kaasproducenten nog niet gevonden	
1930-10-22		Verslag verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV. – Statutenwijziging-I	
1930-10-22		Verslag verg. Vereniging Nederlandse Kaashandelaren.	
▲			
1931			
1931-02-05		Ver. v. Kaashandelaren: Gaat de kwaliteit der Goudsche kazen achteruit?	
1931-02-11		Commentaar bovenstaande: 'achteruitgang kaas van de boerderij'	
		Het Kaasmerk (11e) nog niet gevonden	
1931-03-12		Verslag verg Kaascontrolestation Z.-H VV – Statutenwijziging-II	
1931-03-28	WW	Over oude en nieuwe methode van kaasmaken	
1931-04-17		Verslag Alg. verg. Ned. Vereniging van Kaashandelaren.	
1931-04-18		Kamervragen plus antwoord, over achteruitgang Goudsche Boerenkaas	
1931-05-23		Toelichting op gang van zaken komende Kaasdag te Bodegraven	

1931-05-29		Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.	
1931-05-30		Verslag verg. Bond van Kaasproducenten.	
1931-08-14	LD	Verslag geslaagde kaasdag Zoeterwoude	
1931-09-17		25 jr. jubileum <i>Vereniging van kaashandelaren</i> (Bodegraven)	
1931-10-24	LD	25-Jaar. Kaascontrolestation Z.-H. Volvet.	
1931-12-11		Verg. Holl. Mij. v. Landb en Bond .v. Kaasproducenten over <i>crisis</i>	
▲			
1932			
1932-02-19		Verslag verg. <i>Vereniging van Kaashandelaren</i> . (Bodegraven)	
1932-03-05		Verslag (12e) Jr.-vergadering Het Kaasmerk	
1932-03-26		Verslag vergadering afd. Meerkerk Kaascontrolestation Z.-H. VV	
1932-03-30		Verslag Alg. verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.	
1932-04-08		Viering 25-jarige bestaan <i>Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren</i>	
1932-05-27	LD	Verslag vergadering <u>Bond van Kaasproducenten</u> .	
1932-06-22	VC	Bericht voor zelfkarnende en/of zelfkazende veehouders ivm. <u>Crisis-Zuivelwet</u>	
1932-07-13	LC	Wat te doen: om als kaasproducenten, kaashandelaar erkend te worden.	
1932-07-22		De Kaashandel en heffing op kaas. toelichting op telegram aan de regering.	
1932-08-22	AD	Crisis-Zuivelwet: Het in werking treden der kaasregeling	
1933			
1933-01-05		Nieuwjaarsrede voorz. K. v. K. Rijland – klein dl. terugblik 1932	
1933-03-10		Verslag (13e) Vergadering Vereniging „ <i>Het Kaasmerk</i> ”	
1933-03-18		<i>Bond van kaasproducenten</i> Crisismaatregelen en consumptiemelk regeling.	
1933-04-01		Deel uit verslag verg Afd. Meerkerk, Kaascontrolestation Z.-H. VV.	
1933-04-24		Verslag jr. verg Kaascontrolestation Z.-Holland V.V.	
1933-06-01	LC	Stations-aanduiding kaas Controlestations Z.-H.-Brabant in ‘NB’	
1933-06-08		Vergadering: <i>Bond van Kaashandelaren</i> – ‘opleggen’ kaas voor Duitsland	
1933-07-26	LC	De goede naam van onze boerenkaas in gevaar door prepareren slechte kaas ?	
1933-10-11	NLC	Het prepareren van kaas verboden, de C.Z.C. treedt streng op!	
▲			
1934			
1934-04-20		Knipsel Kaascontrolestation Z.-Holland V.V.	
1934-05-04		Verslag verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV	
1934-11-29		Zuivelorganisaties FNZ. VVZM. B. v. KP. over de zuivelregelingen.	
▲			
1935			
1935-01-09		Betrokkenen in kaashandel moeten door de C. Z. C. erkend zijn.	
1935-01-25		Verslag vergadering ver. v. Kaashandelaren Bodegraven	
1935-04-06		Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.	
1935-04-08		Verslag Alg. verg. <i>Ned. Ver. van Kaashandelaren</i> .	
1935-05-11		Gegevens uit (15e) Jaarverslag 1934 Ver. <i>Het Kaasmerk</i>	
1935-10-12		Lage kaasprijzen: door bemoeizucht <i>Crisis-zuivelbureau</i> – aldus handelaren	
▲			

1936			
1936-01-14		Alphen Afd. Vergadering Bond van Kaasproducenten – Lezing A. v. Wijnen.	
1936-01-30		Kort verslag verg. Ver. van Kaashandelaren.	
▲			
1937			
1937-01-11		Plan Deterding opkoopregeling – ook kaas – in uitvoering.	
1937-04-21		Verslag vergadering Ned. ver. v. Kaashandelaren Gouda	
1937-04-28		Rijksmerk en volvette kaas. – Dl. uit verslag verg. B.v.C.Z.Friesland	
1937-05-05		Een oude kaas-kwestie weer aan de orde. Volvette fabriekskaas of 40 plus	
1937-09-15		Boekje Kaascontrolebureaus over KAAS	
1937-09-29		Afscheid dr. H. van Gulik, een druk bezochte receptie	
1937-10-01		Afscheid Directeur dr. H. Gulik van zijn personeel	
1937-10-09		De kaasmarkt van Bodegraven kwijnt. Een onderzoek naar de oorzaak.	
1937-11-05		Verslag verg. Bond van kaasproducenten. Gezondheidsdienst vee en melk	
▲			
1938			
1938-01-14		Verslag alg. verg. Vereniging van Kaashandelaren.	
1938-04-15		Verslag vergadering Ned. ver. v. Kaashandelaren Gouda	
1938-06-28		Deel uit Jr.-verslag Kaascontrolestation Friesland – VV.- Boerenkaas	
1938-10-24		De Nederlandse kaasinvoer in België.	
1938-10-27		Invoerrechten op Ned. Zuivel producten in Amerika.	
▲			
1939			
1939-01-13		Federatie Bureau van de Kaashandelsorganisaties opgericht – vd. Most dir.	
1939-02-28		Federatie Bureau van de Kaashandelsorganisaties – namen eerste deelnemers	
1939-05-25		Verslag vergadering Ned. ver. v. Kaashandelaren Gouda	
1939-09-02		Bodegraven: De wekelijkse kaasmarkt kan toch weer door gaan	
1939-10-13		Kaasdag Nieuwkoop. Met Ir. Huisman over voorkomen kaasebreken.	
1939-12-30		A. van Wijnen een gemeenschappelijke voorzitter.	
▲			
1940			
1940-01-22		Verslag alg. verg. Vereniging van Kaashandelaren.	
		10 Mei 1940 bezetting door Duitsland – censuur op berichtgeving	
1940-06-03		Eind mei 1940: Kaashandel leeft weer op	
1940-06-08		Benzine-toewijzing aan kaashandelaren ingetrokken	
1940-06-20		Jaarverslag Ned. Ver. v. Kaashandelaren Het jaarverslag 1939	
1940-07-04		Terugblik op de kaasmarkt Bodegraven 1e halfjaar	
1940-09-04		Bodegraven kaasmarkt, de boeren werden bestormd.	
1940-09-05		Mededelingen van de <i>Zuivelcentrale</i> voor Producenten en handelaren.	
1940-09-06		Verslag vergadering Ver van Kaashandelaren. – Afscheid Beijen	

▲			
1941			
1941-02-01		Bodegraven: Afscheid van voorz. Ver. v. Kaashandelaren J. Beijen.	
1941-09-25		Bodegraven, 32 kaashandelaren met f 328.000.- beboet.	
▲			
xxxx		Knipsels van na 1946	
xxxx		Boerenkaas / Zelfkazers algemeen	200
1947-04-08		Verhaal over goede kaas van zelfkazer	
1950-01-14		Hazerswoude: Koningin Juliana bracht ongedwongen bezoek aan boerderij	
1954-12-04		Steeds minder Boerenkaas	
1958-09-10		Volvette Boerenkaas heeft voortaan eigen merk	
▲			
xxxx		Bodegraven kaasmarkt / handel (1882 / 1906)	210
1931-12-17		Bodegraven, het land van de kaas.	
1932-03-19		Het 50 Jarige bestaan der kaasmarkt te Bodegraven	
1941-02-02		Voorwoord Gedenkboekje Kaashandel in Bodegraven J. Beijen	
1951-05-20		Burgemeester mr. Croles opende Kaasbeurs	
1951-06-13		Voorjaarskaasmarkt 'Belgische dag'	
1951-11-09		Ontwikkeling van Bodegraven kaasmarkt	
1954-06-01		J. Beijen overleden – levensbeschrijving	
1956-08-24		50 jr bestaan <i>Vereniging van Kaashandelaren Bodegraven e.o.</i>	
1957-03-21		Kaasmarkt te Bodegraven bestaat vandaag precies 75 jaar	
1957-08-28	LC	De kaasmarkt van Bodegraven bestaat 75 jaar	
1957-09-10	NLC	Feest: 75 jaren geleden werd Bodegraven kaasstad – begin kaasmarkt	
1957-09-10	LC	Grootste kaaspakhuis van ons land geopend – Noordhoek	
1958-09-09		Kaasfeest in Bodegraven, eigen kaasmerk Boerenkaas	
1972-09-12		Het 90 Jarige bestaan der kaasmarkt te Bodegraven	
▲			
xxxx		Leiden Rijkszuivelstation (1903)	231
1936-12-20		Huldiging H. E. Th. Van Sillevoldt afscheid dir. van het <i>Rijkszuivelstation</i> .	
1953-10-07		Rijkszuivelstation - vijftig jaar – opent nieuw gebouw	
1978-03-01		Rijkszuivelstation in Leiden viert met buurtbewoners 75-jarig bestaan	
xxxx		Kaascontrolestation (1906)	238
1947-02-14		(verlaat) 40 Jarig jubileum Kaascontrolestation Volvet	
1948-02-22		Oud directeur Boter- en kaascontrolestation Dr. H. van Gulik begraven	
▲			
xxxx		Bond van Kaasproducenten (1914)	241
1954-10-27		40 Jr. Bond van Kaasproducenten	

▲			
xxxx		Het Kaasmerk (1920)	242
1950-03-18		1950-03-18: Ver. „ <i>Het Kaasmerk</i> ” vierde gisteren het 30-jarig bestaan	
1960-02-24		1960-03-18: Ver. „ <i>Het Kaasmerk</i> ” vierde gisteren het 40-jarig bestaan	
1970-03-18		1970-03-18: Ver. „ <i>Het Kaasmerk</i> ” vierde gisteren het 50-jarig bestaan	
1970-04-28		Kaasmerkfabriek ' <i>Het Kaasmerk</i> ' 50 jaar	
1987-10-31		Veranderingen bij: <u>Het Kaasmerk</u>	
▲			
xxxx		Vereniging Leidsche-kaas producenten (1927)	252
1977-10-25		Vereniging zelfkazers Leidse kaas 50 jaar in 't geweer	
▲			
BIJLAGEN		BIJLAGEN – Uit latere bronnen:	254
bijlage-1		Leerboek kaasbereiding: Controle / Rijksmerk Leerboek	
bijlage-2		Gegevens uit zuiveljaarboeken	
bijlage-3		Van WWW	
Tijdelijk		Utrecht	
1910-04-30		Vergadering Genootschap Landbouw en Kruidkunde: Plan voor Kaascontrolestation	
1920-04-20		Verslag vergadering Kaascontrolestation Utrecht VV.	
1931-02-12		Verslag verg. Kaascontrolestation Utrecht – De Statutenwijziging.	
1938		25 jr bestaan nog geen knipsel	
1939-04-19		Jaarverslag 1938	
1940-04-19		Jaarverslag 1939	

Knipsels over kaas vervalsingen / knoeierijen

Leidsch Dagblad, 18/10/1888; p. 6/6

Vervalsching van Hollandsche kaas. — Onder dit opschrift schrijft de „Industrie-Blätter“ het volgende: „Nadat reeds sedert eenigen tijd aan de Hollandsche kaas-fabricage is verweeten, dat, evenals b. v. in de boterindustrie, nu ook bij de kaas het natuurproduct begint plaats te maken voor een kunstproduct, is dat feit thans door het Schotlandsche landbouwcongres openlijk erkend geworden. Volgens die mededeeling, wordt in Holland op groote schaal kunstkaas gemaakt, bij welke varkensvet de hoofdrol speelt, terwijl werkelijke kaasstof in het geheel niet daarin voorkomt. Met name de provinciën Noord-Holland en Noord-Brabant zouden dat bedrijf uitoefenen.”

Daargelaten de meerdere of mindere juistheid van dat bericht, verdient het in elk geval de aandacht, omdat de „Industrie-Blätter“ een zeer geaccrediteerd blad is.

Leidsch Dagblad, 20/12/1898; p. 2/4

Nieuwe Boterwet.

De minister van binnenl. zaken heeft de bepalingen tot voorkoming van bedrog in den boterhandel opnieuw aan een ernstig onderzoek onderworpen. Hij is van oordeel, dat wel het beginsel der wet „bescherming van den eerlijken handel zonder benadeeling van de margarine-industrie“ moet gehandhaafd blijven,

.....
Uit de toelichting blijkt nog, dat het den Minister na ingekomen informatien is voorgekomen, dat de knoeierijen in den kaashandel geen zoodanigen omvang hebben aangenomen om de Staatsbemoeying ook uit te strekken tot het nemen van maatregelen ter voorkoming van bedrog in den kaashandel of om ook een facultatieve onder-contrôle-plaatsing der bereidplaatsen van kaas noodig te maken.

Vergadering „*Vereeniging tot bestrijding van de knoeierijen in den boter- en kaashandel.*”

Over ‘knoeierijen in den Kaashandel’

Wat door de Vereeniging zal worden aangewend, om de knoeierijen in den kaashandel, die onzen buitenlandschen handel in gevaar brengen, tegen te gaan, was het hoofdpunt van de te ‘s-Gravenhage gehouden vergadering van de *Vereeniging tot bestrijding van de knoeierijen in den boter- en kaashandel.*

De heer Middelbeek zette uitvoerig uiteen, hoe in verschillende streken van ons land de boeren de volle-melk-kaasbereiding successievelijk voor een groot gedeelte zijn gaan wijzigen in afgeroomde-melk-kaasbereiding.

Vooraf in Noord-Holland geschiedt dit ook in de fabrieken. Dat in Engeland de kaas van Amerika meer in den geest is gaan vallen, is meer concurrentie, maar in het verdere buitenland is de vraag naar onze kaas juist door kaasafrooming veel minder geworden. Spreker acht dit hoogst treurig, en hij acht het dringend noodig de Regeering te verzoeken aan dezen toestand een einde te maken. Er moet scherpe afscheiding komen tusschen volle melkkaas en afgeroomde kaas en spreker zou wenschen, dat de Regeering een wet in het leven riep, waarbij de Regeering verbiedt in het ouderwetsche model van de Goudsche en Leidsche kaas¹⁾, die van afgeroomde melk te maken.²⁾

Er moet dus uitdrukkelijk verschil van vorm zijn. Ook was spreker zeer voor het invoeren van een verbod van uitvoer van Hollandsche kaas beneden een zeker vetgehalte.

Het bestuurslid, de heer Bultman, zich hij den spreker aansluitende, meende, dat de Vereeniging zich hier moest uitspreken over dezen ergerlijken toestand, waardoor de kaashandel staat of valt, en voor te stellen, zich tot de Regeering te wenden, om te verzoeken, dat de zwaar afgeschepte kaas in anderen vorm komt dan onze vette kaas.

Vervolgens word van gedachten gewisseld over de wijze van afscheiding der twee kaassoorten, waarna de heer Rinkes Borger de meening uitsprak, om de uitvoerbaarheid van deze zaak eens nader te onderzoeken, om juist aan te wijzen, hoe de toestand eigenlijk is.

De heer Rinkes Borger is bevreesd, dat de kaas in vorm van de Engelsche als kenteeken ingevoerd, nadeel op den handel zal uitoefenen, daar Engeland daar toch zeker niet op gesteld zal zijn. Spreker meent, dat de quaestie in het algemeen grondiger moet worden onderzocht, eer men zich tot de Regeering wende.

De heer Bultman wenschte alleen de Regeering te wijzen op de urgentie van deze quaestie, meer niet voorloopig; hij maakte er een voorstel van, waarbij de heer Ferf als amendement voegde, dat een afschrift van dit adres aan het *Nederlandsche Landbouwwcomité* gezonden wordt. Dit voorstel werd aangenomen, terwijl benoemd werden, om het adres aan de Regeering op te stellen de heeren Dr. Van der Zande, Rinkes Borger en Middelbeek.

In dit adres zullen ook worden weergegeven de ter vergadering besproken maatregelen ter verbetering van den toestand van onzen kaashandel.

---

¹ Om de Leidsche Kaas bij het doorzoeken van deze MAP wordt deze in de tekst geschreven als ‘Leidsche’ en ‘Leidse’

Merk op dat sinds 1934 het schrijven van veel ‘sch’ woorden door een ‘s’ op de scholen werd onderwezen. Pas in 1947 was dit ook officieel van toepassing. Plaatsnamen, maar ook de door mij gebruikten couranten veranderde pas veel later en sommige nooit!

² Opvallend is het noemen van Leidsche Kaas, wij kennen deze nu als 20+ kaas, dwz. van afgeroomde melk en naar mijn weten was hij in die tijd ook altijd van afgeroomde melk! (ZHN.)

Vergadering Hollandsche Maatschappij van landbouw. 'Onze kaaskwaliteit'

AMSTERDAM: Onder leiding des voorzitters van het hoofdbestuur, den heer Vas Visser, werd in „Krasnapolsky” te Amsterdam een druk bezochte vergadering gehouden der *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* ter bespreking der vraag: „Is het gewenscht, dat maatregelen genomen worden tot beveiliging van den goeden naam der Goudsche en Edammer kaas?”

Bij het langdurig debat, dat op een inleiding door dr. Van de Zande volgde, was men het er vrij wel over eens, dat de goede naam onzer kaas in het buitenland gevaar loopt geheel verloren te gaan, en dat het dringend noodzakelijk is dat er spoedig maatregelen genomen worden om kaas uit volle melk te beschermen, zoodat de consument over de geheele wereld ziet welke kaas hij koopt. Wenschte de heer Middelbeek (Rotterdam), dat dit wettelijke maatregelen zouden zijn, de heer Rinkes Borger (Den Haag) vond dat zeer bezwaarlijk, en alvorens wettelijke maatregelen bij de Regering aan te vragen, zou hij der Regering willen verzoeken aan de consuls in Amerika te vragen, op welke wijze aldaar de kaas gemerkt wordt,

Spr. zou aan een commissie, uit deze Maatschappij te benoemen, willen opdragen te onderzoeken op welke wijze de afnemer dadelijk de magere kaas zou kunnen onderkennen.

De heer Lovink, directeur-generaal van Landbouw, zeide, dat aan den wensch des heeren Rinkes Borger reeds was voldaan en dat een antwoord op het rapport van den Amerikaanschen consul elken dag verwacht kan worden.

Het resultaat der vergadering was aanneming van een motie, waarin de wenschelijkheid werd uitgedrukt dat van de zijde van belanghebbenden maatregelen mogen genomen worden, ten einde te voorkomen, dat onder denzelfden naam verschillende soorten van kaas in den handel worden gebracht, de gevaren van den Nederlandschen kaashandel in het buitenland af te wenden en door 't hoofdbestuur een commissie te laten benoemen om spoedig voorstellen te doen tot bescherming van den goeden naam van onzen kaashandel.

1904

Leidsch Dagblad, 1904-11-19: p, 6/22

Vergadering kaashandelaren over: rapport der Kaascommissie.

In het hotel „*De Zalm*” te Gouda had onder voorzitterschap van den heer E. J. van Rossum, kaashandelaar te Rotterdam een vergadering van kaashandelaren plaats ter bespreking van het door de kaascommissie der *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* uitgebracht rapport in zake het in den handel brengen van ondeugdelijk samengestelde kaas.

De door de commissie voorgestelde, op particulier initiatief te nemen maatregelen ontmoetten in de vergadering ernstig bezwaar; men verwachtte hiervan over het algemeen niet veel.

Met 24 tegen 4 stemmen werd de volgende, door de heeren Van Rossum voornoemd en J. L. van Eyk, te Gouda, voorgestelde motie aangenomen:

„De vergadering van kaashandelaren, gehouden te Gouda op 17 November 1904, ter bespreking van het „Rapport van de Commissie benoemd volgens besluit der Algemeene Vergadering van de „*Hollandsche Maatschappij van Landbouw*” dato 21 October 1903, tot het doen van voorstellen, om maatregelen te nemen in het belang van den Nederlandschen kaashandelaren, spreekt als haar overtuiging uit, dat het wenschelijk is:

1°. te verbieden:

a. kaas te maken, waarin andere vetbestanddeelen voorkomen dan die, van melk afkomstig;

b. kaas te maken in de bekende Goudsche en Edammer modellen, wanneer het vetgehalte in de droge stof blijft beneden 25 pct.

2°. de Nederlandsche kaas in de bekende Goudsche en Edammer modellen te verdeelen in 2 soorten:

a. vette kaas, bevattende een minimum vetgehalte in de droge stof van 40 pCt.

b. halfvette kaas, bevattende een minimum-vetgehalte in de droge stof van 25 pct.

3°. van de in de bekende Goudsche en Edammer modellen gemaakte Nederlandsche kaas het „halfvette” soort (onder 2b genoemd) van een bij den aanmaak duidelijk ingedrukt stempel van minstens 5 mM. diepte te voorzien;

4°. de sub. 1, 2 en 3 bedoelde maatregelen ten uitvoer te doen brengen langs wettelijken weg;

5°. de voor de te houden buitengewone vergadering te Amsterdam op 30 November a.s. te benoemen afgevaardigden van de afdeelingen der „*Hollandsche Maatschappij van Landbouw*”, uit te noodigen in dien geest hun stem uit te brengen;

6°. het hoofdbestuur van de „*Hollandsche Maatschappij van Landbouw*” met het, besluit dezer vergadering in kennis te stellen.

1905

Schager Courant, 1905-01-08; p. 2/10

De kaaskwestie – door Rinkes Borger

Bij den uitgever J. H. de Bussy te AMSTERDAM is een brochure verschenen, getiteld: „De kaaskwestie, door J. Rinkes Borger.”

De schrijver komt daarin ten slotte tot het advies, aan de regeering te verzoeken, een wet in het leven te roepen, waarbij:

a) wordt verboden om kaas te maken, waarin vetbestanddeelen voorkomen, die niet van melk afkomstig zijn;

b) wordt verboden om kaas te maken in den vorm van Goudsche of Edammer kaas, wanneer het het vetgehalte in de droge stof minstens 25 pct. bedraagt. Daarnaast adviseert hij, om actief te blijven, de beweging wakker te houden, met het doel de verdere regeling voor te bereiden. Van de punten die onderzocht moeten worden, noemt hij deze: Is het mogelijk de belanghebbende boeren tot vrijwillige contróle te overreden ?

Kan het indrukken van merken in de kaas zoodanig geschieden, dat zij duurzaam duidelijk herkenbaar zijn, zonder schade te doen aan het product? Heeft het aanbrengen van inktmerken werkelijk zulke overwegende bezwaren? Is contróle zoowel bij eene volledige wettelijke regeling als bij vrijwillige bedrijfscontróle uitvoerbaar ? enz.

Leeuwarder Courant 1905-01-19

Nieuwe uitgaven enz.

De Kaaskwestie, door J. Rinkes Borger. (J. H. de Bussy, Amsterdam).

Leeuwarder Courant 1905-01-14

De Zuiveldcourant (uitgave van de firma B. Cuperus Az. te Bolsward), die tot dusver eens in de maand uitkwam, is een weekblad geworden. Het blad is een orgaan voor Zuivelbereiding, Melkhandel en Veehouding en staat onder redactie van A. F. de Boer Jzn. te Haarlem, met medewerking van dr. N. Schenk, scheikundige te Meppel, en vele bokwame vakmannen.

De redactie deelt in een woord aan de lezers mede, dat de voortdurende ontwikkeling der zuivelnijverheid zóózeer de stof, die bespreking en vermelding waard is, vermeerdert, dat deze verandering van een maand- in een weekblad noodig was.

De abonnementsprijs wordt niet verhoogd; de redactie is belangrijk aangevuld; ook speciaal zal de aandacht worden geschonken aan den melkhandel. Een rubriek „vragen en antwoorden” zal voortaan worden opgenomen.

Merk op dat J. Rinkes Borger mede eigenaar was!

Leidsch Dagblad, 1905-04-19; p. 5/8

Agenda Holl. Mij v. Landbouw – wijziging in kaas-rapport

Onder de punten van behandeling voor algemeene vergadering van de *Holl. Maatschappij van Landbouw*, den 17den Mei a.s. te Amsterdam in het hotel Krasnapolsky te houden, komen voor: [...]

Gewijzigd voorstel van het hoofdbestuur in zake het bekende kaas-rapport. Dat voorstel luidt: De algemeene vergadering besluit:

a. Dat bij gebleken medewerking van de zijde van belanghebbenden zullen worden opgericht een of meer kaascontrole-stations.

Dat de zich daarbij aansluitende producenten zich tot ‘t eerlijke en juiste gebruik der volgende merken moeten verbinden:

1°. Een merk, waarbij minstens 40 pCt. vet in de droge stof wordt gegarandeerd.

2°. idem; waarbij minstens 25 pCt. vet in de droge stof wordt gegarandeerd;

Dat aan het hoofdbestuur worde opgedragen de zaak nader uit te werken, waarvoor een crediet verleend wordt van f2500, terwijl het wordt gemachtigd zich tot het bestuur van Rijk- en provincie te wenden om steun;

b. Dat een adres aan de Regeering zal worden gezonden tot het verkrijgen van een wet, waarin wordt bepaald:

1°. Het is verboden in Nederland kaas te maken, te verhandelen, in voorraad te hebben, in te voeren of te vervoeren, waarin andere bestanddeelen voorkomen dan van melk afkomstige (behoudens strompel, kleursel, zuursel, zout, salpeter of kruiden);

2°. het is verboden in Nederland kaas te maken enz. - als voren - in de bekende vormen van Goudsche of Edammer kaas, wanneer de kaas minder dan 15 pCt. vet in de droge stof bevat.

Verder zal ter tafel komen een voorstel van de afd. Rotterdam, Schiedam en omstreken, luidende:

A. Aan het hoofdbestuur op te dragen bij de Nederl. Regering aan te dringen op het indienen van een wetsvoorstel, waarin de volgende bepalingen voorkomen:

1°. Het is verboden kaas te maken, waarin andere bestanddeelen voorkomen, dan die van melk afkomstig;

2°. De Nederlandsche kaas wordt verdeeld in drie soorten naar verhouding van het vetgehalte in de droge stof:

a. vette kaas;

b. halfvette kaas;

c. magere kaas;

3°. **a.** vette kaas zal gemaakt mogen worden in elk gewenscht model, mits bevattende een minimum-vetgehalte in de droge stof, nader bij Kon. besluit vast te stellen;

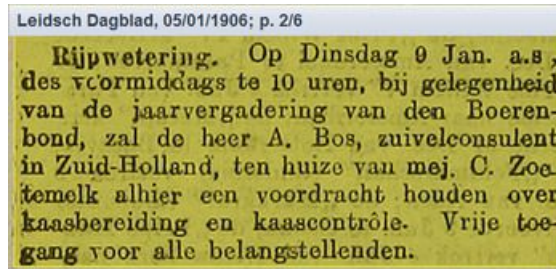
b. halfvette kaas zal gemaakt mogen worden enz. - als voren. Elke kaas tot deze soort behorende, zal door den maker moeten worden voorzien van een duidelijk ingedrukt onuitwisselbaar stempel;

c. magere kaas zal niet mogen worden gemaakt in de bekende Goudsche en Edammer modellen, doch hiervan in vorm duidelijk moeten verschillen;

B. Als haar meening uit te spreken, dat de bij Kon. besluit te bepalen cijfers als minimum-percentage vetgehalte in de de droge stof behooren te worden vastgesteld; voor vette kaas op 40 pCt., voor half vette kaas op 25 pCt.

1906

Leidsch Dagblad 1906-07-15: p.3/20

H.M.v.L. Stuurt request aan de Regeering voor kaaswetgeving

In de jongste vergadering van het *Hoofdbestuur der Hollandsche Maatschappij van Landbouw* is vastgesteld een request aan de Regeering ter verkrijging van een Wet, waarbij wordt bepaald:

- 1°. dat het is verboden in Nederland kaas te maken, te verhandelen, in voorraad te hebben, in te voeren of te vervoeren, waarin andere bestanddeelen voorkomen dan van melk afkomstige (behoudens stremsel, kleursel, zuursel, zout, salpeter of kruiden);
- 2°. dat het is verboden in Nederland kaas te maken, te verhandelen, in voorraad te hebben, in te voeren of te vervoeren in de bekende vormen van Goudsche of Edammer kaas, wanneer de kaas minder dan een nader bij Koninklijk besluit vast te stellen minimum-percent vet in de droge stof bevat.

Eveneens werd vastgesteld een circulaire aan de Afdelingen, waarbij wordt verzocht de oprichting van kaascontrôlestations **wederom** in haar vergaderingen ter sprake te brengen, daarbij de leden uit te noodigen zich te verklaren of zij in beginsel bereid zijn zich eventueel aan te sluiten en de namen van hen, die zich daartoe bereid verklaren, aan het Hoofdbestuur op te geven.

Leidsch Dagblad, 1906-07-25

ook MAP kaascontrole N.H.

Het eerste Nederlandse Kaascontrolestation 'Noord-Holland'³

Het eerste kaascontrôlestation in ons land is thans in werking. De Vereeniging is gevestigd te Hoorn, waar ook het laboratorium gevestigd is in het gebouw van het zuivelconsulentschap. 21 kaasboeren en 4 kaasfabrieken hebben zich thans aangesloten met een gezamenlijke productie van 385.000 K. G. kaas per jaar.

Al deze leden hebben zich bij gezegd contract verbonden, alleen kaas te bereiden en in den handel te brengen, welke minstens 40 pCt. vet i/d. droge stof bevat.

Op de overtreding daarvan zijn hooge geldboeten en recht van roeyement door het bestuur gesteld. De namenlijst van de aangeslotenen is bij den secretaris der Vereeniging, den heer dr. L. T. C. Schey, zuivelconsulent voor Noord-Holland te Hoorn, op aanvraag verkrijgbaar. Voorloopig komen de kazen nog ongemerkt in den handel.

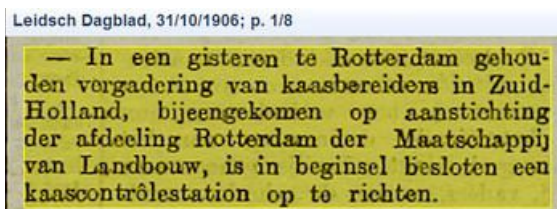
³ Dit 'eerste' kaascontrolestation kwam uiteindelijk niet van de grond. In 1912 werd het ontbonden en (naar ik in latere knipsels lees, overgenomen door de Noord-Hollandsche Zuivelbond) In 1919 kwam er een tweede kaascontrolestation – Zie de speciale MAP over N.-H. Z.-Bond(den) en de Kaas- en Botercontrolestation (in voorbereiding).

Oprichting Ver. Kaascontrole in Zuid-Holland.

Het hoofdbestuur der *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* besloot in zijn jongste vergadering, naar aanleiding van de, gunstige ervaringen reeds opgedaan bij de exploitatie van het kaascontrole-station voor Noord-Holland, bij voldoende aansluiting van producenten, ook tot oprichting van een kaascontrolestation voor Zuid-Holland over te gaan.

De uitoefening der contróle zal evenals in Noord-Holland geschieden in het laboratorium en onder medebestuur van den provincialen zuivelconsulent.

Een vergadering zal ter behandeling van deze aangelegenheid worden belegd te Rotterdam in het Notarishuis, bij de Beurs op Dinsdag 30 October, des voormiddags 11 uren, terwijl ook worden uitgenoodigd producenten van Goudsche kaas in Zuid-Holland.

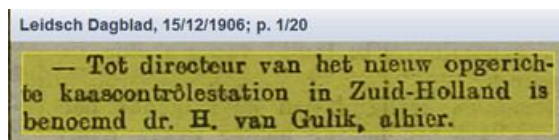

Agenda vergadering *Kaascontrolestation Z.-H.*

De vereeniging „*Het kaascontrôlestation Zuid-Holland*”, opgericht door de *Hollandsche Maatschappij voor Landbouw*, vergadert Maandag 12 dezer in het „Zuid, Hollandsch Koffiehuis”, te ‘s-Gravenhage, tot vaststelling van de ontwerp-statuten, verkiezing van drie bestuursleden uit de aangesloten producenten, vaststelling van den datum, waarop de exploitatie zal aanvangen, bespreking van het merken der kaas en voorloopige vaststelling der begrooting voor 1907.

Blijkens de statuten is het doel der op 30 October jl. opgerichte vereeniging den afnemers en consumenten van kaas afdoende waarborg te verschaffen omtrent een minimum-gehalte van zuiver melkvet in de droge stof der kaas door de leden geleverd ad 40 pCt.

Behalve aangeslotenen, hebben ook gegadigden tot aansluiten op deze vergadering toegang.

1907

Leidsch Dagblad. 1907-01-01: p.2/6

Ledenlijst

Start Kaascontrolestation Z-Holland.

Omtrent de op 30 October j.l. door de Holl. Mij. van Landbouw in het leven geroepen instelling „*Het kaascontrôle station Zuid-Holland*” kan bericht worden, dat ingevolge, besluit van het bestuur der ter zake gevormde vereeniging van kaasproducenten, de controle op het bedrijf der leden 1 Jan. a.s. zal aanvangen,

Inmiddels worden proeven genomen met het te zijner tijd op alle gecontrôleerde kazen aan te brengen contrôlemerk, hetwelk, na goedkeuring door het bestuur, zal worden gedeponereerd, en mitsdien tegen namaak beschermd.

De contrôle heeft aanvankelijk dus slechts ten doel, bij die landbouwers en fabrieken, welke zich contractueel verbonden hebben uitsluitend kaas te bereiden met ten *minste* 40 pCt, vet in de droge stof, gegevens te verzamelen omtrent het, werkelijk vetgehalte der door hen af te leveren kaas. Wanneer in het oog gehouden wordt, dat bijv. de volle stalmelk van ons melkrijk Nederlandsch vee, vooral indien veel koeien eenigen tijd geleden afkalfden, en ook de Juli-melk soms een zeer laag vetproducent kan aanwijzen, en voorts onder invloed van bepaalde eigenschappen der melk en van minder zorgvuldige verwerking, het bijproduct der kaasbereiding - de wei - soms veel vet bevat, schijnt het wenschelijk, aanvankelijk geen hooger garantiecijfer te verleen dan 40 pCt.

Immers, het gedeponereerd waarborgmerk moet *absoluut onaantastbaar* zijn en de mogelijkheid buitengesloten, dat de binnen- of buitenlandsche chemist een lager vetcijfer vindt dan het gegarandeerde. Blijkt *later*, dat zonder gevaar een *van betekenis hooger* cijfer kan worden gegarandeerd, dan kan de algemeene vergadering van leden over de wenschelijkheid daarvan beraadslagen.

Het bestuur hoopt met het werk in het gereede te zijn op 1 Maart a.s., het tijdstip waarop een aanzienlijk getal aangesloten landbouwers de kaasbereiding weer begint.

Tot omstreeks dien datum zal de contrôle zich slechts uitstrekken over de navolgende landbouwers en zuivelfabrieken, alphabetisch gerangschikt:

P. den Hertog Czn., Oudshoorn;
Joh. Michielen, Zwammerdam;
D. Prins, Nieuwenbrug aan den Rijn;
J. Rijlaarsdam Jr., Aarlanderveen;
P. Rijlaarsdam, Aarlanderveen;
Stoomzuivelfabriek „Samenwerking” Giesen-Nieuwerkerk;
S. Schouten, Bodegraven, Meije;
D. Vis, Nieuwerkerk aan den IJssel.

Belanghebbenden en belangstellenden zij nog medegedeeld, dat het kaascontrôlestation voorlopig zal zijn gevestigd Nieuwe Hartenstraat 60, 's-Gravenhage (Bureau van den Provincialen Zuivelconsulent.)

Het bestuur verwacht, dat het belang van de instelling niet slechts zal worden ingezien door handelaars en consumenten, maar ook door vele producenten van vette kaas, die terug dienen te denken aan den tijd, die nog kort achter ons ligt, gedurende welken - op uitzonderingen na - hun product niet naar waarde werd betaald.

Als die tijd wéér komt, moet het waarborgmerk inmiddels gezorgd hebben, dat het *gegarandeerd* vetproduct sterk gevraagd wordt. Dan zal tevens voorkomen zijn, dat het bereiden van kaas met

minder dan 40 pCt. vet in de droge stof steeds algemeener wordt, om uit de melk de hoogste geldwaarde te maken en dan zal óók het *Nederlandsche* kaasproduct in eere blijven, zelfs in concurrentie met de in *het buitenland* gemaakte vette Goudsche en Edammer kaas.

Leidsch Dagblad, 1907-01-16; p. 6/14

Mening producenten: minimum vetgehalte van 40 % is te laag, 50 % is beter!

Vergadering Kaashandelaren over: 'Is aansluiting bij kaascontrôlestation Z-Holland wenselijk?'

BODEGRAVEN, ter bespreking van de vraag: „Is aansluiting bij het kaas-contrôle-station Zuid-Holland gewenscht?” was gisteren door eenige firma's uit Rotterdam, Gouda, Haarlem en Amsterdam, in het Hotel „Van Haaften” te Bodegraven, een openbare vergadering belegd. Immers vele producenten van vette kaas kunnen zich niet vereenigen met het doel en werken van dit station, waar dit een minimum-gehalte aan zuiver melkvet in de droge stof der kaas, door de leden der vereeniging geleverd, eischt ad 40 pCt.

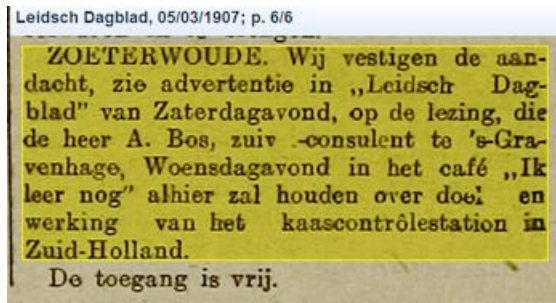
Dit getal wordt te laag geacht, waar de goede vette kaas zonder contrôle gewoonlijk reeds 50 pCt. vetgehalte heeft, zoodat het doel, de volvette kaas te onderscheiden van de afgeroomde, niet zou worden bereikt. Het advies van de indertijd door de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* voor deze zaak benoemde commissie, hetwelk aanbeval het stempelen van de volvette kaas, werd ongeschikt voor de praktijk geoordeeld. Met het oog op een en ander was deze vergadering gelegd.

De vergadering werd gepresideerd door den heer W. Heusdens, van Rotterdam, terwijl de inleiding werd gegeven door den heer F. Middelbeek, kaashandelaar te Gouda. Deze zette bovengenoemde kwestie uitvoerig uiteen, daarbij tot de conclusie komend, dat het *kaascontrôle-station Zuid-Holland*, zooals de statuten nu zijn, niet bevorderlijk is aan de reputatie van de volvette kaasindustrie, integendeel de oneerlijke concurrentie in de hand werkt, door kaas, uit gedeeltelijk ontroomde melk, te willen doen doorgaan voor een eerste-klasse-product. Spreker voelde meer voor het maken van propaganda ter verkrijging van een wet, die de mindere soorten kaas duidelijk kenbaar maakt.

Hiernaast zou dan vrijwillige contrôle kunnen komen als aanvulling, ter garantie van de zuivere volvette kaas.

Een uitvoerige gedachtenwisseling volgde, waarbij de heer Middelbeek echter geen bestrijding op de hoofdzaak vond. Na repliek van den inleider werd een motie aangenomen, waarin de wenselijkheid uitgesproken wordt, dat het controle-station in zijn statuten *niet* zal vaststellen het percentage vetgehalte in de droge stof voor eerste soort Goudsche kaas, onder contrôle gemaakt, doch alleen garantie zal geven voor absoluut *zuivere* volvette kaas en dat een eventueel aan te brengen controlemerk alleen zal worden aangebracht op volvette Goudsche kaas, na overleg met producenten en handelaren

Deze motie zal ter kennis worden gebracht van het hoofdbestuur van de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* en van het bestuur van het *Kaas-contrôle-station Zuid-Holland*.

Leidsch Dagblad, 1907-03-08

Vergadering: *Nederlandsche Ver. van Kaashandelaren*⁴⁾

Motie tegen het merken van – 40% – kaas

GOUDA: In de gisteren te Gouda gehouden vergadering der *Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren*, werden de statuten definitief vastgesteld en tot bestuursleden gekozen de heeren F. Middelbeek, C. van Eijk, A. J. Schilt, Gouda; L. Schwerzel, B. Batelaan, Bodegraven; W. Laming, W. Heusdens, Rotterdam; Verkley, Amsterdam; L. W. Heil, Haarlem.

Na de pauze stelde de heer Middelbeek, na zijn inleiding over de kwestie:

„Welke houding zal de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* aannemen ten opzichte van de kaascontrôlestations.” een motie, waarbij de vereeniging „van meening, dat het verkoopen van vette (gedeeltelijk ontroomde) kaas, bevattende 40 pCt. vetgehalte in de droge stof, en werkelijk volvette kaas, onder eenzelfde merk, zooals het „*Kaascontrôle-Station Zuid-Holland*” dat wenscht, oneerlijk is en dus afkeuring verdient.

„overtuigd, dat het aanbrenge van ingedrukte stempels op alle kaas bevattende een minimum percentage van 40 pCt. melkvet in de droge stof, nadeelig is voor de kaasindustrie en den kaashandel,”

besloot, zulke kaas, indien voorzien van ingedrukte stempels, niet te koopen of te doen koopen, noch in voorraad te houden en dus dit soort (met uitzondering van de zoogenaamde Jodenkaas) niet in hun handel op te nemen.

Deze motie gaf aanleiding tot eenig debat.

O.a. werd betreurd, dat de eerste daad der nieuw opgerichte vereeniging zal zijn een daad van strijd, en in overweging gegeven de behandeling dezer motie tot later uit te stellen in de hoop, dat het kaascontrolestation alsnog aanleiding zal vinden zich naar de wenschen van den handel te schikken, waartegenover werd betoogd, dat de pogingen om met het *Kaascontrolestation Zuid-Holland* tot overeenstemming te geraken tot heden gefaald hebben, er dus weinig heil te verwachten is van verder uitstel der behandeling dezer motie.

De motie word ten slotte met algemene stemmen op 2 na aangenomen.

⁴ Tussen voorgaande vergadering – 16 jan. 1907 en deze van 8 mrt. is de Ned. Ver. v. Kaaskandelaren opgericht, in het 25 Jr. Jubileumverslag [1932-04-18](#) staat 'begin 1907' d.w.z. niet de juiste datum (ZHN.)

De kaasquestie.

Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren
tegen opgedrongen vrijwillige contróle

In ten uitvoerig adres aan den minister van landbouw, nijverheid en handel betoogt, de *Ned. Vereniging van Kaashandelaren*, waarom zij de opgedrongen vrijwillige contróle niet steunen kan en spreekt zij als haar overtuiging uit, dat alleen wettelijke maatregelen de volvette kaasindustrie en den eerlijken handel afdoende kunnen helpen.

Daarom vraagt de Vereeniging den minister het daarheen te leiden, dat een wet worde ingevoerd, waarbij wordt bepaald:

- 1°. -dat het verboden is, in Nederland, kaas te maken, te verhandelen in voorraad te hebben, te vervoeren, of in te voeren, waarin andere bestanddelen voorkomen dan die van melk afkomstig, (behoudens stremsel, kleursel, zuursel, zout, salpeter of kruiderijen);
- 2°. -dat het verboden is in Nederland, kaas te maken, te verhandelen in voorraad te hebben, te vervoeren, of in te voeren, in de bekende modellen van Goudsche of Edammer kaas wanneer de kaas minder dan een nader bij Koninklijk besluit vast te stellen, minimum percentage vet in de droge stof bevat (magere kaas);
- 3°. -dat alle kaas (behalve die onder sub 2 genoemd) indien niet uit volle melk bereid, van een duidelijk onuitwisbaar merk zal moeten worden voorzien.

1908

Leidsch Dagblad, 1908-01-04; p. 15/22

Nederlandsche kaas in de vreemde.

HAMBURG: Uit mededeelingen van den wnd. consulgen. Verving te Hamburg in „Handelsberichten” blijkt, dat wat den kaashandel betreft, Nederland onder de landen van herkomst verreweg de eerste plaats inneemt. De invoer uit Nederland over zee overtreft zelfs de aanvoeren van alle andere landen te zamen. Voor de aanvoeren per spoor worden de cijfers niet afzonderlijk vermeld voor de verschillende landen van herkomst. Intusschen mag worden aangenomen, dat een groot gedeelte van dezen invoer ook uit Nederland afkomstig is en wel voornamelijk uit de provincie Friesland (Leeuwarden), van naar de goedkoope **fabriekskaas** te Hamburg in belangrijke hoeveelheden wordt ingevoerd.

Alleen over zee werd in 1906 uit Nederland aangevoerd 2.669.900 K.G., ter waarde van 3.119.820 Mark, tegen 2.533.900 K.G. ter waarde van 2.852.970 Mark in 1905.

Over het algemeen mag worden aangenomen, dat het meerendeel der te Hamburg ingevoerde Nederlandsche kaas voor verbruik aldaar en omstreken bestemd is.

Uit gesprekken met de voornaamste, bij den kaashandel te Hamburg betrokken personen bleek, dat, volens de algemeene opinie, de kwaliteit der Nederlandsche kaas langzaam, doch gestadig achteruitgaat. Wat hiervan de oorzaak is, wist men niet mee te deelen. Voor den Nederlandschen kaashandel is dit een groot gevaar, vooral ook, daar de concurrentie van de Tilsiter-kaas steeds grooter wordt. In het laatste jaarverslag van de „Detaillistenkamer” te Hamburg wordt hieromtrent gemeld: „Tilsiter-kaas had ook in het verslagjaar veel aftrek en de consumptie is dermate toegenomen, dat de productie ternauwernood aan de vraag kan voldoen.”⁵

Intusschen schijnt ook van deze soort kaas de kwaliteit eenigszins achteruit te gaan.

Door belanghebbenden is er voorts met nadruk op gewezen dat men niet genoeg kan doen om het vetgehalte der kaas zoo hoog mogelijk te doen blijven. Van de zijde, der consumenten wordt dikwijls een hooger vetgehalte verlangd dan de Nederlandsche kaas thans veelal bezit en een hoog vetgehalte zal meer en meer door het publiek worden geëischt in den tegenwoordigen tijd, nu vleeschwaren zoo duur zijn en daardoor het verbruik van kaas als voedingsmiddel steeds toeneemt.

In verband hiermede, alsook met de steeds toenemende bevolking, waardoor de vraag naar verhouden; zal stijgen, mag men aannemen, dat de Nederlandsche kaas op de markt te Hamburg een goede toekomst tegemoet gaat, indien aan de bovenvermelde wensen zoveel mogelijk wordt voldaan.

⁵ Via. WWW. Of dit ook klopt? ‘Tilsiter is uitgevonden door Nederlandse immigranten in de stad Tilsit in Oost-Pruisen, dat eerst onderdeel uitmaakte van de Sovjetunie en nu van Litouwen. Sindsdien wordt hij alom nageemaakt.

Leidsch Dagblad, 22/02/1908; p. 7/22

De NEDERLANDSCHE VEREENIGING VAN KAASHANDELAREN, gevestigd te **Gouda**, waarbij zijn aangesloten ruim 170 Binnen- en Buitenlandsche Kaashandelaren, brengt ter kennis van de Kaasbereiders, dat door niemand harer Leden Kaas zal worden gekocht, voorzien van een **ingedrukt Stempel**. 2044 20
Februari 1908. HET BESTUUR.

Leidsch Dagblad, 27/06/1908; p. 3/22

— Gedeputeerde Staten stellen voor, aan de vereeniging „het Kaascontrolestation Zuid-Holland” voor de jaren 1907 en 1908 een subsidie toe te kennen jaarlijks van f 1000, onder de verplichting om vóór 15 Maart 1909 de rekening van de vereeniging over 1908 en een verslag van hare werkzaamheden over te leggen.

Leidsch Dagblad, 19/09/1908; p. 11/22

H. GOEBEL & Co.,

Kaashandelaars,

0641 96

BODEGRAVEN,

leveren **Huipmeststoffen**, als: **Thomas-slakkenmeel, Kainiet, Superfosfaat, Chilisalpeter, Patentkali**, enz.

Kosteloos advies van een Landbouwkundige.

1909

Leidsch Dagblad, 1909-01-16 p. 10/20

Vergadering *Ned. Vereniging van Kaashandelaren*

GOUDA: Te Gouda is gisteren de vijfde algemeene vergadering gehouden van de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren*.

De vergadering was matig bezoch

De voorzitter, de heer J. F. W. S. Middelbeek, verdedigd, het bestuur tegen aanvallen van sommige zijden, waar werd, beweerd, dat het bestuur zoo weinig werkkraft ontwikkelt.

De rekening van den penningmeester werd nagezien en in orde bevonden. Het batig saldo bedraagt f 406,80.

Het jaarverslag werd gelezen en bij acclamatie goedgekeurd.

Op 2 na werden alle 18 voorgestelde gewone leden toegelaten.

Als bestuursleden werden herkozen: J. G. Heil, te Haarlem, W. Heusdens, te Rotterdam, en L. Schwerzel, Bodegraven.

Daarna kwam in behandeling het voorstel tot machtiging van het bestuur, om:

* wanneer voldoende zekerheid zal zijn verkregen omtrent een eventueel in te voeren rijksmerk voor volvette kaas en de Statuten van het *Kaascontrole Station Zuid-Holland* zoodanig gewijzigd zijn, dat het maken van volvette kaas voor de aangeslotenen verplichtend is gesteld als voorwaarde om bedoeld merk te mogen aanbrengen:

* de weigering, om gecontroleerde en gestempelde Goudsche kaas te koopen en in hun handel op te nemen, op een nader door het bestuur te bepalen tijdstip op te heffen.

Hierna ontspoon zich een langdurige discussie tusschen enkele tegenstanders van het voorstel van het bestuur en het bestuur zelf, alsmede de heeren Meerebroek en Matthes, die zich als voorstanders deden kennen.

Om een einde aan de discussie te maken en om aan de leden nog de gelegenheid te geven zich beter in het voorstel te kunnen, diende de heer Swet een voorstel in, om de stemming er over te verdagen tot een volgende, b.v. over drie weken te houden vergadering. Dit voorstel werd echter verworpen met 19 tegen 18 stemmen.

Bovengenoemd voorstel van het bestuur werd daarna met 25 tegen 11 stemmen aangenomen.

Van de opheffing, uitgesproken in het voorstel, zal nader per circulaire aan de leden worden kennis gegeven. Tot zolang blijft de weigering nog van kracht.

Zonder stemming werd vervolgens besloten, om twee gouden medailles beschikbaar te stellen voor de te Gouda te houden landbouwtentoonstelling. Door de vereniging zal verder op deze tentoonstelling worden ingezonden een partij kaas, zoo ze behoort te zijn en een partij, die niet goed is, met aanwijzing der oorzaken, waardoor de kaas minderwaardig wordt.

BERICHT. - LEZEN.

Alle artikelen voor Boter- en Kaasbereiding van P. A. MEERBURG, Rijnlandsche Fabriek voor Hout- en Metaalbewerking te Bodegraven (vroeger Fabriek D. SPOOR), zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar bij den Heer **H. VROOM**, Morschstraat 2, 4, 6, te Leiden, die als **eenig Agent** voor Leiden en Omstreken zal optreden.

Alle goederen zijn gestempeld en kunnen bij eventueele gebreken geruild worden.

P. A. MEERBURG, Bodegraven.

Betreft kaasbereiding.

Circulaire *Kaas contrólestation Z-H.* – alleen gebruik van *volle melk* toegestaan –

Door het Bestuur der Vereeniging „Het Kaascontróle-station Zuid-Holland” is bij circulaire aan de leden der Vereeniging, medegedeeld, dat in de algemeene vergadering bij acclamatie besloten is:

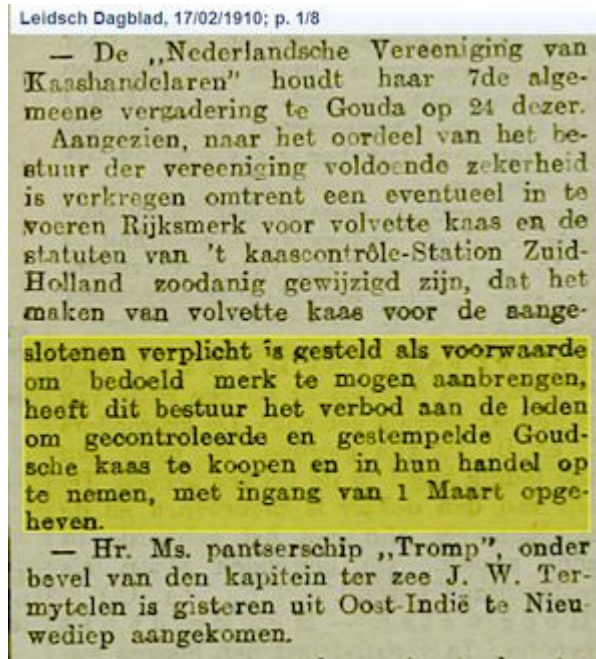
1°. de bijdragen der leden over 1909, per K.G. in het jaar 1908 geproduceerde kaas stellen te stellen op hetzelfde bedrag als over 1908.

2°. de leden te verplichten, en hen te laten onderteekenen een gezegelde verklaring, waarbij zij zich, op straffe van te publiceeren royement, verbinden: tot het *uitsluitend* verwerken van *niet-afgeroomde* melk, zoodanig, dat *tenminste* 45 pCt. zuiver melkvet in de droge stof der kaas wordt verkregen.

3°. het bestuur o.a. te machtigen tot het, in overleg met de Regeering, doen van stappen, die leiden tot spoedige invoering van het Rijks-kaasmerk,

Voorts wordt medegedeeld, dat tot die invoering van een Rijksmerk, het gedeponeed controlemerk van het station bestaat uit de letters K. C.-Z.H.

1910

Leidsche Courant, 1910-02-25; p. 3/8

Verslag vergadering Kaascontrole-station Z.-Holland

DEN HAAG: De vereeniging „*Het Kaascontrolestation Zuid-Holland*” heeft Woensdagmiddag in Den Haag, onder voorzitterschap van den heer S. C. Korteweg, hare algemeene vergadering gehouden.

De voorzitter opende de vergadering met een welkomstwoord, waarbij hij zich ook in ‘t bijzonder richtte tot den heer Swaving, inspecteur in alg. dienst bij den Landbouw, Dr. van Sillevoldt, directeur van ‘*s-Rijkszuivelstation*, te Leiden en Bieleman, Rijks Zuivelinspecteur, te Utrecht.

Ingekomen was een schrijven van de *Nederl. Vereeniging van Kaashandelaren*, waarin wordt medegedeeld dat zij besloten heeft het nieuwe kaasmerk in den handel op te nemen, terwijl de vereeniging aan het Controle-station hare medewerking toezegt.

Aan het door den secretaris den heer A. Bos uitgebracht jaarverslag over 1909 wordt het volgende ontleend:

Het ledental bedraagt 28. De toestand der financiën is gunstig, eenvoudig door dien er, in verband met het nadeelig slot der rekening 1908, met het onzekere van invoering van ‘t Rijksmerk en den boycot der handelaren, niets naar buiten gedaan kan worden.

De rekening over 1908 wees een tekort aan van *f*4041,78, in aanmerking valt daarbij te nemen, dat toen die rekening werd uitgebracht, er noch van Rijk, noch van de Provincie subsidie over 1908 tezamen *f*2500 ontvangen, dus evenmin verantwoord was.

Gezorgd is in 1909, dat zulks anders werd, ‘t resultaat van een ander is, dat de vereeniging nu slechts *f*1250 schuld meer heeft bij de *Holl. Mij. van Landbouw* en daartegenover een batig saldo dienst 1909 staat ten bedrage van *f*1148,50 De penningmeester hoopt voorts te kunnen zorgen dat de *Holl. Mij. van Landbouw* gemelde oprichtingskosten in 1910 terugkrijgt.

De contributie der leden per Kg. en die der donateurs zijn op de begroting voor 1910 tot een evenhoog bedrag uitgetrokken als over 1909.

Veelvuldig is in het afgelopen verenigingsjaar geconferreed met de directie van den landbouw.

Uit het vervolgens door den directeur-scheikundige dr. H. van Gulik uitgebrachte verslag, bleek o.a. het volgende:

Uitvoerig werd verslag gedaan van de uitgebreide proeven, dit jaar genomen met het nieuwe kaasmerk. Beschreven werd hoe verder het prikmerk volgens de vinding van dr. v.d. Zande bij producenten en handelaren geen bezwaar ontmoette, waardoor men ten slotte kwam tot het controlemerk, zooals dat thans door den minister van landbouw is goedgekeurd.

Het controlemerk bestaat uit een opdrukmerk (letter V en C boven elkander geplaatst) en daarom henen geplaatst het woord „rijkscontrole” met het prikstempel systeem dr. v.d. Zande aangebracht. Tevens wordt afzonderlijk een herkenningmerk door middel van het prikstempel aangebracht, dat aangeeft het controlestation, den producent, het jaar, de maand en de week van bereiding der kaas. Het nieuwe kaasmerk is vastgesteld in volkomen overleg met producenten en handelaren.

Dit jaar werden onderzocht 639 kaasmonsters, 116 melk- en 128 weimonsters, terwijl bovendien nog in verband met de tentoonstelling te Gouda onderzocht werden 68 kaasmonsters en ruim 1600 melk- en weimonsters.

Onder dankzegging aan den secretaris-penningmeester, den heer Bos, werd vervolgens de rekening en verantwoording over 1909 goedgekeurd.

Vastgesteld werd de begroting voor 1910. Voor salariering van den directeur-scheikundige is f200 meer uitgetrokken. Met algemeene stemmen vereenigde de vergadering zich om van in 1910 toetredende leden entreegeld te heffen. Deze bijdrage bestaat in dubbele contributie over het eerste jaar. Ten opzichte van toetredende oud-leden, zal het bestuur ieder geval speciaal overwegen.

In de plaats van den heer Prins, die bedankt had, werd tot bestuurslid gekozen de heer P. den Hertog van Oudshoorn

Vervolgens werden verschillende mededeelingen gedaan omtrent de invoering van het Rijkskaasmerk.

Voorts werd nog besproken de te maken propaganda ter Wereldtentoonstelling te Brussel, waar bij de heer Swaving 't ook van belang achtte gemerkte kazen in te zenden op de jaarlijksche Grocer's-tentoonstellingen. (?)

Hoe in deze te handelen, werd door de vergadering aan de beoordeeling van het bestuur overgelaten.

Aan het einder der vergadering verkreeg de heer Swaving het woord.

Hij oordeelde, dat de dag van heden voor de vereeniging een dag was van groote satisfactie, wanneer men let op de ingekomen mededeelingen van de regeering en van de *Vereeniging van Kaashandelaren*. Spreker begreep tevens, dat deze 23 Februari vooral ook voor den voorzitter een dag van groote voldoening was. Bij zijn pogingen om partijen tot elkaar te brengen had spreker kunnen waarnemen de goede leiding welke van den voorzitter uitging. Hulde bracht spreker daarom aan den voorzitter en ook aan den directeur-scheikundige, Dr. Van Gulik, aan wier krachtige flinke medewerking 't vooral ook te danken is dat in korten tijd zulke goede resultaten zijn bereikt.

Onder applaus der aanwezigen uitte spr. ten slotte de hoop, dat het de vereeniging „*Het Kaascontrolestation Zuid Holland*” die van zoo flinke volharding heeft blijk gegeven, in de toekomst wel moge gaan.

Uit den boezem der vergadering werd daarop, namens producenten, hulde gebracht aan het bestuur, met name ook aan den heer Bos, zomede aan de kaashandelaren en de vereniging, die vroeger wel eens verwijten van collega's zullen hebben moeten vernemen, zooals deze spreker opmerkte.

Dr. Van Gulik demonstreerde daarop eenige gemerkte proefkazen.

Leidsche Courant, 1910-03-15; p. 1/6

ook in MAP Het Kaasmerk

Overzicht ontstaan *Ver. Het Rijkskaasmerk Z.-Holland.*

In den laatsten tijd zijn herhaaldelijk berichten opgedoken over kaascontrôle, kaasoerlog, kaasvrede en Rijkskaasmerk. Nu dit laatste in dit voorjaar wordt ingevoerd, is 't misschien niet onverstandig de geschiedenis er van te verhalen of in 't geheugen der lezers terug te roepen.

Toen in de laatste 30 jaren de vroeger onbekende coöperatieve en speculatieve zuivelfabrieken meer en meer de zoogenaamde fabriekskaas, bereid uit geheel of ten deele ontroomde melk aan de markt brachten, bood dit product, uitwendig slechts door vaklui van de volvette kaas te onderscheiden, een zeer gemakkelijk middel tot knoeierij in den handel. Het duurde dan ook niet lang, of algemeen was de klacht, dat de volvette kaas aan groote en oneerlijke concurrentie het hoofd moest bieden; wijl halfvette of magere kaas voor volvet verkocht werd. De *Holl. Maatsch. van Landbouw* wijdde meerdere algemeene vergaderingen aan de bespreking van dit euvel, maar men werd het niet eens over de middelen der bestrijding.

Sommigen meenden, dat de makers van volvette kaas zich onder vrijwillige contrôle moesten stellen en hun product voorzien van een garantiemark, anderen daarentegen, wenschten eene wet, die zou voorschrijven, dat halfvette of magere kaas slechts in anderen vorm of voorzien van een duidelijk onderscheidingsmerk, mocht gemaakt en verhandeld worden.

Het waren vooral de kaashandelaren, die zich op dit laatste standpunt plaatsten. Nadat de voorstanders der beide richtingen elkaar langen tijd en maar al te fel bestreden hadden, werden eindelijk met financieelen en moreelen steun der *Holl. Maatschappij van Landbouw* en onder medewerking van den *Zuid-Holl. Boerenbond*, kaascontrolestations voor Noord- en Zuid-Holland opgericht, welker leden zich verbonden, kaas te maken met ten minste 40 pCt. vet in de droge stof, en deze kaas met een garantiemark te voorzien.

Nu echter begon de strijd eerst recht hevig te ontbranden en ging over in een formeelen kaasoerlog. Immers, de inmiddels opgerichte *Vereeniging van Kaashandelaren* verklaarde zich voor de bovengenoemde wettelijke maatregelen en verbood hare leden de gecontroleerde kaas te koopen. Zij nam dit besluit, omdat het gegarandeerde vetcijfer haar te laag voorkwam en wijl, volgens haar, schadelijke gevolgen te wachten waren van het ingedrukte merk. Dit laatste gold voornamelijk voor Zuid-Holland, want in Noord-Holland had men een inktmerk en werd het merken ook niet streng doorgevoerd. Door hooger opvoeren van het garantiecijfer en door verbetering van het merk trachtte het Kaascontrôlestation Zuid-Holland aan deze bezwaren tegemoet te komen, doch beide verbeteringen werden door de tegenpartij onvoldoende geacht. Deze wenschte dat gegarandeerd werd: kaas, bereid uit volle melk en dat het indrukstempel, geheel verdwijnen zou.

Zoo stonden de zaken toen in 't najaar van 1908 door den directeur-generaal van Landbouw een aantal mannen uit de besturen der *Kaascontrôlestations* en der *Vereen. van Kaashandelaren* werden bijeengeroepen. Aan dezen werd door de Directeur-generaal voorgesteld aan de contrôlestati-

ons te verleen een Rijksmerk van nader over een te komen vorm en (merkstelsel op voorwaarde dat het alleen in gebruik zou worden gegeven aan de leden der contrôlestations, die zich verbinden zouden kaas te bereiden uit volvette melk.

Met dit voorstel namen het *Kaascontrolestation Zuid-Holland* en de *Vereen van Kaashandelaren* genoegen. Noord-Holland bleef aandringen op een tweede Rijksmerk, voor kaas met ten minste 40 pCt. vet. Dezen wensch geweigerd ziende, zal het dezer dagen beslissen over al of niet voortbestaan van het *kaascontrolestation Noord-Holland*. Nog bleef men een jaar zoeken. naar een melkstelsel, dat aan handelaars en kaasmakers voldoen kon, totdat dezen winter de Regeering haar goedkeuring schonk aan een deels ingedrukt, deels getatoeëerd kaasmerk, dat thans aan die leden van het Kaascontrôlestation Z.-Holland als Rijksmerk wordt uitgereikt.

De *Vereeniging van Kaashandelaren* machtigde hare leden die aldus gemerkte kaas te koopen. De kaasoerlog is ten einde. Van ruim 100 boeren en 2 kaasfabrieken, die zich bij de oprichting bij het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland* aansloten, waren nog slechts 23 boeren trouw gebleven. Palstaanders in de goede beteekenis van het woord. Wel was het dus tijd, dat de regeering te hulp kwam, en de kaasvrede geteekend werd. Maar tijd is het nu ook, dat de bereiders van volvette kaas zich eenparig onder contrôle stellen. Zij zullen daardoor toonen dat zij hun belang begrijpen en dankbaar zijn voor den steun hun van regeeringswege geboden, en voor de volharding, waarmede hun vakgenooten den harden strijd in het belang van hun stand ten einde toe gestreden hebben. Ook zal algemeene aansluiting het beste middel zijn om die Rijkskaascontrôle te doen slagen en gebreken, welke deze nieuwe zaak thans mogelijk nog aankleven, naar den wensch der kaasbereiders verbeterd te krijgen. Zoo zal zij ten slotte beantwoorden aan het zoo moeizaam nagestreefde doel: die welvaart van den boerenstand.

Leidsch Dagblad, 1910-03-18. p. 5/8

Vergadering *Holl. Mij. v. Landbouw* afd. Bodegraven.

Over: medewerking ver. van Kaashandelaren voor gecontroleerde kaas – kaaskwestie

BODEGRAVEN. Na opening der vergadering leden der Landbouwfafdeling – (H.M.v.L.) afd. Bodegraven, door den voorzitter, den heer H. Ie Coultre worden de notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.....

[....]

De Voorzitter doet daarna eenige mededeelingen omtrent het *Kaas-Controle-Station* in Zuid-Holland. In de ledenvergadering van 23 Februari is ingekomen een schrijven van het, bestuur van de *Vereeniging van Kaashandelaren in Nederland*, meldende, dat, nu zekerheid is verkregen omtrent een in te voeren Rijksmerk voor volvette kaas, de leden-kaashandelaren gemachtigd zijn om vanaf 1 Maart gecontroleerde kaas te kopen.

In de „*Landbouw-Courant*” van 12 Maart is een schrijven gericht door de bovengenoemde Vereeniging tot de kaasbereiders, waarbij dezen worden opgewekt tot aansluiting aan het Kaas-Contrôle-Station. Degenen, die zich thans aanmelden, zullen een gering entréé moeten betalen, waartegenover staat, dat zij de stempels voor het aanbrengen van de contrôlemerken gratis zullen ontvangen. Zij, die reeds vroeger lid waren, doch die zich om verschillende redenen hebben moeten terugtrekken, zullen waarschijnlijk minder te betalen hebben aan entree. De Voorzitter geeft den raad om spoedig tot aansluiting over te gaan en brengt hulde aan die leden van het Station, die

door hun volharding getoond hadden mede te willen werken tot verbetering van den bestaanden toestand.

De heer B. Batelaan bespreekt uitvoerig de kaaskwestie en oordeelt het minder billijk, dat degenen, die nu lid worden, een entrée moeten betalen. De Voorzitter daarentegen meent, dat het tegenover hen, die moeite en kosten er voor over hadden om de zaak van het Contrôle-Station te doen slagen, wél billijk is, dat zij, die als het ware den kat uit den boom wilden kijken, een kleine som moeten bijdragen in de gemaakte onkosten, en merkt op, dat deze entrée slechts voor één jaar geheven zal worden.

Daarna wordt gesproken over het adres van de *Vereen. van Kaashandelaren* aan het gemeentebestuur van Bodegraven, in zake het aanvansuur van de kaasmarkt. De Vereeniging wenscht dit op 8 uren gesteld te zien. Verschillende leden voerden daarover 't woord en allen wenschen 't aanvansuur te laten zooals het nu is. Medegedeeld wordt, dat de Veevereeniging en de Middenstandsvereeniging eveneens hebben besloten aan te dringen op het handhaven van den bestaanden toestand en dat de afdeeling Bodegraven van genoemde Vereeniging van Kaashandelaren met op één na algemeene stemmen hetzelfde besluit nam. Daar niemand zich voor een ander aanvansuur verklaart, wordt geconcludeerd, dat de Landbouwfdeling geen verandering wenscht.

De Voorzitter deelt mede, dat tusschen 20 Mei en 30 Juni a.s. een telling van het vee zal worden gehouden, en roept de medewerking in van de landbouwers bij deze aangelegenheid.....
[....]

Leidsche courant. 1910-05-21; p. 5/12

Doel van het *Kaas-Contrôlestation Zuid-Holland.*

(Land- en Tuinbouw.)

Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland is opgericht om de volvette Goudsche kaas te beschermen tegen de namaaksels bereid uit afgeroomde melk. Het Controlemerk der Vereeniging geeft den keeper de waarborg, dat de gemerkte kaas volvet is. Aan de landbouwerskaasmakers wordt thans dus de gelegenheid gegeven hun volvette kaas zóó te merken, dat die niet meer verward kan worden met de geroomde kaas. Dit is de eenige manier om de volvette Goudsche kaas tot over de grenzen van ons Vaderland met succes tegen deze geroomde kaas, doch ook tegen de buitenlandische kaassoorten, te doen wedijveren. De volvette kaas moet zich door haar eigen merk aan een ieder kenbaar maken. Dit moet verhooging van den prijs der volvette kaas tengevolge hebben.

Om dit te bereiken nemen de landbouwers-kaasmakers, die lid wenschen te worden van het Kaascontrôlestation Zuid-Holland, eenige verplichtingen op zich.

De voornaamste van deze verplichtingen zijn:

- zij brengen op bun kaas aan het wettelijk gedeponeerde Contrôlemerk der Vereeniging. Dit merk bestaat uit-het indruk-stempel C-V (Contrôle Volvet) waaromheen is aangebracht in blauwe letters het woord „Rijks-Contrôle” ;
- Tevens wordt nog een herkenningsmerk op de kaas aangebracht. De merken worden kosteloos aan de leden in bruikleen gegeven.
- Zij verbinden zich slechts kaas te maken uit volle melk zóódanig, dat tenminste 45 pCt. zuiver melkvet in de droge stof der kaas wordt verkregen;
- zij verbinden zich een contributie te betalen van ¼ cent per K.G, kaas ;

- zij staan toe, dat kosteloos monsters wrongel, kaas, melk en wei genomen worden, en verstreken daarbij alle gewenschte inlichtingen zoowel aan hiet personeel van het Contrôlestation als aan de ambtenaren der Rijksinspectie;
- aanteekening wordt gehouden van de hoeveelheid verwerkte melk en de hoeveelheid gemaakte weiboter en kaas.

Men meldt zich aan als lid bij den Secretaris-Penningmeester, den Heer A. Bos, terwijl nadere inlichtingen mede worden verstrekt door den Directeur-Scheikundige van het station, Dr. H. van Gulik, beiden adres: Zwarteweg 75, Den Haag.

Leidsche Courant, 1910-06-03; p. 2/4

Vergadering Ver. van Kaashandelaren.

(Land- en Tuinbouw.)

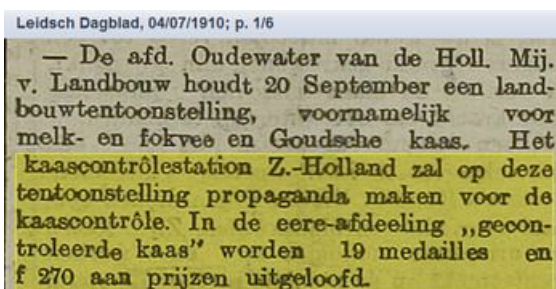
De *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren* hield gisteren onder voorzitterschap van den heer J. F. W. S. Middelbeek eene algemeene vergadering te Gouda. Na ballotage werden als nieuwe gewone leden aangenomen de firma's De Stigter & Schreuders te Leerdam; Corn. Schothorst te Amersfoort; C. Westerman te Gouda; P. J. M. Veldt te Bodegraven; C. van 't Hoog te Giessendam; A. den Hartog te Hoog Blokland; T. den Hertog Tz. te Gouda en als buitengewoon lid de firma Gebrs. Reintjes te Kleef.

Ter vergadering verschenen de heeren P. v.d. Hoek, directeur-generaal van Landbouw en dr. Swaving, inspecteur in algemeenen dienst, die door den voorzitter werden welkom geheeten.

De heer dr. H. van Gulik, directeur, van het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland*, verkreeg thans het woord tot het houden eener voordracht over „Kaascontrôle”, in welke voordracht spr. uiteenzette de belangrijkheid voor producenten en handelaren van aansluiting aan het Contrôlestation en van het doen stempelen van de volvette kaas. Spreker's belangrijke rede werd warm toegejuicht. Van de gelegenheid tot debat werd door eenige heeren gebruik gemaakt, o.a. door den heer Van Zwel, bekend tegenstander der kaascontrole, die ze de een warm voorstander van vrijen handel te zijn en verklaarde niet te kunnen inzien dat de prijzen van de kaas door stempeling op den duur in de hoogte zouden gaan, zooals beweerd wordt.

Hierna hield de heer Van der Hoek dir.-gen. eene korte rede waarin hij vooral den landbouwers op 't hart drukte zich bij het Contrôlestation aan te sluiten wegens het groote nut dat deze instelling sticht

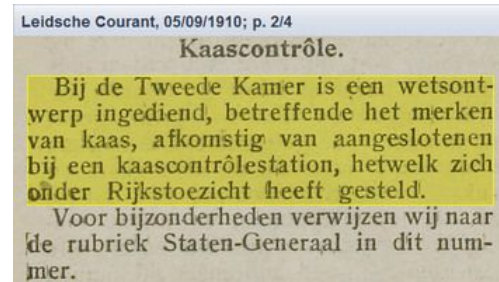
Ter vergadering waren ter bezichtiging gesteld eenige modellen van stempels en gestempelde kazen. De opkomst ter vergadering was niet bijzonder groot.

Tweede Kamer Wetsontwerp: ‘Merken van Kaas.’

Een wetsontwerp is ingediend, houdende bepaling, dat door den minister van Landbouw enz. kaasmerken worden vastgesteld, waarvan het gebruik uitsluitend wordt toegestaan aan de aangeslotenen bij een kaascontrôle-station, hetwelk zich onder Rijkstoezicht heeft gesteld. Deze merken worden in de „Stct.” bekend gemaakt.

In de memorie van toelichting wordt gewezen op het belang voor onzen landbouw en voortdurend te streven naar het behoud en zoo mogelijk naar vermeerdering en versterking van den belangrijken afzet van kaas, bij welks achteruitgang onze boerenstand verbaasd verliezen zou lijden.

Voor de boter kan gezegd worden, dat thans, ondanks de meest geraffineerde pogingen van boter- vervalschers, thans vrijwel uitsluitend onvervalschte boter naar het buitenland vervoerd wordt en dat daar het vertrouwen in de zuiverheid der Ned. boter zoo goed als geheel is teruggekeerd. Ten aanzien van den afzet en den uitvoer van onze Nederlandsche kaas is tot heden nog geen maatregel van beteekenis door de regeering genomen. Toch is de noodzakelijkheid daarvan meer en meer gebleken, wegens bestaande misstanden op ‘t gebied van de kaasproductie, den afzet van en den handel in kaas.

Tengevolge dezer minder goede praktijken is het vertrouwen in de Nederlandsche kaas geschokt waardoor belangrijke afzetgebieden sterk zijn ingekrompen. Daarbij komt nog de steeds scherper wordende concurrentie met andere kaas-produceerende landen, ook doordat men tracht onze Goudsche en Edamsche kaas na te maken en voor echte te verkoopen. Het grootste gevaar spruit echter voort uit een verandering, die in sommige gedeelten van ons land zelf de wijze van kaasbereiding heeft ondergaan; een verandering, die, wanneer zij meer en meer doordringt, ten slotte leiden moet tot een belangrijken achteruitgang van de qualiteit en vooral van de innerlijke waarde van ons echte, bij uitstek nationale product.

Naar de meening van den minister van landbouw, is thans het oogenblik gekomen om tot de invoering van een rijkskaasmerk over te gaan. Het merk zal wel uitsluitend bestemd zijn om door of vanwege aangeslotenen bij eenig kaascontrôle-station te worden gebracht. Ter verkrijging van het recht, om aan de aangeslotenen te mogen vergunnen, bedoelde merken te gebruiken, zullen de kaascontrole-stations aan eenige door de regeering te stellen voorwaarden hebben te voldoen en zich daarbij moeten onderwerpen aan een van rijkswege te houden toezicht op de naleving van de voorwaarden. In afwachting van het nemen van verdere maatregelen, is het ‘s ministers bedoeling thans een merk vast te stellen, dat zal zijn aan te brengen op kaas, bereid uit volle, dus ongeroomde melk, en bevattende een vetgehalte van ten minste 45 pct. in de droge stof.

Nevens dat onveranderlijk contrôlemerk (opdruk- en prik- of tatoueermerk) zal een herkenningmerk dienen te worden aangebracht, aanduidende het betrokken station en al hetgeen verder noodig wordt geoordeeld ter onderkenning van de herkomst der kaas, den datum van bereiding enz.

Wederrechtelijk gebruik van het merk door of door schuld van aangeslotenen zal door het rijkstoezicht moeten worden tegengegaan, maar ook de regeering moet er op bedacht zijn, wederrechtelijk gebruik van het merk buiten de schuld van den aangeslotenen te keeren. Zoodanig gebruik moet binnen het bereik van de Strafwet vallen. De bepaling in het Strafwetboek, meer in het bijzonder gericht tegen handelingen van den aard als hier bedoeld, is die in art. 219. Door de thans voorgestelde wetsbepalingen wordt dat artikel in deze van toepassing gemaakt.

Oudewater resultaat keuring gecontroleerde kaas.

(Land- en Tuinbouw.)

OUDEWATER, Op de landbouwtentoonstelling was ook een groote hoeveelheid gecontroleerde kaas geëxposeerd, in 't geheel een 30-tal inzendingen.

Als keurmeesters traden op: de heeren A. Bos, zuivelconsulent, F. Middelbeek, te 's Gravenhage, voorzitter van den *Bond van Kaashandelaren*, die den heer Kues te Gouda, secretaris van dien bond, verving, en de heer H. Goebel, te Bodegraven.

Het *Kaascontrolestation* stelde 21 medailles beschikbaar, waarbij de afdeeling Oudewater van de *Holl. Mij. van Landbouw* f270 in contanten voegde.

Het oordeel ging over de volgende onderdeelen: korst (2), model (1), reuk en smaak (4), bouw van het zuivel (2), kleur (1). De cijfers liepen van 1 tot 10, terwijl de tusschen haakjes geplaatste cijfers aanwijzen met welken factor elk der behaalde cijfers werd vermenigvuldigd. Het hoogst aantal punten dat behaald kon worden was dus $(2 + 1 + 4 + 2 + 1)$ maal $10 = 100$.

Wie tusschen 90 en 100 punten behaalde kreeg een 1sten prijs, voor een puntental tusschen 80 en 90 werd een 2den prijs gegeven en wie tusschen 70 en 80 had kreeg een 3de prijs.

De uitslag der jury was de volgende:

Eerste prijzen werden toegekend aan:

A. van Zelderen, te Polsbroek, met $95\frac{1}{3}$ p. ; P. den Hertog Cz., te Oudshoorn, met $90\frac{2}{3}$ p., M. Hoogenboom, te Snelrewaard, met $96\frac{1}{3}$ p.; T. Westerhout, te Polsbroek, met 97 p.; A. Verboom jr., te Voorschoten, met $96\frac{1}{3}$ p. ; A. J. van Rijn, te Waddingsveen, met 95 p. ; M. C. Piek Cz., te Oudshoorn, met 95 p.; W. J. van Beusekom, te Hekendorp, met 97 p.; C. de With Cz., te Schoonrewoerd, met 96 p.; en C. F. van Eek, te Linschoten, met $95\frac{2}{3}$ p.

Tweede prijzen werden toegekend aan Wed. A. v.d. Heuvel te Moordrecht, met $87\frac{1}{3}$ p.;

J. Hoogeboom, te Snelrewaard, met 85 p. ; M. C. Piek Cz., te Oudshoorn met $85\frac{1}{3}$ p.; D. L. Oudijk, met 82 p.; Wed. A. v.d. Heuvel te Moordrecht, met $85\frac{1}{3}$ p. ; J. Verweij te Alkemade, met $82\frac{1}{3}$ p. ; J. Boer, te Snelrewaard, met 84 p. ; P. v. Cats, te Willeskop, met $35\frac{1}{3}$ p, en A. A. Oskam Azn., te Breukelen met $37\frac{1}{3}$ p.

Derde prijzen aan H. Anker, te Oudewater, met $79\frac{1}{2}$ p.; Gebrs. Pauw, te Linschoten, met 76 punten.

Het kaasmerk zelf voldoet uitstekend een enkele kleine onbeduidende afwijking was 't gevolg van de ongewoonheid om met stempels te werken, doch die verdwijnt door meerdere oefening van zelf.

Van de niet-gemerkte volvette kaas was die van den veehouder H. J. Halling, te Stolwijk, wel de allerbeste van alles wat aangeboden was; zijn kaas behaalde 100 punten : 't maximum.

Zeer beste kaas was die van de heeren J. Koof, te Haastrecht, en J. Baelde, te Woerden; H. de Vor, te Snelrewaard, behaalde een derden prijs.

De afdeeling kaas is op deze tentoonstelling schitterend geweest.

1911

Leidsche Courant, 1911-01-28; p. 6/16

Algemene vergadering *Kaascontrôle-station Z-Holland*

(Land- en Tuinbouw.)

Te 's Gravenhage is de 10e algemeene vergadering gehouden van de *Vereeniging Kaascontrôle-station Zuid-Holland*, onder voorzitterschap van den heer S. C. Korteweg, die in zijn openings-toespraak zijn groote ingenomenheid te kennen gaf met de plannen der regeering om een rijks-kaasmerk in het leven te roepen.

Aan het door den secretaris-penningmeester, den heer A. Bos uitgebrachte jaarverslag over 1910 is het volgende ontleend :

Het getal der aangesloten boerderijen steeg van 7 tot 88. Bovendien trad in 1910 ééne fabriek toe. Het jaar opende met *f* 1148.50 als goed slot van de exploitatie-rekening 1909; echter moest toen nog *f* 12,50 oprichtingsschuld worden afgedaan bij de *Holl. Maatij. van Landbouw*. Die resterende oprichtingskosten zijn thans afgedaan, terwijl de rekening 1910 bovendien sluit met een batig saldo groot *f* 719,66½, zoodat de vereeniging ruim *f* 800 vooruitging.

Die gunstige resultaten zijn te danken aan 1°. het rijkssubsidie ; 2°. het subsidie der prov. Zuid-Holland, groot *f* 1000; 3°. den aanwas van leden en *f* 175 bijdrage van donateurs en 4°, bezuiniging op de exploitatie.

Véél werk werd gemaakt van de keuring en tentoonstelling van gecontroleerde kaas in September, in de afdeeling Oudewater der *Holl. Mij. van Landbouw*.

Propaganda werd verder gemaakt met contrólekaas hulpmiddelen bij de contróle ter tentoonstellingen Woerden, Holl. Mij. van Landbouw; de Grocers Exhibitions te Manchester en Londen, en door ze, onder andere kaas te doen toekomen, op verzoek, aan de Hoogere Rijks-, Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, enz.

Er moet naar het bestuur opmerkt nog krachtig worden gewerkt; ook door de leden, **a)** om méér aansluiting te krijgen ; **b)** om de vraag naar gecontroleerd volvette kaas onder de afnemers te bevorderen.

Aan het jaarverslag van de directeurscheikundige dr. H. van Gulik is het volgende ontleend:

Het opdrukmerk heeft geen aanleiding tot kaasgebreken gegeven. Het tatoueermerk gaf hier en daar aanleiding tot opmerkingen. Over dit punt is van gedachten gewisseld tusschen belanghebbenden op eens vergadering, Door het tatoueermerk niet aan te brengen na afloop van het persen, doch zoo vroeg mogelijk tijdens de bereiding, gelijk voor het Friesche merk was voorgeschreven, bleken de onaangename verschijnselen te verdwijnen. Hinder van de blauwe kleurstof trad hier bij het napersen niet af zo goed als niet op.

Het aantal leden bedroeg op 1 Jan. 1910: 28, op 31 Dec. 1910: 91.

Onderzocht werden 996 kaasmonsters Een uitvoerig overzicht werd gegeven van het vetgehalte. Gememoreerd werd een onderzoek, aangevangen over de samenstelling van het beslag op kaas, in verband met een veronderstelde verandering het vetgehalte tijdens het bewaren.

Een klacht over giftige gecontroleerde kaas bleek ongegrond. Zoo ook twee klachten van handelen over onvoldoend vetgehalte van gecontroleerde kaas.

De directeur-scheikundige eindigde zijn uitvoerig jaaroverzicht met den wensch, dat spoedig het voor de kaas onmisbare rijksmerk er op zal kunnen worden aangebracht. Die machtige, officiële steun van regeeringswege zal het vertrouwen van het buitenland in onze volvette kaas bevorderen.

De rekening over 1910 werd goedgekeurd. Blijkens deze rekening bedroegen in 1910 de ontvangsten *f* 10,558,27, en de uitgaven *f* 9838,60½ zoodat er een batig saldo is van *f* 719,66½. Voorts werd vastgesteld de begroting voor 1911.

Verschillende ter vergadering aanwezigen gaven aan het bestuur denkbeelden in overweging, om het doel en streven van het controle-station meer ingang te doen vinden. De voorzitter deelde o.a. mede, dat het station ook zal uitkomen op de in Maart a.s. te 's-Gravenhage te houden tentoonstelling van hotel-wezen, enz.

De heer Bos deed, meer in 't bijzonder in zijn hoedanigheid als zuivelconsulent voor Zuid-Holland, eenige mededelingen omtrent proefnemingen, door hem aangevat om door een beter stelsel van ontroomen van wei op de boerderij, de gecontroleerde kaasmakers te steunen bij de hooge eischen, welke zij ten opzichte van het contróle-station moeten nakomen.

De heer van Hoek, directeur generaal van den landbouw, ter vergadering aanwezig, zeide het een zaak van groote beteekenis te achten, dat een rijks controle merk op kaas zoo spoedig mogelijk tot stand kome, Hij verklaarde zich volkomen bereid, alle mogelijke medewerking te verleen tot steun van regeeringswege voor het contrólestation.

Na een dankwoord van den voorzitter werd de vergadering gesloten.

Leidsche Courant 1911-03-11: p 10/22

Verslag Vergadering *Vereniging Van Kaashandelaren.*

Volgens het jaarverslag van de „*Nederlandsche vereeniging van Kaashandelaren*”, gevestigd te Gouda, welke gisteren haar jaarvergadering hield, steeg het ledental van 147 gewone en 9 buitengewone leden tot 158 en 10. Het batig saldo bedroeg op 31 Dec. 1910 *f* 69,37.

Voorts ontleenen wij aan het verslag het volgende.

„Ondanks alle pogingen door het bestuur gedaan om te geraken tot een onderling informatiebureau, is men hierin niet geslaagd. Met geen der bestaande informatie-bureaux kon men tot een overeenkomst komen, die eenig belangrijk voordeel voor de leden in het uitzicht stelde.

„Hoewel in het vorige jaarverslag medegedeeld werd, dat de Regeering aan de oplossing der „kaaskwestie” een begin van uitvoering had gegeven door het instellen van een rijksmerk voor volvette kaas, binnenkort door de wet te bekrachtigen, kunnen wij onzen spijt niet verhelen, dat deze wet nog steeds op zich laat wachten.

„Steun aan deze kaascontrole kan daarom door de regeering „officieel” nog niet worden verleend. Het is mogelijk, dat om die redenen het getal aangesloten nog zoo klein is, doch ook naar onze meening, doordat de landbouwers zelf, ondanks de aanmoediging van de leden onzer Vereeniging, nog zoo betreuenswaardig weinig medewerking toonen voor een maatregel, die in hun belang kan blijken te zijn, ook omdat daarvan door voortdurende aanraking met de contróle, verbetering van het product een gevolg kan worden.

„Wij spreken den wensch uit, dat in het jaar 1911 de aanhangige wet het Staatsblad eindelijk zal bereiken. Eerst daarna zal kunnen blijken in hoeverre de oplossing der „kaaskwestie” door deze vrijwillige contróle kan worden geholpen. Ofschoon overtuigd, dat een volkomen oplossing daarmee niet kan worden verkregen en verdere stappen binnenkort zullen moeten volgen, wenschen wij de vrijwillige contróle een ernstige proef te laten doorstaan en ook onzerzijds daaraan krach-

tig mede te helpen. Wij betreuren het daarom, dat zooveel kostbare tijd verloren gaat, waarmede de achteruitgang van den handel in volvette kaas, in het bijzonder voor export naar andere werldeelen, steeds duidelijker wordt”.

De aftredende bestuursleden, de heeren W. Laming, J. L. van Eijk en A. J. Schilt werden herkozen.

Over punt 8 der agenda „Opmerkingen naar aanleiding van het verslag der 10e algemeene vergadering van de vereeniging „*Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland*” verkreeg de heer W. van Zwet het woord.

In zijne uitvoerige rede bestrijdt spr. de meening, dat de invoering eener z.g. „Kaaswet” wenschelijk zou zijn; hij besluit zijne rede dan ook met het uitspreken van de vaste hoop door zijne rede nog iets te hebben bijgedragen tot de **verhinderung van het tot stand komen eener „kaaswet”, die niet wordt gewenscht door de overgrootte meerderheid der betrokken landbouwers, noch door het overgrootte deel der handelaren.**

De voorzitter, nader het standpunt der vereeniging in deze uiteenzettende, meende geen discussie over dit ontwerp te moeten toelaten, doch had gemeend den heer van Zwet wel in de gelegenheid te moeten stellen zijn meening er over te zeggen, waarom dit punt dan ook op de agenda werd vermeld.⁶⁾

[...]

Bij de „mededeelingen” spoorde de voorzitter de leden aan om elkaar op de hoogte te houden van de minder solide producenten, waarmede men tot zijn schade mocht hebben kennis gemaakt, door plaatsing van de namen dier personen op de daartoe bestemde lijsten.

Hiertegen zeide de heer Van Eyk bezwaren te hebben o.a. omdat die producenten die, na op de mindere qualiteit van het product te zijn geweest, niet op de lijsten behooren voor te komen en bovendien die lijsten, hoewel van vertrouwelijken aard zijnde, toch bekend worden, zoodat strafvervolging niet uitgesloten wordt. De voorzitter achtte die bezwaren minder groot.

Na verschillende opmerkingen van eenige leden werd de vergadering gesloten.

Leidsch Dagblad, 1911-09-21: p. 1/8

Vergadering Kaascontrolestation Z-Holland

In het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te ‘s-Gravenhage heeft gisteren de vereeniging „*Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland*” onder leiding van den heer S. O. Korteweg vergaderd.

De directeur-generaal- en de inspecteur van den landbouw de heer Swaving hadden bericht van verhindering gezonden. Den heer Bos, die was afgetreden als secretaris, werd door den voorzitter dank gebracht voor al wat hij zoovele jaren in deze functie heeft gedaan.

Machtiging werd verleend aan het bestuur, om bij de Regeering aan te dringen, dat het kaasmerk van het station als rijksmerk zal worden gebezigd, gelijk reeds ten vorigen jaar officieus was in uitzicht gesteld

Verslag werd uitgebracht over de tentoonstelling te Glasgow en over die te Leiden, waar de gecontroleerde kaas zulk een goed figuur maakte. Het kaasmerk had ook daar uitnemend voldaan,

⁶⁾ Waarin zhn. leest dat de ver. v. Kaashandelaren – waar maar een klein deel der handelaren lid van was – wel voorstander was van een wettelijke oplossing van de ‘kaaskwestie’ dmv. Een ‘kaaswet’ (ZHN.)

zoodat er alle reden was, ook na den voor de kaas zoo ongunstigen zomer, om het bestaande kaasmerk te handhaven.

Uit de vergadering werden nog enkele opmerkingen van ondergeschikten aard gemaakt, kleine bezwaren geopperd, waaraan tegemoet zal worden gekomen, zoodat de voorzitter kon constateeren, dat het merk den leden goed voldoet.

Daarna was aan de orde de verkiezing van twee bestuursleden, wegens periodieke aftreding van de heeren H. Ie Coultre en J. C. van der Torren. Beide heeren werden met algemeene stemmen herkozen.

Vervolgens kwam in bespreking de wenschelijkheid tot het nemen van maatregelen tegen het gebruik van geverfd kaasgereedschap. Ingekomen was een schrijven van de Vereeniging van Kaashandelaren, houdende verzoek om steun teneinde te krijgen een verbod van geverfd kaasgereedschap.

De voorzitter wees op de nadeelen van zulk gereedschap, doch was met het bestuur van meening, dat de tijd voor een verbod nog niet gekomen was. Spr. deed een beroep op het gezond verstand der leden, om dit gereedschap niet te gebruiken.

Mochten de nadeelen echter zoo groot blijken, dat een verbod noodig was, dan zouden later maatregelen in dien geest kunnen worden bevorderd.

In een circulaire aan de leden zal op de nadeelen van geverfd kaasgereedschap worden gewezen, indien de vergadering met de bezwaren instemt. Gebleken is toch, dat in de kaas stukjes verf te vinden waren, als geverfd gereedschap was gebruikt.

De vergadering vereenigde zich eenstemmig met dit voorstel.

Alsnu kwam in behandeling het ontwerp: Propaganda. Neemt de Regeering het kaasmerk van het station over, dan zal zij daarvoor propaganda moeten gaan maken, al zal dat nu niet zoo terstond geschieden. Het bestuur vraag en verkreeg nu machtiging om tot die propaganda in overleg met de Regeering het zijne bij te dragen.

Met een woord van dank aan den heer Bieleman rijkszuivelconsulent te Utrecht, en den heer van Genderen Stork, lid van het Landbouwcomité, voor hun tegenwoordigheid, sloot de voorzitter de vergadering.

1912

Leidsche Courant, 1912-03-13; p. 5/6

Vergadering Kaascontrôle-station Zuid-Holland.

Bijgewoond door den directeur-generaal van den landbouw, heeft de vereeniging *Het Kaascontrôle-Station in Zuid-Holland* te 's Gravenhage een algemeene ledenvergadering gehouden.

De rekening sloot met een totaal in ontvangst en uitgaven van *f* 7461,61. Het nadeelig saldo op den dienst 1911 badroeg *f* 13,96, terwijl op uit December nog *f* 705,70½ in kas was.

De kosten der rijksmerken bedroegen, door de geheele verandering der merken, *f* 1810,35.

Medegedeeld werd, dat proeven met een nieuw merk bij de leden genomen waren.

Daarna werd uitgebracht het jaarverslag van den directeur-scheikundige dr. van Gulik.

In dit overzicht werd gememoreerd, dat op 4 Aug. 1911 de wet op het instellen van rijksmerken bekrachtigd werd.

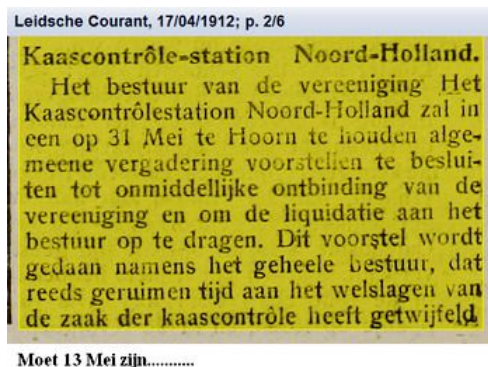
Als een dreigend gevaar tegen een goede ontwikkeling der volvette kaasindustrie moet beschouwd worden het instellen van vier rijksmerken, waarvoor binnen korten tijd alle zekerheid schijnt te bestaan, en waardoor een schromelijke verwarring gevreesd moet worden tusschen de rijksmerken onderling.

Het aantal leden bedroeg thans 67; er werden 1371 controle-bezoeken afgelegd en 867 monsters genomen.

Het vetgehalte in de droge slof der kaas was dit jaar zeer hoog, gemiddeld over het geheele jaar zelfs 50,6 pCt. Een zeer grooten invloed had het *mond en klauwzeer* (MKZ) op het vetgehalte, zoodat kazen met meer dan 60 pCt. vet volstrekt geen zeldzaamheid waren; vooral in de maand Juni, toen het klauwzeer in Zuid-Holland algemeen voorkwam, was het vetgehalte hoog, nl. gemiddeld 52,2 pCt.

Het verband tusschen kwaliteit en veltgehalte werd ook dit jaar nagegaan aan een 20-tal partijen kaas, aanwezig op de keuring ter gelegenheid van de Leidsche Landbouwtentoonstelling. De allervetste kaas van 52,4 pCt, kreeg den eere-prijs, de medaille van de Koningin; de drie gouden medailles kwamen aan kazen met een vetgehalte van 47,3, 47,9 en 49,2 pCt.

Na eenige besprekingen werd het bestuur door de vergadering gemachtigd om zoodra als het rijksmerk voor volvette kaas er zal zijn, dit door het station als zijn merk te doen aannemen in ruil voor het thans gebruikt wordende controlemerk.

1913

Leidsch Dagblad. 1913-03-04: p. 1/6

Vergadering Kaascontrolestation Zuid-Holland

DEN HAAG is de gehouden algemeene vergadering van leden van de vereeniging „*Het Kaascontrôlestation - Zuid-Holland*” werd o.a. bijgewoond door den inspecteur in algemeenen dienst bij de directie van den landbouw, dr. Swaving, den secretaris van het Nederl. Landbouw-Comité, den heer Van Genderen Stort, en den heer Van Hoek, dir.-gen. van den Landbouw. Voorzitter was de heer S. C. Korteweg.

Herkozen werden als bestuursleden de heeren P. den Hertog Czn, en M. C. Piek. Verder moest er voorzien worden in een bestuurs-vacature, doordien de heer Th. C. Wesselingh, die als lid van het contrôlestation bedankt heeft, tevens als bestuurslid wenschte af te treden. Van bestuurszijde, o.a. door den voorzitter en door dr. Van Gulik, word in 't licht gesteld, dat door het uittreden van den heer Wesselingh een goede kracht voor het bestuur zou verloren gaan. De voorzitter wilde echter de vergadering volkomen vrij in haar keuze laten. Ook uit de vergadering zelve gingen stemmen op ten gunste van den heer Wesselingh. Daartegenover stond echter de meening van andere aanwezigen, die hoewel ten volle instemmende met de hulde aan den heer Wesselingh gebracht, oordeelden, dat er voor iemand, die niet aanhangt het principe „volvet”, moeilijk in het bestuur van een station, dat dit principe huldigt, plaats is.

Bij derde stemming werd na verdere besprekingen de heer A. Verboom Jr., te Voorschoten, met 18 stemmen tot bestuurslid gekozen, Op den heer Wesselingh waren 8 stemmen uitgebracht. Bij de rondvraag kwam de wenschelijkheid ter sprake van het maken van propaganda, ook in het binnenland en speciaal ook in Zuid-Holland, om de boeren tot toetreding tot het station op te wekken.

Leidsche Courant, 1913-07-26; p. 7/8

Rijkstoezicht op volvette kaas.

Die Minister van Landbouw heeft vastgesteld:

- 1) een merk voor volvette kaas, bestaande uit een met blauwen inkt op een doorzichtig plaatje kaasstof aangebrachten stempelafdruk van het Nederlandsche wapen, waaronder het woord „volvet” en de aanwijzing „45 pct.”, terwijl als randschrift in hoofdletters zijn geplaatst de woorden: „Nederlandsche kaascontrole onder Rijkstoezicht” en waarvan vorm en afmetingen overeenkomen met de figuur, afgedrukt in Stct. No. 173; en bepaald:
- 2) dat op dit merk, overeenkomstig, de door den directeur-generaal van den Landbouw te geven voorschriften, tusschen het Nederlandsche wapen en het woord „volvet” eenige cijferen, letterteekens in blauwen inkt kunnen worden aangebracht voor het uitoefenen van contrôle;
- 3) dat dit merk van Rijkswegen op kosten van belanghebbenden zal worden vervaardigd en onder nader door den directeur-generaal van den Landbouw te stellen voorwaarden worden verstrekt aan de besturen der onder Rijkstoezicht staande contrôle-stations voor volvette kaas ten behoeve van de bij hunne inrichting aangeslotenen;

- 4) dat door of vanwege deze aangeslotenen geen ander dan dit van Rijkswegé verstrekte merk mag worden gebruikt en dat alle door hen te bereiden kazen van dit merk moeten worden voorzien;
- 5) dat dit merk bij de bereiding van de kaas op deze moet worden aangebracht overeenkomstig de door den directeur-generaal van den Landbouw te geven aanwijzingen;
- 6) dat van het gebruik van dit merk door de besturen der kaascontrolestations en door de daarbij aangeslotenen aanteekening zal worden gehouden op de wijze als door den directeur-generaal van den Landbouw is goed te keuren of te bepalen.

De voorwaarden, waaraan controlestations voor volvette kaas moeten voldoen om onder Rijkstoezicht te worden gesteld, zijn opgenomen in bovengenoemd nummer van de Stct.

Schoonhovense Courant: 1913-10-04

ook in MAP Kaaskwestie / zelfkazers

Ingezonden:

A. van Wijnen aanzet tot Bond van kaasproducenten⁷⁾

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.) M. d. R.!

GOUDA. Vergun mij voor onderstaande regelen eenige plaatsruimte in uw veelgelezen blad. Bij voorbaat mijn dank.

Veel wordt er in den laatsten tijd gesproken over de conditiën voor den inkoop van kaas, ingevoerd door de *Vereeniging van Kaashandelaren*, zoodat wel niemand er geheel onkundig van zal zijn gebleven.

Nu doen de kaashandelaren het voorkomen alsof deze conditiën zoo geheel onschuldig zijn, dat men werkelijk niet kan begrijpen, waarvoor ze dan wel in 't leven zijn geroepen.

Uit 't mengelmoes van antwoorden, dat men krijgt, indien men de vraag stelt waarvoor deze condities noodig zijn gebleken, is dit nog 't aannemelijkste, n.l. dat de kaashandelaar een steun wenst tegenover bedrog van slechte boeren.

Dit argument is te verdedigen. Wie zal niet toejuichen alle maatregelen, die bevorderlijk kunnen zijn aan den *eerlijken* handel?

Waar wij nu echter zien, dat deze condities wel beschermen den handelaar tegen een slechten boer, maar *niet* den boer tegenover een slechten handelaar, ja, erger nog, waar in deze condities verschillende artikelen de deur juist openzetten voor knoeierij van de zijde van den handelaar, daar moeten wij gezamenlijk ons verzetten tegen de invoering er van.

Gaarne wil ik aannemen, dat deze leemten en fouten in dit reglement er niet moedwillig in zijn aangebracht, maar dat zij er zijn ingeslopen, doordat deze kwestie te eenzijdig werd belicht, omdat bij de samenstelling de boeren er buiten zijn gebleven.

Echter, nu van verschillende zijden deze fouten zijn aangewezen en naar voren gebracht, nu had het mijns inziens aan de kaashandelaren gepast dat zij tijdelijk deze condities introkken, tot dat er eens nader over was geconfereerd met boeren, of dat het eens grondig was herzien in eigen vergadering.

⁷⁾ Over genomen uit Gedenkboekje 40 jaar *Bond van Kaasproducenten* - 1954 – door A. v. Wijnen
Tekst was één van de eerste door v. Wijnen ingezonden brieven. Deze onvrede met de kaashandel was de hoofdreden dat in 1914 de *Bond van Kaasproducenten* zou worden opgericht. Gedenkboekje 40 Jr. BV.K.
Ophalen:

Zij schijnen zulks niet noodig te achten.
Aan wie de schuld, als er oppositie komt?

Er is een reglement gemaakt zonder medezeggingschap van den boer als mede-belanghebbende. Dit reglement wordt ingevoerd zonder voorkennis van den boer, en zonder hem zijn goedkeuring te vragen; ja, men schein 't zelfs niet noodig te achten, om bij een te sluiten koop den boer op deze verandering te wijzen. Wij protesteeren daar tegen.

Wij protesteren:

1e. tegen het invoeren van een reglement, hetwelk door eenzijdigheid nimmer kan worden een gezonde grondslag voor een eerlijken handel;

2e. tegen de manier waarop dit reglement door de Vereeniging van Kaashandelaren is in- en door gevoerd.

Plaatsruimte verbiedt de bespreking van 't reglement zelve. 'k Ben bereid, zoo noodig in openbare vergadering, mijn beweringen te motiveeren.

Wat ons nu te doen staat?

Voor bestuurders van vereenigingen dit, dat zij deze kwestie met hun leden gaan bespreken, zoo noodig onder voorlichting; voor iederen boer, dat hij zooveel mogelijk zijn kaas verhandelt met hen, die niet op die condities koopen, desnoods met 't brengen daarvoor van eenige financieele offers.

Blijkt het, dat dit niet in staat is de invoering te beletten, dan zal de tijd gekomen zijn voor aansluiting van alle kaasproducenten, opdat een machtige bond de rechten der boeren zal kunnen verdedigen.

U. M. d. R., mijn oprechten dank.

Stolwijk,

Uw dw. dienaar,
A. VAN WIJNEN.

Leidsch Dagblad, 1913-10-24; p. 6/8

Adres aan Minister door *Ver. van Kaashandelaren.*

Door de *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren* te Gouda, is aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel het volgend adres gezonden:

Hiermede veroorlooft zich het Bestuur van de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren de bijzondere aandacht van Uwe Excellentie te vragen voor de binnenkort in te stellen „Kaascontrole onder Rijkstoezicht”, voor zoover betreft de controle op volvette kaas, en in verband daarmee voor het volgende.

Gedurende vele jaren reeds heeft de „*Kaaskwestie*” een onderwerp van ernstige besprekingen uitgemaakt bij tal van vereenigingen en belangstellenden, waarbij tevens is getracht maatregelen te beramen, waardoor het mogelijk zou zijn, door het aanbrenge van onuitwissbare merken op het product, reeds op het eerste gezicht de kaas uit meer of minder ontroomde melk bereid te onderkennen van die, uit volle melk gemaakt.

Vrij algemeen is men van meening, dat het werkelijk in het belang van den goeden naam van het product is, dat in deze richting maatregelen genomen worden.

Evenwel, omtrent de uitvoering bestaat verschil van meening.

Eenerzijds wenscht men over te gaan tot het nemen van wettelijke maatregelen, waarbij de makers van kaas, uit afgeroomde melk bereid, verplicht zouden worden hun product bij de aanmaak

van een duidelijk en onuitwischbaar merk te voorzien (evenals deze verplichting bij de Boterwet aan de margarine-fabrikanten wordt opgelegd), anderzijds wenscht men den makers van kaas uit volle melk de gelegenheid te geven vrijwillig hun product te merken en zich daartoe onder contróle te stellen (als bij Botercontróle).

Hot Bestuur der *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* heeft zich steeds op het standpunt geplaatst en is die meening ook nu nog toegedaan, dat door het invoeren van bovengenoemde *wettelijke* maatregelen de „Kaaskwestie” vlugger en meer afdoende zou kunnen worden opgelost en daarmee aan de oneerlijke concurrentie in binnen- en buitenland een eind zou worden gemaakt.

Zij betreurt het, dat de Regeering in deze richting nog geen stappen heeft gedaan.

Daarnaast evenwel erkent adressante het grootte nut van particuliere vrijwillige contróle met de daarin verbonden verplichte stempeling van het volvette product, in het bijzonder, omdat van deze bedrijfscontróle tevens kwaliteit-verbetering te verwachten is.

Nadat door de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* te dien einde contrólestations zijn opgericht, heeft Uw ambtsvoorganger een Rijkmerk voor volvette kaas beschikbaar gesteld, waarvan de ingebruik-stelling binnenkort te wachten is.

Naar de meening van het bestuur voornoemd is het van het grootste belang, dat binnen niet al te langen tijd worden aangetoond of alleen de vrijwillige contróle op volvette kaas inderdaad voldoende is om de kaaskwestie op te lossen.

Het behoeft geen nader betoog, dat dit alleen dan het geval zou kunnen zijn, wanneer de landbouwers-kaasbereiders zich algemeen of vrij algemeen als lid bij een der contróle-stations aansloten en zodoende het geheele volvette Nederlandsche product duidelijk te onderkennen zou zijn. Tot op dit oogenblik is de aansluiting als lid van de kaascontrole-stations door de landbouwers-kaasbereiders nog uiterst gering en in den laatsen tijd is de belangstelling van die zijde teruggaan, ondanks de pogingen, ook van onze Vereeniging, om hen tot toetreding op te wekken.

De oplossing der kaaskwestie wordt hierdoor tegengehouden.

Een der redenen, wellicht de voornaamste, waarom de kaasbereiders niet tot aansluiting zijn te bewegen, zijn, naar de meening van ons bestuur, de daaraan verbonden kosten van het lidmaatschap van het kaascontróle-station, waar geen direct-tastbare voordeelen tegenover staan.

Ten einde de belangstelling grooter te doen worden en van de duizenden landbouwers, die in Zuid-Holland en Utrecht volvette kaas bereiden een groot getal te bewegen zich onder contróle te stellen en daardoor spoedig een groote hoeveelheid gestempelde volvette kaas in den handel te brengen, waarmee de belangstelling vooral in het buitenland voor het gecontroleerde volvette product zou worden opgewekt ook bij de afnemers, verzoekt het bestuur van de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* Uwe Excellentie het daarheen te leiden, dat hetzij gedurende den eersten tijd of voor een zeker getal landbouwers-kaasbereiders, die zich daartoe het eerst aanmelden, de kosten van de contróle uit de Rijksmiddelen zullen worden betaald.

Vergadering Ver. *Het Kaascontrôle-station in Z.-Holland.*

(Land- en Tuinbouw.)

DEN HAAG. Gistermiddag heeft deze vereeniging onder leiding van den heer S. C. Korteweg te 's Gravenhage vergaderd.

Onder de ingekomen stukken was een schrijven van Ged. Staten, waarin aangedrongen wordt op meer samenwerking tusschen de verschillende afdeelingen der *Holl. Maatschappij van Landbouw*, welke in de kaasstreek gelegen zijn. Tot op den datum der zomervergadering der Staten waren slechts twee afdeelingen, 'Gravenhage en Woerden, donatrice van het kaascontrolestation, waarop verschillende leden der Staten gewezen hadden. Het provinciaal subsidie voor 1914 is bepaald op *f* 500.

Tot bestuursleden zijn herkozen de heeren A. Verboon jr. en J. Verweij.

Als leden en plaatsvervangers der financieële commissie werden dezelfde heeren weder benoemd.

Daarna leidt de voorzitter de bespreking over het Rijkskaasmerk in. Dit punt is de hoofdschotel van deze vergadering. Spr. begint met zeer in het kort de geschiedenis der kaascontrole na te gaan; ook gaat spr. na wat er op het gebied der kaasmakerij in de andere provincies gebeurt. Ook bespreekt de heer Korteweg het adres der *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren* aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, waarin zij verzoeken de kaasmakers gratis aan te sluiten bij de controle-stations. Daar dit wel nooit gebeuren zal, stelt spr. zich eenigszins sceptisch tegenover dit adres. Hij gelooft n.l. niet, dat het de vereeniging ernst is met haar adres.

Verschillende leden-kaasbereiders voeren daarna achtereenvolgens het woord. Hieruit blijkt wel, dat het enthousiasme voor het merk, en de aansluiting bij het kaascontrolestation, zeer gering is. Algemeen is men wel overtuigd, dat de boycot der kaashandelaren opgeheven is, doch voordeel gelooft men niet, dat het aanbrengt, wanneer men bij het controle station aangesloten is. De gevoelens zijn verdeeld over de vraag of men samenwerking met de kaashandelaren moet zoeken.

Indien de kaashandelaren kunnen, koopen zij liever ongecontroleerde kaas, doch daar de beste kaasmakers gecontroleerde kaas maken, moeten de kaashandelaren wel koopen. Het blijkt ook, dat men de gecontroleerde kaas liever niet koopt, daar niet steeds voldoende kaas met merk voor den handel beschikbaar is. Hierop wijst o.a. de heer Bos, zuivelconsulent. Daaruit blijkt echter, dat kaas met het merk wel gewild is bij de afnemers.

Dr. Zwaving neemt ten slotte her woord. Hij herinnert er aan, wie al zoo medegewerkt hebben om het rijkskaasmerk tot stand te doen komen. Vervolgens bespreekt hij het adres der kaashandelaren. Het is spr.'s meening, dat de belanghebbende zelf mede moeten werken voor de controle; gratis aansluiting is z. i. niet gewenscht. De meening van den Minister is, dat de kaashandelaren ook daadwerkelijk dienen te steunen, zij toch zijn ook belanghebbenden. Men moet echter de kaashandelaren om hun slappe houding niet te hard veroordeelen; er wordt nl. nog slechts weinig gecontroleerde kaas gemaakt en daarom kunnen de handelaren wel huiverig zijn die kaas te koopen. Misschien zullen zij n.l. niet steeds in staat zijn gecontroleerde kaas te leveren, en dat is natuurlijk een bezwaar. Later echter, wanneer er een groote hoeveelheid zal zijn en aan de vraag voldaan kan worden, dan zal men zeer zeker een hooger prijs maken.

Hierop wijst ook mr. Kleij, die tevens hulde brengt aan de bemoeiingen van den heer Korteweg ten opzichte van het rijkskaasmerk.

Vergadering Kaascontrôlestation Zuid-Holland.

ALPHEN AAN DEN RIJN, Door het Bestuur van het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland* was voor gisteren een algemeene vergadering uitgeschreven in 't hotel St. Joris

Aan een groot aantal kaasbereiders, niet-leden, van het station, was een uitnoodiging gezonden tot bijwoning van deze vergadering.

Om half elf opent de voorzitter, de heer Korteweg, de vergadering er verwelkomt de aanwezigen, waaronder in het bijzonder dr. Van Sillevoldt, directeur van het Rijkszuivelstation te Leiden, die zooveel deed in het belang van het Kaasmerk en hoopt dat het in het belang zal zijn van alle kaasboeren.

Aan de orde is bespreking van de gewijzigde statuten, waarover in de vorige vergadering geen beslissing genomen kon worden.

Na voorlezing van de statuten worden deze onveranderd met algemeene stemmen goedgekeurd. De voorzitter wijst erop, dat nu het oogenblik is aangekomen waarnaar reikhalzend is uitgezien. Het Rijkskaasmerk is vastgesteld en de statuten in overeenstemming gebracht met de Rijksvoorschriften, dit is een feit van groote beteekenis.

De volvette kaas, het vaderlandsche product gemaakt op de boerderijen behoeft een merk waardoor het onderscheiden kan worden van alle minderwaardige producten in het binnen- en het buitenland gemaakt. Het succes hang, nu af van de aansluiting der kaasboeren bij het contrôlestation, de handel moet nu voldoende gemerkte kaas kunnen koopen en het zijn de landbouwers die hiervoor zorg hebben te dragen.

Tot nu zijn slechts weinige landbouwers die het contrôlestation in stand hebben weten te houden, aan hen brengt de voorzitter een eeresalut; zij hebben het algemeen belang gediend. Hen die zich nog niet aansloten spoort hij aan zulks alsnog te doen, ook voor hen bestaan er verplichtingen.

De heer Meereboer brengt een woord van dank aan de pioniers der kaascontrôle en wijst er op dat in het buitenland de contrôle reeds wordt geapprecieerd.

De heer dr. Van Sillevoldt dankt voor de vriendelijke woorden door den voorzitter tot hem gesproken en acht een aansluiting beslist noodzakelijk. Dr. Van Gulik wijst op de eischen welke in Duitschland aan de kaas gesteld worden. In verband hiermede wijst dr. Van Sillevoldt nog op de concurrentie van in het buitenland gemaakte kaas in Goudavorm, aan deze concurrentie zal een einde komen wanneer onze kaas, het meerderwaardig Nederlandsch product onder eigen vlag de grenzen overgaat.

De heer J. W. den Hertog wijst er op, dat, het nieuwe melk van dr. Van Sillevoldt bij het aanbrennen op de kaas geen bezwaren opleven ook bij den verkoop van gemerkte kaas ondervond nimmer hinder, schade in geen opzicht, soms een voordeeltje, hij spoort ten sterkste aan het algemeene aansluiting

De voorzitter wijst op de bekendheid die door de Regeering gegeven zal worden aan het Rijkskaasmerk, op de vraag die naar aanleiding daarvan, naar die kaas zal komen en op den plicht van de kaasbereiders, er zorg voor te dragen, dat er voldoende gecontroleerde kaas komt.

De heer P. den Hertog, voorzitter van de afdeeling Alphen en Oudshoorn van de „*Hol. Maatschappij van Landbouw*” stelt het houden van de vergadering in zijn afdeeling op prijs. Hij brengt

dank aan den heer S. C. Korteweg voor alles wat deze gedurende het zesjarig bestaan van het Station heeft gedaan, hij vertrouwt, dat de afdeeling Alphen daarvoor dank zal toonen door een algemeene aansluiting. De heer Piek brengt als bestuurslid dank aan den Voorzitter, van nabij weet hij hoe deze niets heeft ontzien om de kaascontrôle vooruit te brengen.

De Voorzitter dankt beide sprekers voor hun woorden en verzekert op den ingeslagen weg door te zullen gaan en zeide er trots op te zijn voorzitter te wezen van de aangeslotenen, die van den beginne af pal hebben gestaan en alle moeite en zorgen hebben weten te overwinnen, om de vaan van de kaascontrôle hoog te houden.

Nieuwe Gorinchemsche Courant 12-02-1914; p. ¾

ook MAP Kaaskwestie / Zelfkazers

Goudriaan. Vergadering van leden der Afd. Alblasserwaard der Hollandsche Maatschappij van Landbouw.

Met een kernachtig woord opende de Voorz., de heer H. Voorspui, de vergadering. Hij bracht daarbij in herinnering wat in 1913 op landbouwgebied was voorgevallen en sprak zijne beste wenschen uit voor 1914.

Na een halfuur pauze werd met een inleidend woord van den voorzitter het woord gegeven aan Dr. van Guluk, Secr. van het kaascontrolestation voor Zuid-Holland.

In korte trekken wordt de wordingsgeschiedenis van kaascontrôle en de aanleiding tot de oprichting nagegaan. Op het belang van de industrie van volvette kaas wordt gewezen, daar in Zuid-Holland en Utrecht 40 miljoen K.G. volvette kaas gemaakt wordt, tegen een totale productie van 32 miljoen halfvette en magere kaas in ons geheele land. Het kaascontrolestation Z.-H. werd op 30 October 1906 opgericht. Herinnerd werd aan de moeilijkheden verbonden aan het vinden van een goed kaasmerk; door de vinding van Dr. Van Sillevoldt is deze kwestie nu opgelost en zal op 1 Februari 1914 het kaascontrolestation Zuid-Holland onder rijkstoericht komen.

Achtereenvolgens werden de verplichtingen besproken, die een lid van een kaascontrolestation op zich neemt.

- 1) het aanbrengen van het rijkskaasmerk op alle kaas,
- 2) slechts kaas te maken uit volle melk, met minstens 45 pct. in de droge stof,
- 3) een contributie te betalen van 1/8 cent per pond gemaakte kaas,
- 4) aanteekening te houden van de hoeveelheid verwerkte melk, gemaakte weiboter en verkochte kaas en van de verbruikte rijksmerkplaatjes.

Hierna werd uitdrukkelijk gewezen op het groote belang, dat de kaascontrôle voor de kaasmakers heeft; door het brengen van een zuiveren toestand in den kaashandel, door het rijkskaasmerk moet het Buiten- en Binnenland weer vertrouwen in volvette kaas krijgen, waardoor de prijs der volvette kaas zal gaan stijgen. Juist door het Rijksmerk kan de Regeering in het Buitenland voor de kaasmakers optreden, maar, hierop werd den nadruk gelegd, daarvoor moeten de makers van de volvette kaas zich eenige opoffering getroosten; het is hun belang waarom het hier gaat, en het is vanzelf sprekend, dat het op hun weg ligt aan dat belang mee te werken door zich aan te sluiten als lid van het Kaascontrolestation.

Van de gelegenheid tot het stellen van vragen werd veel gebruik gemaakt. Door de gegeven antwoorden en de daaruit soms voortvloeiende besprekingen kregen de aanwezigen een beeld van datgene wat voor de bereiders van volvette kazen van groot belang is. Na afloop sloten 7 veehouders zich aan bij het kaascontrôlestation. Het is echter te hopen dat, als Dr. v. Guluk weer eens in deze omgeving optreedt, niet alleen de veehouders doch ook hunne vrouwen daar heen zullen gaan. Het is van groot belang dat ook zij weten wat het doel van het kaascontrôlestation is.

Na een hartelijk woord van dank aan den spreker sloot de Voorz. de vergadering.

Leidsche Courant, 1914-03-06; p. 3/4

Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.

(Land- en Tuinbouw.)

GOUDA, In het hotel „De Zalm” is gisteren de 14e algemeene vergadering gehouden van de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren*

De vergadering werd door den voorzitter J. W. F. B. Middelbeek met een kort woord geopend, waarin hulde werd gebracht aan het overleden bestuurslid Grijpink en aan den afgetreden secretaris, den heer Schim van der Loeff. In diens plaats treedt thans op als secretaris de heer Valette.

Het afgelopen jaar is gunstig geweest voor de kaasproductie en den kaashandel. Over de samenwerking van de leden werden klachten gehoord. De vereeniging moet niet worden beschouwd als een maatschappij met aandeelen, waarvan dividend wordt getrokken. De vereeniging heeft reeds verschillende zaken tot stand gebracht en de voorzitter hoopt, dat alle leden zullen samenwerken om de vereeniging met vrucht werkzaam te doen zijn.

Uit de rekening en verantwoording van den penningmeester bleek, dat er op 31 December j.l. een voordeelig saldo was van f 803,30½ bij een totaal aan inkomsten en uitgaven van f 2.592,25.

Zooals het jaarverslag aangaf, is het ledental 131 gewone en 7 buitengewone leden. Bij het kaascontrolestation Zuid-Holland zijn 48 leden aangesloten.

Met ingang van het nieuwe seizoen zal het nieuwe, door den minister vastgestelde rijksmerk in gebruik worden genomen en dan gelden de voorschriften voor de kaasbereiders en controlestations.

In de laatste maanden heeft het bestuur zich in de eerste plaats bezig gehouden met een herziening van het inkoopreglement, waarvan het gevolg is geweest, dat het bestuur voorstelt, het bestaande inkoopreglement in te trekken.

De aftredende bestuursleden, de heeren W. Laming, Rotterdam, J. L. van Eijk, Gouda en A. J. Schiet, Gouda, werden allen herkozen, terwijl in de vacature, ontstaan door het overlijden van den heer J. A. A. Grijpink, werd voorzien door de benoeming van den heer A. Hennema te Alkmaar. Als nieuw lid werd aangenomen de heer J. Molenkamp te Vreeland.

Daarna kwam in behandeling het voorstel van het bestuur tot intrekking van het bestaande inkoopreglement en had een bespreking plaats over de te volgen gedragslijn.

Ten slotte werd aangenomen een door de heeren Thijssen te Dordrecht en Rietdijk te Rotterdam ingediende, motie, die luidt als volgt:

De Ned. Vereen. van Kaashandelaren, gehoord hebbende de verschillende meeningen omtrent het invoeren van het inkoop-reglement, lettende op de houding, door zekere zijde aangenomen tegen een regeling van de inkoopvoorwaarden, besluit het reglement in te trekken, en verklaart het ontwerp-reglement van de bekende commissie, bestaande uit afgevaardigden der Holl. Maatschappij van Landbouw, het Utrechtsch Landbouwkundig Genootschap, den Z.-Holl. Boerenbond, den Stichtschen Boerenbond en de Ned. Vereen. v. Kaashandelaren, aannemelijk, met uitzondering van art. 7, voor welk artikel zij het oude reglement wil handhaven, en acht invoering gewenscht, wanneer overeenstemming tusschen partijen is verkregen.

Op voorstel van den heer Van Eyk te Gouda zal een in verschillende talen gedrukte circulaire bij de afnemers in het buitenland worden verspreid, waarin zal worden bekend gemaakt, dat de handel in Nederland nog niet in staat is, gecontroleerde kaas bij groote partijen af te leveren.

Leidsch Dagblad, 1914-03-11; p. 2/16

Vergadering Kaascontrolestation Zuid-Holland.

Het *Kaascontrôle-station Zuid-Holland* hield in een der zalen van het Zuidhollandsch Koffiehuis een algemeene leden-vergadering onder voorzitterschap van den heer S. C. Korteweg.

Behalve door verschillende bij het station aangeslotenen werd de vergadering bijgewoond door de heeren Bieleman, rijkszuivelinspecteur; Van Genderen Stort, secretaris van het Nederlandsch Landbouw-Comité, en Croesen, secretaris van de Koninklijke Nederlandsche Landbouw-vereeninging.

In zijn openingswoord herinnerde de voorzitter er aan de propaganda voor het rijkskaasmerk gevoerd. In dit verband bracht spreker hulde en dank aan de activiteit van dr. Van Gulik, directeur van het station en aan den heer Croesen. Het resultaat van deze propaganda is geweest een belangrijke stijging van het aantal bij het station aangeslotenen. Het ledental toch klom van ongeveer 40 tot 170 leden, terwijl er nog 30 zich voorwaardelijk hebben aangesloten. Ook meende spreker dat van de zijde der kaashandelaren steun mocht worden verwacht. Gevraagd echter om positieven steun te verleen door gecontroleerde kaas bevoordelen antwoordde de Vereeniging van Kaashandelaren op een wijze, die geen directen steun inhield. Met grooten omhaal van woorden werd - zooals spr. zich uitdrukte - door de Vereeniging van Kaashandelaren om de zaak heengedraaid.

Een ter vergadering aanwezige, bij het Station aangesloten handelaar, schetste de goede werking van het rijksmerk op de buitenlandsche markt. Hij gaf eenige wenken om te voorkomen dat de vetcijfers van vroeger tegen het merk worden uitgespeeld.

Onder meer was ingekomen een schrijven namens den Minister van Landbouw, waarbij wordt medegedeeld, dat volgens een, door tusschenkomst van het Departement van Buitenlandsche Zaken ontvangen bericht, de Unie-Regeering van Zuid-Afrika het Nederlandsche rijksmerk voor volvette kaas heeft erkend, zoodat het van dat merk voorziene product ongehinderd in de Unie zal worden toegelaten.

Het bestuur besloot in het afgelopen jaar in principe kaasmakers buiten de provincie als lid toe te laten, mits zij de extra-contrôlekosten voortvloeiende uit den grooten afstand, voor hun rekening nemen.

In het vervolgens uitgebrachte jaarverslag van den directeur werd geconstateerd dat een terugblik over het jaar 1913 vreugdewekkend is, wegens de groote dingen die voor de kaascontrôle in dat jaar tot stand kwamen en wel hoofdzakelijk door de vinding van dr. Van Sillevoldt, waardoor een geschikt kaasmerk verkregen werd en door de ministeriële beschikking van 26 Juli 1913, waarbij een rijksmerk voor volvette kaas werd ingesteld.

Onderzocht werden 690 kaasmonsters; hiervan werd geen gevonden met een vetgehalte lager dan 45 %, terwijl de grootste helft meer dan 50 % vet bevatte; het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar bedroeg 50,1 %. Van maand tot maand was de wisseling in vetgehalte weer evenals vorige jaren; in April, wanneer veel verse melk verwerkt wordt, trad weder een stijging in vetgehalte op; in den zomer werd de magerste kaas gemaakt, in het najaar de vetste.

Gekozen werden als leden van den Raad van Beroep de heeren V. R. IJ. Croesen, Den Haag, secretaris van de Kon. Nederl. Landbouwvereniging, mr. J. T. Linthorst Homan, Assen, voorzitter van het Landbouw-Comité, en C. Knigge, landbouwer te Wilnis, en als plaatsvervangende leden de heeren dr. De Bruijn, te Hoorn, secretaris van het Rijkslandbouwproefstation; dr. L. T. C. Schey, Rijkszuivelconsulent te Hoorn en dr. A. G. Breen te Zwolle, zuivelconsulent.

Vervolgens kwam het Rijkskaasmerk ter sprake. Sinds een paar weken is het station begonnen met de uitreiking der merken. Er kwamen geen opmerkingen in, dat het niet goed gaat. Over 't algemeen is men tevreden met het merk. De directeur voegde aan deze mededeelingen toe, dat het bestuur zich aanbevolen houdt voor het hooren van het oordeel van de kaasmakers omtrent de werking van het merk.

Eenige ter vergadering aanwezigen verzekerden, dat het merk heel best voldoet en ook de boekhouding zeer meevalt.

Advertentieblad, 1914-04-03; p. 4/8

Ook MAP Kaaskwestie / Zelfkazers

Rijksmerk voor volvette kaas.

Het rijksmerk voor volvette kaas zal dan eindelijk onzen ouden roem weer in eere herstellen. Na langdurige proefnemingen is het gelukt een merk te vinden, dat van de kaas niet kan verwijderd worden en aan het product geen nadeel doet.

Het is een zeer dun wit plaatje van caseïne met een blauw „Rijkswapen”; daaronder een contrôlenummer, het woord „volvet” en het getal 45 pct. In den rand staat: „Nederlandsche Kaascontrole onder rijkstoezicht”.

Reeds stelden direct een 200-tal kaasmakers zich onder contrôle, zoodat spoedig groote hoeveelheden aan de markt kunnen komen.

De Amsterdamsche „*Full Cream Kaasbond*”, die zijn fabriek „Oud-Holland” te Bodegraven heeft, was er het eerst bij kaas met het rijksmerk af te leveren. Verleden week werden de eerste producten, bovendien van het handelsmerk „*Koboko*” voorzien, aangeboden en bij de voornaamste winkeliers verkrijgbaar gesteld. 't Waren de bekende roomkaasjes.

Straks komen ook de Edammertjes en de Goudsche kazen, voorzien van het koninklijke merk. Evenals de botercontrôle onze boter een schitterende reputatie heeft bezorgd, zoo zal ook de kaascontrôle onze oude prima Hollandsche kaas weer op waarde brengen.

Wie nu de zekerheid wil hebben, dat hij kaas koopt, bereid uit volle melk, die vrage kaas, voorzien van het rijksmerk.

Die is de lekkerste en voedzaamste. N.v.d.D.

Leidsche Courant, 1914-04-28; p. 1/4

Opheffing Vereeniging tot bestrijding van knoeierijen in den boter- en kaashandel

De Vereeniging tot bestrijding van knoeierijen in den boter- en kaashandel heeft Zaterdagmiddag in Krasnapolsky te Amsterdam haar ontbindingsvergadering gehouden.

De voorzitter, de heer F. Middelbeek, zeide, dat deze vergadering was bijeengeroepen om, wanneer de leden het bestuursvoorstel aannamen, tot ontbinding der vereeniging over te gaan. Spr. zeide, dat, indien daartoe wordt overgegaan, gezegd kan worden, dat deze vereeniging op een zeer eervol verleden terugziet. De voorzitter wees er nog op, dat de Regeering een rijksmerk voor volvette kaas heeft in het leven geroepen en daarnevens een controlestations in Friesland voor Friesche kaas.

Toch vindt spr. het bestaan van zes merken in ons land niet het meest gewenschte. Spr. zou het gewenscht achten, indien de Regeering een classificatie had gemaakt, welke niet zoo licht aanleiding kon geven tot verwarring, vooral met het buitenland. Daarna zeide de voorzitter in verband met het voorstel tot ontbinding, dat voor 29 jaren veel verkeerde toestanden bestonden, vooral in den boterhandel. Toen begon de vereeniging haar arbeid en heeft het zoover weten te brengen - spr. vestigt de aandacht op de margarinewet - dat, nu de toestanden veel verbeterd zijn en de zaak wettig geregeld is, ons land zich tegenover het buitenland heeft gerehabiliteerd,. Daarom acht spr. het bestaan der vereeniging, althans wat den boterhandel betreft, in de toekomst overbodig. De minderheid van het bestuur had zich, zooals de voorzitter zeide, voor het voortbestaan der vereeniging verklaard, vooral wat de knoeierijen in den kaashandel betreft. De Vereeniging zou dan zoo noodig hervormd kunnen worden.

Naar aanleiding hiervan wees de heer Teunissen er op, dat zoowel in den boter- als den kaashandel nog veel knoeierij bestaat, en daarom vindt spr, het niet wenschelijk de vereeniging te ontbinden.

De rijksinspecteur, de heer Bieleman, zei, het niet eens te zijn met den vorigen spreker. Er zal nog wel hier of daar knoeierij bestaan, maar de beste Wet kan niet beletten, dat er wets-overtreders bestaan.

Vervolgens werd na eenige discussie het voorstel tot ontbinding der vereeniging in stemming gebracht en aangenomen met acht stemmen vóór, twee tegen en één blanco.

Besloten werd ede aanwezige kasgelden te stellen in handen van een commissie bestaande uit de tegenwoordige bestuursleden, met de bepaling, dat deze commissie minstens, totdat alle zaken afgehandeld zijn, aanblijft.

Leidsche Courant, 1914-10-28

Vergadering *Bond van Zuivelfabrikanten N-Holland* Uitvoerverbod van kaas.

De Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, ad interim; brengt ter algemeene kennis, dat belanghebbenden bij den uitvoer van kaas zich ter bekoming van inlichtingen kunnen wenden tot het *Rijks-Centraalbureau voor den uitvoer van kaas*, (directeur V. R. Y. Croesen), 42a Buitenhof, 's-Gravenbage.

Naar aanleiding der regeeringsmaatregelen tot uitvoer van kaas, hield de *Bond van Zuivelfabrikanten in Noord-Holland* Maandag te Alkmaar eene vergadering, waartoe alle zuivelfabrikanten in de provincie waren uitgenodigd. Niet minder dan 75 fabrikanten hadden aan deze uitnoodiging gevolg gegeven.

Omtrent de te verwachten maatregelen voor de kaas werd medegedeeld:

- 1e.** Hedenavond komt er een algeheel uitvoerverbod voor de kaas, welke maatregel evenwel tijdelijk is. Zoolang tot een goede regeling voor de uitvoering der maatregelen is getroffen.
- 2e.** Bij de voorbereiding van de te verwachten maatregelen is van regeeringswege veelvuldig advies gevraagd en overleg gepleegd met de drie groote zuivelorganisaties n.l. de *Algem. Ned. Zuivelbond*, (FNZ.) de *Bond van Zuivelfabrikanten* en de *Bond van Kaashandelaren*. De hoofdlijnen zijn aangegeven, terwijl door den minister eene commissie is aangewezen, bestaande uit de heeren Croesen, Reitsma, Hibma en Middelbeek, die belast is, bij de uitwerking van het plan van den minister van advies te dienen.

Er bestaan ongetwijfeld groote moeilijkheden bij de uitvoering doch bij goede samenwerking zijn deze niet onoverkomelijk voor N.-Holland.

- 3e.**
- De voorraden kaas zullen geïnventariseerd worden;
  - er komt controle op den uitvoer;
  - met het oog op de prijsstelling van de verschillende kaassoorten voor het binnen landsch gebruik, waarbij als basis het vetprocent in de drogre stof der kaas wordt aangenomen, wordt een contróle op het vetprocent van de kaas een noodzakelijk gevolg van de te nemen maatregelen;
  - zeer waarschijnlijk zullen maximum prijzen worden vastgesteld voor de volgende soorten: volvette kaas, Meikaas, Septemberkaas, jonge kaas, niet volvette kaas, 40 plus 30 pCt. en 20 pCt.

4e. Na de regeling van het plan zal de uitvoer van kaas naar het buitenland weer geopend worden waarbij eventueel de voor Nederland benodigde hoeveelheid gereserveerd moet zijn.

5e. Er zal getracht worden een regeling te vinden, waardoor eventueel vergoeding kan worden uitgekeerd voor de kaas, welke voor maximum prijs is afgestaan voor het binnenland en waarvan de handelswaarde hooger zou geweest zijn bij verkoop naar het buitenland.

In verband met deze mededeelingen adviseerde het bestuur van den Bond dat alle fabrikanten zich zoo spoedig mogelijk in hun eigen belang zouden organiseren. Hoe eerder dit gebeurde hoe beter omdat dan te spoedigste na de inventarisatie de handel op het buitenland weer kan worden opengesteld.,

De Bond stelt de gelegenheid open voor alle fabrikanten en raadt de producenten aan deze week geen kaas op de markten te brengen.

Een langdurige en zeer breedvoerige discussie ontspon zich na deze mededeeling, die tot resultaat had, dat het bestuur van den Bond zal optreden als commissie, waaraan nog drie andere leden zullen worden toegevoegd. Als zoodanig werden gekozen de heeren H. Klaver, Alkmaar (Westwijk): P. A. A. Ooms, Hoorn en M. Bus, Knollendam.

Geconstateerd werd nog dat controle op de kaas noodzakelijk is, terwijl het kwantum van elke fabriek en de maximum prijzen voor de verschillende soorten eveneens moeten vastgesteld worden. Een en ander zal aan de benoemde commissie ter overweging worden gegeven, die spoedig weder een vergadering zal beleggen, om de verdere uitvoering te bespreken.

Leidsche courant, 1914-11-20; p. zia

Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.

GOUDA. Onder voorzitterschap van den heer J. W. F. S. Middelbeek werd gisteren te Gouda de 15e algemeene vergadering van de *Nederl. Vereeniging van Kaashandelaren* gehouden.

Alvorens over te gaan tot de ballotage van nieuwe leden werd door de heeren Schouten en Withof Heus gewezen op het feit dat thans, nu door den Minister in zijn voorschriften betreffende den uitvoer van kaas faciliteiten worden gegeven aan leden der vereeniging, zich zulk een beduidend aantal onbekende personen als lid heeft opgegeven. Zij zijn hierin een gevaar voor de vereeniging, daar de toelating dezer onbekenden kan leiden tot strenge maatregelen van den Minister ten opzichte der leden, indien door een hunner de voorschriften niet in elk opzicht wordt nagekomen.

De voorzitter deelde hierop mede dat dit bezwaar ook door hem was gevoeld en in het *Rijks Centraal Bureau* door hem was ter sprake gebracht. Daar dit bureau, in zekeren zin, een onderdeel vormt van het Departement van Landbouw, kan door hem officieel worden medegedeeld dat voor het geval onder de leden iemand is, die de voorschriften wil ontduiken, dat lid gewoon zal worden getroffen door onmiddellijke verwijdering uit de vereeniging en dat de andere leden der vereeniging daardoor niet zullen worden benadeeld.

Ten opzichte van de buitengewone leden, (die in het buitenland zijn gevestigd doch hier te lande voorraden hebben) heeft de Minister bezwaar gemaakt voor hen de garantie der vereeniging te aanvaarden. Die buitenlandsche leden zullen verplicht zijn tot waarborg van het nakomen hunner verbintenis, welke zij voor den export moeten aangaan, als zekerheid te storten een bedrag overeenkomende met 10 cents per K.G. over het aantal K.G. kaas, dat zij voor binnenlandsche consumptie in voorraad moeten houden.

Met applaus gaf de vergadering blijk van hare goedkeuring van de stappen gedaan door den voorzitter tot het verkrijgen van de erkenning bedoeld in art. 2 van de bekende voorschriften ter uitvoering van de Ministerieele Beschikking, ten gevolge waarvan de leden worden vrijgesteld van de in datzelfde artikel genoemde storting.

Bij de rondvraag werd de vraag gesteld of de maximumprijzen zullen worden vastgesteld voor den grossier als voor den detailverkooper.

De voorzitter antwoordde dat heden of morgen door den Minister daaromtrent mededeeling zal worden gedaan. De maximumprijzen zouden den kaashandel niet meevallen. Spr. beval voorzichtigheid bij den inkoop den leden aan.

Uit de verdere mededeelingen bleek dat het in de bedoeling van het **Rijks-Bureau voor den uitvoer van kaas** ligt, om de maximumprijzen elke maand opnieuw, na te gaan en zoo noodig voorstellen tot wijziging aan den Minister te doen. Uit het antwoord op een gestelde vraag bleek dat voor de verschillende kaassoorten verschillende maximumprijzen zullen worden gesteld.

1915

Leidsche Courant, 1915-02-09; p. 2/4

Tweede Kamer: De Kaascontrôle.

Naar aanleiding van het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp tot verhooging van hoofdstuk X der Staatsbegroting voor 1914, zegt de minister van Landbouw N. en H. o. m.:

De vrijwillige kaascontrôle onder rijkstoezicht verkeert nog in een stadium van eerste ontwikkeling en strekt zich voorloopig alleen uit tot de volvette Goudsche kaas.

Evenals zulks in den aanvang met de botercontrôle onder rijks toezicht het geval is geweest, heeft deze controle te kampen met groote moeilijkheden, met tegenkanting van degenen, die zich door de controle in hun bewegingen belemmerd achten. Bovendien laat zich het bezwaar gelden, dat de bereiding van de volvette Goudsche kaas meerendeels op de boerderij geschiedt, in tegenstelling met de bereiding van boter, welke hoofdzakelijk in fabrieken plaats vindt.

De zelfstandig werkende zuivelbereiders sluiten zich bij de contrôle niet zo gemakkelijk aan als zij, die leden zijn van een vereeniging. Deze moeilijkheden hebben de contrôlestations te 's-Gravenhage en te Utrecht in ruime mate ondervonden, waarbij nog in aanmerking is te nemen de omstandigheid, dat velen niet het geheele jaar door volvette kaas maken of ook wel gedurende zekeren tijd de melk zoet verlooopen, zoodat dientengevolge het aantal der door de stations gecontrôleerden tijdelijk inkrimpt. Volgens de opgaven bedroeg in den zomer 1914 het aantal leden van het contrôlestation te 's-Gravenhage 280 en van het contrôlestation te Utrecht 186. Slechts één fabriek was lid, overigene waren het allen kaasboeren.

Toch mag met voldoening worden opgemerkt, dat de bovengenoemde contrôlestations inderdaad hun ledental aanzienlijk zagen toenemen, toen zij onder rijkstoezicht werden gesteld en aan hun aangeslotenen het rijksmerk voor volvette kaas werd verstrekt.

Evenals bij de botercontrôle, welke ook in de eerste jaren belangrijk van rijkswege is gesteund, zal de kaascontrôle, geleidelijk geheel en al de daaraan verbonden kosten kunnen dragen, doch voorlopig moet zij nog door het Rijk worden gesteund.

Ten aanzien van de vraag inzake de caseïnermerken, zij opgemerkt, dat de merken, zooals zij van rijkswege worden verstrekt, worden vervaardigd naar het ontwerp van den directeur van liet rijkszuivelstation, met wien dienaangaande generlei schikking is getroffen, aangezien deze ambtenaar zijn vinding kosteloos ter beschikking van het Rijk heeft gesteld

Leidsche Courant, 1915-03-13; p. 2/12

Vergadering Kaascontrole-station Zuid-Holland.

(Land en Tuinbouw.)

In de te Gouda gehouden 18de algemeene vergadering van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland* is meegedeeld, dat het bestuur aan de departementen van Oorlog en van Marine het verzoek heeft gericht, voor het gebruik bij leger en vloot gecontroleerde volvette kaas aan te wijzen, teneinde de productie daarvan te bevorderen. Van het dep. van Oorlog is bericht ingekomen, dat voor het leger geen volvette kaas gebruikt kan worden. Van het dep. van Marine is geen bericht ingekomen, doch na persoonlijke informatie is het den directeur van het station gebleken, dat het dep. van Marine wel bereid is een proef met gecontroleerde kaas te nemen.

Echter wordt de vrees gekoesterd, dat bij afnemning van eenige groote hoeveelheid dit een prijsstijging ten gevolge hebben zal. Hierin vindt de voorzitter, de heer S. C. Korteweg, aanleiding om opnieuw tot grootere productie aan te sporen.

Tot de gemeentebesturen van Gouda, Bodegraven en Leiden had het bestuur verzocht, aan gecontroleerde kaas een aparte plaats op de markt in te ruimen en een aparte notering daarvoor in te stellen. Het gemeentebestuur van Bodegraven zal aan het verzoek voldoen. Op verzoek van den minister van Landbouw worden aan het contrólestation Zuid-Holland de kaasmonsters onderzocht uit Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, nu de kaashandel bepaalden voorraad van verschillende vetgehalten moet houden.

Uit het jaarverslag van den directeur van het Kaascontrólestation blijkt, dat door de groote ledenvermeerdering de aanstelling van een tweeden controleur noodzakelijk werd. In het geheel werden 2587 kaasmonsters onderzocht, en 444.600 rijkskaasmerken werden aan de leden uitgereikt, Berekend over het geheele jaar, 1914 was het gemiddelde vetgehalte der volvette contrólekaas 50,5 pct.

Volgens het jaarverslag van het bestuur van het Kaascontrólestation over 1914, klom het ledental in het eerste halfjaar van 48 tot 284. door den oorlog werd een verdere ontwikkeling in dat jaar tegengehouden

De rekening over 1914 sluit bij een totaal van *f*9.509 aan uitgaven, met een batig saldo van *f*797.

De begroting voor 1915 werd vervolgens vastgesteld in ontvangst en uitgaaf tot een bedrag van *f*12.447.

Op voorstel van het bestuur wordt het aantal bestuursleden uitgebreid met 2 leden van den *Bond van Kaasproducten*, waarvoor gekozen worden de heeren Van Wijnen te Stolwijk en De Groot te Berkenwoude.

De heer J. C. v.d. Tooren heeft als bestuurslid bedankt; in zijn vacature is in verband met de bijvoeging van twee leden niet voorzien. Het aftredende bestuurslid de heer H. Ie Coultre te Bodegraven werd herkozen.

Uit de besprekingen over het Rijkskaasmerk blijkt, dat dit thans in elk opzicht voldoet, waardoor den heeren Swaving en Sillevoldt hulde wordt gebracht.

Bij de rondvraag heeft de directeur-generaal van landbouw een krachtig woord van opwekking gesproken tot meerdere aansluiting bij het Station.

De heer Vas Visser deelde namens het hoofdbestuur der *Holl. Mij. van Landbouw* mede, dat aan de secretarissen der afdelingen zal worden verzocht de aansluitingen aan het contrólestation op te nemen.

Leidsch Dagblad, 1915-03-26; p. 6/6

Vergadering Ver. van Kaashandelaren

GOUDA, in Hotel „*De Zalm*” had de 16e algemeene vergadering plaats van de *Ned. Ver. van haashandelaren*.

In zijn openingswoord besprak de voorzitter den toestand, door den oorlog voor den kaashandel in het leven geroepen. Spr. bracht bijzondere hulde aan de Regeering.

De resultaten door de handelaren bereikt in het afgelopen seizoen, loopen zeer uiteen. Er is wel nimmer een tijd geweest van zoo buitengewone emotie, van zoo grove schommelingen, van zoo

groot risico, hoop en vrees en zoovele belemmeringen. In de eerste maanden is over het algemeen met verlies verkocht, wat na dien gekocht is en verkocht heeft bevredigende winsten opgeleverd.

De handel op het binnenland heeft zeker geen reden tot klagen. Wat den exporthandel aangaat, deze zal achter haar winstcijfer een groot vraagteken moeten zetten.

De leveringen vóór en tijdens 't begin van den oorlog hebben door de aanmerkelijke koersverlaging van 't Belg. en 't Duitsche geld aanzienlijke verliezen met zich gebracht. De leveringen aan debiteuren, die gevestigd zijn in de streken, waar de oorlog woedt, moeten uiterst dubieus worden genoemd, daar deze voor het meerendeel óf gesneuveld zijn óf financieel ten gronde zijn gericht.

Wat de komende tijd brengen zal, is slechts te gissen. Spr. acht het echter dringend geboden in den kaashandel buitengewone voorzichtigheid te betrachten. Het lijkt zeer waarschijnlijk, dat de prijzen in den a.s. winter niet zoodanig zullen zijn, dat het opslaan voor wintervoorraad is aan te bevelen. Evenzoo is het gevaarlijk contracten aan te gaan voor langen termijn.

Ondanks de strikt neutrale houding van ons land kan de toestand scherper worden, waardoor onze regeering zich genoopt ziet tot het treffen van andere maatregelen als de thans geldende .

Spr. deelde mede, dat bij het **Rijks-Centraal-Bureau** een nieuwe regeling in bewerking is voor het a.s. seizoen, welke aan den Minister van Landbouw ter overweging zal worden voorgelegd, en welke bedoelt dan kaashandel voor schade te vrijwaren.

Door het dreigend gevaar van het *mond- en klauwzeer* (MKZ.) kan de kaasproductie verminderen. Indien dit geschiede, zou de Regeering daarin aanleiding kunnen vinden om in het najaar op den aanwezigen kaasvoorraad de hand te leggen.

Een ander factor, welke de kaasproductie bedreigt, is het komend gebrek aan stremsel, hetwelk bereid wordt uit kalvermagen, welke betrokken worden uit Galicië en uit Duitschland, doch waarvan geen aanvoer meer mogelijk is. Door de Regeering worden thans pogingen aangewend kalvermagen uit Amerika te betrekken. Slaagt deze poging niet, dan zal over circa drie maanden geen stremsel meer te verkrijgen zijn en zal de kaas-aanmaak moeten worden stopgezet.

De secretaris bracht het jaarverslag uit, waaruit o.a. bleek, dat het ledental der Vereeniging in het afgelopen jaar steeg met 131 gewone en 7 buitengewone tot 136 gewone en 8 buitengewone. Het jaarverslag werd goedgekeurd. De rekening en verantwoording sluit met een batig saldo van *f*375,52½.

De aftredende bestuursleden, de heeren J. G. Heil, te Haarlem, en L. Schwerzel, te Bodegraven, werden herkozen, terwijl in de vacature, ontstaan door het bedanken van den heer W. G. van Zwet, werd benoemd de heer H. C. Rietdijk te Rotterdam.

De voorgestelde voorwaarden voor het afsluiten van contracten met binnen- of buitenlandsche afnemers zullen worden gewijzigd in den geest der gehouden besprekingen en daarna vastgesteld. Het bestuur zal een commissie benoemen tot onderzoek van de niet-nakoming der contracten met de lijnkoeken-fabrikanten, omdat is gebleken, dat dezen bijna allen zeer onrechtmatig zijn opgetreden. Een nieuw ontwerp-contract zal aan de vergadering worden voorgelegd.

Verslag vergadering Ver. van Kaashandelaren,

GOUDA. Onder voorzitterschap van den heer **J. I F. W. S. Middelbeek** werd gisteren in hotel „De Zalm” een buitengewone algemeene vergadering der *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren* gehouden ter bespreking van de laatste ministeriële beschikking betreffende den uitvoer van kaas.

In zijn openingsrede deed de voorzitter uitkomen hoe de toestand van het oogenblik den Minister er toe heeft gebracht de circulaire uit te vaardigen, waarbij met 1 Mei as. nieuwe bepalingen zullen gelden voor den uitvoer van kaas. Dat deze bepalingen voor de exporteurs van gewicht zijn, bleek uit de talrijke opkomst.

De gevolgen nagaande die die door den Minister getroffen maatregelen voor den handel hebben gehad, was spr. de overtuiging toegedaan, dat die voorwaarden geen aanleiding tot verlies zijn geweest, daar de kaas, tot den maximum vastgestelden prijs voor het binnenland bestemd, voor het overgrootste deel afkomstig was uit den tijd toen nog normale prijzen golden.

Nu is de toestand andere. Het is niet meer dan billijk dat terwijl de producent extra winsten op de afnemers behaalt, ook aan die zijde voor een deel het **nadeel** wordt gedragen, dat de **binnenlandsche handel** oplevert. Ruw geschat noemde spr. de wekelijks in Nederland geproduceerde kaas 2.000.000 K.G., waardoor bij de tegenwoordige prijzen daarvoor wekelijks 1 miljoen gulden meer wordt ontvangen dan in normale tijden.

De uitvoering dezer bedoeling is uiterst moeilijk, daar dan 8000 boeren onder contróle zouden moeten worden gesteld; daarom heeft de Minister op den handel de bepalingen gelegd als vermeld in de circulaire van 22 dezer.

In Friesland hebben de fabrieken reeds een regeling getroffen waarbij ponsd-ponsgewijze naar verhouding der productie het verlies wordt gedragen, hetwelk op de leveringen voor het binnenland wordt geleden.

In Noord-Holland worden pogingen aangewend hetzelfde te bereiken. De Voorzitter meent dat een dergelijke regeling voor Zuid-Holland niet is uitgesloten. Het komt er slechts op aan of de kaashandel hier een dergelijke regeling wil aanvaarden.

Mochten in deze vergadering steekhoudende bezwaren te berde worden gebracht, dan kunnen deze ter kennis der Regeering worden gebracht. Er moet op 't oogenblik gerekend worden met hetgeen bereikbaar is. Spr. hoopt daarom, dat de leden als Nederlanders hun deel zullen willen dragen van hetgeen deze toestand noodzakelijkerwijs meebrengt

De heer J. L. v. Eijk (Kaashandel Mij. Gouda) bracht den voorzitter dank voor hetgeen door hem is gedaan in het belang van den kaashandel, doch betreurde het, dat de besprekingen van heden niet zijn gehouden vóór de Ministeriële beschikking was uitgevaardigd.

Spr. gaf een uiteenzetting van de bezwaren welke tegen de nieuwe bepalingen aan het **Centraal Bureau** waren medegedeeld. De berekening door het Bureau gemaakt, gebaseerd op 1913, geeft een zeer onjuiste maatstaf, die den kleinen koopman hun zakendoen onmogelijk zal maken en de grooteren aan aanzienlijken verliezen blootstelt. Het is spr. gebleken dat de heer Middelbeek als voorzitter dezer Vereeniging deel uitmaakt van het Centraal Bureau. Dit betreurt hij ten zeerste. Hij geeft de verzekering dat het door den heer Middelbeek in dezen ingenomen standpunt niet is dat, waarop deze Vereeniging zich plaatst. Spr. wil dat de producenten ook betalen aan hetgeen de handel schade lijdt. De Minister heeft gezegd dat het voorstel daartoe van het Bureau moet uitgaan. Spr. besprak de thans vereischte controle en wees er op dat het evengoed mogelijk is controle op den producent te oefenen. De beschikking van den Minister is voor wat het volk aangaat

een wassen neus geweest, Spr. zou dan wenschen dat den maximumprijs op *f*35 voor het binnenland werd gebracht.

De heer A. J. Schilt waarschuwde de kleine handelaren het contract niet toe te tekenen. Spr. heeft boeren gesproken die geen bezwaar hebben 20 % van hun kaas te leveren voor den prijs berekend voor het binnenland. Spr. zou wenschen dat stappen gedaan werden bij het Centraal Bureau tot uitvaardiging eener Regeeringsbepaling, waarbij de boer verplicht wordt 20 % van zijn kaas voor het binnenland tegen lageren prijs te leveren.

De heer Heil (fr. L. W. Heil & Zonen, Haarlem-Gouda) hield een betoog waarin hij zegde dat een besluit moest worden genomen hoe te handelen ten opzichte van het contract. Spr. stelde voor bij den Minister pogingen in het werk te stellen om uitstel van de circulaire te verkrijgen tot 14 of 15 Mei, en verbond daaraan dat in dien tijd pogingen zouden worden aangewend om zoodanig de voorwaarden te wijzigen dat de boeren verplicht worden 20 % voor Zuid-Holland en 10 % voor Noord-Holland af te staan voor het binnenlandsch verbruik.

Nadat de heeren v.d. Most v. Speyk en Kransbergen het woord hadden gevoerd over den binnenlandshen handel en verplichtingen van kleine exporteurs beantwoordde de voorzitter de verschillende sprekers. Spr. nam het 2e deel van het voorstel-Heijl (Heil ? over, daar hij meent dat uitstel de zaak nog moeilijker maakt.

Nadat de voorzitter tegenover de geopperde bezwaren opnieuw zijn zienswijze had gesteld, waarbij hij verklaarde den voorzittershamer wel te willen neerleggen, werd het voorstel (een request aan den Minister betreffende uitstel der bepalingen van den Ministeriële circulaire) aangenomen met 7 stemmen tegen w.o. die van den voorzitter; het 2e gedeelte van het voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen.

Ten slotte adviseerde de voorzitter tot teekening van het contract, de heer Schut raadde aan om hiermede nog te wachten.

Leidsche Courant, 1915-05-22; p. 2/6

ook MAP Boerenkaas AB 1915-05-28

De strijd in den kaashandel.

Eenige dagen geleden besloot de *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren*, dat de leden dezer vereeniging niet andere kaas zouden koopen, dan 80 pct. voor den prijs van den dag en 20 pCt., tegen den prijs van *f*38 per 100 K.G., zijnde *f*2. lager dan den door de regeering vastgestelden prijs voor binnenlandsch gebruik.

De regeering heeft aan de kaashandelaren de verplichting opgelegd in voorraad te houden een quantum kaas, gelijkstaande met 20 pCt.. van het verhandelde in 1913 en 1914. Voor den kaashandel wordt deze bepaling zeer bezwaarlijk geacht, waarom de Ned. Vereen. van Kaashandelaren reeds alles heeft beproefd om daarin verandering aan te brengen. Tevergeefs echter.

Thans wordt dan beproefd 20 pct. van de aangekocht partijen kaas tegen lageren prijs van de producenten te betrekken, waartegen echter van den kant der boeren sterk wordt geageerd. Het gevolg ervan is dan ook, dat op de deze week gehouden kaasmakten zeer weinig handel was. De meeste boeren namen hun kaas weer mee terug, als ze niet konden verkoopen op de oude voorwaarden.

Ten einde te trachten tot overeenstemming te komen, heeft Donderdag te Gouda een zeer druk bezochte vergadering plaats gehad, uitgeschreven door den **Bond van Kaasproducenten**, waarin van weerszijden van gedachten werd gewisseld. Van den kant der producenten werd er door den voorzitter van den Bond van Kaasproducenten, den heer **Van Wijnen**, op gewezen dat deze niet de maatregelen willen aanvaarden, door de Vereeniging van Kaas Handelaren getroffen, omdat men hiertoe is overgegaan, zonder de organisatie der boeren te kennen. En door de kaashandelaren is de zaak gemakkelijk te regelen, door 80 pct. van de hoeveelheid tegen lageren prijs in te koopen. Wanneer toch 20 pct. moet, worden gereserveerd voor lageren prijs, dan moet, de inkoopsprijs van de 80 pct. dalen, om tot den prijs te komen, dien men eigenlijk betalen wil. Daarbij komt, dat de agitatie niet uitgaat van de boeren, doch van den kaashandel. De bezwaren van den handel berusten op misverstand of dwaling.

De heer Van Eijk, sprekende voor den handel, wees er op, dat de beweging is ontstaan doordat de Producenten aan de handelaren hebben verklaard wel bereid te zijn de 20 pCt. af te staan. Dat is z.i. ook zeer billijk, waar de landbouw thans wekelijks p1.m. 1 miljoen gulden meer voor de kaas ontvangt. Een schande is het, zei spreker, dat onder deze omstandigheden door de boeren oppositie wordt bevoerd, want indien de producent de kaas tegen regeeringsprijs gaat leveren, heeft de kaashandel daar van geen voordeel. In Friesland, waar bijna alle kaasproductie coöperatief plaats heeft, wordt het percentage toegestaan, eveneens in Noord- Holland; daarom wordt de oppositie der boeren in Zuid-Holland betreurd.

De vergadering duurde van 's ochtends 10 uur tot in den namiddag. In een daarop gehouden huis-houdelijke vergadering van den *Bond van Kaasproducenten* werd besloten, dat de leden van den Bond hun houding ten opzichte van den kaashandel niet zullen wijzigen en niet zullen ingaan op de condities van de Ned. Vereeniging van Kaashandelaren.

Den 27sten Mei zal de *Bond van Kaasproducenten* wederom te Gouda vergaderen. De agenda vermeldt: Bepaling der verder te volgen gedragslijn, indien de kaashandel zijn gepubliceerd voornemen in zake de regeerings-maatregelen nog verder blijft handhaven. Vervolg van de afgebroken discussie over het 2% korting-stelsel.⁸

Leidsche Courant, 1915-05-29; p.2/10

Vergadering Bond van kaasproducenten.

GOUDA, De Bond van Kaasproducenten vergaderde ter bespreking van de verder te volgen gedragslijn, ten opzichte van de door de *Ned. Vereeniging van Kaashandelaren* ingestelde inkoopcondities van kaas (80 pCt. tot den prijs van den dag en 20 pCt. tot f 2 beneden den door de Regeering gestelden prijs.)

Er waren 22 afdelingen, benevens 15 andere landbouworganisaties tegenwoordig. De voorzitter, de heer **A. van Wijnen**, de besprekingen inleidend, erkende dat de actie van den Bond gedeeltelijk mislukt was, omdat verschillende landbouwers toch op de door den kaashandel gestelde voorwaarde hun kaas hebben verkocht. Na eenige overweging werd besloten de mogelijkheid te onderzoeken van het oprichten van een eigen exporthandel, waarvoor een afzetgebied in het buitenland moet worden gezocht. In beginsel gaven 40 landbouweis zich als deelgenoot op voor een te vestigen exporthandel.

⁸ Niet duidelijk – ook niet naar gezocht – wat deze 2 % kortingsregeling inhoud! (ZHN.)

Met algemeene stemmen en onder applaus werd de volgende motie aangenomen:
De vergadering van den *Bond van Kaasproducenten*, gehouden te Gouda, op 27 Mei 1915, gezien den uitslag van de gevoerde actie tegen het optreden van de Ned. Vereeniging van Kaashandelaren inzage de Regeeringsmaatregelen, overtuigd geworden zijnde dat het aanraden in deze tot niet verkoopen van de kaas onder bepaalde voorwaarden, als strijdmiddel onvoldoende is, op grond van

- a. te weinig solidariteit onder de veehouders;
- b. de moeilijkheden, die in het bedrijf ontstaan als de afzet niet geregeld plaats heeft opheffende onder protest de gevoerde actie tegen den kaashandel in deze,

draagt aan een commissie uit haar midden op de wegen voor te bereiden voor een vrijen afzet onzer producten.

Deze commissie zal worden gevormd door het dagel. bestuur van den Bond dat zich eenige leden zal assumeeren.

Ten aanzien van de door het bestuur gehouden bespreking met het distributiebureau voor kaas te 's-Gravenhage werd medegedeeld dat indien de Bond een andere regeling wenscht schriftelijke voorstellen moeten worden ingediend.

Inzake de 2 pCt. korting-quaestie werd besloten in de gegeven omstandigheden geen verdere actie te voeren, daar hiervan op dit oogenblik geen resultaten kunnen worden verwacht.

Leidsch Dagblad, 1915-09-25; p. 13/16

Verslag Verg. Holl Mij. van Landbouw. dr. H. v. Gulik boter- en kaascontrole

DEN HAAG: De *Hol. Maatschappij van Landbouw* - hield in hotel „Witte Brug”, Den Haag, onder voorzitterschap van jhr. mr. P. van Foreest haar 95ste algemeene vergadering.

[...]

De heer Van Gulik deed vervolgens eenige mededeelingen betreffende het boter- en kaascontrolestation in Zuid-Holland.

Door het Kon. besl. d.d. 17 Juli 1912 werd de botercontrole thans ook officieel op vastere basis gezet. Een geheel nieuwe instelling in de nieuwe statuten is de *Centrale Raad van Beroep*, waarbij zij, die afgewezen worden als lid of aan wie een boete of royement wordt opgelegd, in hooger beroep kunnen gaan. Als nieuw lichaam wordt thans in de statuten erkend de Centrale Commissie voor de botercontrolestations; geen aangeslotene kan thans meer door het bestuur worden aangenomen, tenzij de Centrale Commissie haar goedkeuring aan het bestuursbesluit heeft gehecht

Het ledental van het kaascontrolestation, dat 44 bedroeg toen in 1914 het Rijkmerk werd ingevoerd, is thans gestegen tot 431. De totale productie der leden is 3.394.700 K.G., dat van het station te Utrecht plm. 1.800.000, zoodat thans ruim 5 miljoen K.G. volvette kaas met het Rijkmerk de wereld ingezonden wordt, dat is ongeveer één achtste van de totale hoeveelheid. Het aantal uitgereikte kaasmerken is naar evenredigheid grooter dan verleden jaar, van 1 Januari tot 20 September werden uitgereikt door. het station 756.600 kaasmerken.

Sinds 1 Juli wordt van nieuw toetredende leden, een entreegeld geheven ten bedrage van 40 cts. per koe. Do oorlog, die aanvankelijk een zware beproeving voor de kaascontrole was, heeft in dit opzicht ten goede gewerkt, dat meer dan ooit naar, voren is gedrongen de overtuiging, dat in verenigen macht schuilt.....

Exportverbod Kaas

Vergadering *Kaascontrolestation Z-Holland*

(Land en Tuinbouw.)

Donderdagmorgen werd onder voorzitterschap van den heer S. C. Korteweg te Gouda een algemeene vergadering gehouden van leden van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland*.

De openingsrede van den voorzitter was gewijd aan het uitvoerverbod van kaas. Als een donderslag aan den helderen hemel, zoo zei spr. is de vorige week de sluiting der grenzen voor den uitvoer van kaas in de „Ned. Staatscourant” verschenen, zonder dat iemand wist wat de directe oorzaak daarvan was en zonder dat ook het, Kaascontrole-station daarmede was in kennis geteld of daarover was geraadpleegd. Het Kaascontrole-station heeft het noodig geoordeeld de kaasproducenten te waarschuwen hun kaas niet voor een appel en een ei van de hand te doen, zooals dit vorig jaar is geschied. De stuiting der grenzen is, naar gemeld is, geschied tot nieuwe registrering van de kaas voor het binnenland, doch spreker meent, dat dit reeds geschiedt door de bepaling dat nu 40 pCt. voor het binnenland beschikbaar blijft. De voorzitter sprak ten slotte de hppp uit, dat de grens zoo spoedig mogelijk zal worden heropend.

In het verslag van den secretaris wordt gewezen op het opmerkelijke verschijnsel, dat in tijden van veel vraag en hoge prijzen meer dan anders kaas wordt aangetroffen, die dicht de garantie-grens nadert en ook wel te laag is. Dit wijst erop, dat in dezen tijd niet zooveel zorg aan de kaas wordt besteed. De regeering heeft getoond prijs te stellen op de contróle, door voor het gecontroleerde volvette product een hooger maximumprijs vast te stellen dan voor andere kaas.

De heeren M. C. Piek en P. den Hertog werden als bestuursleden herkozen, terwijl het bestuurslid van de H. M. v. L. in de volgende vergadering zal worden aangewezen.

De vergadering machtigde het bestuur om in de huidige omstandigheden de maatregelen te treffen, die in verband met de regeeringsbepalingen noodig zouden worden geacht.

1916

Algemeen Handelsblad 1916-03-10

Verslag verg. Kaascontrolestation Zuid-Holland.

STOLWIJK: Woensdag heeft het Kaascontrolestation Z.-Holland te Stolwijk een algemeene vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer S. C. Korteweg.

In zijn openingswoord maakt de voorzitter gewag van een bericht in „Het Volk”, waarin wordt medegedeeld, dat de Minister voornemens is de af te geven certificaten voor den uitvoer van kaas voortaan te belasten met 10 cent per K.G., ten einde op deze wijze de gelden te bekomen, benodigd voor de binnenlandsche melkvoorziening. Een certificaat voor 100 K.G. kaas zal dus voortaan in plaats van 50 cent, zooals tot nu toe, f 10.50 kosten. Het gevolg hiervan zal zijn, dat de kaasproducenten weer minder voor hun producten zullen krijgen. Spr. verklaart nooit te hebben geweten, dat de boeren moeten zorgen voor het Nederlandsche volk.

Zoo goed als de Regeering zorgt voor regeeringsmeel en daarop geld toelegt, evengoed moet zij bereid zijn om bij te passen voor de voorziening van ons volk van kaas. Er is geen reden om den boeren de kosten daarvan op den hals te schuiven. Maar de Nederlandsche landbouwer is, gelijk in dezen tijd herhaaldelijk is gebleken, zeer lankmoedig; anders zou hij hierin stellig niet berusten.

De directeur van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland*, de heer dr. H. van Gulik, deelt mede, dat hij in een brief aan den Minister er diens aandacht op heeft gevestigd, dat uit de Rijkskaaspakhuisen kazen zijn afgeleverd, die voorzien waren van de letters VV, ten teken dat dit volvette kaas was, terwijl de kaas inderdaad niet aan de eischen van volvette kaas voldeed. Op dezen brief is nog geen antwoord ontvingen; wel heeft de directeur geconstateerd, dat van regeeringswege sedert controle is geoeffend op de kaas in de Rijkspakhuisen.

Verder deelt de directeur mede, dat vanwege het Kaascontrolestation in Duitsche vakbladen is geadverteerd in het belang van gecontroleerde kaas. Naar aanleiding daarvan zijn een 30-tal brieven van Duitsche firma's, ingekomen, met verzoek hun te willen berichten, welke Hollandsche firma's gecontroleerde kaas konden leveren. De directeur heeft aan dit verzoek zooveel doenlijk voldaan. Er is echter in ons land nog niet voldoende gecontroleerde kaas beschikbaar om aan de aanvragen van het buitenland te kunnen voldoen, zoodat dit vooralsnog genoodzaakt is ook andere dan gecontroleerde kaas te koopen. Een zevende van alle in ons land geproduceerde kaas wordt nog slechts gecontroleerd; onder deze omstandigheid kan de handel zich natuurlijk niet verplichten om uitsluitend kaas met het Rijksmerk te koopen.

De directeur-secretaris brengt alsnu achtereenvolgens de jaarverslagen uit van het bestuur en den directeur. Uit deze verslagen blijkt, dat het station zich in 1915 flink ontwikkelde. Op 31 December 1913 was het ledental 44, op 31 December 1914 284 en op 31 December 1915 439. In 1915 bedankten 5 leden, van wie 3 wegens beëindiging van het bedrijf. Een derde controleur werd benoemd en een kaas-technisch ambtenaar aangesteld; de laatste zal in de eerste plaats adviseeren als de leden moeilijkheden ondervinden door hun lidmaatschap van het Station, b.v. bij het aanbrenge van de Rijksmerken of bij het voldoen aan den eisch der statuten, dat de kaas moet hebben een vetgehalte van minstens 45 % in de droge stof. Voorts zal hij adviseeren in die gevallen, waarbij advies gevraagd wordt, zoo kaas van afwijkende qualiteit wordt gemaakt. Dit is dus een stap in de richting om het Rijkskaasmerk tevens te maken tot een keurmerk.

De oorlog heeft ook den kaasproducenten in Zuid-Holland doen zien, dat in vereenigen macht schuilt. Dit is mede een stoot geweest tot de sterke ontwikkeling der kaascontrôle, doch tevens droeg daartoe bij de hoogere maximumprijs, welke van regeeringswege voor rijksmerkkaas is vastgesteld. Het wantrouwen, dat langen tijd tegen de kaascontrôle bestaan heeft, is nu in de kringen der producenten verdwenen.

Door het bestuur werd aan den Minister gevraagd, ook de producenten van volvette kaas voldoende te doen vertegenwoordigen in de Kaasvereeniging. Aan dit verzoek is voldaan. Op verzoek van het Station wordt door de gemeentebesturen van Bodegraven, Woerden en Schoonhoven een afzonderlijke notering gegeven voor gecontroleerde kaas, en wordt voor deze kaas een afzonderlijke plaats op de markt aangewezen.

Het bestuur besloot het karnen van melk aan de leden uitsluitend toe te staan: ten 1ste voor z.g. Zondagsmelk, indien er gemoedsbezwaren bestaan tegen het kazen op Zondag, en ten 2de voor nieuwe melk.

Vetcijfers van de kaas worden niet aan de leden medegedeeld.

Door het bestuur werd een pensioenregeling voor het personeel ingesteld.

In de maand December werd namens den heer Gramser⁹⁾ aan de leden gezonden een bedreiging met een gerechtelijken eisch tot schadevergoeding, indien zij niet onmiddellijk ophielden met het gebruik van het Rijkskaasmerk. Het bestuur zond direct aan de leden bericht, door te gaan met het gebruik van het Rijksmerk, daar alle geldelijke schade, welke het gevolg mocht zijn van het gebruik van het Rijksmerk, door het Kaascontrôlestation zou worden vergoed. De Regeering verklaarde zich bereid om alle schade, voortvloeiende uit het gebruik van het Rijksmerk, voor het Kaascontrôlestation te dragen. Hierop heeft de bestuur omtrent deze, zaak niets meer vernomen.

Het bestuur stelde voor nieuwtoetredende leden een entréegeld vast van 44 cent per koe.

De rekening over het jaar 1915 wijst aan een totaal aan inkomsten en uitgaven van *f* 13.485,63, met een woordeelig slot van *f* 716,80. Aan contributies werd ontvangen *f* 7911,85, van donateurs *f* 420. De geschatte waarde van den inventaris bedroeg *f* 669,85.

Uit het verslag van den directeur bleek, dat totaal 3.460.000 Kg. kaas onder contrôle van het station bereid werd. Onder toezicht van 't zusterstation te Utrecht werd 1.800.000 Kg. bereid, zoodat thans totaal ruim 5 miljoen Kg. kaas, d.i. 1/7 der totale productie volvette kaas, onder contrôle staat.

Het aantal uitgereikte kaasmerken was 897.000, d.i. ruim het dubbele van het vorige jaar. Het werd een groot succes genoemd voor dr. Van Sillevoldt, den ontwerper van het Rijksmerk, dat bij het aanbrengen der merken bijna geen moeilijkheden meer werden ondervonden.

Het aantal onderzochte kaasmonsters was 4717. Er werden 1818 zendingen, kaasmerken ter aanvulling van den voorraad der leden ingeschreven en verzonden.

Uitvoerig wordt in het verslag stilgestaan bij de vetcijfers, in elke maand van het jaar gevonden, waaruit bleek, dat het station ook in deze abnormale tijden op elk gebied, een goed werk verricht om de volvette kaas te houden op het hooge peil waarop zij staat. In de eerste maanden van het jaar kwamen herhaaldelijk lage vetcijfers voor, waarvan de oorzaak ten deele geweten wordt aan de bijzondere tijdsomstandigheden. Er werden strenge maatregelen genomen zoo vaak te lage vetcijfers werden geconstateerd. Tevens werd gewezen op het vochtgehalte van volvette kaas van verschillenden ouderdom.

Deze jaarverslagen, zoomede de rekening over 1915, worden goedgekeurd.

⁹⁾ Zie bijlage 4 „Kaasmerk Gamser”

De begroting voor 1916 wordt vastgesteld met een totaal bedrag aan inkomsten en uitgaven van f 14.731 en een geraamd tekort van f 1131. Aan het Rijk zal voor dit jaar een subsidie van f 4500 worden gevraagd. De vergadering besloot om, nu het station zich zelf kan helpen, geen subsidie meer te vragen aan de Provinciale Staten, die tot heden steeds bereidwillig hun steun verleenden. Tot bestuurslid wordt bij acclamatie benoemd de heer F. B. Löhnis.

Besloten wordt, dat van heden af nieuwe leden 50 cent entreegeld per koe zullen moeten betalen ; voorheen was dit 40 cent.

Een gouden medaille, door het bestuur uitgelooft voor den persoon, die het meest voor het kaascontrôlestation heeft gedaan, wordt toegekend aan den heer **P. den Hertog Czn.** te Oudstoorn.

Ten slotte doet de heer **A. van Wijnen**, Stolwijk, die als producent van volvette kaas zitting heeft in de Kaasvereniging, mededelingen over de melkvoorziening enz. Spr. zegt dat de certificaten voor den uitvoer van kaas door de regering zoo zwaar belast worden, om op deze wijze geld te verkrijgen om de tekorten, die ontstaan door levering van goedkope melk, te kunnen dekken. De minister heeft, voordat hij dezen maatregel nam, aan de Kaasvereniging géén advies gevraagd. Spr: noemt deze handelwijze van den minister vreemd en diens nieuwen maatregel *niet* goed; immers komt deze hierop neer, dat de kaasproducenten nu zullen moeten zorgen, dat ons volk tegen billijken prijs melk krijgt, terwijl reusachtige hoeveelheden melk naar de fabrieken gaan en daarin verwerkt worden, zonder dat de fabrieken meebetalen aan de kosten der melkvoorziening.

De melk, die de fabrieken verwerken, blijft n.l. onbelast; slechts de geringe hoeveelheden, welke zij voor de consumptie beschikbaar stellen, worden belast, in dáár krijgen zij nog vergoeding voor; al de verwerkte melk gaat echter onbelast de grenzen over. Maar de kaasproducent moet betalen; op elken k.g. kaas, die over de grenzen gaat, wordt 10 cent gelegd, zoo het bericht in ; „Het Volk” geheel juist is. Dit is een schromelijke onbillijkheid, waartegen de Bond van Kaasproducenten onmiddellijk heeft geprotesteerd. De nieuwe regeling is nog veel ongelukkiger dan de oude.

De voorzitter vraagt den heer Van Wijnen uitdrukkelijk, of de Kaasvereniging in deze zaak is gekend.

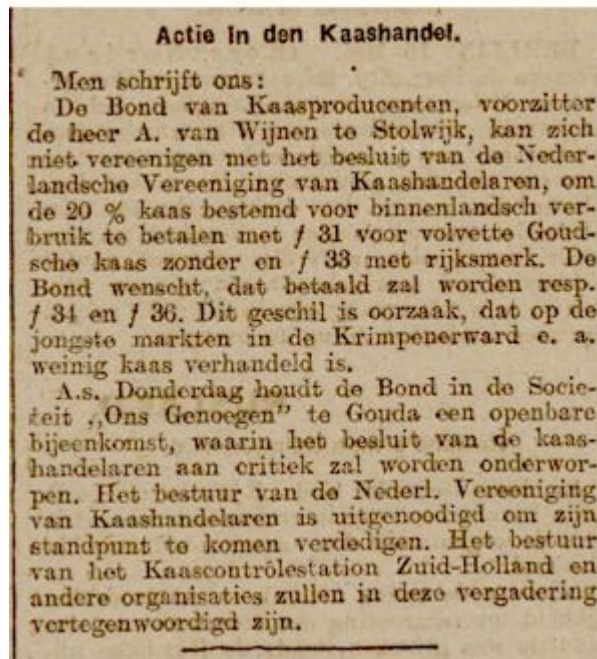
De heer Van Wijnen : Neen, onze meening is niet gehoord; wij hadden de regeling eenvoudig aan te nemen en als wij haar niet goedkeurden, zouden er geen nieuwe certificaten worden uitgegeven, m.a.w. er zou geen kaas meer over de grenzen gaan.

De voorzitter: Dus de leden der Kaasvereniging zijn feitelijk figuranten. Ik begrijp niet, dat zij niet allen weggegaan zijn.

De heer Van Wijnen spreekt voorts nog over de belediging van de Kaasvereniging door het lid der Eerste Kamer, den heer De Boer. Daartegen zal in een open brief worden geprotesteerd. Spr, betoogt, dat de Kaasvereniging voor een moeilijke taak kwam te staan, toen zij de erfenis van het voormalig Centraal Bureau voor den uitvoer van kaas aanvaardde. De administratie van dit bureau was totaal in de war; de kaasvereniging moest er orde in scheppen. Zij verdient voor haren arbeid iets anders dan beledigingen. Ontkend kan echter niet worden, dat het in de Kaasvereniging aan homogeniteit ontbreekt; de handel is er in vertegenwoordigd en de producenten, en het blijkt meermalen, dat dezen tegenover elkaar staan en zich te weinig in elkanders toestand kunnen verplaatsen.

Do voorzitter meent, dat uit de mededeelingen van den heer Van Wijnen weer is gebleken de buitengewone lankmoedigheid der boeren.

In zijn slotwoord kondigt de voorzitter zijn voornemen aan om binnenkort, met het oog op zijn gezondheid, als voorzitter van het station te bedanken.

Leidsche Courant, 1916-09-02; p. 5/8

Nederland en de Oorlog: Stremselvoorziening 1917.

Onderstaande zeer belangrijke circulaire ontvangen wij ter plaatsing. Deze circulaire is toegezonden aan alle leden van den *Bond van Kaasproducenten* en van de *Kaascontrolestations Zuid-Holl.* en *Utrecht*. Men verzoekt ons mede te deelen, dat ook zij die geen lid zijn van een van de genoemde Vereenigingen, deel kunnen nemen aan de *Inkoopvereeniging* en aldus hierdoor de levering van stremsel in 1917 kunnen bevorderen. Zij kunnen een circulaire en inschrijvingsbiljet aanvragen aan een der onder de circulaire geplaatste adressen.

Onderstaande Vereenigingen zijn uitgenodigd tot eene samenspreking met de *Vereeniging van Stremselfabrikanten*, over de stremselvoorziening in 1917.

Als uitslag van die bespreking, kan worden medegedeeld, dat er gedurende 1916 genoeg voorraad aan stremsel aanwezig is, zodat gedurende dit jaar geen bijzondere maatregelen noodig zijn. Anders wordt het echter met de voorziening in 1917.

Het blijkt, dat de aanvoer van lebmagen zeer moeilijk wordt en met zich brengt een zeer groot risico voor de stremselfabrikanten. Om te voorkomen, dat er in 1917 een stremselnood ontstaat, iets wat een ramp zou zijn voor de kaasbereiding, is het beslist noodig, dat de kaasbereiders zelf, nu het nog tijd is, mede werken om te voorkomen, dat er gebrek aan lebmagen zullen komen.

De kaasbereiders zelve ook in Zuid-Holland en Utrecht zullen een deel der risico tot zich moeten nemen voor den aanvoer der grondstoffen, willen zij niet de kans lopen in 1917 zonder stremsel te komen.

Daarvoor zal nodig zijn, dat elk binnen korten tijd stort het bedrag aan geld, dat men meent nodig te hebben voor stremsel in 1917, waarvoor dan reeds nu de grondstoffen (lebmagen) worden aangeschaft. Daarbij moet U er mede rekening houden, dat de prijs van het stremsel in 1917 aanzienlijk hooger zal zijn dan thans. Het ligt in de bedoeling, dat de lebmagen zullen worden gekocht door de gezamenlijke kaasbereiders in Nederland, die daarvoor zich in eene Vereeniging zullen sa-

menvoegen. Deze Vereeniging zal de lebmagen onder deugdelijk waarborgen weder verkoopen aan de *Vereeniging van Stremselfabrikanten*.

Nemen de kaasbereiders, in Zuid-Holland en Utrecht niet in de aankoop-vereeniging van lebmagen deel, dan zullen zij, als er stremselnood komt in 1917, geheel zonder stremsel zitten. Wij wijzen U er uitdrukkelijk op U niet van de wijs te laten brengen door mededelingen en raadgevingen van agenten of wederverkoopters van stremsel, daar bovenstaande, na overleg- met de fabrikanten zelve als vaststaande mag worden beschouwd.

Inliggend vindt U een formulier, dat uiterlijk Maandag 4 september in het bezit moet zijn van een van de drie ondergetekenden. Er is zeer groote haast bij deze zaak.

De deelnemers aan de *Inkoopvereeniging* ontvangen voor het gestorte geld, stremsel waarvoor zij in geen geval hooger prijs en hebben te betalen dan de gewone marktprijs, zoo mogelijk minder. Zoo zij te veel gestort hebben, ontvangen zij het te veel gestorte geld terug, waarvoor het in hun belang is een bedrag te storten, dat ruim voldoende geacht mag werden.

A. van Wijnen, Voorzitter van den Bond Kaasproducenten.

Dr. H. van Gulik, Secretaris van het Kaascontrôlestation Zuid-Holland.

H. B. Hylkema, voor het dagelijksch Bestuur van het Kaascontrôlestation Utrecht.

Voorzitter boter- en kaascontrolestation Z.-Holland S. C. Korteweg onverwacht overleden.

Een in landbouwkringen zeer bekende en geziene figuur, de heer S. C. Korteweg, is gisteravond plotseling uit het leven gescheiden, zoo meldt men ons uit Den Haag.

Simon Cornelis Korteweg, was den 7den Juli 1951 te Middelharnis geboren en was tot het laatst werkzaam voor de belangen, die hem zoozeer ter harte gingen.

Van de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* is hij jarenlang de ziel geweest, ook na zijn aftreden als secretaris-penningmeester; een finctie, die in dit groote landbouwlichaam heel wat van den tijd en de krachten van hem, die haar vervult, vergt. Na zijn aftreden als zoodanig, nam hij als lid in het Hoofdbestuur zitting.

Bijna geen organisatie op landbouwgebied, die den thans ontslapene niet onder zijn leden of bestuursleden telde, voor zoover zij hem gelegenheid bood om de belangen van den boerenstand voor te staan.

Toen op het gebied van de boter- en de kaasbereiding nieuwe denkbeelden opkwamen, was Korteweg ook op dit gebied een der baanbrekers. Van de oprichting af was hij dan ook voorzitter van de vereeniging „*Het Kaascontrôlestation van Zuid-Holland*” en hoe groot zijn verdiensten waren op dit gebied, kan wel hieruit blijken, dat reeds plannen tot een begin van uitvoering waren geboden om hem ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan, in de Octobervergadering te huldigen, door de aanbidding van een eere-penning.

Voorts was de heer Korteweg bijna gedurende het gehele bestaan van de vereeniging; „*Het Botercontrole-station voor Zuid-Holland*” haar voorzitter.

Korteweg kwam in 1893 bij de reorganisatie, als afgevaardigde van ‘t Nederl. Paarden-Stamboek als afgevaardigde in het *Nederlandsch Landbouw-Comité* en is tot aan zijn dood afgevaardigde gebleven.

[....]

Leidsche Courant, 1916-10-02; p. 2/12

Tienjarig bestaan Kaascontrole-station Zuid-Holland,

(Land- en Tuinbouw.)

Zooals reeds met een enkel woord gemeld in ons vorig nummer, werd Maandag te Oudshoorn het tienjarig bestaan gevierd der vereeniging „*Het Kaascontrole-station Zuid-Holland*”.

Ofschoon gevestigd in Den Haag wilde de vereeniging dit feest vieren te Oudshoorn, omdat vooral dáár de leden gevonden worden, die haar in het afgelopen tijdvak, zoo vol van ongeëvenaarde moeilijkheden, steeds trouw gebleven zijn. Om den ernst der tijden zou het feest op bescheiden en ingetogen wijze worden gevierd, zoo was door het bestuur besloten.

Hoe weinig vermoedde men toen nog, dat elke luidruchtige feestviering, zou uitgesloten zijn om voor de vereeniging nog klemmender reden: het overlijden van haar diep betreunden voorzitter, den heer S. C. Korteweg.

Al zoo bestond de herdenking enkel in eene buitengewone en eenigszinn luisterrijke algemeene vergadering, waaraan verbonden een kleine tentoonstelling van het product der leden, beide gehouden in het Nutsgehouw te Oudshoorn. Om elf uur opende de waarnemende voorzitter, de heer Löhuis, de vergadering en begroette de talrijk opgekomen leden en de breede schare van genoodigden: Minister, Directeur-Generaal en de Inspecteur van den Landbouw, de heer Swavink, de afgevaardigden van de Holl. Mij. v. Landbouw, van het Kaas controlo-station Utrecht, van de Ned. Vereen. v. Kaashandelaren, de Zuivelconsulenten van Utrecht en N.-Holland.

Hij dankte hen voor de bereidwillige aanvaarding der uitnoodiging en meer in 't bijzonder den zoon van den overleden voorzitter. Op gevoelvolle wijze herdacht hij de vele verdiensten, welke de te vroeg ontslapen voorzitter zich verworven had voor den landbouw en meer in 't bijzonder voor het kaascontrôle-station, waarvoor hij tot aan zijn dood zooveel gewerkt en gestreden had. Hoezeer betreurden allen op dit oogenblik, dat hij dezen schoonen dag niet had mogen beleven en de dankbare hulde der vereeniging aanvaardden.

Thans wilde men aan de familie eene gedachtenis aan dezen dag aanbieden en hiertoe gaf de voorzitter het woord aan Dr. v. Gulick¹⁰ directeur van het kaascontrôlestation, die met eenige trefende woorden aan den zoon het huldeblijk overhandigde, aan den vader toegedacht. Zichtbaar aangedaan aanvaardde de heer Korteweg Jr, voor de familie dit kostbaar aandenken. De heer Anker uit Woerden stelde alsnu voor, dat ook nog in het gebouw der vereeniging de gedachtenis aan haren eersten voorzitter zou worden geëerd en levendig gehouden, door een buste of andere beeltenis, welk voorstel door, applaus ondersteund werd.

De directeur doelde, nu aan de vergadering mede, dat door wijlen den heer Korteweg een medaille was beschikbaar gesteld om op dezen dag te worden uitgereikt aan dat lid der vereeniging, die zich voor de kaascontrôle het meest verdienstelijk had gemaakt en reikte namens den overledene thans dit eere-blijk onder daverend applaus uit aan den heer P. C. den Hertog van Oudshoorn. Nadat nog eenige aftredende bestuursleden waren herkozen, gaf Dr. v. Gulik een historisch overzicht van de ontwikkeling der vereeniging, waaruit we het volgende aanstippen.

Reeds dadelijk na de oprichting ondervond de kaascontrôle groote tegenkanting. De kaashandel had liever wettelijke maatregelen, toegepast op de ontroomde producten, en kout zich niet vereenigen met de aangenomen vetgrens. Weldra werd de gecontroleerde kaas geboycot en de *vereen. van kaashandelaren* handhaafde dezen maatregel ook nog, nadat de vetgrens van 40 op 45 % gebracht was en het merk verschillende wijzigingen ondergaan had.

Opgericht met ongeveer honderd leden, telde de vereeniging na een drietal jaren slechts dertig leden meer. Dezen echter hielden dapper stand, steeds aangemoedigd door den voorzitter, die onverdroten voor zijne vereeniging bleef werken en strijden en nooit wanhoopte aan de eindelijke zegepraal. In overleg met de regeering werd onder de kundige en strakke leiding van Dr. v. Gulik, die tevens met grooten takt de verschillende meeningen en belangen tot elkander wist te brengen, eene contrôle ingesteld op het enkel verwerken van volle melk, waarbij de maximum vetgrens van 45 % gehandhaafd bleef. (Dit staat niet in het historisch overzicht, doch waar de bescheiden directeur eigen verdienste verzwegg, mag hiervan wel melding gemaakt worden.)

De inmiddels door de regeering ingestelde „Merkencommissie” had echter nog geen merksysteem gevonden, waarmede alle partijen genoeg konden nemen, zoodat nog altijd geen „Rijks”-merk kon worden ingevoerd. Eindelijk kwam uit Friesland het merk Gramser, hetwelk, aanmerkelijk verbeterd door Dr. H.E. Th. van Sillevoldt te Leiden, door alle partijen en door de regeering kon worden aanvaard. De kaaswet werd ingediend en aangenomen en het Rijksmerk uit-

¹⁰ Dr. v. Gulik krijgt er ineens een 'c' bij, ivm. zoeken verder schrijfwijze Gulik gekozen! (ZHN.)

gereikt aan het Kaascontrôle-station Z.-Holland. De boycot werd opgeheven en langzamerhand klom het ledental in die mate dat thans ruim duizend bedrijven gecontroleerd worden, zijnde ongeveer een derde van het totaal in de provincies.

Na dit historisch overzicht gaf de voorz. nog een uitzetting van den huidigen stand van zaken. Een nieuw gevaar dreigt n.l. de vereeniging door de voorgestelde uitreiking van het Rijkmerk van kaas van Goudschen vorm; maar geheel of gedeeltelijk ontroomd. Het bestuur zal bij de regeering blijven aandringen dat deze kaassoorten duidelijk en op het eerste gezicht van de volvette kaas onderscheiden kunnen worden door een bijmerk. Door enkele leden wordt hierop nog nadrukkelijk aangedrongen

Bij de rondvraag wenscht de heer Hylkema, zuivelconsulent voor Utrecht de vereeniging geluk met dezen dag en betoogt, dat nog steeds al te veel kaasmakers buiten de contróle staan. Hij spoort allen aan dat nog steeds al te veel kaasmakers buiten de contróle staan. Hij spoort allen aan om de achterblijvers te bewerken.

Z.Ex. minister Posthuma alsnu het woord vragend, zegt met groote ingenomenheid de uitnoodiging dar vereeniging te hebben aangenomen en wel vooreerst om de groote achting en genegenheid, welke hij steeds koesterde voor den heer Korteweg, aan wiens nagedachtenis ook hij hulde brengt. Een andere reden was gelegen in zijne belangstelling voor de kaascontróle. In vroegeren werkkring heeft hij den strijd der botercontróle meegemaakt, **die echter in vergelijking tot dien der kaascontróle slechts een kinderspel mag heeten.**

De groote opoffering en taaie volhouding waardoor die strijd der kaascontróle tot een goed einde was gebracht, heeft Zijne bijzondere belangstelling en sympathie, en hij meent daarvan doorslaande bewijzen gegeven te hebben. Toch kon het gebeuren dat men onder zekere omstandigheden die welgezindheid in twijfel trok; maar dan moest men niet vergeten, dat hij ook was: minister van Handel en Nijverheid en tegenwoordig ook nog van de voeding. Het beste middel om invloed bij de regeering uit te oefenen was, dat men zorgde, zoo weinig mogelijk aan haar gebonden te zijn door den zilveren band.

De dir.-generaal wenschte de vereeniging den meesten voorspoed op haar verderen weg. Hij heeft als 't ware tot devies de spreuk: „Eerlijk duurt het langst.” Zij houde daaraan vast, en zeker zal zij slagen.

De tentoonstelling in een nevenzaaltje gehouden, gaf een hoogen dunk van het product, voor welks bescherming de vereeniging gesticht is. De heer P. C. den Hertog stelde een verzameling ten toon van kazen met al de merken die aan het tegenwoordige waren voorafgegaan. Ook trok zeer de aandacht een toestel tot het roeren der wrongel, uitgevonden en tentoongesteld door den heer J. B. Wesselingh te Zoeterwoude, die daags daarna onder veel belangstelling zijne vinding in practisch gebruik demonstreerde.

Verslag verg. *Ned. Ver. van Kaashandelaren.*

GOUDA: Het bestuur van de te Gouda gevestigde *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* heeft een adres gericht tot den Minister van Landbouw, waarin het volgende onder onder zijn aandacht wordt gebracht:

Nadat in de vergadering van het *kaascontrolestation Zuid-Holland*, gehouden te *Alfen*, de vraag ter sprake kwam of ook voor afgeroomde kaas een Rijksmerk zou worden ingesteld, heeft de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* onmiddellijk zooveel mogelijk gegevens trachten te verkrijgen of, en zoo ja op welke wijze dit merk zou worden vastgesteld, daar dit van het allergrootste belang is voor de handelaren, welke het volvette product ten koste van de grootste offerringen eene plaats op de wereldmarkt hebben weten te doen veroveren. Terwijl het genoemde bestuur zich er mede kon vereenigen, dat ook voor 40+ kaas een Rijksmerk zal worden vastgesteld, moet het toch dadelijk hieraan toevoegen, dat bedoeld merk dan geen enkele overeenkomst zal mogen hebben met het merk voor V.V. Kaas. Ook moet het sterk ontraden een Rijksmerk toe te staan voor geringere qualiteiten dan 40+.

Tot zijne niet geringe bevreesing heeft het bestuur echter, zij het dan ook bij geruchte, vernomen, dat het nieuwe Rijksmerk voor afgeroomde (40+) kaas zou bestaan uit het zoogenaamde merk „Gramser”. Het vertrouwt echter, dat dit geenszins in de bedoeling van den Minister zal liggen. Het merk „Gramser” toch heeft zooveel overeenkomst met het bestaande merk voor V.V. kaas dat dit de knoeierij en oneerlijke concurrentie zeer in de hand zou werken. Daar de V.V. kaas bijna uitsluitend in Goudsch model gemaakt wordt, zal bij het aanbrengen van een merkstelsel „Gramser” op afgeroomde kaas in hetzelfde model gemaakt, de goede naam van het V.V. Goudsche product opnieuw zeer groot gevaar loopen.

Wil de Minister een afdoenden maatregel, dan geeft het bestuur in overweging a.s. Rijksmerk voor afgeroomde Goudsche kaas, een opdrukmerk, eventueel aangevuld door prikstempel in te voeren, b.v. C/V met een rondschrift in prikletters. V Dit is een bruikbaar merk en heeft voor 40+ kaas niet de bezwaren, waarom het destijds voor V.V. kaas niet van toepassing kon blijven. De vele proeven, indertijd met dit merk genomen, bewezen, dat het zeer bruikbaar was, als de kaas betrekkelijk jong gebruikt werd: slechts dan als de kaas heel lang moest liggen en voor de tweede maal moest geschraapt worden, ging het opdrukmerk C/V verloren of gaf aanleiding tot korstgebreeken.

Daar 40+ Goudsche kaas nooit dan heel licht geschraapt wordt en altijd maar één keer, ook nooit zoo lang bewaard wordt als V.V. kaas aangezien deze andere veel te hard en ongeschikt voor den handel wordt, zou dit merk zeer goed voor het genoemde doel kunnen dienen.

Nu Edammer kazen 40+ dikwijls ook lang bewaard blijven, heeft een opdrukmerk zeer groote bezwaren. Waar het model een zichtbare afwijking van Goudsche kaas aangeeft, zou er geen bezwaar zijn daarvoor het merk „Gramser” te doen gebruiken, mits èn vorm én kleur duidelijk afwijken van ‘t Rijksmerk voor V.V. Kaas.

Bij de behandeling van deze voor de Nederlandsche zuivelindustrie zoo uiterst belangrijke zaak, vleit het bestuur zich met de hoop, dat de Minister het bovenontwikkeld denkbeeld in gunstige overweging zal willen nemen bij het instellen van de wijze van merken der 40 + kaas.

1917

Algemeen Handelsblad, 1917-05-17

Verslag verg. Bond van Kaasproducenten.

GOUDA: Onder voorzitterschap van den heer A. van Wijnen, had gisteren te Gouda een algemeene vergadering plaats van den „*Bond van Kaasproducenten*”.

In zijn openingswoord wees de voorzitter er op, dat de opkomst aantoonde hoe er frisch, nieuw leven is in den Bond, de animo in de Bondsaken is nog niet verflauwd. De moeilijkheden in binnen- en buitenland zijn er niet geringer op geworden en het is moeilijk huishoudelijke zaken te behandelen waar onze aandacht op het wereldgebeuren is geconcentreerd; maar ook deze vergadering kan nuttig werk doen.

Zeer belangrijk en ingrijpend noemde spr. het wetsontwerp tot centralisatie van import en export: de landbouw heeft daarbij groote belangen. Een punt van belang is dat in de memorie van toelichting wordt gezegd dat het hier een noodmaatregel geldt, die opgeheven wordt als de toestand weer normaal is. De landbouwers hebben geleerd in veel toe te stemmen, dat lijnrecht tegen hun belangen indruischt, als het maar hielp ons volk door de crisis heen te helpen. Er is vrees dat van deze maatregel iets zal blijven hangen, als de normale toestand weer is ingetreden. De schatkist zal ook na den oorlog geld nodig hebben en dan zullen er zijn die den bestaanden toestand willen handhaven, die er een principiële quaestie van willen maken en dat is naar spr.'s meeniug een der gevaarlijkste dingen. Het beperkt staats-socialisme zal tot moeilijkheden aanleiding geven voor die groepen welke er bij betrokken zijn.

Spr. hoopte dat de veehouders in Zuid-Holland hunne volle medewerking zouden blijven verleenen in 's lands belang. Maar dan moet ook van Regeeringswege erkenning volgen. Niet dat de Regeering den landbouw veronachtzaamt, integendeel. Maar spr. protesteert tegen de manier waarop het Nederlandsche volk den landbouw beziet en diens opofferingen negeert. Men wil b.v. de export voor den landbouw sluiten, maar men moest toch weten dat men het land niet erger zou kunnen duperen.

Ten slotte verwelkomde spr. den voorzitter en den directeur van het *Kaas-contrôle-station* in Zuid-Holland.

[...]

Over de export-centrale zei spr. veel goeds in het idee te vinden, meer centralisatie is noodig. De vaagheid der toelichting is dat men geen zekerheid heeft dat ook andere groepen, zooals de scheepsbouw, de nijverheid enz. eveneens offers moeten brengen. Die vaagheid achtte, spr. een gevaar.

Het *Ned. Landb. Comité* heeft met de onderafdelingen de zaak nader besproken en besloten kennis te geven van de opvattingen van den landbouw in deze. Ook in de Kaasvereniging is dat besproken.

Het voorstel zal niet, zoo spoedig behandeld worden als men dacht. Velen durven beweren dat het ontwerp in dezen vorm de Kamer niet voorgelegd zou worden. Spr. durft dat niet zeggen, maar uitstel is hier reeds verbetering.

Omtrent de kaaskwestie zegt spr. dat er onzekerheid heerscht op de markt. Veertien dagen geleden is geadviseerd niet te verkoopen, daar er te lage prijzen geboden worden. De oplossing is in deze 14 dagen niet gekomen. In den Haag worden de zaken niet vlug genoeg behandeld. Er is gebrek aan goede samenwerking tusschen de verschillende organisaties die een woord meespreken. De besluiten dier organisaties behoeven de goedkeuring van zoovelen, dat ten slotte de gang van zaken wordt bemoeilijkt. Spr. betreurt dat er niet voldoende samenwerking is. Wat de kaasverkoop betreft, spr. raadt aan de kaas vast te houden.

Uit het jaarverslag van den secretaris blijkt dat het ledental met 75. vermeerderde en tot 2080 steeg. Het aantal afdelingen steeg van 25 tot 40.

De uitgaven bedroegen *f* 2252,70½, de inkomsten *f* 2088,16, een nadeelig saldo dus van *f* 164,54½.

De Bond trad toe als lid van het Ned. Landbouw huishoudkundig congres. Tot afgevaardigden werden de heeren A. v. Wijnen en Van den Heuvel benoemd. De onderlinge ziekteregeling nam niet erg op.

Voor de eerste maal werd haar stremsel coöperatief gemaakt en 1700 flesschen geleverd. Gea-geerd werd tegen het verkopen tegen gedrukte prijzen van kaas voor de Duitsche combinatie. Een onderzoek naar de distributie van veevoeder bracht verschillende misstanden aan het licht. Het benoemen van de commissie tot nazien der rekening 1917 werd opgedragen aan het hoofdbestuur, evenals de benoeming van een lid der commissie tot nazien der rekening der Kaasvereniging.

Aan de orde was daarna het rapport der commissie over een coöperatieve stremselfabriek.

De conclusie van het rapport is, dat de oprichting van een dergelijke fabriek thans practisch onuitvoerbaar is, wegens het niet kunnen verkrijgen der grondstoffen. Het is wenschelijk dat het dagbestuur van den bond onderzoekt, in hoeverre het mogelijk is, met bestaande fabrikanten een overeenkomst aan te gaan waardoor ten volle kan worden tegemoet gekomen aan de redelijk te stellen eischen van gebruikers ten opzichte van prijs, betrouwbaarheid, gehalte, enz.

De voorzitter der Stremselfabrikanten verklaarde dat binnen eenige dagen een regeling van de stenselvoorziening haar beslag krijgt. De stremsel zal staan onder contróle van het landbouwproefstation te Goes, dat de flesschen merkt en goede quaaliteit waarborgt.

De heer v. Wijnen wees er op dat ook nadat de Regering de zaak weer losgelaten heeft men moet kunnen rekenen op qualiteitszekerheid en prijs. Men kan den fabrikant, in die richting dwingen door contracten en men kan de fabricatie zelf ter hand nemen.

Ter vergadering werd bekend gemaakt, dat veel stremsel onder den maximumprijs wordt verkocht door wel de helft van de fabrikanten.

De voorzitter der Stremselfabrikanten zei daarnaar een onderzoek te zullen instellen.

Na discussie verklaarde de vergadering zich in principe voor de oprichting eener coöperatieve stremselfabriek.

De rapportcommissie in zake de oprichting eener coöperatieve exportslachterij werd omgezet in een speciale commissie van voorbereiding.

Het voorstel der afd. Groot-Ammers, om bij de regeering aan te dringen dat in iedere gemeente een persoon wordt benoemd die contróle uitoefent op de veevoederdistributie, omdat zij overtuigd is dat lang niet voldoende gecontroleerd wordt om misbruiken tegen te gaan, werd aangenomen.

De afd. Ouderkerk stelde voor voorzitter en secretaris van den Bond te salarieeren, de contributie tot *f* 2.50 te verhoogen en het salaris op *f* 1000 elk te bepalen.

De voorzitter had principiële bezwaren om een salaris te aanvaarden. Hij ontvangt als voorzitter van een andere organisatie salaris en daarbij is bedongen dat hij voorzitter bleef van den bond van producenten. Een andere zaak is het met den secretaris en penningmeester.

Doch zoolang de financiële toestand van den Bond zoo is, zien zij er van af.

Besloten werd contributieverhoging eerst in de afdelingen te behandelen.

[....]

K a a s.

Het bestuur der „Kaasvereniging“ bericht, dat te beginnen met de bestellingen die vanaf heden (15 Jan.) bij de vereeniging inkomen, aan alle grossiers ten hoogste zal worden toegewezen 100 % van hun normalen omzet.

Voor „Volvette Gouda Kaas“ blijft de bepaling van kracht, dat van den normalen omzet zal worden afgeleverd: 30 % in volvette Gouda kaas seizoen 1916, 30 % in id. id. jong, 40 % in andere soorten naar keuze van het bestuur.

De regeling van aanvullingskaarten voor volvette Gouda kaas blijft in werking.

1918

De Burgemeester van Zoeterwoude maakt bekend, dat Landbouwers, diena 20 AUGUSTUS e.k. voornemens zijn kaas te maken ter Gemeente-Secretarie een aanvraagformulier moeten aanvragen om ontheffing van het verbod tot Kaasbereiding.

Formulieren zijn ter Secretarie verkrijgbaar.

Zoeterwoude, 13 Aug. 1918.

A. A. v. GILS,

5926

Burgemeester.

Verslag Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland,

GOUDA: Onder voorzitterschap van den heer F. B. Löhnis had gisteren te Gouda een algemeene ledenvergadering plaats van het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland*.

De jaarverslagen van het Bestuur en den Directeur werden goedgekeurd, alsmede de rekening over 1917 en de begrooting voor 1918.

Als bestuursleden werden herkozen de heeren H. le Coultre te Bodegraven, A. van Wijnen te Gouda en J. de Groot Jacz, te Berkenwoude.

Tot lid van den Raad van Beroep werd gekozen de heer mr. C. P. Zaayer te 's-Gravenhage in de plaats van den heer mr. J. F. Linthorst-Homan, die zich wegens zijn benoeming tot Commissaris der Koningin niet herkiesbaar had gesteld. Als plaatsvervangend lid van den Raad van Beroep werd herkozen de heer dr. L. F. C. Schey en gekozen in de vacature mr. Zaayer, de heer mr. dr. Frederiks te 's-Gravenhage.

Artikel 6 van het huishoudelijk Reglement werd aangevuld met de volgende bepaling:

„De contributie van nieuwe leden over het eerste jaar wordt door het Bestuur vastgesteld; zoo er geen bijzondere reden is hiervan af te wijken, neemt het Bestuur als maatstaf aan een productie van 300 K.G. per koe en per jaar.”

„Indien nieuwe leden het eerste jaar niet gedurende den geheelen kaastijd onder contróle stonden, wordt ook voor het tweede lidmaatschapsjaar de contributie door het Bestuur vastgesteld.”

Bij de rondvraag vroeg de heer P. den Hartog Cz. naar den nieuwen kaasprijs. De heer van Wijnen deelde daarop mede, dat die juist dezen morgen gepubliceerd was; hij bedraagt f6 voor volvette Goudsche kaas. Voor gestempelde kaas is geen afzonderlijke prijs vastgesteld, hetgeen hij zeer betreurde. Het is al meer gebeurd dat dit vergeten is, maar dan is later het verzuim steeds hersteld. Voorts is bepaald, dat alle volvette Goudsche kaas 45 % moet zijn.

De producent moet dit garanderen. Spr. ried den directeur van het Kaascontrôlestation aan zich met spoed op de hoogte te stellen hoe de regeering zich de contróle hierop voorstelt en zoo noodig stappen te doen ter bescherming van de volvette kaas met Rijksmerk.

Voorts oordeelde spr. dat de prijzen die voor boter en voor de afgeroomde kaassoorten zijn vastgesteld, volstrekt niet in een juiste verhouding tot den prijs van den volvette kaas staan. De boeren kunnen, indien de gepubliceerde prijzen juist zijn, beter afgeroomde dan volvette kaas maken.

De heeren de Vries en P. den Hartog Cz. spraken de verwachting uit, dat het Kaascontrolestation veel leden zal verliezen nu voor alle volvette Goudskaas de garantie moet worden gegeven dat zij de 45% vet in de droge stof bevat.

De heer Van Wijnen deelde deze verwachting niet; de boeren kunnen moeilijk de garantie geven als zij hun kaas niet onder contróle stellen en zullen zich om die reden juist aansluiten bij het station.

1919

Algemeen Handelsblad 1919-04-04

Verslag Verg. *Kaascontrôlestation Zuid-Holland.*

WOERDEN: Woensdag is te Woerden de algemeene vergadering van leden van het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland* gehouden, onder voorzitterschap van den heer F. B. Löhnis. In zijn openingswoord memoreert de voorzitter, dat het jaar 1918 niet het minst voor de zuivelbereiders in Nederland een jaar van spanning en beroering is geweest, slachtverbod, karnverbod, kaasverbod en vervoersverbod, gevoegd bij het gebrek aan voederstoffen heeft een gedrukte stemming, onder de boeren gebracht. De terugslag doet zich ook voor het Kaascontrôlestation voelen, in geringere productie.

De directeur dr. H. van Gulik deelde mede, dat er plannen bij de Regeering in voorbereiding zijn om, zoodra weder kaasuitvoer wordt toegestaan, slechts den uitvoer van kaas met Rijksmerk toe te staan. Het laat zich aanzien, dat de kaas zonder Rijksmerk daardoor lager in prijs zal worden dan die, met Rijksmerk.

Om nu te voorkomen, dat op het laatste oogenblik een te groote toeloop van nieuwe leden zal komen, verzoekt hij den producenten, de noodige bekendheid van de toekomstige plannen aan hunne nog niet-aangesloten collega's te willen geven. Binnenkort zullen propaganda-brochures hierover aan alle leden worden toegezonden. De hier medegedeelde maatregel zal geen crisismaatregel, maar een blijvende, dus een vredesmaatregel zijn.

Uit het verslag van den directeur blijkt, dat 1497 bedrijven onder contróle stonden, d.i. ongeveer de helft, van het geheele aantal kaasproducenten in Zuid-Holland.

Onder contróle stond 8.117.736 K.G. volvette kaas, d.i. 25% minder dan in 1917. Onderzocht werden 11.674 kaasmonsters op vet- en vochtgehalte; hiervan was het gemiddeld vetgehalte 49,3% terwijl 0.5 % van het geheele aantal onderzochte monsters een vetgehalte had, lager dan 45 % Er werden 903.300 kaasmerken uitgereikt. Door den technischen ambtenaar werden 338 bedrijven wegens bedrijfsstoringen en gebreken in de kaas bezocht.

Als bestuurslid werd herkozen de heer P. den Hertog Cz. te Oudshoorn, terwijl in de vacature, ontstaan doordat de heer M. C. Piek zich niet herkiesbaar stelde, gekozen werd de heer Th. Moons te Stein bij Gonda.

Leidsch Dagblad, 1919-06-07; p. 3/10

Over: De kaasprijzen en komst nieuwe uitvoerregeling

Tegen elke verwachting in gingen de prijzen op de **Alkmaarsche markt** omhoog. Eindigde de markt de vorige week met *f*65 per 50 K.G., thans opende de markt reeds met *f*66.50 en eindigde zelfs niet *f*70. Het grootste deel van den aanvoer, werd verkocht voor *f*58. Het was wat men noemt een vliegende markt. Ongeveer de geheeld aanvoer werd gekocht door de combinatie Van Eyk, uit Gouda.

Naar verluidt, zal de volgende week de uitvoerregeling van kaas in de „Staatscourant” verschijnen. De poging van de bovengenoemde firma, om de vorige week 5 wagons kaas als liefdegave naar Oostenrijk te verzenden, mislukte.

De aanvoer was nu een 115.000 K.G., ongeveer 100.000 minder dan het vorig jaar, wat zijn oorzaak vindt in het feit, dat verschillende groote fabrieken haar kaas niet meer via de markt verkoopen.

Met intrekking van vroegere beschikkingen, meldt men ons nader, heeft de Minister van Landbouw, enz, nieuwe bepalingen vastgesteld met betrekking tot vergunningen tot uitvoer van kaas. Deze vergunningen zullen door de **Ned. Uitvoermaatschappij** niet anders overgedragen worden dan aan personen of lichamen die bij het Rijkskanoor voor Kaas als kaasexporteur zijn ingeschreven.

Met ingang van een nader door den Minister te bepalen tijdstip zullen aan de bovenbedoelde personen of lichamen vergunningen tot uitvoer uitsluitend worden verstrekt voor kaas, bereid door aangeslotenen bij een kaascontrolestation onder Rijkstoezicht in de gebruikelijke vormen voor Goudsche en Edammerkaas en in broodvorm en voorzien van een Rijkmerk (gecontroleerde kaas). Alvorens als kaasexporteur te kunnen worden ingeschreven, moeten belanghebbenden, die daarvoor in aanmerking wenschen te komen, zich schriftelijk verbinden tot stipte naleving van de verplichtingen door of namens den Minister opgelegd.

Kaasbereiding. — Daar nog niet alle veehouders, die kaas maken, in de gelegenheid zijn geweest hun melk te verkoopen of pogingen daartoe hebben aangewend, is door de Minister van Landbouw aan de burgemeesters bericht gezonden, dat hij de burgemeester bevoegd verklaard heeft om tot 1 November a.s. ontheffing van kaasbereiding-verbod te verleenen aan die kaasboeren, die nog niet geslaagd zijn hun melk te verkoopen voor de consumptie. Na 1 November wordt geen ontheffing meer verleend voor kaasmaak, tenzij aan leden van vereenigingen van kaasbereiding, die de verplichte melkleverantie hebben aanvaard, en in sporadische gevallen, waarin het mogelijk blijkt de levering van melk naar de steden voor consumptie te doen plaats vinden en de nood der steden vereischt alsdan, dat zooveel volle melk in omgeving der steden geproduceerd voor consumptie bestemd wordt.

Kaasbereiding.

De Burgemeester van Alphen aan den Rijn brengt ter kennis van belanghebbenden, dat door den Heer Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, aan hem de bevoegdheid is verleend om tot en met 31 October a.s. ontheffing te verleenen van het verbod om kaas te produceeren aan die veehouders, die tot nog toe geen consumptiemelk leverden.

Op grond daarvan wordt hierbij de ontheffing verleend, onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat veehouders, die op heden consumptiemelk leveren, dit moeten blijven doen.

Hij verzoekt afnemers van melk, aan wie de aflevering geweigerd wordt door veehouders of melkslijters, die thans wel consumptiemelk afleveren, hem daarmee in kennis te stellen.

De hierbij verleende ontheffing vervalt den 1sten November a.s. op welken datum het verbod van den Minister in volle werking treedt. 11370

ALPHEN a/d RIJN, 16 Oct. '19

De Burgemeester voornoemd,
VISSER.

Verslag Vergadering *Kaascontrole Zuid-Holland VV.*

Onder voorzitterschap van den heer **F. B. Löhnis** werd gisteren te Gouda een algemeene vergadering gehouden van leden van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland*.

De directeur, *dr. H. van Gulik*, bracht het jaarverslag uit, waarin melding wordt gemaakt, van het besluit van den Minister om uitsluitend kaas met Rijksmerk voor den uitvoer toe te laten; dit werd mogelijk, doordat thans in Zuid-Holland en Utrecht de grootste helft der kaasmakers onder controle staat en door de oprichting der Kaascontrolestations voor niet-volvette kaas.

Ten opzichte van de Rijksmerken voor niet-volvette kaas werd de vrees uitgesproken, dat deze niet genoeg verschillen van die voor volvette kaas, zoodat de merken onderling verward zullen worden. De oprichting der stations voor niet-volvette kaas heeft het noodzakelijk gemaakt, dat het Kaascontrolestation voor volvette kaas, de laatste aanduiding aan zijn naam toevoegt. Tevens heeft de oprichting van deze stations voor niet-volvette kaas ten gevolge, dat veel meer Rijksmerken per jaar nodig zullen zijn; hiervoor moest een groote fabriek ingericht worden. Tot dit doel is opgericht de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” waarvan alle kaascontrolestations lid geworden zijn; door de Vereeniging is in Leiden een fabriek opgericht.

Het ledental steeg van 1497 tot 1678; de kaasproductie, die in 1918* 10.385.121 K.G. bedroeg bij 1330 leden, was in 1919 gedaald tot 8.117.736 K.G. bij 1678 leden, door achteruitgang der kaasproductie in de oorlogsjaren.¹¹⁾

Het verslag sluit met te constateeren, dat er weer internationaal contact komt, blijkende uit deputaties uit Frankrijk, België, Nieuw-Zeeland en Denemarken, die op introductie van den directeur van den Landbouw, het controlestation bezochten om kennis te nemen van de werkwijze van het station.

In de vacature, ontstaan door de periodieke aftreding van de bestuursleden J. Verwey te Alkemade, en A. Verboon, te Voorschoten, werd de eerstgenoemde herkozen, terwijl in plaats van den tweede gekozen werd de heer M. de Graaf, te Voorschoten, laatstgenoemde een landbouwer, die in de practijk is. De heer Verboon was dit niet.

De wijzigingen van de statuten en van het huishoudelijk reglement werden goedgekeurd.

Daarna kwam aan de orde het deelnemen in de vereeniging „*Het Kaasmerk*”.

Dr. Van Gulik liet in de toelichting uitkomen dat de kaasmerken tot nu toe aan het Rijkszuivelstation te Leiden werden gemaakt. Het benodigde aantal kaasmerken voor da stations in Zuid Holland en Utrecht bedroeg 2 miljoen per jaar. Dit is nu veranderd. Ook in Friesland en Noord-Holland zijn nu kaascontrolestations in werking getreden en wel voor niet-volvette kaas. Daar de Minister heeft vastgesteld, dat, te beginnen met 1 Februari 1920, uitsluitend kaas met Rijksmerk mag worden uitgevoerd verwacht men een algemeene toetreding van de producenten tot de kaascontrolestations. Men rekent er daarom op, dat in 1920 ongeveer 25 miljoen Rijkskaasmerken noodig zullen zijn. Dit is dus ruim tienmaal zooveel als tot heden noodig waren.

Het Rijkszuivelstation is voor de bereiding van zooveel kaasmerken veel te klein, dit vereischt een ruime fabriek waar ongeveer 100 personen te werk gesteld moeten worden. Er moet dus een nieuwe fabriek worden ingericht. Nu was het de vraag zal het Rijk deze fabriek inrichten en ex-

¹¹ * Niet 100% zeker of jaartal 1918 klopt ! (ZHN.)

ploiteeren of zullen de producenten (kaascontrolestations) zelve 't doen. Laatstgenoemden waren eenstemmig van oordeel dat een particuliere fabriek goedkooper zal werken, dus goedkooper Rijksmerken zal leveren dan een Staatsfabriek.

Daar de Regeering bereid bleek te zijn de fabricage van merken onder bepaalde voorwaarden over te laten aan de Kaascontrolestations, werd opgericht de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” waarvan alle controlestations lid zijn.

Het bestuur bestaat uit 11 leden, waarvan door het Kaascontrolestation Zuid-Holland drie worden aangewezen. Het Dagelijksch bestuur bestaat uit de heer J. C. Hibma, voorzitter, A. van Wijnen, secretaris en G. Nobel, ondervoorzitter.

Voor inrichtings en exploitatiekosten der voorloopige fabriek te Leiden is direct nodig f200.000 á f250.000.

Daar de controlestations in de kosten bijdragen in verhouding van het aantal bestuursleden dat zij afvaardigen, moet door Zuid-Holland het drie-elfde of pl.m. f85.000 worden bijgedragen. Dit geld moet aan de Vereeniging worden geleend.

De gemaakte Rijksmerken moeten aan de Regeering worden afgeleverd; de Regeering levert de merken aan de controlestations, terwijl deze stations de merken betalen aan de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” De prijs der Rijksmerken wordt door de Regeering vastgesteld; de Regeering heeft zich verbonden den prijs zoo hoog te stellen dat de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” ten eerste 6 pCt. rente zal betalen van het benoodigd kapitaal, ten tweede, dat de leening uiterlijk in 20 jaar, zal worden afgelost; ten derde dat alle bedrijfslasten inclusief usantieële afschrijving op gebouwen en machinerieën daaruit kunnen worden bestreden.

Bovendien heeft de Regeering zich verbonden dat zij bij liquidatie of naasting van het bedrijf der Vereeniging „*Het Kaas merk*” het geheele bedrijf met alles wat er toe behoort zal overnemen tegen boekwaarde en betaling van het nog niet afgeloste deel der geldleening.

Het bestuur heeft gemeend, dat het van het grootste belang is, dat deze fabriek geen Staatsfabriek wordt, en is diep overtuigd, dat het de plicht is van Zuid-Holland om samen met Friesland, Noord-Holland en Utrecht mede te werken, dat deze fabriek tot stand komt.

Verder meent het bestuur dit het geld voor deze leening verkregen moet worden door een verplichte storting door alle leden.

Het bestuur stelde voor boeren met 10 koeien of minder f10 als maximum te laten betalen en die meer als 10 koeien hebben f50 als maximum.

Het voorstel van het bestuur werd na ampele discussie met algemeene stemmen aangenomen.

Leidsch Dagblad, 15/07/1920; p. 1/6

Geen kaasuitvoer.

Naar aanleiding van geruchten betreffende een uitvoerverbod van kaas valt te vermelden:

Van vrijen uitvoer van kaas is ook den laatsten tijd geen sprake geweest. Voor alle kaaszendingen naar het buitenland moet ontheffing aangevraagd worden van het nog steeds van kracht zijnde uitvoerverbod van kaas. In verband met de enorme prijsstijging van kaas, welke tot direct gevolg heeft een hooger melkprijs, terwijl bovendien een zeer groot quantum consumptiemelk voor de kaasbereiding gebruikt wordt, zullen tijdelijk géén ontheffingen van het uitvoerverbod van kaas meer worden verleend.

Nieuwe regeling voor uitvoer van kaas in St.ct.

De directie van de N.U.M. brengt in de „Staatsct.” ter kennis van belanghebbenden:

1e: Vergunningen voor den uitvoer van kaas zullen alleen worden geëndosseerd ten name van personen en lichamen, die bij het **zuivelkantoor**¹² als kaasexporteur zijn ingeschreven. Deze inschrijving heeft slechts plaats, nadat voldaan is aan de door dat kantoor met haar machtiging nader vast te stellen administratieve voorwaarden; zij kan door gemeld kantoor, voor tijdelijk of voorgoed worden doorgehaald.

2e: Vergunningen voor den uitvoer van kaas wordt slechts verleend wanneer bij de aanvraag daartoe worden overgelegd door één of meer kaascontrolestations afgegeven uitvoerbons, tot gelijk gewicht aan kaas als waarvoor, uitvoer wordt aangevraagd.

3e: De sub 2 bedoelde uitvoerbons zijn bij de kaascontrolestations verkrijgbaar voor bij die stations aangesloten producenten, die zich schriftelijk hebben verbonden tot het ter beschikking van het Zuivelkantoor stellen of houden van consumptiemelk. (melkverplichting) ten behoeve van de melkvoorziening.

De krachtens deze verplichting te leveren hoeveelheid zal de totale hoeveelheid melk, welke door den betrokken kaasproducent in eigen bedrijf gewonnen of ontvangen wordt, niet mogen overschrijden; de voor de aldus geleverde melk te bedingen prijs kan ten hoogste bedragen 17½ cent per liter af het leverende bedrijf, verhoogd met 1½ cent indien pasteurisatie plaats heeft met toestemming van het Zuivelkantoor en voorts verhoogd met de vergoeding van de betaalde vrachtkosten van af het leverende bedrijf tot de ontvangende melkinrichting.

Of voor combinaties van melkslijters, tot de ontvangplaats binnen de gemeente waar die combinatie is gevestigd.

Bovendien zullen de retourvrachten van het ledige materiaal worden vergoed.

Een en en ander te regelen door het Zuivelkantoor.

De hoeveelheid kaas, waarvoor aan den betrokken kaasproducent uitvoerbons worden verstrekt, wordt door de kaascontrolestations opgemaakt in verband met het door den *Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel* voor de betrokken periode vastgestelde percentage van uitvoer en aan de hand van de wekelijks door de aangeslotenen voor elke kaassoort afzonderlijk in te dienen nauwkeurige opgaven betreffende hun kaasproductie.

4e: De uitvoerbons kunnen door producenten, die niet als exporteur zijn ingeschreven, worden overgedragen aan personen of lichamen; die wel als kaasexporteur zijn ingeschreven.

5e: De uitvoer resp. de uitklaring van kaas geschiedt langs de volgende kantoren: Amsterdam, Rotterdam. Sas van Gent, Hansweert, Roosendaal, Groesbeek, Zevenaar, Lobith, Oldenzaal, Nieuwe Schans; Harlingen, Vlissingen, Eijsden (spoorstation).

6e: In afwijking van het hiervoren bepaalde kunnen vergunningen tot uitvoer van kaas worden verstrekt :

1°. tot 4 October 1920 aan houders van het op grond van den geïnventariseerden voorraad van 30 Augustus 1919 verleende exportrecht;

2°. tot een nader te bepalen datum voor het restant van de op grond der voorraadopgaven van 26 Juni en 10 Juli 1920 in uitzicht gestelde vergunningen tot uitvoer, voor zooveel deze opgaven door het Zuivelkantoor erkend zijn.

¹² Het Centraal Zuivelkantoor was omstreeks 1918 opgericht en de opvolger van de in WO-I opgerichte productieverenigingen. Was een adviescommissie van de Minister. Werd in 1921 opgeheven (verder uitzoeken!)

Verslag verg. Bond van Kaasproducenten.

Oude rs'or+rztwtr•~it:a• van den Loer .1. van Wijnen werd •s;orr. •n te Gaa;la. e' naigonteette s'-
crghchcat+lcn lijn den Bond van lia:LS

p_.,dvc•clti:•a.

In zijn r+a~r+i:•i;,,scuord Wie de ccot ;itter uitco:ri;; op c!" c'c•tt.cn:i.d.nc merci~ij!:hec!on.

~Nuu

•liE, is dal leden ctt s'et'reinigingsbeIsuren santenwerken.

liet Lecetuur icolt dat de bond in den ocnroudi,wt t,-orut, w:lariu hij is opgericht, nuttig welk toor
de lede nkatl verric'ytc,n. Vooral nu in de stt+rlcu, in de industrie werkloosheid bestnt, is voor
liet platteland de, vraag: wat nu? }':r is redeu, studie te maken van de verhouding Van het platte-
land tot den stedcliugMin ruim standpunt moet worden ingenomen tegen den niet-li.nttc.la•uder,
maar het platteland kan niet toelaten, dat over hem wordt be. slist zonder zijn medewerking.

Het daglijksoh 1>,•stuur hoeft aan do verzeke

ringsvrioenigin;; „C~houuers Onderlinge" cm inzonderheid .^ .a nde ~t,,ztuten een deel van ren
vergadering grewijd, Op ~,.oud van dit nades

onderwel' werd bevlotrn tot niet-deelnemen van den bond.

In verband met een aan het dagelijks^h bestuur ve>strktP ondrarht,' do re,-arbitra.rrr onder liet
mg t^ zi^n, he,ft dit zioh verst gewond tot het Fsoa. _Ued, I.,andb. C_omit  Het

bestuur vcrnam, dat het comité tn overleg nier den hond van Ccolt.ndclaren een ontwerp ter ad
-visryv-ing had rondge~,rmdcn, o<m na hri binncln.:otcn der antwoorden de za-z&- met epoed
ter hand te, nC:11Pt•

lk' morriL'rr ri+V•Idr mc•Iw+, ria,t do 3,'latti:l,cite Ji.ast atitalr,i.l rast l.x-trihonsv bij ren m.or_
t;<w.i=aLr en a;,nr.,,r rij niet r'.,, bc.artando orr;,ani.,+aticw n.r:+,r iil paan svm~n-.~crl,en, in
het lostntrr rr~u n:i,^ar plaats aan de trcm^en moet n-orYlcn ; ~-ncrrn.

Bij de in~ac~,mcn stukken bevond zich ern schrijven h: t.,r;irvte!e con te 91.ulrid tn linden lsr.c!!
wun-l.rc',, +i-aar Onze regcrrinl; onze land_ bouw ga;:rnc zou zien serUsgrnwoordi, t. Hier zal
de. Px,,ci m<x-trtt r.amrnr!;ntt met de Harcdnisretrni,-ing. De vergadering keurde (in
mcn;rer',cinh goed,

Naar aan4:d.in_g van- vr-le klachten lx,W-e,ifenchc d.e kaas gaf de voorzitter tor, dat de
I:aa.wor,n_ tceiho in in'-:otr zin oen iwtcllitlg vnu do kiwi;y boeren zelf is. Velo kladeten vtoe-
`u,m Weiden mrr,*c}rrr.r!tt nna,r de vcw,,ndonng van het Tinas_ cx>ntrilo-station.

Spr. merkte corarLs ep, dat do :rtt• van

stetnlxvrl^ kies nicts te =ken hrxrit met

het

i.r,mnenrtol::el. Ais dn crsis opi'.rxxlt, Wordt o,3_

lcrn tr..^hr~tasn ges•temlx•Ide la.ac uit t.P

r:on vvorfn

dorilt dit treft hvld4l. (IC boeren zullen daar

mce nict., te maken heibbeu.

Hot grn.:Ur t;^za-aar van oen dor spreker, is do beperking der bedrijfsstti•jhoid, dio de voor_
' ziLto r;:ldts !;r,-x.l-uit-de' hifi dat men een onntmleur m,~tL lu~lalen ma-ar <lat on;z;c~r}to
kaas niet cp do w'r. •ld,nt:urkL kan komen.

Do zuivere lrinniltierlo qu. •u~st70 hettrwffeud, rnrtrcilo m: rn morden. Y,c+lrra~:ht in da ver-
gyd,~ tin:~ van lianyrnnLrulrssia.Liua.

Wat do rrv.,, van de k.^sconA.roie. 7-i(10 rrtr.. da t],,t, Tlcr,',LIXGuur overtuigd is, dat hen niet
sra•u+r'r^l.~ij4 is, dat da tr,~srritty o+ haar lxyrl.it trruekemt omdat men do s-J kin; van den
r,tea.tregrl nrr~ niet azn do prak_ t;;k hr•ft h~n.ncn tar-t:an.

Do \"rot-rítt,rr zesde nog, dat het

gedmlte,

r-lat- niet ^_.•sicmpel d n-ordt• in bet binnenland vold^rt:rJn r-nn~trmFtitiecbiod vindt, zoodnt de
nic:~stm°:nlcrrln ;,ra'voc~ttcm wacractijnlijl_^^n ~~iarle zullen ondnnindot+.

~l ili^rn:r n~m dP srrg:arlor;na het pre,vdvic~te van ho' haJdbe~tnnr bi •j arr.Isma.Lto Aan.

Daarna kwam ^rt n do orde r.c`n voorste dmt do lid nllo pn 'minzen in 't werk aa.l stallea om de
nrsi mnat•rrs,crlr•n op,ohcrnn to krijgen.

}o V~xtrittar ;ai, toe, dat men z~ a~t~ m•~<•lijl: r.a.r:r dr, vr~jhriri mnrt..`prnkrr iv

loer t..•t.i;rh. lir~nidrv. •,trn. C-in rmntidd.elliyo

liquirlatic zei.-. de r. n groot -r66r- de ander deal lt~l.h~u, Spreker nas overtuigd dat do

mc•rr.~rirt; met Ft+hn7a'i (IC kW~ en de melk rrii >al laten.

Het pnnadics van hot hrrofdlte-stunr ROr.(l.~,i!kf-tlrrl•

'et hetof,il`rst:ntr vrrrd rillen t. dnAn Wat, r•.oTr•.ti.il: i om t~ rn-,rlentnec d:r.t tllrn_ p,ohen die

alirl•n stri;ug,,+ldrm milfan Tatriienartt, 7nLli<•ka ccrkrnpriu~rat biiu-oncn. n-am daa o~ sii~e

l,onpr, s.or.~n g,-duprrrd.

De Cmrzitter deelde mc<.o dat deze qua~ in r•ffir.imln kr~n.mn dc a_ :nd.K•l±t, h,c•;t.

Een co~>rst.^t van Itr;, hcrfrll>osLnur om

.h,,

trnoitfnn to heti-r~,ren dat. lint

houden in r+~an-rnxi;,cn vorm al., verplicht 7,,;,,_ v^l: ch de la,_ re cchnln, die d:3ars-oor in

nn,,L rtPrkine knmrm, r.orrlt inKeveetd. sserd hij aq.},y matio aanzrno-nan. ~

Dn sruad: rin-; ltr;lcc~t aan den Bond ~an

3tasl3r'r;~nn den gt'oot•.t moGcl:jken sterun te

•••

1921

Leidsche Courant, 1921-02-08; p. 1/6

Verslag Verg. Ver. van Kaashandelaren: Uitvoer van Kaas en klachten over het Rijksmerk.

Onlangs deelden wij mede, dat de Ned. Ver. van Kaashandelaren per telegram den Minister van Landbouw had verzocht de bepalingen, verbonden aan den uitvoer van uitsluitend gecontroleerde kaas op te heffen, zoolang het merk nog niet aan redelijk daaraan te stellen eischen voldoet. In geval de adviseurs van den Minister zouden volhouden, dat het merk aan de eischen voldeed, verzocht de vereeniging een onpartijdige commissie van onderzoek te benoemen.

De Minister heeft daarop verzocht hem nader te wilden inlichten omtrent de gevallen waarin bezwaren of moeilijkheden met de merken zijn ondervonden. Een onderzoek zou dan volgen. Het bestuur heeft daarop ten kennis van den Minister gebracht, de volgende bezwaren en moeilijkheden met de merken, zooals die dagelijks daar den handel zijn en worden ondervonden.

Ie. Een klein percentage der merken laat reeds los als de kaas nog jong is, dus bij of onmiddellijk na ontvangst aan den Producent.

Iie. Een vrij groot percentage der merken beschadigt of laat los bij behandelingen als wasschen, achrappen, stoken enz., zoowel op jongeren als op ouderen leeftijd des kaas.

IIIe. Vele merken, die wel op de kaas blijven, worden op ouderen leeftijd der kaas onduidelijk en/of onleesbaar, in enkele gevallen verdwijnen zij zelfs grootendeels.

IVe. Het risico bij het bewaren, van najaaars- en winterkaas in ons vochtig klimaat is gedurende den winter zeer groot. De ondervinding leerde, dat deze kaassoorten dikkorstig en pokkig worden, met het gevolg, dat het merk daardoor onleesbaar, ja zelfs zelfs onzichtbaar wordt en min of meer verrot of wegvreet.

Tracht men nu met wasschen of schrappen zulke kaas nog wat op te knappen, dan verdwijnt het merk geheel.

Ve. Vaak komt het voor dat bij kaas voor export opgelegd, onder het merk zich schimmel of kan-ker vertoont, omdat het de korst openhoudt, waardoor deze kaas niet meer voor export kan ge-bruikt worden.

VIe. Vele producenken vinden het noodig stukjes papier of doek over de marken te plakken, daar deze er anders afvallen. Verwijdert men nu dit papier of doek, dan beschadigt men gewoonlijk het merk, terwijl bij vochtige korsten door het verteeren van papier of doek ook het merk mede verteert, althans beschadigt.

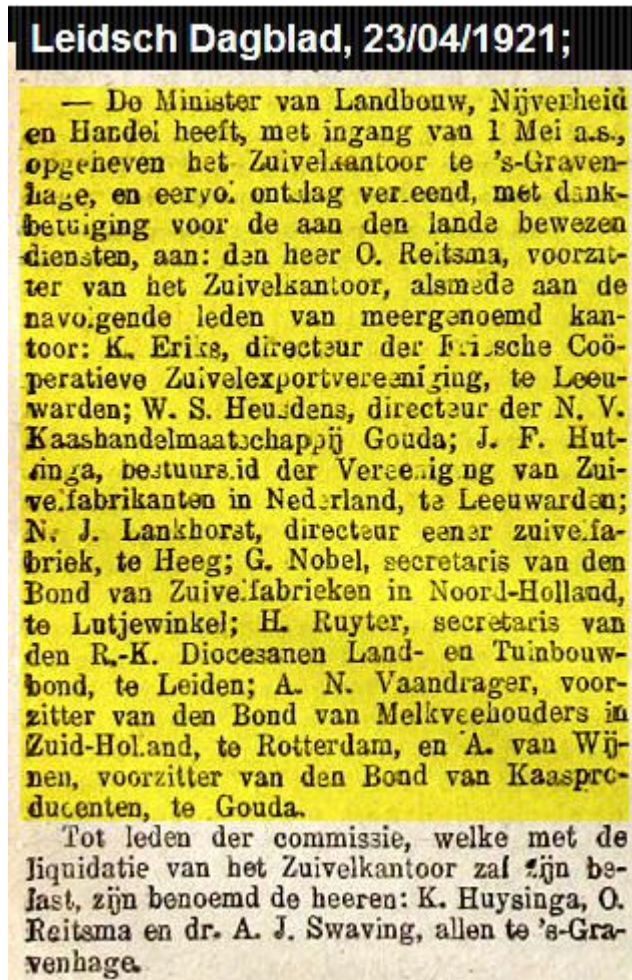
Waar nu alle beschadigde merken bij export geweigerd worden, moet deze kaas door verkoop in het binnenland tot lager prijs worden opgeruimd, daar lang niet alle, voor export geschikte soor-ten in het binnenland gevraagd zijn o.a. zachte slappe onsnijdbare kaas en harde fabriekskaas. Een mede niet te onderschatten gevaar doet zich voor bij het afsluiten van exportcontracten op langeren leveringstijd. Zijn hiervoor zekere partijen opgelegd, dan komt men later tot de ontdek-king dat een gedeelte wegens beschadigd of verdwenen merk niet meer bruikbaar is. Men kan dan meestal in den winter niet meer bijkopen, of moet in het gunstigste geval bij andere exporteurs hoge prijzen besteden.

Ten slotte wijst het bestuur er op, dat nog andere schade voortvloeit uit de aan het Rijksmerk ver-bonden exportregeling. Het betreft hier de in het najaar opgelegde Goudakaas, vooral volvette. Op het oogenblik van koop meent men, dat deze kaas zal stevig blijven of nog worden, doch vooral bij de in Nederland zoo slappe winters, doet zich dikwijls het tegenovergestelde voor en wordt deze kaas zeer zacht. Deze soort werd dan ook steeds speciaal voor export, vooral maar België en Frankrijk gebruikt, doch ook dit, is thans verboden, wanneer het ten minste kaas zonder Rijksmerk betreft. Maar in Nederland is ze volstrekt niet gewild, waarvan het gevolg is, dat ze te-gen een veel te lagen prijs moet verkocht worden. Bovendien lijdt de Fransche handel zeer onder het onnoodig opdrijven der enkele partijtjes met Rijksmerk, die er wel voor gebruikt mogen wor-den, want de winterproductie is nu eenmaal niet groot.

Het bestuur meent hiermede te hebben aangetoond. Dat het thans gebruikte merk niet deugdelijk is en verklaart zich gaarne bereid, zulks met bewijzen te staven tegenover een onpartijdige com-missie.

1921-04-23

Opheffing Centraal Zuivelkantoor (opgericht cá aug. 1919)

Nieuwe Leidsche Courant 1921-10-26; p.6/6

***Algemeen Zuivelblad* over de ingediende Boter- en Kaaswet.**

(Land- en Tuinbouw.)

In het „*Algemeen Zuivelblad*”¹³⁾ wordt het ontwerp van een *boter- en kaaswet*, dat dezer dagen bij de Tweede Kamer is ingediend, besproken.

Naar aanleiding van het voorgestelde art. 4 merkt de redactie op, dat het zwaartepunt van de boter- en kaascontrole ligt, en moet blijven liggen, bij de boter- en kaascontrolestations.

De bij art 4 aangewezen ambtenaren, belast met het opsporen van overtredingen, moeten hun taak met de noodige zelfbeperking verrichten.

Art. 6, dat o.m. bepaalt, dat geen straf wordt uitgesproken tegen den bestuurder, van wien blijkt, dat het feit buiten zijn toedoen is gepleegd, lijkt de redactie zeer gevaarlijk. Het resultaat zal zijn, dat indien een overtreding gepleegd wordt, door een directeur van een naamloze vennootschap of van een coöperatieve vereeniging zonder medeweten van het bestuur, niemand strafbaar is.

¹³ Was het periodiek – weekblad – van de particuliere zuivelindustrie VVZM in Nederland. (ZHN.)

Aan het wetsontwerp ontbreekt voorts een artikel, dat den minister machtigt om onder bepaalde voorwaarden uitvoer toe te laten van kaas, waarvan het Rijksmerk beschadigd, afgevallen of verteerd is. Hoewel het merk in dit voorjaar reeds belangrijk verbeterd is, zijn de deskundigen van oordeel, dat nog niet aan alle eischen van de practijk is voldaan. Bovendien heeft het merk nog niet bewezen, onder alle omstandigheden te voldoen. Zoolang het merk nog niet geheel voldoet, dient men de industrie te beschermen voor ernstige schade, voortvloeiende uit de onvolmaaktheid der kaasmerken.

Daar de merken bij de wet vastgestelde Rijksmerken zijn, dient ook voor iedereen, die zich aan de controle onderwerpt, het merk beschikbaar te worden gesteld.

Ten slotte wijst de redactie op het feit, dat in verschillende landen eigen klassenindeelingen bestaan. Dit veroorzaakt een hopeloze warboel. Zoodat men in een land kaas zal zien, die misschien volgens 5 of 6 verschillende stelsels ingedeeld en gemerkt is. Er wordt een ernstig beroep op de regering gedaan, om zich geen moeite te sparen en met alle kracht te streven naar eenheid op dit gebied.

Leidsche Courant. 1921-12-10; p.7/8

Verslag vergadering *Bond van Kaasproducenten*

(Land- en Tuinbouw.)

Onder voorzitterschap van den hr. A. v. Wijnen, hield de *Bond van Kaasproducenten* een algemeene vergadering te Gouda.

In zijn openingswoord besprak de voorzitter den algemeenen toestand, die allerminst gunstig mag worden genoemd.

De agenda bevat verschillende mededeelingen.

Melk- en Warenwet. De voorzitter deelt mede dat aan de Waarenwet een Melkbesluit zal worden toegevoegd. Dat besluit is al tweemaal verschenen en ook weer verdwenen. Nu is er een nieuw voorstel, maar dat is precies *zooals het niet* moet zijn. Het melkbesluit moet beoogen het bevorderen der hygiëne in het landbouwbedrijf, zuiverheid ten opzichte der melkvoorziening. Nu is het ontwerp der commissie zoodanig, dat elk boerenbedrijf, waar melk gewonnen wordt, nagenoeg wel verplicht zal zijn binnen een jaar of vijf zich geheel opnieuw op te bouwen. Practisch is het onuitvoerbaar.

De Minister heeft wel is waar in antwoord op een schrijven der Vereeniging van Zuivelfabrikanten gezegd, dat de commissie, die het besluit ontwerpt, overleg moet plegen met de belanghebbende groepen, door eenigen dezer in zich op te nemen, maar daarvan heeft de commissie niet doen blijken. Ze heeft alleen in een bijeenkomst te Utrecht afgevaardigden van de organisaties der belanghebbenden genoodigd en daar in heb geheim mededeelingen gedaan.

Toen de organisaties het ontwerp in eigen kring wenschten te bespreken, om daarna van advies te dienen, werd dit door de commissie geweigerd, met het gevolg dat de vertegenwoordigers der organisaties vertrokken.

[...]

Ouderkerk a.d. IJssel stelt voor: De Bond stelt pogingen in het werk tot **opheffing** van de crisismaatregelen betreffende uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas.

Op dit voorstel heeft het hoofdbestuur het volgend praeadvies uitgebracht.

Een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas wordt door het hoofdbestuur gewenst op voorwaarde:

- a) dat het kaasmerk aan zoodanige eischen voldoet, dat het onder alle omstandigheden te gebruiken is;
- b) dat in de wet ruimte wordt gelaten voor de noodige medezeggenschap bij de uitvoering door de kaas-controle-stations.

De voorzitter zet dit nog nader uiteen en geeft te kennen dat met dit voorstel gelijk kan worden behandeld het *Ontwerp-wet tot regeling van den uitvoer van Boter en Kaas*, zooals dat door de Regeering is ingediend. Spr. is van oordeel, dat de quaestie boter buiten bespreking kan worden gelaten.

De voorzitter wijst er op dat door de crisisbepaling thans alleen wel $\frac{4}{5}$ der productie gemerkte kaas wordt gemaakt.

Gaat die bepaling weg, dan valt die wel terug tot $\frac{1}{5}$ deel. Dat beteekent dat, de kaascontrolestations kunnen worden opgeheven of gedeeltelijk ineensorten Spr. acht dit niet in het belang van de kaas.

Na breedvoerige discussie wordt conform het prae-advies van het hoofdbestuur besloten.
[....]

Leidsche Courant, 1921-12-12

FNZ, CBTB, KNLC en NBB, bezwaren tegen het ontwerp 'Boter- en Kaaswet.'

(Land- en Tuinbouw.)

Bezwaren.

De *Algemeene Nederlandsche Zuivelbond* van Kaasproducenten, (FNZ) de *Christelijke Boeren- en Tuindersbond*, (CBTB) het *Koninklijk Nederlandsche Landbouw-Comité* (KNLC) en de *Nederlandsche Boerenbond* (NBB) hebben zich met een adres tot de Tweede Kamer gewend naar aanleiding van het 8 October jl. bij de Tweede Kamer ingediend, wetsontwerp tot regeling van den uitvoer van boter en kaas.

Wat de boter betreft, adressanten schrijven dat reeds thans ruim 90 pct. van het Nederlandsche product onder controle wordt bereid, en vóór den oorlog zoo goed als geen boter werd uitgevoerd, welke niet was voorzien van het Rijksmerk.

Een wettelijk verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter evenwel brengt mede, aldus schrijven adressanten, dat ook fabrikanten en handelaren, voor wie volgens het huidige systeem bij de gewone botercontrole geen plaats is in de gelegenheid worden gesteld het Rijksmerk op hun boter aan te brengen, daar zij anders hun product niet kunnen uitvoeren. Met het oog hierop is dan ook reeds een nieuw botercontrolestation te *Leiden* opgericht, welks voorschriften tot toelating zoodanig afwijken van die der andere stations, dat hierbij margarine-fabrikanten en zij, wier naam op het gebied van, den boterhandel niet ongerept is, kunnen worden toegelaten.

Komt deze wet dus niet ten goede aan den bona-fide producenten en -handelaar, ook kan zij niet in het belang van den verbruiker zijn, daar het Rijksmerk er door niet meer dezelfde waarborgen zal bieden als thans het geval.

Geheel anders staar de zaken wat kaas betreft. In het algemeen achten adressanten de toestandkoming van de wet ten opzichte van dit product nog ver ten achter staan bij die der boter. De

aansluiting bij kaascontrolestations toch zou door een wettelijke regeling sterk bevorderd worden, wat zuiverend zou werken op de toestanden in productie en afzet. Zijn de bereiders van de volvette 40-plus kaas in het algemeen over de kwaliteit van het thans in gebruik zijnde merk tevreden, de bereiders van 20-plus en 30-plus kaas ondervinden hiermede nog veel moeilijkheden. Deze, laatsten zien er dan ook groot bezwaar in, onder deze omstandigheden een wettelijke regeling te moeten aanvaarden. De merkplaatjes laten bij deze kaassoorten nog te vaak los en beantwoorden, vooral wanneer de kaas ouder wordt, geenszins aan het doel, daar er dan bij het wasschen en schrappen op een grooi percentage der kaas óf alleen een randje overblijft, óf het merk zodanig beschadigd wordt, dat de herkomst er van niet is vast te stellen.

Adressanten meenen daarom, dat het gedeelte der wet met betrekking tot de kaas pas in werking dient te treden, wanneer het kaasmerk aan zoodanige eischen voldoet, dat het ook voor alle kaassoorten onder alle omstandigheden te gebruiken is en geheel aan zijn doel beantwoordt en intuschen het uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas bij wijze van crisismaatregel kan blijven voortbestaan.

1922

Leidsche Courant, 1922-04-28; p. 10/12

Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland voor volvette kaas.

WOERDEN: Donderdag heeft het kaascontrole-station Zuid-Holland voor volvette kaas te Woerden zijn algemeene voorjaarsvergadering gehouden, onder leiding van den voorzitter, den heer F. D. Löhnes

De directeur-secretaris, dr. H. van Gulik, bracht het jaarverslag over 1921 uit, waaraan het volgende is ontleend:

Het jaar 1921 heeft zich vooral onderscheiden door twee dingen: 1°, door een groote vermeerdering van het ledental, en 2°, door een zekere onrust onder een deel der aangeslotenen, zich uitend in ontevredenheid over het beleid der meerderheid van het bestuur en in het verlangen door wijziging van de statuten een zoodanige wijziging tot stand te brengen, dat geheele bestuur, ook de voorzitter en de onder-voorzitter, door de aangeslotenen zouden worden gekozen.

Deze statuten-wijziging is tot stand gekomen en van 1 Oktober tot 1 April en onder voorwaarde, dat een minimum vetgehalte van 46 pct. word gegarandeerd en dat zou worden toegestaan dat kosteloos boormonsters werden genomen. Tevens werden bijzondere voorwaarden gesteld aan hen, die melk bijkopen of om eenige reden melk van den eenen tot den anderen kaastijd wenschen te bewaren; aan deze leden werd als voorwaarde gesteld, dat zij ten minste 48 pct, vet in hun kaas moeten garanderen en ook kosteloos boormonsters moeten afstaan. Dezelfde voorwaarden werden gesteld aan degenen, die om de een of andere reden onder verscherpte controle komen.

Do exploitatie over 1921 leverde een verlies op van f 18.422

Ten slotte vermeldt het verslag, dat van de directie van den landbouw bericht is ontvangen, dat voor den uitvoer van volvette kaas in blik naar Amerika als ondershandsche maatregel is vastgesteld, dat op het blik, ter plaatse waar dit is dicht gesoldeerd, een bedrukt kleef-etiquet wordt aangebracht, vermeldende, dat de zich in het blik bevindende, niet aangesneden kaas van een rijke-controlemerk is voorzien. Deze plaketiquetten worden uitgereikt aan de exporteurs; zij zijn doorlopend genummerd en moeten worden bekrachtigd met de handtekening van den ambtenaar van den rijkszuivelinspectiedienst, die op verzoek van den exporteur toezicht heeft gehouden op het verpakken van de kaas en in wiens tegenwoordigheid het etiquet moet worden aangebracht. De bedoeling van dezen maatregel is, de bemonstering van de blikken, welke van een dergelijk etiquet zijn voorzien, door de douanestations in Amerika zooveel mogelijk te beperken.

Op voorstel van het bestuur besloot de vergadering, een in 1921 genoten toevallige bate van f 5000,- een uitkeering door de vereeniging *Het Kaasmerk* te Leiden volgens in de jaren 1907-1913 door het station genomen merkproeven, te bestemmen voor een te stichten fonds voor we-
duwen en weezen van leden van het personeel.

De rekening over 1921, sluitende met een nadeelig saldo van f 18.422, werd goedgekeurd. Op voorstel van het bestuur werd besloten, het tekort te dekken uit het reservefonds, hetwelk dan nog groot is f 61.780.

Eveneens werd goedgekeurd de begroeiing voor 1922. Indien de bijdragen van de aangeslotenen op dezelfde basis werden geheven als in 1921, zou de exploitatie een vermoedelijk tekort van ongeveer f 15.000 opleveren. Om de begroeiing sluitend te maken, werd nu, op voorstel van het bestuur, besloten den bijslag, die van de leden geheven wordt, van 70 cent per koe te brengen op f 1 per koe. De contributie wordt, evenals in 1921, berekend naar $\frac{1}{4}$ cent per K.G, kaas. Het ontreegeld voor nieuwe leden werd vastgesteld op f 3,50 per koe, behoudens voor jonge, pasbeginnende boeren, en boeren, die voorheen geen kaas maakten, welke f 2 per koe zullen moeten betalen.

De stemming over de voorstellen van het bestuur in zake wijziging van de statuten werd aangehouden tot de eerstvolgende vergadering, welke op 11 Mei te Gouda zal worden gehouden, Als leden van den raad van beroep werden herkozen de heeren C. Knigge te Wilnis en Mr. Dr. K. J. Frederiks te 's-Gravenhage.

Leidsche Courant, 1922-05-20; p, 1/14

Gegevens uit jaarverslag Vereniging. „*Het Kaasmerk*”.

LEIDEN. Uit het jaarverslag over 1921 van de vereeniging „*Het Kaasmerk*” te Leiden, directeur de heer R. de Witte alhier, waarin de kaascontrolestations in Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht, Friesland en Zuid-Holland-Brabant vertegenwoordigd zijn en waarvan dr. H. E. Th. van Sillevoldt, directeur van het *Rijkszuivelstation*, adviseerend lid is, blijkt o.a. dat waar het vorig jaar grootendeels werd besteed aan de inrichting van een nieuw bedrijf, het tweede jaar in hoofdzaak was gewijd aan de verbetering van het merk. Het vorig jaar werd nog het besluit genomen: 1° aan de directie van den landbouw te verzoeken aan het *Rijkslandbouwproefstation* te Hoorn opdracht te geven tot een wetenschappelijk onderzoek van het Rijkskaasmerk. 2° aan den heer K. Jongert Pzn, technisch ambtenaar bij het kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas, te verzoeken aan de zuivelfabrieken en bij de zelf kazende boeren in de provincies Noord-Holland, Friesland en Groningen van een practisch onderzoek in te stellen naar de moeilijkheden, welke zich met de merken zoo mogelijk de oorzaken daarvan op te sporen.

De heer Jongert legde de resultaten van zijn onderzoek neer in een rapport,¹⁴⁾ waarvan de slotsom was, dat aan tal van zuivelfabrieken en boerderijen het niet houden der rijksmerken op de kaas geweten moest worden aan eene z.i. minder goede bereidingswijze der kaas en hare verdere behandeling. Evenwel erkende de heer Jongert ook, dat aan sommige merken gebreken kleefden.

In den loop van 1921 werd met ernst gearbeid aan de verbetering van het kaasmerk.

¹⁴ Begin 1923 kwam er n.a.v. zijn opgedane ervaring een boekje ‘*kaasbereiding op de boerderij*’ uit. Met een voorwoord van de heer A. van Wijnen, voorzitter *Bond van Kaasproducenten*. (ZHN.)

In het najaar is de vraag, waaraan de ongelijkheid in de bruikbaarheid der door de vereeniging afgeleverde merken moest worden toegeschreven, in een vergadering van het algemeen bestuur besproken en commissoriaal gemaakt.

Een ingestelde enquête over de bruikbaarheid van de z.g. nieuwe kaasmerken leverde niet in alle provincies hetzelfde resultaat op. In Noord- en Zuid Holland bleken zij bevredigend te zijn, het oordeel daarentegen van den directeur van het Friesche station luidde niet zoo gunstig. Het oordeel van de stations voor de controle op de volvette kaas luidde niet ongunstig, doch men gaf op den duur toch aan de oude merken de voorkeur.

Met den heer J. J. H. Gramser, Rijkszuivelvisiteur te Leeuwarden werd een overeenkomst getroffen inzake een verbeterd kaasmerk door hem uitgevonden. De heer Gramser zal worden uitgekeerd een vergoeding van f2000 en 50 pct, van de opbrengst der eventueel in het buitenland op het oorspronkelijk octrooi no. 9 verleen licenties.

In totaal werd aangemaakt 22.472.300 merken. Aan de stations werden afgeleverd 22.995.600 merken.

Aan het slot van het verslag zijn oordeel samenvattend, zegt het bestuur, dat het vraagstuk der kaasmerken in het afgelopen jaar belangrijk nader aan zijn oplossing is gebracht en sprak de gegronde verwachting uit, dat binnen afzienbaren tijd de moeilijkheden, welke thans nog hoofdzakelijk in Friesland bestaan, voorgoed tot het verleden zullen behooren.

Nieuwe Gorinchemsche Courant, 1922-09-02; p. 11,

Uitvoer van kaas.

Tot nadere aankondiging is met ingang van 1 October e.k., dispensatie verleend van het verbod tot uitvoer van kaas, ingesteld bij Kon. besluit van 26 October 1914 (Stbl. no. 508), voor zoover betreft kaas, welke overeenkomstig de aanduiding, voorkomende op het daarop aangebrachte Rijkskaasmerk, een minimum vetgehalte in de droge stof van 45 pCt. (en tevens bereid is uit volle melk), 40 pct. 30 pct. of 20 pct. bezit, alsmede voor kaas in den gebruikelijken broodvorm, mits voorzien van het voor deze soort kaas voorgeschreven herkenningssmerk van het betrokken kaascontrôlestation onder Rijkstoezicht en voorts voor gekruide kaas in blik en verder, onder nader te stellen voorwaarden, voor zachte of gemalen kaas in staniol en zachte rechtstreeks uit melk bereide kaas, verpakt in staniol tot een gewicht van ten hoogste 12 K.G. per stuk.

Onder kaas in den gebruikelijken broodvorm wordt verstaan magere kaas met een vetgehalte in de droge stof beneden 20 pct.

Het herkenningssmerk zal bestaan uit een herkenningsteeken van het betrokken kaascontrôlestation en het woord „mager”, hetwelk mede volgens de nader door de betrokken kaascontrôlestations voor deze kaassoort te geven uniforme voorschriften in duidelijk zichtbare letters ter hoogte van ten minste 3 c.M. in stempelinkt op de vier lengtezijde van de kaas moet worden aangebracht.

In afwijking van de dienaangaande gegeven voorschriften, is bepaald dat tot nadere aankondiging, met ingang van 1 October 1922, aangeslotenen bij een onder Rijkstoezicht staand contrôlestation voor niet-volvette kaas in den gebruikelijken broodvorm van een der vastgestelde Rijkskaasmerken voor niet-volvette kaas te voorzien. (St.ct.)

1923

Leidsche Courant, 16/04/1923; p. 3/6

De productie van gecontroleerde kaas in 1922.

De kaasproductie der aangeslotenen bij de verschillende Kaascontrôlestations in Nederland bedroeg in 1922: bij het Kaas-

contrôlestation Friesland 43.287.500 K.G. (in 1921 38.275.100 K.G.), bij het Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas 14.450.000 K.G. (13.880.000 K.G.), bij het Kaascontrôlestation Noord-Holland 14.113.504 K.G. (13.747.838 K.G.), bij het Kaascontrôlestation Utrecht voor volvette kaas 7.551.428 K.G. (6.250.000 K.G.) en bij het Kaascontrôlestation Zuid-Holland—Brabant 2.758.549 K.G. (2.000.000 K.G.), te zamen dus 82.160.981 K.G. tegen 74.152.938 K.G. in 1921.

Leidsch Dagblad, 18/04/1923; p. 3/8

De Leidsche Uitgevers-Mij. alhier verzorgd keurig een uitgave: De Kaasbereiding aan de Boerderij, door K. Jongert Pzn, technisch ambtenaar bij het Kaas-contrôlestation Zuid-Holland, met een woord vooraf van A. van Wijnen, voorzitter van den Bond van Kaasproducenten. Vele afbeeldingen sieren deze uitgave

Leidsch Dagblad. 1923-04-20; p. 1/12

Verslag vergadering: Vereniging „Het Kaasmerk”.

LEIDEN: De Vereeniging „Het Kaasmerk”, inrichting tot het aanmaken van Rijkskaasmerken, gevestigd alhier, heeft haar jaarlijksche vergadering gehouden onder leiding van haar voorzitter, den heer J. G. Hibma.

Behandeld werden de balans met exploitatierekening over 1922, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van f 346.717,- en de laatste met een van f 268.920,-. Besloten werd het batig saldo toe te voegen aan het reservefonds. De begroting voor het dienstjaar 1923 welke gebaseerd is op een merken-aanmaak van 25 miljoen stuks en in ontvangst en uitgaaf sluit met f 191.000,- werd eveneens goedgekeurd.

Behandeld werd het jaarverslag over 1922.

Ten aanzien van de bruikbaarheid der merken vermeldt het, dat het *controlestation te Utrecht voor volvette kaas* in het voorjaar ernstig klaagde over het veelvuldig scheuren der kaas rondom de merken, onder mededeeling, dat de geardheid van het merkplaatje, als de oorzaak hiervan werd beschouwd. In Zuid-Holland kwam het verschijnsel slechts sporadisch, elders in het geheel niet voor, Het werd niet meer geconstateerd, toen de periode, waarin de z.g. *scheikaas*¹⁵⁾ gemaakt wordt, voorbij was. Overigens werden, behalve van Friesche zijde, geen klachten van beteekenis over de merken ontvangen.

¹⁵ ‘Scheikaas’ Uit de periode tussen Hooi- en Graskaas, de *scheiding* tussen op stal en *soms* al even in de weide. Kaas werd weinig gewaardeerd, met name *slechte vorm* kom je tegen. Niet duidelijk of deze ‘slechter’ kaas ook voorkwam bij zelfkazers die alleen ‘s-zomers kaasden. Zo ja dan zaten hier dus ook de ‘beginners’ foutjes in. (ZHN.)

De directeur van het *Kaascontrolestation Friesland* heeft nog ernstige bezwaren tegen de gebruikte merken, welke bezwaren echter voor een deel het wettelijk voorgeschreven stelsel van doorlopende nummering der merken gelden, hetwelk hij door een eenvoudiger systeem vervangen zou wenschen te zien. Het ligt buiten de bevoegdheid der Vereeniging, aan dit verlangen te voldoen. Ook in Friesland zijn echter verscheidene deskundigen, die het merk voldoende bruikbaar achten.

Ook uit de officiële statistiek van den uitvoer van kaas blijkt die bruikbaarheid volgens het verslag afdoende. In het tijdvak van 1 Januari tot 1 November 1922 zijn blijkens deze statistiek uitgevoerd 56.245.000 K.G. kaas, waarvan slechts 318.771 K.G. of circa ½ pct. z.g. dispensatiekaas was, d. w. z. kaas met beschadigde Rijksmerken of die het Rijksmerk verloren had. Zelfs indien men nu in aanmerking neemt - zegt het verslag - dat een deel der kazen, die het Rijksmerk verloren hebben, in het binnenland wordt geplaatst, komt men toch tot de conclusie, dat, percentsgewijze uitgedrukt, het aantal Rijksmerken, dat niet of onvoldoende op de kaas blijft zitten, volstrekt niet groot kan zijn.

Er zijn in 1922 in totaal aangemaakt 26.902.200 Rijkskaasmerken, waarvoor benoodigd waren 1.202.605 L. ondermelk. Aan de stations werden afgeleverd 24.888.500 merken, tegen 23.157.500 in 1921 en 15.398.000 in 1920. De afleveringen waren over de stations verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1922	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland	200.000	50.000	310.000	2.743.500
kaascontrolestation Utrecht				1.200.000
kaascontrolestation Noord-Holland	200.000	160.000	6.000.000	95.000
kaascontrolestation Friesland	10.100.000	2.100.000	1.200.000	530.000

Door de stations werden als minder bruikbaar teruggezonden 196.198 oude merken, t.w. door het kaascontrolestation Friesland 46.184, door het kaascontrolestation Noord-Holland 74.368 en door het kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant 75.646 merken.

Een deel der door het kaascontrolestation Noord-Holland teruggezonden merken, n.l. 43.500 merken voor volvette kaas, werden, met toestemming van den directeur-generaal van den landbouw en van den directeur van het betreffende station, aan het kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas ten gebruike afgeleverd. Ook de door 't kaascontrolestation Friesland teruggezonden merken voor volvette kaas (7000 stuks) zullen aan dit station ten gebruike worden afgeleverd. De terugontvangen waardelooze merken werden vernietigd en het hieruit voortvloeiende verlies werd afgeschreven op het reserve fonds.

Ten slotte constateert het verslag, dat de verwachting bij de oprichting der Vereeniging uitgesproken, namelijk dat een bedrijf, gesticht en beheerd door de belanghebbende kaascontrolestations, waarschijnlijk voordeelijker zou kunnen werken dan een Rijksbedrijf, bevestigd is.

Verwarring over het begrip volvette kaas.

Het weekblad „*Volkvoeding*” wijst er op dat er in de zuivelwereld hier te lande in den laatste tijd geen eenstemmigheid bestaat over het begrip „*volvet*” bij kaas.

„De verschillende meeningen omtrent dit punt beginnen zich in de laatste dagen meer en meer te ontmengen, nu het plan bestaat op een binnenkort te houden Zuivel-congres te Washington het begrip volvette kaas internationaal vast te stellen. De kwestie, waarom het hier te lande gaat, komt in het kort neer op de vraag, of als volvette kaas moet worden aangemerkt kaas met een minimum vetgehalte in de droge stof, welk vetgehalte men in het algemeen wil stellen op 45 pct. dan wel of volvette kaas niet tevens moet voldoen aan den eisch, dat ze uit volle melk is bereid.

Men voelt, hier ligt een principieel verschil, dat niet is weg te nemen door verhooging van den vetnorm, dus door b.v. het percentage vet te brengen op 47 of 48 pct.

De zaak zit ook dieper dan menige, niet ingewijde, op het eerste gezicht zal vermoeden. De kaas-fabrieken immers zijn in het algemeen door hunne meerdere bekendheid met de techniek der kaasbereiding in staat ook uit min of meer ontroomde melk kaas te bereiden, welke aan den gestelden minimumeisch voldoet: zij hebben bovendien een voorsprong bij het kleinbedrijf (boerenbedrijf), doordat zij de beschikking hebben over groote hoeveelheden melk en dus over melk van, practisch gesproken, een vrij constante samenstelling.

Dit laatste nu is niet of althans in veel mindere mate het geval bij melk welke op een boerderij tot kaas wordt verwerkt en dit is wel een van de oorzaken, die het niet mogelijk maakt, voorloopig de vetgrens van kaas uit volle melk bereid op te voeren tot een vrij belangrijk hooger percentage dan thans wordt gesteld. Daarbij komt nog, dat het vele boeren tot heden niet altijd makkelijk valt, de wei - het nevenproduct der kaas bereiding - zoo vetarm mogelijk te doen zijn, als gevolg waarvan de kaas minder vet is, dan zij zou kunnen zijn.

Vele ter zake kundigen zijn van oordeel, dat een kaas uit volle melk bereid in het algemeen in wezen een ander product, een product van fijnere kwaliteit is, dan kaas uit ten deele ontroomde melk verkregen, ook al hebben beide kazen practisch een gelijk gehalte aan vet in de droge stof. Anderzijds is het duidelijk, dat zoo men het begrip „*volvet*” bij kaas internationaal wil vastleggen, men zich zal moeten houden aan een bepaalde vetnorm. Hieraan zal bij een internationale regeling wel moeilijk te ontkomen zijn. Een andere vraag echter is, of het internationaal begrip „*volvet*” ook dekt het begrip „*volvette melk kaas*”. Dit is, zooals de zaak hier te lande staat, niet het geval.

Zal men de typische volvette boerenkaas, dus de kaas uit volle melk bereid, willen behouden, zal men later niet voor het feit willen komen te staan, dat de echte volvette Hollandsche boerenkaas van de markt grootendeels verdwijnt, dan zal men wel genoodzaakt zijn bij een internationale regeling van het begrip „*volvet*” een ander, een nieuw merk in te voeren, een b.v. van volle melk kaas, voor welke kaassoort natuurlijk ook een gegarandeerd minimum vetgehalte in de droge stof moet worden vastgesteld.

Ik wil niet treden in de vraag of een kaas met ten minste 45 procent vet op de watervrije stof op den naam „*volvet*” aanspraak kan maken. Dergelijke kaas zou ook eenvoudig met het merk 45 + kunnen worden verhandeld, terwijl alsdan het begrip volvet in zich zou moeten sluiten, kaas uit volle melk bereid. Doch zooals gezegd, ik geloof niet dat dit denkbeeld internationaal te verwe-

zenlijken is, zoodat men wel tot de invoering van een nieuw merk zal moeten overgaan, zoo er prijs op gesteld wordt de volle melk kaas te behouden.

In dat geval zal het nieuwe merk uitsluitend kunnen worden gegeven aan kaasbereiders van wie onomstotelijk vaststaat, dat zij niet anders dan volle melk tot kaas verwerken. Zij zullen dan in hun bereidplaatsen niet andere melk aanwezig mogen hebben dan volle melk. Een strenge bedrijfscontrole zal dus bij invoering van dit stelsel een eerste eisch zijn”.

Leidsche Courant, 1923-10-08; p. 3/6

Afd. Leiden vergadering Kaascontrolestation Z-H. VV.

Veranderingen kaas-bereiding.

LEIDEN: Zaterdagmorgen werd in café Zomeraorg ‘n vergadering gehouden van de afd. Leiden van het Kaas-controlestation „Zuid-Holland Volvet” met het doel te bespreken de door het hoofd-bestuur aan de leden rondgezonden circulaire, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

De eerste grondslag voor de Kaascontrole voor Volvette kaas op de boerderijen is, dat geen melk bewaard wordt van den eenen kaastijd tot den anderen. Indien geen melk bewaard wordt en geen melkcentrifuge aanwezig is, kan geen melk worden afgeroomd en wordt dus uitsluitend volle melk tot kaas verwerkt. Hierop is de bedrijfscontrole bij ons station gegrond. Als neveneisch, als tastbaar controlemiddel, geldt hierbij dat een minimum vetgehalte in de droge stof der kaas geëischt wordt.

Het Bestuur besloot in zijn vergadering van 21 Augustus jl. aan dezen grondslag streng de hand te houden en het bewaren van melk aan de leden van het Station te verbieden.

Dit verbod geldt:

a. voor hen die in het najaar dagkaas wenschen te maken (dus die eenmaal daags de volle melk van den morgen en den avond te zamen gaan verwerken).

Zij die dagkaas willen gaan maken, moeten hiervan minstens een week te voren kennis geven aan den Directeur van het Station: de rijksmerken mogen dan niet meer worden aangebracht op de dagkaas (ook niet op die, welke gemaakt is van volle melk) en worden bij het eerstvolgend bezoek van den controleur verzegeld. Dit lid wordt dan dus tijdelijk als lid geschorst.

b. voor hen die een gedeelte der kaasmelk laten overstaan tot een volgend maal.

Ook het laten overstaan van een deel van de melk tot een volgenden kaastijd kan het Bestuur niet meer toestaan.

Het is het Bestuur bekend, dat velen deze melk laten overstaan met het oog op de kwaliteit van hun kaas; het Bestuur is echter overtuigd, dat ook op andere wijze het zelfde resultaat bereikt kan worden.

Deze circulaire, ontstaan door drang van omstandigheden in verband met het *Internationaal Congres te Washington* was door de leden met misnoegen ontvangen, als brengende groote stoornissen in het bedrijf.

Uit de gedachtengang bleek dat er iets moet geschieden en dat ook van den anderen kant van de Zuiderzee stemmen opgingen tegen de in het K. Z.volvete gevoerde controle (bedrijfscontrole), die in Friesland niet bestaat.

In Friesland wordt slechts een product van 48 pct. gegarandeerd en niet een volvet product.

Velen in de vergadering waren van meening dat éénsdaags kaasmakers wel 48 pct. konden garandeeren. Andere andersom.

Bij zitten en opstaan werd de wenschelijkheid uitgesproken de mogelijkheid te openen voor hen die ééndaags wenschen te kazen de merken tegen een garantie van 48 pct. te verschaffen, daarnen de mogelijkheid te openen merken te verkrijgen van 40 plus voor hen die de 48 pct. niet kunnen halen en toch gemerkte kaas wenschen te bereiden.

Leidsche Courant, 1923-11-23 p. 1/10

Verslag vergadering *Bond van Kaasproducenten.*

GOUDA: Onder voorzitterschap van den heer A. van Wijnen kwam de *Bond van Kaasproducenten* in een druk bezochte openbare vergadering gisteren te Gouda bijeen.

Eerst kwam in behandeling de bespreking over de geldende uitvoerregeling van kaas.

De voorzitter zeide, dat nog steeds een uitvoerverbod voor kaas, dateerend uit den tijd der crisis-bepalingen, bestaat, waarvan onder zekere voorwaarden ontheffing wordt verleend. Twee jaren geleden heeft de Regeering het Kaas- en Boterwetje ingediend. Tegen den vorm dier wet bestaat bij den Bond ernstig bezwaar, omdat den Minister er de bevoegdheid in wordt gegeven naar willekeur de wet toe te passen en de Tweede Kamer wordt uitgeschakeld. Een en ander is voor een regelmatigen export verkeerd.

Het voorstel van die wet is, dat de buitenlander weet welk vetgehalte hij krijgt, het nadeel is het ingrijpen der regeering met controle en ambtenaren. Een Kaaswet, meent spr., zou kunnen worden aanvaard als ze zeer ernstig werd gewijzigd en de controle bleef in handen van de Kaascontrolestations. Het aanvullinkje betreffende overleg met de organisaties, achtte spr. onvoldoende, omdat men uit ervaring weet wat overleg met de regeering beteekent.

Thans heeft de directeur-generaal van Landbouw verschillende organisaties uitgenoodigd voor een bespreking, hetgeen spr. toejuicht.

Het resultaat dezer besprekingen spr. afwachten.

Voorts wees spr. op de bezuiniging, welke de regeering ook op dit gebied wil invoeren. Men wil de kosten op den landbouw betreffende technische hulp op den landbouw afwentelen. Dit systeem keurt het hoofdbestuur van den Bond niet goed, omdat het geen werkelijke bezuiniging is, daar de kosten ten slotte toch door den consument moeten worden betaald.

Spr. erkende, dat met de kaas wel eens geknoeid is, maar dit is ook wel geschied bij andere landen tuinbouwartikelen.

Een uitvoerregeling met controle over alle artikelen zou leiden tot een maatschappij, die topzwaar zou worden voor het practisch bedrijfsleven; en trekt men de consequentie door tot de kaas, dan is het de grooie vraag of men dien eersten stap wel doen moet.

Door de kaascontrole-stations is de noodzakelijkheid en nuttigheid der Kaaswet belangrijk gedaald.

Het hoofdbestuur, zoo zeide spr. heeft besloten te adviseeren bij de besprekingen aan het Departement zich als tegenstander van de Kaaswet te verklaren.

Over dit punt ontspon zich een breede discussie.

Het overgrootste deel der afdelingen verklaarde zich tegen de wet, van een 10-tal niet ter vergadering aanwezige afdelingen zal een spoedige uitspraak worden verzocht.

Voor de Kaaswet verklaarden zich slechts zes aanwezigen.

Daarna kwam aan de orde de internationale verhandeling in zake volvette kaas.

Ook over dit punt werd breedvoerig van gedachten gewisseld waarbij o.a., naar voren kwam, dat de voorzitter de kaas beter beschermd achtte bij een merkenbureau dan hij een zonder meer door de Regeering vaststellen van volvette kaas op 45 pCt. Spr. zou dan liever van het Rijkmerk geen gebruik meer wenschen te maken.

Het besluit in Washington genomen is om een commissie samen te stellen, welke de zaak in studie zal nemen.

De vergadering besloot het strakke standpunt te handhaven, dat volvette kaas slechts kan genoemd worden die kaas, welke bereid is uit volle melk.

Bij punt 6: Wat kan de Bond doen ter bevordering van het wetenschappelijk onderzoek naar een bestrijdingsmiddel tegen mond- en klauwzeer, werd de houding van de commissie door de regeering met het onderzoek belast, zeer gelaakt. Door het traineeren dier commissie kon het onderzoek niet behoorlijk doorgaan.

De voorzitter was van oordeel, dat indien de regeering geen steun verleent voor verdere proefnemingen met de entstof van prof. Pfeiller, de veehouders zelf de proeven moeten doorzetten door het verleen van financieelen steun. Onder de noodige waarborgen zou een fonds voor genoemden professor beschikbaar kunnen worden gesteld. Besloten werd met algemeene stemmen zoo noodig te zullen medewerken na voorloopige besprekingen in de afdeelingen.

Nieuwe Gorinchemsche Courant, 1923-11-24; p. 1/8

artikel, hierna in andere vorm nogmaals geplaatst

Over toezicht op voedselkwaliteit m.n. kaas!

(LANDBOUWRUBRIEK.)

Op menig terrein treedt de Staat regelend op in het belang van 't algemeen. Deed hij dit niet, dan zouden ongetwijfeld op menig gebied misstanden bestaan, welke nu voorkomen worden; hiermee is niet gezegd, dat niet nog menige verbetering zou kunnen worden aangebracht. De Staat kan werkelijk nuttigen arbeid verrichten, o.a. waar het de controle op het voedsel betreft.

Knoeijs alleen kunnen daarop iets tegen hebben; dat is duidelijk, want zij ondervinden er in hoofdzaak den last van. Sedert op levensmiddelen toezicht wordt uitgeoefend is aan de grootste knoeierij ongetwijfeld een einde gemaakt, al wordt er bepaald nog maar al te veel geknoeid. Dat blijkt uit de vele bekeuringen. Zonder controle op de levensbehoeften zou de gebruiker voor veel geld, dikwijls ondeugdelijke, waar in de hand worden gestopt, want dikwijls moet op goed vertrouwen worden gekocht. Dat er controle bestaat op de hoedanigheid van eetwaren is wel het beste bewijs, dat zonder dit toezicht de kwaliteit nogal eens te wenschen zou overlaten.

Dit geldt ook voor de kaas.

Hoe was de toestand vroeger? Toen er nog geen zuivelfabrieken waren, werd alle kaas op de boerderij gemaakt; fabriekskaas bestond er niet. De kaas, op de boerderij gemaakt, was volvet; geen wonder dat ze, ook in het buitenland, een goede naam had.

Toen er zuivelfabrieken werden opgericht, legde men zich ook op de kaasbereiding toe; men gebruikte hiervoor evenwel niet de volle melk, doch de geheel of gedeeltelijke afgeroomde; de kaas was dus allesbehalve „volvet”. Had men nu aan deze kaas anderen vorm gegeven dan dien van de te goeder naam en faam bekende *Goudsche* en *Edammer*,¹⁶⁾ op de boerderij gemaakt, dan zou er weinig gelegenheid tot misbruik zijn geweest. Dit deed men evenwel niet; de kaas, uit afgeroomde melk gefabriceerd, kwam onder de van ouds bekende vormen in den handel, het publiek werd

¹⁶⁾ Hier dus Edammer van de boerderij ook VV net als Z.-Hollandse en Utrechtse.....(ZHN.)

de dupe van deze gelijkenis,¹⁷⁾ en betaalde dikwijls voor magere kaas weinig minder dan voor de vette.

Het spreekt vanzelf, dat ook het buitenland leergeld betaalde. Ten slotte bleek dat maatregelen, ter beteugeling van misbruiken, zeer gewenscht waren, wilde men geen gevaar lopen, de buitenlandsche kooplieden als afnemers te verliezen.

De producenten, die van knoeierij niets wilden weten, stelden nu een kaascontrole in. Organisaties op landbouw- en zuivelgebied riepen z.g. kaascontrolestations in het leven.

Wat is de bedoeling van deze nuttige instellingen? Dit dat de kaasmakers in de gelegenheid gesteld worden op de kaas bepaalde merken aan te brengen, waarop de koopers de kwaliteit der gekochte kaas kunnen aflezen.

De kaasmerken garandeeren óf de kaas bereid is uit volle melk óf dat ze een bepaald minimum vetgehalte in de droge stof bevat.

Zooals wij boven reeds opmerkten, is de oprichting van kaascontrolestation; uitgegaan van de producenten.¹⁸⁾

Omdat de regeering het groote algemeene belang dezer instellingen inziet, heeft ze terecht medegewerkt om een doelmatige kaascontrole mogelijk te maken. Deze contróle is dan ook - evenals de botercontróle - onder rijkstoezicht gesteld. Evenals het botermerk is ook het kaasmerk een rijksmerk.

Het aantal kaascontrolestations bedraagt 5, n.l. Zuidholland en Utrecht voor volvette, op de boerderij gemaakte kaas, Noord-Holland, Zuid-Holland, Brabant en Friesland, voor niet-volvette kaas; resp. zijn ze gevestigd te 's-Gravenhage, Utrecht, Alkmaar, 's-Gravenhage en Leeuwarden.

De kaascontróle geeft garantie, wat het vetgehalte betreft; de koper wordt door deze controle in staat gesteld de volvette kaas van de niet-volvette te onderscheiden. Ze heeft dus alle reden van bestaan, want voor den koper is het van belang, dat hij er goed geld goede waar ontvangt. Waar vettere kaas meer voedingswaarde heeft dan magere is het percentage vet een factor, waarmede rekening moet gehouden worden, al is het niet de eenige, die de waarde der kaas bepaalt. De bereiding spreekt ook een woordje mede. Daarover hebben wij evenwel reeds vroeger uitvoerig gesproken.

De slechte eigenschappen, gevolg van minder zorgvuldige bereiding of anderszins, worden evenwel ook door leeken opgemerkt; daar zijn goede reuk- en smaakzintuigen meestal voldoende. Voor het bepalen van het vetgehalte zijn deze evenwel onvoldoende.

Een volvette kaas kan bijv. brokkelig zijn, niet smeeig en daardoor minder vet lijken dan een goedbereide, smeeïge kaas, gemaakt uit niet-volle melk. Een hooger vochtgehalte in de magerder kaas brengt dan de smeeïgheid aan, die een kenmerk van volvette kaas is, indien de bereiding hiervan goed is geweest.

Geeft het rijkekaemerk garantie omtrent het vetgehalte der kaas, een kwaliteitsmerk is het niet. De kwaliteit moet de koper zelf beoordeelen en deze kan, ook bij gelijk vetgehalte, zeer verschillend zijn.

Hoe zien de rijksmerken er nu uit?

Het volvette is blauw, het niet-volvette zwart.

Het eerste wordt aangebracht op volvette kaas, dus verkregen uit onafgeroomde melk. Het minimum-vetgehalte in de droge stof moet 45% zijn.

¹⁷ Hier toch de vraag; wie werd hier beter van? Dat zijn de handelaar en.....de fabrikant en (bij een coöperatie) de leden / leveranciers van de melk.....(ZHN.)

¹⁸ 'De producenten'! dat is te vaag.....namen HMvL / Rinkes Borger / [verder uitzoeken](#)

Het kaascontrôlestation Zuid-Holland eischt, dat de dagkaas 48% vet in de droge stof zal bevatten.

Het zwarte kaasmerk wordt aangebracht op niet-volvette kaas. Deze niet-volvette kaas wordt in drie rubrieken verdeeld, n.l. in kaas, die minstens 40%, minstens 30% en minstens 20% vet in de droge stof bevat; dit wordt aangeduid door 40+, 30+ en 20+.

In de merken zijn resp. de getallen 45, 40, 30 en 20 aangebracht.

Om duidelijker te laten uitkomen of men met volvette of andere, kaas te doen heeft, is de vorm ook ongelijk; de volvette merken zijn rond, de niet-volvette zeshoekig.

Met behulp dezer merken kan niet alleen nagegaan worden, wie de bereider van de kaas is maar ook de dag, waarop ze is gemaakt. Dit mogelijk door de letters en de serienummers, die behalve de reeds genoemde cijfers, nog op de kaasmerken voorkomen.

Wat wil nu zeggen: vetgehalte der droge stof?

Stel, dat het vetgehalte in een kaas 25 % bedraagt, dan is in 1 K.G. kaas dus 250 gram vet, Dit *vetgehalte* wordt *hooger* (niet dus de totale hoeveelheid vet, deze blijft gelijk) als de kaas *vocht verliest*, dus indroogt.

Zoo is het mogelijk voor dezelfde kaas een verschillend vetgehalte te krijgen, als het vochtgehalte afneemt. Om slechts een vetgehalte te krijgen dient dit dus bepaald te worden van van een onveranderlijke grootte. Die onveranderlijke grootte is de droge stof. Hoe wordt deze verkregen? Door het vochtgehalte der kaas te berekenen.

Voor een bepaalde kaas blijkt het vochtgehalte 45 te zijn; m.a.w. in 1 K.G. dezer kaas zit 450 gram vocht iedere K.G. dezer kaas bevat dus 550 gram *droge stof*. In deze droge stof zit ook de 250 gram vet, waarvan wij hier voor spraken. Hoe groot is nu het *vetgehalte* der kaas? Een eenvoudige berekening leert ons dat. In 550 gram droge stof zit 250 gram vet in 100 gram dus $250 / 5.5 = \pm 45\frac{1}{2}$ gram af $\pm 45\frac{1}{2}$ %.

Het minimumgehalte van 45%, dat voor volvette kaas wordt geëischt is niet zoo maar willekeurig aangenomen. Het is gegrond op jarenlang voortgezet onderzoek van volvette kaas; dit onderzoek heeft uitgemaakt, dat, als de bereiding goed is geweest, dit percentage vet minstens in de droge stof aanwezig is.

Het Kaascontrolestation Zuid-holland stelt den eisch voor dagkaas dan ook nog hooger, n.l. 48 %. De kaascontrolestations staan onder rijkstoezicht; de rijkszuivelinspectie oefent toezicht uit, dat het bestuur en de directeur de centrale zoo goed mogelijk uitoefenen. Speciale controleurs bezoeken de bij het controlestation aangesloten leden en nemen o.a. van de gemaakte kaas monsters. Voldoen deze niet aan de eischen dan wordt het bestuur daarmee in kennis gesteld, dat de overtreders met boete straft.

Wij mogen gerust zeggen, dat zoowel de boter- als de kaascontrôle deugdelijke waarborgen biedt, dat hetgeen onder rijksmerk wordt in den handel gebracht, aan alle gestelde eischen voldoet. Het publiek behoeft zich wat de boter en kaas betreft, geen knollen voor citroenen te laten verkoop.

Volvette en andere Kaas. I

De Rijkskaascontrôlemerken en de kaascontrôlestations.

Wij meenen, dat vele onzer lezers zich wel zullen interesseeren voor de volgende artikelen, welke wij overnemen uit „Het Handelsblad”.

Bij kaas kunnen, evenals bij boter, verschillende factoren, zooals kwaliteit, smaak e.d. door het publiek zelf worden beoordeeld. Wie kaas koopt, welke beschimmeld is, scheuren vertoont, brokkelig is, heeft dat aan zijn eigen onoplettendheid te danken. Maar niet is op het oog vast te stellen, hoeveel vet de kaas bevat.

Nu heeft vettere kaas een grootere voedingswaarde. Magere kaas heeft daarentegen een hooger vochtgehalte; zij moet meer water bevatten, teneinde het zuivel de smeeïgheid te doen behouden welke de goedbereide, volvette kaas kenmerkt. Een volvette kaas bevat, gemiddeld over het geheele jaar, ongeveer 42 pCt. water en een 20+ kaas circa 52 pCt. Minder vette kaas vormt echter eveneens een uitstekend voedingsproduct, dat voor lagere prijs verkocht kan worden. Het spreekt evenwel vanzelf, dat het hooger gehalte aan botervet bij overigens goedbereide kazen, behalve aan de voedingswaarde, eveneens aan het aroma zeer ten goede komt. Maar ook de smaak is bij vele menschen niet zoodanig ontwikkeld, dat zij het verschil kunnen proeven tusschen volvette en iets minder vette kaas; er zijn zelfs personen, die geen onderscheid proeven tusschen zeer jonge volvette en 20+ kaas.

In verband met het een en ander behoeft het niet te verwonderen, dat minder eerlijke handelaren in de genoemde feiten een prachtig middel vonden om, dikwijls ten nadeele van de bona-fide verkoopers, veel geld te „verdienen”.

Vroeger was dat gevaar niet zoo groot, omdat de kaas uitsluitend op de boerderijen word vervaardigd, van volle melk, maar nadat de fabrieksmatige zuivelbereiding haar intrede had gedaan, nam de bereiding van kaas uit ten deele of geheel afgeroomde melk steeds meer toe. Daardoor werd tevens het geknoei in den kaashandel in de hand gewerkt, met het treurige gevolg, dat onze eeuwenoude reputatie als producent van volvette kaas op de buitenlandsche markt verloren dreigde te gaan.

Om dat gevaar af te wenden en den reëelen handel te bevorderen, kwam, op nagenoeg overeenkomstige wijze als bij de boter, nl. op initiatief van zuivel-organisaties of landbouwverenigingen, de kaas controle tot stand, welke dus alleen een zeker vetgehalte garandeert. Evenals voor boter, heeft men ook controlestations voor kaas opgericht. De kosten, daaraan verbonden, komen dus voor rekening van de producenten zelve. Personen, die niet te goeder naam en faam bekend zijn, worden als lid geweigerd. In beginsel wordt de controle uitgeoefend op de wijze, zooals bij boter het geval is. Eveneens verleent de Regeering door het instellen van een Rijksmerk aan de contróle een officieel karakter.

Bij de wet van 17 Juli 1911 werd den Minister de bevoegdheid toegekend merken vast te stellen; bestemd om door of vanwege aangeslotenen bij een onder Rijkstoezicht staand kaascontrôlestation te worden aangebracht op door hen bereide kaas. Van deze bevoegdheid heeft de Minister gebruik gemaakt door bij beschikkingen van 19 Juli 1913 en 22 April 1918 merken vast te stellen, respectievelijk voor volvette kaas met een vetgehalte van *tenminste* 45 pct. vet in de droge stof en

voor kaas met een vetgehalte van ten minste 40 pCt. (40+), 30 pCt. (30+) en 20 pCt. (20+) in de droge stof.

Het vetgehalte wordt dus aangegeven ten opzichte van de droge stof en niet met betrekking tot het gewicht van de heele kaas. Dat laatste zou geen waarde hebben, omdat kaas na verloop van tijd uitdroogt en het aangebrachte cijfer dus niet juist meer zou zijn. Door het vetpercentage te bepalen ten aanzien van de droge stof, heeft men met een onveranderlijke grootte te doen. Deze wordt op het merkplaatje aangebracht.

Een en ander zullen we nader toelichten aan de hand van de hij dit artikel afgebeelde vier merken, welke alle op iets minder dan de ware grootte zijn weergegeven. Andere merken dan deze vier bestaan er voor Nederlandsche kaas niet.

Als eerste voorbeeld nemen we het merk voor volvette kaas. In werkelijkheid is het gedrukt in blauwen inkt. Het bestaat uit het Nederlandsche wapen, een contrólenummer en het woord „volvet” 45 pCt. Deze aanduidingen zijn omgeven door de woorden: „Nederlandsche kaascontróle onder Rijkstoezicht”. Het woord „volvet” waarborgt, dat de kaas is bereid uit volle koemelk, zonder eenige toevoeging van vreemde vetten. De 45 pCt, geeft aan, dat het vetpercentage in de droge stof ten minste 45 pct. bedraagt. Het gemiddeld vetgehalte is evenwel beduidend hooger, nl. 48-50 pct.

De eerste hoofdletter heeft betrekking op het kaascontrólestation (in ons voorbeeld een „Z”, d.i. het kaascontrolestation „Zuid-Holland” voor volvette kaas te ‘s-Gravenhage. Naast dezen letter komen nog een of meer serieletters voor (in ons voorbeeld een „E”), benevens een volgnummer. Door middel van deze gegevens is nauwkeurig na te gaan, door wien, waar en op welk tijdstip de kaas is bereid. Tevens is uit de gegevens af te leiden aan wien de kaas is afgeleverd en welke haar samenstelling was op het oogenblik van verzending.

In tegenstelling met het merk voor volvette kaas zijn de overige merken gedrukt in zwarten inkt en zijn zij zeshoekig van vorm. De drie Rijksmerken voor niet-volvette kaas dienen voor die kaas, welke uit min of meer afgeroomde koemelk is bereid, zonder eenige toevoeging van vreemde vetten. De aanduiding 40+, 30+ en 20+ waarborgen, zooals reeds boven is medegedeeld, dat het vetgehalte in de droge stof minstens respectievelijk 40 pCt., 30 pCt. en 20 pCt. bedraagt.

De merken worden door de kaascontrôlestations aan de aangeslotenen verstrekt, vanwege de vereniging „Het Kaasmerk” te Leiden, een instelling welke eveneens door de belanghebbenden zelf wordt bekostigd. Ze beslaan uit een plaatje kaasstof (caseïne), dat tijdens de bereiding op de kaas wordt aangebracht en daarmee, ook dank zij den in het plaatje aangebrachte perforaties, één geheel wordt. Het merk staat dan ook niet bovenop, maar in de korst en is daaruit niet zonder beschadiging te verwijderen.

Over deze merkplaatjes is heel wat te doen geweest. Zij bleken niet te voldoen aan de eischen, die men eraan mocht stellen (zo vielen van de kaas af, de herkenningcijfers verdwenen na verloop van tijd, er ontstonden scheuren in de korst op de plaats waar het merk was aangebracht, waardoor de kaas spoediger aan bederf onderhevig was) en vormden daardoor een dankbaar object voor al degenen, die ze het liefst zou gauw mogelijk weer zagen verdwijnen.

Door voortgezette studie en proefnemingen is men er evenwel in geslaagd, de merken te verbeteren en men rust niet alvorens de merken aan alle eischen, welke de praktijk stelt, voldoen.

Er zijn thans 5 kaascontrôlestations; 2 voor volvette kaas, n.l. het station „Zuid-Holland” te 's-Gravenhage (aangeduid door de letter „Z”) en „Utrecht” te Utrecht (aangeduid door de letter „U”) en 3 voor niet-volvette kaas, n.l. de stations „Friesland” te Leeuwarden, „Noord-Holland” te Alkmaar en „Zuid-Holland-Brabant” te 's-Gravenhage, respectievelijk op het merk door de hoofdletters „F”, en „NH” en „Z” aangeduid.

Verslag jaarvergadering ‘*Vereeniging Het Kaasmerk*’.

DEN HAAG: Gisteren heeft de vereeniging *Het Kaasmerk*, inrichting tot het aanmaken van Rijkskaasmerken, gevestigd Doezastraat te Leiden, te ‘s-Gravenhage haar jaarlijksche algemene vergadering gehouden onder leiding van haar Voorzitter, den heer J. G. Hibma.

Behandeld werden de balans met exploitatierekening over 1923, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van f 211.168,18 en de laatste met een cijfer van f 204.588,15. Besloten werd, het batig saldo toe te voegen aan het reservefonds. De begroting voor het dienstjaar 1924, welke gebaseerd is op een merken-aanmaak van 27.500.000 stuks en in ontvangst en uitgaaf sluit met f 169.100 werd eveneens goedgekeurd.

Voorts werd behandeld het jaarverslag over 1923.

Ten aanzien van de bruikbaarheid van de merken vermeldt het verslag, dat er wederom eenige klachten inkwamen, met name over de merken voor de magere kaassoorten. Intusschen droegen de gevallen, waarin moeilijkheden met deze merken werden ondervonden, meestal een incidenteel karakter. Meestal betroffen die klachten het, verschijnsel van het z.g. blaren der merken, dat nogal eens optreedt wanneer de kaas een hoog vochtgehalte bezit; de bestaande perforatie in het merk schijnt dan aan het vocht onvoldoende gelegenheid tot uittreden te bieden. Vandaar dat het streven gericht blijft, op de vervaardiging van merken met meerdere perforatie.

Door de wijziging in de techniek van den aanmaak der merken is het gelukt merken te maken waarbij het verschijnsel van het blaren bij de proefnemingen en bij het eerste gebruik in de praktijk in veel geringere mate optrad dan bij de vroegere. De vereeniging heeft van deze merken goede verwachtingen ten aanzien van hun bruikbaarheid op kaas met een eenigszins hoog vochtgehalte.

Ook over de duidelijkheid der controleteekens worden wel klachten vernomen, welke niet ongegrond mogen heeten; inderdaad laat de duidelijkheid dier teekens wel eens te wenschen. Dit is een gevolg van een wijziging in de bereiding van de grondstof, welke wijziging de merkplaatjes wel beter op de kaas doet hechten, doch aan hun doorzichtigheid niet ten goede is gekomen. Ook in dit opzicht wordt naar verbetering gestreefd; eerlang zullen alle merken voor niet-volvette kaas het duidelijke nummer dragen, dat reeds geruisloos tijd voor de 40 + merken voor Noord-Holland gebruikt wordt.

Dank zij de gunstige uitkomsten van het bedrijf kon de prijs der merken met ingang van 1 October 1923 wederom worden verlaagd en wel van 75 cents tot 60 cents per 100 stuks.

Uitdrukkelijk verklaart het verslag dat de tegenwoordige merken volstrekt niet alonverbeterlijk worden beschouwd. Er is in het afgelopen jaar zeer veel over de deugdelijkheid en de bruikbaarheid van de merken geschreven, zoowel in gunstigen als in ongunstig zin. Beide is mogelijk; immers hangt het in hooge mate af van het standpunt, dat men inneemt ten aanzien van de eischen waaraan de merken en eventueel ook de kaas en hare behandeling moeten voldoen of men de tegenwoordige merken zal kwalificeeren als goed, vrij goed of slecht. Kort geformuleerd, is de meening van het dagelijksch bestuur der vereeniging dat de merken over het algemeen goed bruikbaar, doch nog niet volmaakt zijn.

Er zijn in 1923 in totaal aangemaakt 30.069.700 rijkskaasmerken, waarvoor benoodigd waren 44.133 Kg. caseïnepoeder. Aan de stations werden in 1923 afgeleverd. 28.883.500 merken tegen 24.888.500 in 1922, 23.157.500 in 1921 en 15.398.000 in 1920. De

afleveringen waren over de stations verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1923	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland + kaascontrolestation Z-H-Brabant	340.000	60.000	384.000	3.507.000
kaascontrolestation Utrecht				1.600.000
kaascontrolestation Noord-Holland	150.000	350.000	6.800.000	92.500
kaascontrolestation Friesland	10.500.000	2.400.000	2.100.000	600.000

De stations zonden als minder bruikbaar terug 34.013 oude merken, t.w. het kaascontrolestation Friesland 27.563 merken (meerendeels 30+) en het kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant 6450 merken Deze waardelooze merken worden vernietigd en het hieruit voortgevloeide verlies werd afgeschreven op het reservefonds:

Verslag vergadering Kaascontrolestations Z.-Holland VV.

ROTTERDAM: Het Kaascontrolestation Zuid-Holland volvette kaas heeft een algemene vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer J. van der Koogh.

Alle afdeelingen, t.w. Gouda, Bleskensgraaf, Bodegraven, Lekkerkerk, Meerkerk en Leiden, waren vertegenwoordigd.

De voorzitter deelde mede, dat de vrees, als zouden ten gevolge van de getroffen proefregeling inzake het maken van dagkaas in het najaar, voor welke kaas een minimum vetgehalte in droge stof van **48 pct.**¹⁹ moest worden gegarandeerd, vele schorsingen voorkomen, ongegrond is gebleken. Ook het aantal schorsingen wegens een vetgehalte in de kaas beneden 45 pct. is verminderd; in het eerste kwartaal van 1924 kwamen om deze reden slechts 10 schorsingen voor, tegen 49 in hetzelfde kwartaal van 1923.

In het eerste kwartaal van 1924 traden 60 nieuwe leden tot het station toe. Het ledental nam in 1923 toe van 2444 tot 2560. Terwijl 104 leden als lid bedankten, traden 220 nieuwe leden toe. Van de 104 leden die uittraden, geschiedde zulks bij 70 wegens beëindiging van de kaasmakerij. Vijf leden werden door het bestuur geroyeerd, waarvan 2 wegens wanbetaaling, 1 wegens ontroomen, 1 wegens te laag vetgehalte en 1 wegens het afgeven van Rijkskaasmerken aan een niet-lid.

Het aantal volledige kaasanalyses bedroeg 55.309, daar 8782 kaasmonsters in duplo werden onderzocht. Wegens een te laag vetgehalte werden in 1923 197 leden geschorst. Zeer opmerkelijk is, dat terwijl in vorige jaren juist in het najaar het aantal schorsingen zeer groot was, in 1923 in November slechts één en in December slechts 4 leden om deze reden geschorst behoeften te worden.

Ook het vetgehalte in de kaas der **dagkaasmakers** was gunstig; in het vierde kwartaal 1923 behoeften slechts 79 van deze bereiders te worden geschorst wegens een vetgehalte beneden 48 pCt.

Het aantal monsters met een lager vetgehalte dan 45 pCt, was gering en bedroeg slechts 1,36 pCt. van het geheele aantal onderzochte monsters. Ook het aantal monsters met een vetgehalte beneden 48 pCt. was geringer dan in 1922 en bedroeg thans 28,16 pCt. van het geheele aantal, tegen 34,66 pCt. in 1923. Het gemiddelde vetgehalte was in 1923 49,2 pCt. (in 1921 48,7 pCt., in 1922 48,9 pCt.) Vooral in de laatste 5 maanden was het gemiddelde vetgehalte in de kaas hooger dan in 1922.

In 194 gevallen werd advies gegeven wegens een laag of te laag vetgehalte, in 174 gevallen wegens kwaliteitsstoornissen, in 8 gevallen over het kleven der merken aan de doeken, in 18 gevallen over het loslaten der merken en in 13 gevallen over het gebruik van kaazuursel.

Het aantal uitgereikte kaasmerken bedroeg 2.704.600 (in 1922 2.289.000).

Het entreegeld voor nieuwe leden werd weder vastgesteld op f 3,50 per koe en voor jong-boeren op f 2 per koe.

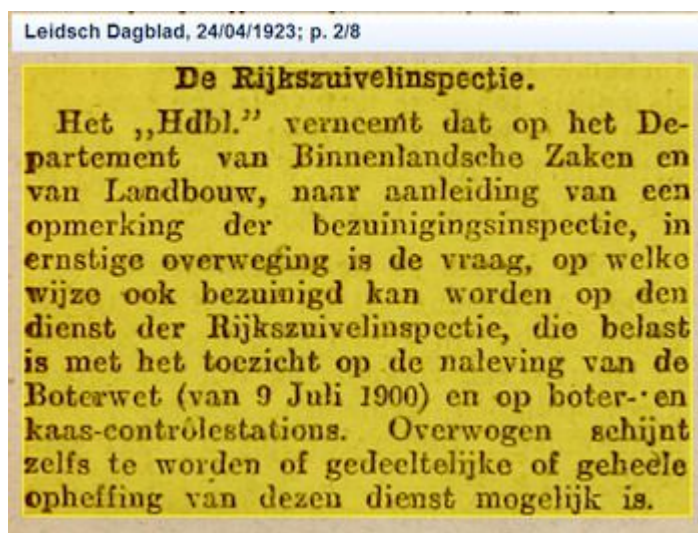
Het jaarverslag, alsmede de balans en de begroting voor 1924, werden goedgekeurd. Niettegenstaande de grote afschrijvingen sloot de jaarrekening net een batig saldo van f 10.983,19½. De toevallige baten uit boeten, bedragende f 1315,83 en uit entreegelden tot een bedrag van

¹⁹ Lijkt wel of er 43 % staat, lijkt me onjuist.....(ZHN.)

f7798, welke baten in vorige jaren steeds in het reserve fonds werden gestort, zijn thans ten bate van de rekening gekomen. De begrooting sluit in ontvangsten en uitgaven met f83.100 d.i. ruim f 11.000 minder dan de vorige. De buitengewone bijslag per koe kan verminderd worden van f 1 tot 70 cents per koe.

Tot lid van den Raad van Beroep werd herkozen mr. C. P. Zaaijer, tot plaatsvervangend lid dr. L. T. C. Schey.

In de overeenkomst tusschen de drie contrôlestations werd een wijziging aangebracht, welke noodig werd geoordeeld om te voorzien in het geval, dat het in gemeenschappelijk eigendom zijnde gebouw zou moeten worden verkocht.

Nieuwe Leidsche Courant. 1924-06-11; p. 6/6

Schrijven: *Ver v. Kaashandelaren* tegen Franse wetgeving.

De Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren heeft de aandacht van den minister van binnenlandsche zaken en landbouw er op gevestigd dat in het *Journal Officiel de la république française* van 30 Maart j.l. een wet voorkomt, welke over 6 maanden in werking zal treden en waarin o.a. de bepaling is opgenomen, dat in Frankrijk alle kaas met een vetgehalte, van terminste 40 pct. in de droge stof mag verkocht worden onder den naam van „Gremage gras.”

Sinds de kaascontrolestations in Nederland als norm hebben vastgesteld, dat vette kaas is kaas met een minimum vetgehalte van 45 pct. in de droge stof en bovendien gemaakt moet zijn van onafgeroomde melk, betreuren wij het zeer - aldus de N. V. v. K. - dat de Nederlandsche regering niet den noodigen invloed heeft kunnen uitoefenen om van de Fransche regering te verkrijgen, dat niet 40 pct., dus afgeroomde kaas, onder dezelfde benaming verkocht wordt.

De Nederlandsche regering had hier allen invloed moeten aanwenden om de kaas-controlestations te steunen en om de waarde van die stations in het buitenland niet, te verkleinen. De N. V. v. K. hoopt dat de vermoedens, als zouden de vertegenwoordigers der Nederlandsche regering in deze niet voldoende geageerd hebben voor de bescherming der Nederlandsche volvette kaas onder den invloed.' van de proxxxx

1925

Leidsch Dagblad, 1925-02-27; p. 10/14

Verslag Vergadering Kaascontrôlestation Zuid-Holland.

ROTTERDAM: Gisteren heeft het *Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas*, gevestigd te 's-Gravenhage, te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering gehouden, onder leiding van zijn voorzitter, den heer J. v. d. Koogh.

Alle afdeelingen, t. w. Gouda, Bleskensgraaf, Bodegraven, Lekkerkerk, Meerkerk en Leiden, waren vertegenwoordigd.

Nadat enkele mededeelingen waren gedaan, werd behandeld het jaarverslag over 1924 met het overzicht over de drie contrôlestations (Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas, Kaascontrôlestation Zuid-Holland-Brabant en Botercontrolestation Zuid-Holland).

De verhouding voor de verdeeling der algemeene onkosten der drie stations, welke voor 1923 was: 83 pct. voor het kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas, 6½ pCt. voor het Kaascontrôlestation Zuid-Holland-Brabant en 10½ pCt. voor het Botercontrolestation Zuid-Holland, moet voor 1924 gesteld worden op 83 pCt. voor het eerste, 7 pCt. voor het tweede en 10 pCt. voor het derde station.

Werd in 1923 besloten *f*20.000 af te schrijven op het gebouw, de commissie voor de drie stations besloot ook voor 1924 een ruime afschrijving te doen en wel van *f* 7000. Het pand staat daarna te boek voor een waarde van *f*40.000, die naar het oordeel der commissie, verdere afschrijving onnoodig maakt.

Om dezelfde reden besloot de commissie, om den nog op de balans der combinatie voorkomenden post van de inrichting van het huis in 1921 ad *f*6000 geheel al te schrijven, evenals den post inventaris 1921 ad *f*550.

De inventarisstaat van de eigendommen der gezamenlijke stations wijst op 31 Dec. 1924 een waarde aan van *f*5692,83. Door de algemeene vergadering van elk der drie stations werd een wijziging in de tusschen hen bestaande overeenkomst goedgekeurd, waardoor bij eventueele ontbinding der overeenkomst of bij verkoop van het huis de schade resp. het voordeel, dat daarbij zal optreden, verdeeld zal worden over de drie stations in verhouding tot elks belang bij het huis gedurende den tijd, dat dit in gemeenschappelijk gebruik was.

Door verlenging der werktijden en andere, indeeling van het werk is het mogelijk geweest nog een controleur minder in dienst te hebben. Wegens de toeneming van het ledental zal echter in 1925 het aanstellen van een controleur en een analyst noodzakelijk zijn.

In principe werd besloten, de pensioenregeling van het personeel in eigen beheer te nemen en daartoe een spaarfonds te stichten. Tot 31 December 1924 werd voor dit doel reeds gereserveerd *f* 11.326.

Over de bruikbaarheid der Rijkskaasmerken, behoudens zeer enkele uitzonderingen, niet dan goede berichten in. Wat het station voor volvette kaas in engeren zin betreft vermeldt het verslag, dat in 1924 van werkzaamheid in het openbaar om internationaal te komen tot een definitie voor volvette kaas weinig gebleken is. Het bestuur van het station staat nog onveranderd op het standpunt, dat volvette kaas bereid moet zijn op doelmatige wijze uit volle melk, waaraan op geenerlei wijze van tevoren vet is onttrokken. Elke afwijking van het grondbeginsel van deze omschrijving zal door het bestuur op de meest energieke wijze worden betreden, daar het hier een fundamenteel belang van de volvette kaas betreft.

Aan de orde kwam in 1924 weder het stellen van een interne vetgrens hooger dan 45 pCt, ook voor de volvette kaas. Het bestuur verklaarde zich in principe hiervoor en had reeds maatregelen in dezen geest genomen door een waarschuwing te zenden, wanneer het vetgehalte lager dan 46 pCt. was. Tevens wordt een boete opgelegd, wanneer bij herhaling een vetgehalte tusschen 45 en 46 pCt gevonden wordt, indien dit lage vetcijfer (hoewel boven 45 pCt) moet worden toegeschreven aan een te hoog vetgehalte in de wei. Het bestuur meende echter, dat nog te weinig gegevens bekend waren om nu reeds een bepaald bindend besluit in dezen te nemen. Met het zusterstation te Utrecht zal deze aangelegenheid nader besproken worden.

Een uitvoerig onderzoek werd ingesteld naar de methoden van monsterneming van kaas en van kaasonderzoek. De besturen der kaascontrolestations wenschten zekerheid te hebben, dat er ten eerste goede methoden van onderzoek aan de stations gebruikt werden en ten tweede uniformiteit bestond in de werkwijze bij de verschillende stations, en verzochten den directeuren der stations een rapport hierover uit te brengen. Dit rapport werd eenstemmig door de directeuren uitgebracht en door een vergadering van de besturen der 5 stations overgenomen

Naar aanleiding hiervan werd aan den minister verzocht: ten eerste de methoden, zooals deze door de directeuren waren voorgesteld, voor te schrijven ten gebruike van de kaascontrolestations, ten tweede niet toe te staan, dat andere dan de voorgeschreven methoden aan een kaascontrolestation gebruikt worden, zolang die andere werkwijze niet officieel door den minister is goed gekeurd en ten derde het toezicht, van rijkswege geoefend, ook uit te strekken tot de laboratoria der controlestations, zooals toch oorspronkelijk in de bedoeling gelegen heeft.

Van den directeur-generaal kwam een verzoek in, het oordeel van het bestuur te mogen vernemen, of een centrale commissie voor de kaascontrolestations van veel nut zal kunnen zijn ter verkrijging van meer eenheid in de wijze van werken der verschillende kaascontrolestations. Het bestuur overwoog, dat de goede werking van de centrale commissie voor de botercontrolestations nog in geenen deele een aanwijzing is, dat een overeenkomstig lichaam voor de kaascontrolestations met evenveel vrucht werkzaam zal zijn, waarbij nog meer speciaal naar voren kwam, dat bij boter feitelijk alleen rekening te houden is met het fabriekmatig bereide product, terwijl bij de kaas het fabriekmatige product en de kaas gemaakt op de boerderij goeddeels met haar eigen belangen tegenover elkaar staan. Het bestuur besloot daarom nadere inlichtingen te vragen over de inrichting, de bevoegdheden en de werkwijze van de centrale commissie, alvorens een oordeel over de wenschelijkheid daarvan uit te spreken.

In het opleggen van boeten heeft het bestuur in zooverre verandering gebracht, dat voor lichte overtredingen een „voorwaardelijke” veroordeeling tot een bepaalde geldboete thans nog niet behoeft te worden betaald, maar dat het vonnis pas dan van kracht wordt, indien binnen 10 maanden een gelijke vertreding op hetzelfde punt wordt geconstateerd.

Over het verbod om rijksmerken met kleefstof op de kaas te plakken en over de verplichting om onbruikbaar geworden merken voor de controleurs te bewaren, werd een circulaire aan de leden gezonden. Daarin werd levens medegedeeld, dat het bestuur toestaat, dat Zondagmelk gekamd wordt, mits ten minste 3 dagen te voren bericht hiervan gedaan wordt aan den directeur en dan voor de kaas gemaakt op Maandag en Dinsdag tenminste 48 pct. vet gegarandeerd wordt,

Voorts werd aan de leden medegedeeld, dat in het najaar wederom het maken van volvette dagkaas met rijksmerk werd toegestaan, mits van te voren aan den directeur werd kennis gegeven, dat men met dagkaas maken begonnen was en tenminste 48 pct. vet werd gegarandeerd.

Het bestuur besloot, dat op volvette andere-dag-kaas geen rijksmerk mag worden aangebracht. Ook werd aan de leden bericht, dat geen rijksmerk mag worden aangebracht op die kaas, waarvan men weet, dat de bereiding mislukt is, zoodat te veel vet in de wei verloren ging; slechts in uit-

zonderingsgevallen mag het merk van de kaas werden weggelaten, terwijl in het controleboek steeds een gemotiveerde verklaring daarvan ingeschreven moet worden.

De heeren J. Verwey en P. Schakel traden af als bestuurslid; beiden hadden lange jaren zitting als zoodanig, de eerste zelfs van den beginne af als mede-oprichter van het station. In hun plaats werden aangewezen de heeren E. J. Los te Zoeterwoude en Adr. van Kleef te Hoornaar.

Als lid der commissie voor de drie stations werd gekozen de heer W. Boer en als plaatsvervanger de heer H. le Coultre.

Het ledental nam in 1924 toe van 2560 tot 2790. Terwijl 104 leden bedankten, traden 334 nieuwe leden toe. De 104 leden werden om de volgende redenen van de ledenlijst afgevoerd; gevoerd; 76 wegens eindigen van het kaasbedrijf, 7 wegens verhuizing buiten de provincie, 10 wegens ziekte, 1 wegens overlijden, 2 wegens bedanken door opleggen van een boete, 6 wegens onbekende redenen, terwijl 2 leden door het bestuur werden geroyeerd, waarvan 1 wegens te laag vetgehalte in de kaas en 1 wegens niet betalen van een opgelegde boete.

Het aantal monsters volvette kaas, door de controleur genomen en aan het laboratorium onderzocht, bedroeg in 1924 52.211 tegen 46.527 in 1923. Totaal werden 56,383 kaas-analyses (vet- en vochtbepaling) gedaan (in 1923 55.309).

Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 45 pct. moesten 96 leden geschorst worden, dus aanmerkelijk minder dan in 1923, toen 197 leden om deze redenen geschorst moesten worden. De leden, die volvette dagkaas maken in het najaar, worden geschorst wanneer het vetgehalte der kaas lager dan 48 pct. is; in 1924 moesten 196 (in 1923 83) leden om deze reden geschorst worden. Het aantal monsters met een vetgehalte lager dan 45 pct. was in 1924 bijzonder klein en wel 0,42 pct. (1,36 pct.) van het geheele aantal onderzochte monsters. Ook het aantal monsters met een vetgehalte beneden 48 pct. was gunstiger dan in vorige jaren en bedroeg 17,4 pct. (28,2 pct.) een het geheele aantal.

Het gemiddelde vetgehalte berekend over het geheele jaar 1924 was 49,8 pct. Ook hierin is in de laatste jaren een voortdurende vooruitgang, want het gemiddelde vetgehalte was in 1921 48,7 pct., in 1922 48,9 pct., in 1923 49,2 pct. Vooral in de laatste vijf maanden van 1923 was het vetgehalte, vergeleken bij vorige jaren, gestegen; deze stijging bestaat ook gedurende de eerste 7 maanden van 1924, vergeleken met de cijfers van de vorige jaren.

Uit het verslag van een technischen ambtenaar blijkt, dat in 150 gevallen technische hulp werd ingeroepen, terwijl bovendien 266 producenten ongevraagd voor advies werden bezocht. Bij de onder toezicht van den ambtenaar bereide kaas werd in 61 van de 66 gevallen een vetgehalte in de droge stof verkregen van 48 pct of hooger en in 3 van de 66 gevallen een vetgehalte tusschen 45 en 48 pct. In de beide gevallen, waarin minder dan 45 pct. vet werd verkregen, was het vetgehalte na verloop van 5 weken weder boven 47 en 48 pct. gestegen.

In de laatste 3 jaren werd het volgende aantal rijkskaasmerken aan de leden uitgereikt: in 1922 2,289,000, in 1923 2,704,600, in 1924 2,623,775.

Het financieele resultaat van de rekening over 1924 is ook dit jaar weer uitstekend; het winstsaldo over 1924 bedraagt *f* 18.489.

De belangrijke toeneming van het ledental had ten gevolge, dat aan contributie (25 cts. per 100 K.G. kaas) ontvangen werd *f* 44.798 (tegen *f* 39,874 in 1923). De buitengewone, bijslag per koe, die van *f* 1 tot *f* 0.70 per koe verminderd werd in 1924, zou volgens de begroting *f* 17.000 minder hebben moeten opbrengen; inderdaad bracht deze bijslag door het grootere ledental bijna *f* 14.000 minder op.

Het reservefonds bedraagt thans, na afschrijving van *f*2151 koerswinst, *f*78.442.

Het Weduwen- en Weezenfonds staat met *f*5675 op de balans.

Door het doorvoeren van bezuiniging op alle punten, kan wederom de contributie verlaagd worden en wel van 70 cents op 50 ets. per koe (wat een berekende lagere opbrengst geeft van *f*13.600).

Het Jaarverslag werd goedgekeurd.

Ook de rekening over 1924, sluitende in ontvangsten en uitgaven met *f*108.984 werd goedgekeurd, evenals de begroting voor 1925, welke sluit met een eindbedrag van *f*80.000. Onder de ontvangsten komt voor *f*44.500 aan contributie over de productie van het jaar 1924 (17.800.000 kilo kaas a 25 cents per 100 kilo), benevens *f*31.500 aan buitengewonen bijslag over 63.000 koeien a 50 cents per koe. Onder de uitgaven is de post salarissen met *f*52.000 de grootste.

Leidsche Courant, 1925-03-06; p. 3/10

Verslag Verg. Vereniging Het Kaasmerk.

DEN HAAG: Woensdag hoeft de Vereniging *Het Kaasmerk*, inrichting tot het aanmaken van Rijks-kaasmerken, gevestigd te Leiden, te 's-Gravenhage haar jaarlijksche algemene vergadering gehouden onder leiding van haar voorzitter, den heer J. G. Hibma te Sneek.

Behandeld werden de balans met exploitatierekening over 1924, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van *f*239.122 en de laatste met een van *f*138.482. Besloten werd het batig saldo ad *f*19.804 toe te voegen aan het machinefonds. De begroting voor het dienstjaar 1925, welke gebaseerd is op een merken-aanmaak van 30 miljoen stuks en in ontvang en uitgaaf sluit met *f*130.630, werd eveneens goedgekeurd.

Voorts werd behandeld het jaarverslag over 1924, waaraan wij het volgende ontleenen: In geen enkel der vijf jaren, gedurende welke de vereeniging met de productie der Rijkskaasmerken belast was, zijn er zoo weinig klachten over de merken ingekomen als in het laatste jaar. Dit geldt inzonderheid voor de tweede helft des jaars. Hoewel daarin de periode valt waarin zich in vorige jaren steeds de meeste moeilijkheden met de merken voordeden, namelijk de herfst, kwam er juist in deze periode schier geen enkele klacht in. Daarentegen bereikten de vereeniging wel van verschillende zijden gunstige berichten over het gedrag der merken in de practijk. Deze vooruitgang wordt niet uitsluitend op rekening geschreven van de verbetering der merken als zoodanig: ook de grootere routine, welke de gebruikers der merken in de behandeling, ervan verkrijgen, heeft zonder twijfel haar aandeel tot de betere resultaten bijgedragen. Zelfs het voortreffelijkste kaasmerk zal wel eens aanleiding geven tot teleurstelling, wanneer het aanbrenge niet geschiedt met de vereischte zorg en kennis.

Na voorafgegane onderzoekingen en proefnemingen werd in de tweede helft des jaars overgegaan tot het gebruik van handelscaseïne als grondstof voor de merken inplaats van de tot dusver gebezigde zelfbereide caseïne. De daardoor verkregen besparing op de productiekosten is aanzienlijk.

De proefnemingen met merken van uitgeponst vetgehaltecijfer werden voortgezet. Zij werden gecombineerd met het kleuren der caseïne. De proefmerken bleken uitstekend op de kaas te hechten, doch bij het paraffineeren der kazen ging de kleur der merken geheel verloren. Was die kleur donker, dan kwam het uitgeponste vetgehaltecijfer voldoende duidelijk door de paraffine heen, doch waren de opgedrukte controleteekens onleesbaar; en was de kleur licht, dan waren de con-

troleetekens wel leesbaar, doch was het vetgehaltecijfer onduidelijk doordat het te veel met de kleur der kaas overeenkwam.

Het denkbeeld om verschillende gekleurde merken uit te geven, hoe aanlokkelijk op zichzelf ook, zal om deze redenen, gezien het vrij groote percentage kaas dat geparaffineerd wordt, waarschijnlijk als onuitvoerbaar moeten worden losgelaten. De mogelijkheid van een merk met grootere perforatie, met behoud van het bestaande systeem van nummering, blijft intusschen in studie.

Daar de duidelijkheid der controletekens op de merken voor volvette kaas soms te wenschen liet, werd getracht door een eenigszins andere groepering dezer tekens meer ruimte te verkrijgen, zoodat de cijfers grooter konden vallen. Door de provincie- en de serieletters boven inplaats van voor het controle-nummer te plaatsen, werd dit doel bereikt en kon tevens een serieletter meer worden gebezigd, iets waarop de beide stations voor volvette kaas, in verband met het toe- genomen merkenverbruik, reeds hadden aangedrongen.

De in 1921 ingestelde wetenschappelijke commissie, bestaande uit de professoren dr. G. van Iter- son Jr. te Delft, dr. H. R. Kruyt te Utrecht en ir. B. v.d. Burg te Wageningen, nam in het einde van het jaar ontslag naar aanleiding van een geschil met het bestuur der vereeniging over de ver- vulling van de vacature van scheikundige, ontstaan door de benoeming van den ingenieur W. A. N. Eggink in een anderen werkkring. In de behoefte aan scheikundige hulp werd daarna voorzien door de aanstelling van den heer ir. C. H. Nieuwland te Leiden.

Dank zij de gunstige financiële uitkomsten van het bedrijf, kon de prijs der merken met ingang van 1 Juli 1924 wederom worden verlaagd en wel van 60 cents tot 50 cents per 100 stuks. Met in- gang van 1 Januari 1915 werd de prijs der merken voor niet-volvette kaas opnieuw met 10 cents per 100 stuks verminderd: die der grootere merken voor volvette kaas bleef ditmaal ongewijzigd.

Het aantal in 1924 aangemaakte Rijkskaasmerken bedraagt 32 miljoen. Daartoe waren benodigd 51.123 K.G. caseinpoeder. Aan de kaascontrolestations warden afgeleverd 30.721.000 merken, tegen 28.883.500 in 1923, 24.888.50 in 1922, 23.157.700 in 1921 en 15.398.000 in 1920.

De afleveringen waren over de stations verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1924	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland VV.	-	-	-	2.600.000
kaascontrolestation Z.-H.-Brabant	380.000	80.000	336.000	600.000
kaascontrolestation Utrecht VV.	-	-	-	1.500.000
kaascontrolestation Noord-Holland	175.000	245.000	7.600.000	105.000
kaascontrolestation Friesland	10.500,00	2.300.000	3.700.000	600.000

In de 5 jaren van haar bestaan leverde de vereeniging „Het Kaasmerk” af 123.048.500 merken, waarvan 21.570.500 merken voor volvette kaas, 40.428.000 merken 40+, 14.510.000 merken 30+ en 46.540.000 20+

1926

Leidsche Courant, 1926-03-05; p. 4/10

Jaarvergadering: Vereeniging *Het Kaasmerk* te Leiden

(LAND- EN TUINBOUW)

LEIDEN: Gisteren heeft de *Vereeniging Het Kaas merk*, inrichting tot het aanmaken van Rijkskaasmerken, gevestigd te Leiden, aldaar haar 6de jaarlijksche vergadering gehouden, onder leiding van haar voorzitter, den heer *J. G. Hibma*, van Sneek.

Behandeld werden de balans met exploitatierekening over 1925, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van *f*279.407,33 en de laatste met een van *f*139.811,30. Besloten werd het batig saldo ad *f*27.076 gedeeltelijk toe te voegen aan het Machinefonds en gedeeltelijk aan het reservefonds. De begroting voor het dienstjaar 1926, welke gebaseerd is op een merken-aanmaak van 30 miljoen stuks en in omvang en uitgaaf sluit met *f*132.275, werd eveneens goedgekeurd.

Voorts werd behandeld het jaarverslag over 1925, waaraan wij het volgende ontleenen: In het afgelopen jaar hebben het bestuur over de bruikbaarheid der merken geen klachten van eenige beteekenis bereikt. De opmerkingen welke nog binnen kwamen betroffen niet zoozeer de geschiktheid der merken als zoodanig als wel zaken van ondergeschikten aard, zooals de verpakking e.d. Slechts een enkel geval deed zich voor, dat op een vrij groot aantal kazen de merken onvoldoende waren blijven zitten. Bij onderzoek bleek, dat de betreffende fabriek zelve dit verschijnsel niet kon verklaren, en dat zij overigens in 't geheel geen last met de merken had. Of de oorzaak van het niet voldoen der merken in dergelijke op zichzelf staande gevallen, welke zich waarschijnlijk wel altoos zullen blijven voordoen, in de merken zelve dan wel in een anderen factor, in de kaasmerk of hare behandeling, of in een andere omstandigheid in het bedrijf gelegen, gezocht moet worden, valt achteraf meestal moeilijk uit te maken.

Gedurende het geheele jaar werd voor den aanmaak der Rijkskaasmerken handelscaseïne gebezigd en met zeer goede resultaten. Gebruikt wordt een mengsel van leb- en zuurcaseïne, nadat deze vooraf nauwkeurig zijn geanalyseerd en beproefd. De ervaringen, in 1925 met het gebruik van handelscaseïne opgedaan, hebben het bestuur de zekerheid gegeven, dat het in 1924 genomen besluit om het zelfbereiden van caseïne te staken en voortaan handelscaseïne als grondstof te bezigen, juist is geweest.

Proefnemingen van eenige beteekenis hebben in 1925 niet plaats gehad. Het personeel bleef in het verslagjaar vrijwel stationair. Het denkbeeld om over te gaan tot het stichten van een eigen fabrieksgebouw nam vasteren vorm aan.

Het aantal in 1925 aangemaakte Rijkskaasmerken bedraagt 33.334.000 (tegen 32 miljoen in 1924). Daartoe waren benodigd 47.292 K.G. caseïne, zoodat uit 1 K.G. caseïne gemiddeld 705 merken (in 1924 626) verkregen werden. Aan de kaascontrole-stations werden afgeleverd 33.025.000 merken. tegen 30.721.000 in 1921, 28.883.500 in 1923, 24.888.500 in 1922, 23.157.700 in 1921 en 15.398.000 in 1920.

Merken uitgegeven in 1925	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland	-	-	-	2.800.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant	440.000	50.000	460.000	500.000
kaascontrolestation Utrecht	-	-	-	1.900.000
kaascontrolestation Noord-Holland	100.000	150.000	7.500.000	125.000
kaascontrolestation Friesland	11.000.000	2.300.000	5.200.000	500.000

Er werden in 1925 geen merken terug ontvangen.

In de zes jaren van haar werkzaamheid leverde de Vereeniging *Het Kaasmerk* af 156.073.500 merken, waarvan 27.395.500 merken voor volvette-kaas, 53.588.000 merken 40plus, 17.010.000 merken 30plus en 58.080.000 merken 20 plus.

Leidsch Dagblad, 1926-03-12; p. 6/14

Vergadering Ned. Ver. van Kaashandelaren.

Onder voorzitterschap van den heer Withof Keus te Alphen a.d. Rijn, werd in „*Reunie*” te Gouda de 82e jaarvergadering gehouden van de *Ned. Ver. van Kaashandelaren*.

De voorzitter gaf, na het, uitbrengen van het jaarverslag, dat wij Maandag reeds vermeldden, een beschouwing over de positie van den kaashandel. Er is na de slechte jaren in den laatsten tijd eenige verbetering merkbaar.

De minimum-contributie werd bepaald op *f* 15 voor gewone en *f* 12.50 voor buitengewone leden. De aftredende bestuursleden, de heren Withof Keus, A. J. Schilt en S. A. Sirks werden herkozen.

Bij rondvraag werd hoef á contant leveren aan Duitschland besproken. Men begreep, dat dit niet zoo gemakkelijk zou gaan. De verdere afwikkeling werd aan het bestuur overgelaten.

Uitvoerig werd besproken het gebruik van salpeter en melkzuur door de boeren, bij het bereiden van kaas, waarvan de gevolgen pas enkele weken na den verkoop merkbaar worden. Besloten werd, als weer gemerkt wordt dat melkzuur of salpeter gebruikt wordt, de leden zich tot het bestuur zullen wenden, dat zich dan in verbinding moet stellen met het controle-station.

1927

Leidsch Dagblad, 1927-02-05; p. 10/22

Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV.

(LAND- EN TUINBOUW.)

DEN HAAG. Het Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas, gevestigd te 's-Gravenhage, heeft zijn algemeene voorjaars-vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer J. v. d. Koogh.

Vertegenwoordigd waren alle afdeelingen, t.w. Gouda, Bodegraven, Bleskensgraaf, Leiden, Lekkerkerk en Meerkerk. Verder werd de vergadering bijgewoond door jhr. P. P. de Beaufort, voorzitter, en mej. R. Spanjaard, directrice van het Kaascontrôlestation voor volvette kaas te Utrecht, dr. H. E. Th. van Sillevoldt, directeur van het Rijkszuivelstation te Leiden, H. B. Hylkema, oud-Rijkszuivelconsulent in de prov. Utrecht, ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in de prov. Zuid-Holland en ir. T. J. Huisman, secretaris der Holl. Mij van Landbouw.

De heer J. v. d. Koogh, die periodiek moest aftreden als voorzitter, werd met algemeene stemmen als zoodanig herkozen.

Daarna werd het jaarverslag over 1926 behandeld, dat werd goedgekeurd.

De voorzitter deelde daarna mede, dat van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw de volgende brief was ingekomen:

„Onder verwijzing naar mijne beschikking van 4 Dec. 1926, waarbij voor volvette kaas het minimum-vetgehalte in de droge stof is bepaald op 46 pct., merk ik op, dat door U bij de uitvoering der controle op versche kaas in plaats van boormonsters voornamelijk randmonsters - eigenlijk gezegd oriënteeringsmonsters - worden genomen, waarvan het onderzoek aanmerkelijk verschil in uitkomst kan geven ten opzichte van het vetgehalte, hetwelk naderhand in de verkoopbare kaas zal worden aangetroffen

Teneinde, mede met het oog op deze omstandigheid meer zekerheid te verkrijgen, dat de kaas inderdaad aan de gestelde vet garantie zal voldoen, worden aan de dezerzijds aan U verleende toestemming tot het nemen van randmonsters voor de contróle, thans de hierna genoemde voorwaarden verbonden:

- I. dat tot intrekking der Rijksmerken wordt overgegaan, indien een vetgehalte beneden 46 pct. wordt aangetroffen. Deze intrekking blijft gehandhaafd, zoolang niet in ten minste twee opvolgend genomen monsters 47½ pct. vet of meer wordt aangetroffen;
- II. dat, indien een vetgehalte tusschen 46 en 46½ pct. wordt geconstateerd, binnen een week opnieuw monsterneming plaats vindt,
- III. dat, voor zóóveel aangeslotenen betreft, die aan bijzondere voorwaarden met betrekking tot het vetgehalte der kaas moeten voldoen, tot intrekking der rijksmerken wordt overgegaan, indien een vetgehalte beneden 48 pct. wordt aangetroffen

De onder I en III bedoelde intrekking der Rijksmerken zal eerst plaats hebben, wanneer het onderzoek van een boormeester, hetwelk binnen tweemaal 24 uren moet worden genomen, het te lage vetgehalte heeft bevestigd.

De kazen, welke bij onderzoek blijken niet het vereischte vetgehalte te bezitten, worden van de Rijksmerken ontdaan.

In verband met de toepassing van boven gemelde voorschriften komt het mij nuttig voor, dat te Uwer beoordeeling aan aangeslotenen tijdig mededeeling wordt gedaan, wanneer het vetgehalte in de kaas te laag dreigt te worden.

Het wordt voorts door mij van belang geoordeeld, dat zooveel doenlijk bij voorkomende gevallen van te laag vetgehalte de oorzaak daarvan wordt opgespoord.

Ik zal het op prijs stellen, dat door U, aan de nauwkeurige toepassing dezer voorschriften en aanwijzingen de hand wordt gehouden.”

Het bestuur zal hierover zijn oordeel nader vellen.

Daarna werd behandeld de rekening over 1926, welke ongewijzigd werd goedgekeurd, na gunstig advies van de financiële commissie.

Ook de begroting werd ongewijzigd vastgesteld, in ontvangsten en uitgaven op f 97.330. Onder de ontvangsten is geraamd voor contributie f 49.000, n.l. 19.600.000 K.G. kaas, de productie van 1926, ad 25 ct. per 100 K.G., evenals vorig jaar, en voor buitengewonen bijslag over 74.000 koeien f 37.000 (50 ct. per koe,- als vorig jaar). ; Echter zal ook dit jaar weer 10 ct. per koe aan de leden worden terugbetaald uit het exploitatie-overschot van vorige jaren, waartoe f 7400 noodig is. De entreegelden en boeten zijn pro memorie geraamd. Voor salarissen is uitgetrokken f 64.000. De begroting sluit met een post van f 15.030, over te schrijven van de rekening exploitatie-overschot van voorgaande jaren. Dit overschot bedroeg op 31 December j.l. f 40.878,21½.

Leidsch Dagblad, 1927-03-07; p. 5/16

Commissie tegen kaasgebreken – ledenlijst

Op initiatief van den Bond van kaasproducenten is een commissie ingesteld, welke de voorkomende kaasgebreken zal hebben te bestudeeren. In deze commissie hebben zitting genomen de heeren A. van Wijnen namens den *Bond van Kaasproducten*, voorzitter; A. J. Schilt, namens de *Nederl. Vereeniging van Kaashandelaren*, vice-voorzitter; W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in Z.-Holland, secretaris-penningmeester; mej. R. Spanjaard, directrice van het *Kaascontrole-station te Utrecht*; P. N. Boekel, rijkszuivelconsulent in Utrecht; J. v. Male, assistent rijkszuivelconsulent in Utrecht; C. Siewertsen, idem in Zuid-Holland; K. Jongert Pzn., technisch ambtenaar bij het *kaascontrole-station Zuid-Holland*; H. van Mourik, kaasproducent, namens het *Utrechtsch Landbouwenootschap*; J. de Groot, idem, namens de Coöp. Producenten-Handelsvereniging te Gouda. (N. R. Ct.).

Leidsch Dagblad, 1927-03-28; p. 7/18

Gegevens uit Jr. verslag *Kaascontrolestation Z.-H. VV.*

(LAND- EN TUINBOUW.)

Uit het verslag van het *Kaascontrole Station Zuid-Holland* voor volvette kaas blijkt, dat het ledental van dit station in 1926 toenam van 3113 tot 3231.

De officieele cijfers voor den aanvoer van kaas op de markt te Bodegraven zijn, dat werden aangevoerd totaal 15.978 wagens met 5.546.280 K.G. kaas, waarvan 14.504 wagens met gemerkte kaas, waaruit wel blijkt, welke verhouding er ongeveer bestaat tusschen de hoeveelheid gecontroleerde en ongecontroleerde kaas in deze streek.

Het aantal monsters volvette kaas, door de controleurs gewonnen en aan het laboratorium onderzocht bedroeg in:

Jaar	Monsters	Kaasmerken	gem. vet %
1920:	18.156,		
1921	34.580,		
1922:	47.779,	2.289.000	
1923:	46.527,	2.704.600	
1924:	52.211,	2.623.775	49,8
1925:	56.860,	2.735.338	49,5
1926:	63.832.	2.490.500	49,4

Totaal werden 73,570 kaasanalyses (vet- en vochtbepaling) gedaan; in 1924 58.055. Gedurende de laatste 3 jaren is het gemiddeld vetgehalte in de kaas weinig veranderd: 49,8, 49,5 resp. 49,4 pct.

In de laatste vijf jaren werd het volgende aantal rijkskaasmerken aan de leden uitgereikt: in 1922: 2.289.000, in 1923: 2.704.600, in 1924: 2.623.775, in 1925: 2.735.338 en in 1926; 2.490.500,

De balans en winst- en verliesrekening over 1926 doen zien, dat er *f* 4838,22½ is overgeschreven uit het exploitatie-overschot van vorige jaren; in de begrooting was voor dit doel *f* 8.139,10 uitgetrokken, zoodat het exploitatie-resultaat *f* 3.301,37 gunstiger geweest is, dan begroot was.

De begrooting van 1927 sluit, met een post van *f* 15.030, als over te schrijven van rekening exploitatie-overschot van voorgaande jaren. Dit overschot bedroeg op 31 Dec. 1926: *f* 40.878,22½.

Leidsch Dagblad, 1927-03-28; p. 7/18

Gegevens Jr.-versl. Kaascontrolestation Z.-Holland-Brabant VV.

(LAND- EN TUINBOUW.)

Aan het jaarverslag van het Kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant over 1926 wordt het volgende ontleend:

Ook in 1926 kwam de kwestie van de minimum grens van het vetgehalte voor de volvette fabriekskaas (48 pct.) in vergelijking met dat van volvette boerenkaas (45 pct.) weder in bespreking. Nieuwe gezichtspunten hebben zich niet voorgedaan.

Van den *Inspecteur van het Zuivelwezen* tevens Rijkszuivel-inspecteur, ontving het bestuur een vraag om advies betreffende het invoeren van een controlemerk voor gemalen kaas. Hoewel het bestuur zich wel bewust was dat zich bij deze contróle bijzondere moeilijkheden voordeden, achtte het toch deze kwestie van zoo groot belang voor onzen eerlijken kaashandel, dat het aan de regeering verzocht heeft een nader onderzoek naar de uitvoerbaarheid te willen instellen.

Het bestuur verzocht tot dit doel een speciale commissie te willen benoemen en wel meer speciaal om te onderzoeken of een afdoende controle op gemalen kaas in de practijk uitvoerbaar is. Van de regeering werd de mededeeling ontvangen dat het aan de leden van het controlestation niet geoorloofd is magere kaas, zonder komijn en nagelen en Friesch model zwaarder dan 15 K.G. te maken.

Wegens het zeer jong afleveren van de kaas door eenige leden, werd nog al eens moeilijkheid bij de monsterneming ondervonden.

Om in deze moeilijkheid te voorzien stelt het bestuur aan de algemeene vergadering voor een voorschrift vast te stellen, dat de leden hun kaas, ten minste 10 dagen in hun bedrijf moeten bewaren en daarnaast te bepalen dat de controleurs bij hun bezoeken kazen aanwijzen, die ten minste 20 dagen voor de controle bewaard moeten blijven.

Van deze bepaling zullen zijn uitgezonderd kazen van 1 K.G. en lichter.

In het verslag wordt een woord van dank gebracht aan den afgetreden voorzitter, den heer F. B. Löhnis.

Het ledental verminderde in 1926 van 37 tot 35 bedrijven.

Drie aanvragen voor het lidmaatschap werden door het bestuur afgewezen.

Totaal zijn in 1926 onderzocht 2306 kaasmonsters.

Aan de leden werden uitgereikt 1.487.103 (1.600.957) rijksmerken.

Het aantal zendingen rijksmerken bedroeg 154 (189).

Leidsche Courant, 1927-07-16; p. 2/14

Verslag Jr. Verg. Vereeniging *Het Kaasmerk*.

LEIDEN: Gisteren heeft de Vereeniging *Het Kaasmerk*, inrichting tot het aanmaken van rijkskaasmerken, gevestigd alhier, haar 7de jaarlijksche vergadering gehouden, onder leiding van haar vice-voorzitter den heer G. Nobel, van Lutjewinkel.

Behandeld werden de balans met exploitatierekening over 1926, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van f 3.334.806,17(?) en de laatste met een van f 157.732. Besloten werd het batig saldo ad f 40.208,05 toe te voegen aan het reservefonds. De begroting voor het dienstjaar 1926, welke gebaseerd is op een merkeaanmaak van 30 miljoen stuks en in ontvangsten en uitgaven sluit met f 126.000, werd eveneens goedgekeurd.

Voorts werd behandeld het jaarverslag over 1926, waaraan het volgende is ontleend:

In het afgelopen jaar bereikten het bestuur over de bruikbaarheid der merken geen klachten van eenige beteekenis. De opmerkingen, welke nog gemaakt worden, betroffen voornamelijk het verteren der merken op herfstkaas, welke opgelegd was. Dit is echter een euvel dat niet gemakkelijk te verhelpen is. Indien de korst der kaas door korstgebreken wordt aangetast, waarop bij opgelegde herfstkaas steeds groote kans bestaat, ligt het voor de hand dat het merk, hetwelk immers ook van kaasstof is, daar niet vrij van blijft. Als middel tegen vertering van het merk kan worden aanbevolen uitstekende verzorging der geheele kaas of als thans van het gedeelte waarop zich het merk bevindt.

Gememoreerd wordt de aankoop van een stuk provincialen grond aan den Roomburgerweg te Leiden, waarop in October is begonnen met den bouw eener fabriek met directeurswoning.

De vacature in de rijkscommissie van toezicht werd aangevuld door de benoeming van mr. dr. K. J. Frederiks, referendaris hij de directie van den landbouw.

In 't verslagjaar zijn in totaal aangemaakt 37.862.600 rijkskaasmerken (v.j. 33.334.100). Daartoe waren benodigd 50.930 K.G. caseïne, zoodat uit 1 K.G caseïne gemiddeld 743,4 merken (705) werden verkregen. Aan de kaascontrolestations werden afgeleverd 35.470.000 merken, tegen 33.025.000 in 1925, 30.721.000 in 1924, 28.883.500 in 1923, 24.888.500 in 1922, 23.157.700 in 1921 en 15.398.000 in 1920.

De afleveringen waren over de station, verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1926	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland	-	-	-	2.800.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant	420.000	40.000	540.000	600.000
kaascontrolestation Utrecht	-	-	-	1.800.000
kaascontrolestation Noord-Holland	15.000	225.000	8.800.000	170.000
kaascontrolestation Friesland	11.100.000	2.200.000	6.100.000	600.000

Nieuwe Leidsche Courant. 1927-09-14; p. fi/6

VVZM reactie op FNZ kritiek op Rijkszuivelconsulenten.

(Land- en Tuinbouw.)

Ook het Alg. Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad oefent critiek op het bekende adres van den F. N. Z., aan den minister van binnenlandsche zaken en landbouw over de taak der rijkszuivelconsulenten. Als vrije menschen, aldus het blad, geschoold voor hun taak, in het besef van hun verantwoordelijkheid en van het algemeen belang stellen zij (d.i. de rijkszuivelconsulenten) zich ter beschikking als adviseurs van alle belanghebbenden, groot en klein. Aan wie hunne diensten niet wenscht, zullen zij deze niet opdringen; aan wie hun hulp vraagt, wordt deze niet geweigerd en hij kan rekenen op een objectief advies.

Het spreekt intusschen vanzelf, dat iedere consulent medeleeft met den groei der maatschappij. Indien dus in het gebied van een consulent in den loop der jaren een groote en krachtige organisatie gegroeid is, zal die consulent daarmee ongetwijfeld rekening houden, evenals hij rekening houdt met de verandering van de maatschappij in het algemeen, den groei van wetenschap en techniek. In welke mate hij al deze factoren doet gelden, hangt bij de vrijheid van zijn beroep mede af van zijn persoon, zijn inzichten en vele andere factoren. Het is nu eenmaal de schaduwzijde van iedere belangrijke positie, dat de wijze waarop deze vervuld wordt van de personen afhangt en niet in de eerste plaats bepaald wordt door de instructie, welke deze persoon heeft. Een belangrijk ambt kan overigens op geen andere wijze vervuld worden.

En nu komt de F.N.Z. vertellen, dat enkele zuivelconsulenten de zaken wel eens niet precies zoo behandelden als hij, F.N.Z., het gaarne zou zien en dat daarom die consulenten een nieuwe instructie moeten hebben, waarbij zij, voorzoover de bij de bonden aangesloten coöperatieve fabrieken betreft, eigenlijk niet anders zouden worden dan ondergeschikten. Het komt ons voor, dat algemeen zal worden ingezien, dat de F. N. Z. de zaak niet juist stelt. Er mag niet getornd worden aan de zelfstandige en neutrale positie der rijksconsulenten, Wil men van hun diensten geen gebruik maken, dan is ieder daarvan geheel vrij. Wil men de consulenten formeel afhankelijk maken van organisaties, welke dan ook, dan is het beter het instituut als zoodanig op te heffen.

DE KAASCONTROLESTATIONS.

Het bestuur van den Alg. Ned. Zuivelbond te 's-Gravenhage. heeft een adres gericht tot de Tweede Kamer houdende verzoek te willen bevorderen, dat een post op de begroting voor 1928 worde gebracht voor de instelling eener Centrale Commissie voor de Kaascontrolestations.

Leidsch Dagblad, 01/12/1927-12-01; p. 1/12

Verslag K.v.K. en F. voor Rijnland

Over vereniging van Leidsche kaasmakers.²⁰

LEIDEN: Gistermiddag om halfdrie heeft de K. v. K. en F. voor Rijnland onder voorzitterschap van den heer D. ten Cate Brouwer vergaderd.

De notulen der vorige vergadering werden zonder bemerkning goedgekeurd.

[...]

Echte boeren Leidsche Kaas.

De heer Ten Cate Brouwer deed uitvoerig mededeeling van verschillende conferenties, die werden gehouden om tegemoet te komen aan de wenschen van producenten van boeren Leidsche Kaas om den uitvoer van deze kaas weer mogelijk te maken. Ook van de oprichting van de Rijnlandsche Vereeniging van Leidsche Kaasmakers maakte de heer Ten Cate Brouwer gewag. Het Bureau van de Kamer heeft, aldus spr., gemeend iets te moeten doen om den naam van de Leidsche Boerenkaas in het buitenland bekend te maken. Daarom wordt voorgesteld een bedrag van f 200 te voteeren voor de bedoelde reclame. Nadat de voorzitter nog toelicht op welke wijze de vereeniging zal werken, wie er lid van zullen kunnen zijn, enz., wat de statuten bevatten, enz., begint de discussie.

De heer Van der Iran vraagt, waarom producenten, die een centrifuge voor het afromen gebruiken, geen lid mogen zijn van de vereeniging. En spr. zou ook willen zien, dat eerst de producenten, de boeren, een bedrag voor reclame in het buitenland voteeren.

De voorzitter wijst er op, dat het verzoek om iets te doen niet van de producenten is gekomen, maar van de handelaren, de exporteurs, die ingeschreven zijn in het Handelsregister. Naar aanleiding van het verzoek van den Handel trad men in overleg met de boeren.

De heer Sanders vraagt of het merk, dat men aan de boeren Leidsche Kaas wil geven, niet dat van de Friesche nagelkaas, omdat daarop ook de sleutels van Leiden voorkomen.

De voorzitter deelt mede, dat het bedoelde merk uitsluitend uit twee gekruiste sleutels bestaat en hij wijst er op, dat de Rijks-Zuivelinspectie voorstelt in het merk voor de Leidsche boerenkaas bij te voegen de woorden „Leiden - Holland” (zie cliché).

Daardoor zal men in het buitenland het onderscheid best kunnen vinden.

²⁰ Aan deze vereniging verder geen aandacht besteed, nog wel iets over 50 jarig bestaan zie 1977-10-25

De heer Lemen ziet geen bezwaren tegen de statuten der vereniging en ook wijst hij er op, dat de Friesche fabrieken het merk met de sleutels hebben gestolen.

De heer De Goyer sluit zich aan bij hetgeen de heer Van der Laan heeft aangevoerd. En nadat de heer Heringa hulde heeft gebracht aan den voorzitter voor het initiatief (al kan hij zich met het aanhangige voorstel niet vereenigen), dat hij in deze zaak genomen heeft, spaken nog verschillende leden hun meening over het voorstel uit.

Het wordt ten slotte aangenomen met slechts 7 stemmen tegen, [...]

1928

Leidsch Dagblad, 1928-02-23; p. 6/10

Verslag Verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV.

(LAND- EN TUINBOUW.)

ROTTERDAM: In de gisteren te Rotterdam gehouden vergadering van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas*, welke, behalve door stemgerechtigde afgevaardigden van alle afdelingen werd bijgewoond door mejuffrouw R. Spanjaard, directrice en jhr. P. P. de Beaufort, voorzitter van het *Kaascontrolestation te Utrecht* en ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in Zuid-Holland, heeft de voorzitter, de heer J. v.d. Koogh, de heeren F. S. Löhnis en H. de Coultre herdacht, die onderscheidenlijk als voorzitter groote verdiensten jegens het station hebben gehad. Medegedeeld werd dat de heer E. J. Los Wzn. te Zoeterwoude heeft bedankt als lid van het hoofdbestuur; de afdeling Leiden zal in deze vacature moeten voorzien. De afdeling Bodegraven heeft in de vacature, ontstaan door het overlijden van den heer H. le Coultre, gekozen de heer W. Boer benoemd den heer G. Sonneveld te Woerden. Tot onder-voorzitter werd, in de vacature H. le Coultre, gekozen de heer W. Boer te Bodegraven.

De heeren C. Knigge te Wilnis en mr. dr. K. J. Frederiks, te 's-Gravenliage werden herbenoemd als lid resp plaatsvervangend lid van den raad van beroep.

Het jaarverslag over 1927 werd goedgekeurd, onder dankzegging aan den directeur-secretaris-penningmeester, dr. H. van Gulik, voor de samenstelling.

Ook de balans en de exploitatierekening over 1927 werden goedgekeurd, na daartoe strekkend adres van de financieele commissie, evenals de begrooting voor het jaar 1928, sluitend met een totaal cijfer van *f* 96.000. De ontvangsten aan contributie zijn geraamd op *f* 80.000 (20 miljoen K.G. kaas a 25 cent per 100 K.G.), de buitengewone bijslag op *f* 37.500 (75.000 koeien á 50 cent per koe), terwijl aan de leden zal worden terugbetaald 10 cent per koe.

Voor salarissen is *f* 63.325 uitgetrokken, voor reis- en verblijfkosten der controleurs *f* 9250.

De rijwielvergoeding aan de controleurs werd van *f* 100 op *f* 75 gebracht. Voor propaganda is *f* 2000 geraamd wegens deelneming aan tentoonstellingen en ontvangst van buitenlandsche deskundigen in 1928, terwijl ook in verband met de Olympiade extra bezoek van buitenlanders verwacht wordt. De begroeting is sluitend gemaakt door een overschrijding van de rekening exploitatieoverschot van voorgaande jaren ad *f* 13.100; deze rekening bedroeg op 31 December jl. *f* 33.869,06.

Na eenige discussie sprak de vergadering de wenschelijkheid uit, dat de afdelingen uitsluitend producenten aanwijzen als stemgerechtigde leden ter algemeene vergadering. Het denkbeeld om te bepalen, dat ook in de afdelingsbesturen uitsluitend producenten zitting mogen hebben, zal door het hoofdbestuur overwogen worden.

Verslag verg. *Kaascontrolestation Z.-Holland-Brabant.*

Belastbare kaasproductie 5,85 miljoen K.G.

ROTTERDAM: Woensdag heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant*, gevestigd te 's-Gravenhage, te Rotterdam een algemeene vergadering gehouden, onder leiding van den voorzitter, den heer J. v.d. Koogh.

Tot bestuurslid werd herkozen de heer J. de Mars te Bodegraven, en gekozen in de vacature- nu wijlen-H. Ie Coultre, de heer G. J. Poppel te Gilsen.

Behandeld en goedgekeurd werd het jaarverslag over 1927 van de hand van den directeur secretaris-penningmeester, dr. H. van Gulik. Wij ontleenen daaraan het volgende:

De vraag of een controlemerk voor gemalen kaas zal worden ingesteld, kwam dit jaar nog niet tot een beslissing. Onlangs kwam bij het station een schrijven in van de vereenigingen van belanghebbenden, waarin in breede trekken wordt uiteengezet, weke eischen aan deze controle ten grondslag moeten liggen. Wellicht zal in 1928 een beslissing in deze vallen.

Het departement deelde mede, dat geen dispensatie kon worden verleend voor den uitvoer van Leidsche kaas zonder Rijksmerk. De bereiders kunnen zich tot het *Kaascontrolestation, Zuid-Holland-Brabant* wenden tot het verkrijgen van het 20-plus-merk op hun kaas. Geen enkele vraag om aansluiting of inlichtingen kwam echter van deze categorie van kaasmakers bij het station in.

Een der leden had kaas gemaakt uit afgeroomde en daarna met toegevoegde room weder op volgend hoog vetgehalte gebrachte melk, voorzien van het rijksmerk voor volvette kaas. Het bestuur achtte dit niet toelaatbaar, daar hier niet volle melk was verwerkt zooals de koe deze geeft, doch een op 48 plus gestandaardiseerde kaas was gemaakt, waarop het rijksmerk voor volvette kaas niet mag worden aangebracht.

Het ledental verminderde in 1927 van 35 tot 32²¹⁾ twee nieuwe leden traden toe en vijf werden van de ledenlijst afgevoerd, waarvan vier wegens beëindiging van het kaasbedrijf en wegens te zware financiële lasten.

In totaal zijn in 1927 onderzocht 2253 kaasmonsters (2306) waarvan 705 monsters volvette kaas; gemiddeld vetgehalte 49.8 pct. (48,6 pct.), 643 monsters 40 plus-kaas, gemiddeld vetgehalte 43,2 pct. (43,1 pct.) 93 monsters 30 plus-kaas, gemiddeld vetgehalte 33,7 pct. (33,1 pct.) en 806 monsters 20 plus-kaas, gemiddeld vetgehalte 23,9 pct. (24,1 pct.).

De belastbare kaasproductie bedroeg 5.846.571 K.G. (4.790.611 K.G.).

Uitgereikt werden 932.492 merken voor volvette kaas (566.188), 678.632 merken 40 plus (494.316), 51.121 merken 30 plus (58.679) en 448.539 merken 20 plus (367.920).

De exploitatie was in 1927 zeer gunstig; terwijl de begroting voor dat jaar sluitend was gemaakt met een overschrijving van de rekening Exploitatie-overschotten van voorgaande jaren ad f 3000, stuit de rekening nu met een batig saldo ad f 302,83. Aan contributie werd ontvangen f 8312,30 en terugbetaald f 1628,56: aan boeten werd ontvangen f 1124,50 en aan entreegelden f 550,-.

²¹ Leden waren in ZJB. '26 (kaas)fabrieken uit Gelderland, Utrecht, Z.-Holland en N.-Brabant (en Zeeland?)

Verslag jr.-vergadering *Vereeniging 'Het Kaasmerk'*

LEIDEN: Gisteren heeft de vereeniging „*Het Kaasmerk*”, inrichting tot het aanmaken van rijkskaasmerken, gevestigd alhier haar 8ste jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder leiding van haar waarn. voorzitter, den heer G. Nobel, van Lutjewinkel.

Medegedeeld werd, dat de periodiek afgetreden bestuursleden, de heeren dr. E. van Gulik te 's-Gravenhage en mr. B. Buma te Marssum, als zoodanig zijn herbenoemd resp. door het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas* en het *Kaascontrolestation Friesland*.

Behandeld werd het jaarverslag over 1927, waaraan het volgende is ontleend:

Het jaar 1927 zal in de geschiedenis der vereeniging een belangrijk jaar blijven, omdat daarin viel de voltooiing en in-gebruikneming van het nieuwe fabrieksgebouw. Nu het gebouw reeds ruim een half jaar in gebruik is, meent het bestuur te kunnen verklaren, dat het aan de gestelde verwachtingen volkomen beantwoordt. Het is een ruim opgezette, solied gebouwde, logisch ingedeelde fabriek, welke zich geheel voegt naar de loop der merkenfabricage. Door den bouw van deze fabriek is het bedrijf voor een lange reeks van jaren een uitstekende huisvesting gewaarborgd, waarvan het de goede vruchten zal moeten plukken.

Ook in 1927 kwamen geen klachten over de rijkskaasmerken in, behoudens tegen het einde des jaars, toen, eerst uit Noord-Holland, daarna ook uit Utrecht en Zuid-Holland, opmerkingen werden ontvangen, welke vrijwel met elkander overeenkwamen. Zij betroffen de te grote brosheid waardoor vrij veel breuk voorkwam, de golving in de merken, welke mede tot breuk aanleiding gaf en last veroorzaakte bij het opleggen der merken op de kaas, en soms onvoldoende perforatie en blaarvorming. Deze klachten worden in het verslag in het kort besproken.

Wat de brosheid der merken betreft wint meer en meer de overtuiging veld, dat dit euvel te wijten is aan een te droge bewaring der merken. De klachten over onvoldoende perforatie golden niet het aantal gaatjes dat in de merken wordt aangebracht, maar het onvoldoende verwijderd zijn der uitgestooten caseïne-deeltjes; op de kaas aangebracht, geven merken met dichtzittende perforatie licht aanleiding tot blaarvorming, doordat het vocht dat uit de kaas geperst wordt, niet voldoende kan uittreden. Het kromtrekken der merken is het gevolg van een eigenschap der caseïne welke misschien te neutraliseeren zal zijn; hieromtrent zijn proeven genomen welke een hoopvol perspectief openen.

Tot plaatsvervangend lid van het dagelijksch bestuur, ter vervanging van den heer J. G. Hibma, die door een langdurige ziekte zijn functie niet kon waarnemen, werd benoemd mr. W. B. Buma te Marssum.

Tot lid van de commissie van toezicht heeft de minister van binnenlandsche zaken en landbouw benoemd mr. D. G. W. Spitzten, hoofdcommies bij de directie van den landbouw.

In het verslagjaar zijn in totaal aangemaakt 36.784.100 rijkskaasmerken, tegen 37.822.600 in 1926. De aanmaak bleef in 1927 dus ruim een millioen stuks beneden het in 1926 bereikte aantal, hetgeen geweten moet worden aan de overbrenging van het bedrijf uit de oude naar de nieuwe fabriek waaronder de productie uiteraard geleden heeft. Voor den aanmaak van de vervaardigde merken waren benodigd 47.177 kg. caseïne, zoodat uit 1 kg. caseïne gemiddeld 731,5 kaasmerken zijn verkregen, tegen gemiddeld 743,4 merken in 1926. Het gemiddelde aantal merken dat jaarlijks uit 1 k.g. caseïne wordt verkregen, varieert eenigszins, doordat de merken voor volvette

kaas iets meer caseïne vorderen dan de kleinere merken voor niet-volvette kaas en de verhouding tusschen de productie van beide soorten merken zelden precies dezelfde is.

Aan de kaascontrolestations werden afgeleverd 36.140.000 merken, tegen 35.470.000 in 1926 en 33.025.000 in 1925. De afleveringen waren over de stations verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1927	20+	30+	40+	Volvét
kaascontrolestation Zuid-Holland	-	-	-	2.600.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant	400.000	90.000	650.000	1.000.000
kaascontrolestation Utrecht	-	-	-	1.800.000
kaascontrolestation Noord-Holland	75.000	125.000	9.000.000	200.000
kaascontrolestation Friesland	10.700.0000	1.900.000	7.100.000	500.000

Het jaarverslag word goedgekeurd.

Daarna werd behandeld de balans met de exploitatie-rekening over 1927, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van *f*429.856,47, - en de laatste met een van *f*169.341,60. Besloten werd, van het batig saldo der exploitatie ad *f*36.999.69½ (v.j. *f*40.208,05) *f* 36.000 toe te voegen aan het reservefonds en de rest over te brengen op nieuwe rekening. De begrooting voor het dienstjaar 1928, welke gebaseerd is op een merkeaanmaak van 35 miljoen stuks en in ontvangsten en uitgaven sluit met. *f*146.300, word eveneens goedgekeurd.

Nieuwe Leidsche Courant, 1928-04-25

Brief van Ver. v. Kaashandelaren aan Minister voor het onmiddellijk intrekken van ‘Het Kaasbesluit’.

De Ned. Vereen. Van kaashandelaren heeft aan den minister van arbeid, handel en nijverheid verzocht te willen bevorderen, dat het Kaasbesluit, (**dat 1 Juli as. in werking treedt;**), zoo spoedig mogelijk worde ingetrokken. Adressante is van meening, dat niet alleen van dit Kaasbesluit eenig nuttig effect is te verwachten, maar dat het zeer goed mogelijk is dat het kaasverbruik er door zat verminderen, althans zeker niet bevorderd wordt. De aan de vereischte controle verbonden kosten en de aan handel en winkelbedrijf opgelegde last en kosten zijn h.i. niet te rechtvaardigen.

In de practijk zal het merken met zwarte of blauwe cijfers (art. 3 van het besluit), door dan winkelier aan zijn leverancier, den grossier worden overgedragen. Op het totaal kaasverbruik in Nederland van pl.m 30 miljoen K.G., zullen 30 à 40 miljoen merken noodig zijn. De winkeletalages zullen door het vol zetten der kaas met zwarte of blauwe merken er allesbehalve smakelijk uit zien. Reeds vóór de invoering van de Kaasbesluit werd plm. 90 pct. van alle Nederlandsche kaas gemaakt onder toezicht van de kaascontolestations en mitsdien voorzien van het rijkscontrôle-merk.

Bedoelt het Kaasbesluit het vetgehalte der kaas aan kopend publiek te garanderen, dan gaat het uit van de onjuiste gedachte dat het vetgehalte de waarde der kaas bepaalt; deze is in de allereer-

ste plaats afhankelijk van den smaak. Uit het publiek zijn zelden of nooit klachten vernomen over bedrog in den detailhandel in kaas en vast staat, dat het Nederlandsche volk overal hier te lande zich kan voorzien van kaas tegen een prijs overeenkomstig kwaliteit, leeftijd en vetgehalte.

Leidsche Courant, 1928-06-25; p. 9/a

Bijeenkomst n.a.v. uitvoerverbod ongecontroleerde boter en kaas.

VVZM en Handelaren over de Boter- en Kaascontrole.

(Land en Tuinbouw)

LEEUWARDEN: Op initiatief van de *vereeniging voor Zuivelindustrie en melkhygiëne*, (VVZM) den ***bond van kaasproducenten*** en de ***Ned. Vereniging van Kaashandelaren*** was Vrijdagmiddag in hotel *Amicitia* te Leeuwarden een openbare vergadering belegd, ten einde te beraadslagen over het uitvoerverbod van boter en kaas, niet voorzien van het rijksmerk, hetwelk bedoelt te bestendigen een regeling, die in de crisisjaren is getroffen, voor de toekomst te doen blijven gelden.

De vergadering was druk bezocht, o.a. door de Kamerleden de heeren Hiemstra, Langman en Rutten, afgevaardigden van de Kamer van Koophandel te Gouda, den heer Mesdag, zuivelconsulent en den voorzitter van de K. v. K. van Friesland, den heer Hartelust.

De Minister van Landbouw was niet vertegenwoordigd.

De heer G. J. Blink te 's-Gravenhage presideerde en zette uiteen, dat deze bijeenkomst in zekeren zin een protest was tegen de vergadering van den F.N.Z. te Utrecht, waar het vraagstuk van uitvoer van boter en kaas zonder rijkscontrolemerk zeer eenzijdig was besproken. Hier wenschte men de zaak van alle kanten te doen belichten.

Namens den *bond van kaasproducenten* sprak de heer **A. van Wijnen** te Gouda, die aan een regeling, opgekomen uit het particuliere initiatief, verre de voorkeur gaf boven een wettelijke, welke uitlokt tot overtreding en waarmee men dus voorzichtig moet wezen. Daarom luidt zijn conclusie, dat zoo'n belangrijk stuk werk als de boter- en kaascontrole is, niet moet worden gelegd in handen van een wisselende regeering, doch dat de betrokkenen producenten en handelaars, er zelf voor hebben te zorgen.

Namens de *Ned. Ver. van kaashandelaren* sprak de heer B. M. van Zwet te Rotterdam, die de practische bezwaren tegen de voorgestelde wet besprak en afkeurde de motiveering der regering bij de aanbeveling van haar ontwerp. Knoeierij van eenige beteekenis heeft niet plaats en afgeroomde melk te gebruiken voor volvette kaas is onmogelijk. Bewijzen, dat de knoeierij groot is en welig in den kaashandel tiert, zijn niet te leveren.

Tenslotte sprak de heer G. J. Blink namens de *vereeniging voor zuivelindustrie en melkhygiëne*, die wees op de gunstige gevolgen, die de op eigen initiatief ingevoerde botercontrole gaf voor 1914. Na dien tijd mochten boter en kaas niet worden uitgevoerd, omdat Nederland ze zelf noodig had. Langzaam aan werden alle uitvoerverboden weer opgeheven, behalve die voor boter en kaas, en nu wil men deze onwettige regeling voor goed bestendigen. Spreker voorziet daarvan slechte gevolgen, ook voor de controle zelf. Hij trok de volgende conclusies: I. de uitvoerverboden zijn - de historie der botercontrole bewijst het - overbodig;

- II. de uitvoerverboden halen de boter- en kaascontrole van haar hoog voetstuk naar beneden door wettelijke dwang te stellen inplaats van vrijwillig initiatief;
- III. door de uitvoerverboden wordt de beslissing in zeer gewichtige bedrijfsaangelegenheden voor onze geheele zuivelindustrie verlegd van de bedrijven naar den Minister.

Na deze drievoudige inleiding volgde eenig debat, waarop de inleiders antwoordden.

Leidsch Dagblad, 1928-10-26; p. 6/14

Verslag alg. verg. Bond van Kaasproducenten.

(LAND- EN TUINBOUW.)

De algemeene vergadering te Gouda.

GOUDA: Gisteren heeft de *Bond van Kaasproducenten* te Gouda een algem. vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter den heer A. van Wijnen.

In zijn openingswoord besprak de heer Van Wijnen het verschijnsel, dat de politieke partijen alle hoe langer hoe meer zich met den landbouw gaan bemoeien. Op zichzelf is dit niet verkeerd, mits de landbouworganisaties tegenover de politiek hun zelfstandigheid weten te bewaren en de vraagstukken van den landbouw uit zuiver economisch oogpunt beschouwen en deze niet onder politieke invloeden tot een oplossing trachten te brengen.

Mededeelingen werden gedaan over de bemiddeling van den Bond tot het weiden van pinken van de leden in Brabant, en van de daarmee verkregen resultaten.

Aan het bestuur werd opgedragen een rapport uit te brengen over de voor- en nadeelen van standaardisatie van consumptiemelk. Daartoe zal het bestuur een commissie instellen. De heren ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in Z -Holland, C. Siewertsen, ass.-rijkszuivelcons. en K. Jongen Pzn., technisch ambtenaar bij het *Kaascontrolestation Zuid-Holland*, zegden hunne medewerking toe.

Medegedeeld werd, dat het Boekhoudbureau van den Bond zich gunstig blijft ontwikkelen. De gegevens voor de administratie worden tegenwoordig op de boerderijen gecontroleerd.

Aan den minister van binnenlandsche zaken en landbouw is op de vraag, of een te stichten monden klauwzeeronderzoekinstituut gecombineerd moet worden met de rijksseruminrichting, bevestigend beantwoord. Beide inrichtingen hebben zeeveel punten van aanraking, dat gescheiden werken zelfs vele bezwaren zou hebben. Bij de vraag, of een gecombineerde instelling in een groote stad behoort te slaan, is het woord in de eerste plaats aan hen, die kunnen beoordeelen, of het besmettingsgevaar in een stad grooter of niet grooter is dan bijv. op de Veluwe. Daar de verbinding met de buitenwereld nergens kan worden vermeden, en er van vestiging der inrichting in een groote stad voordeelen verbonden zijn, ziet de Bond in de plaatsing der inrichting in een groote stad niet een onoverkomelijk bezwaar.

De secretaris, de heer J. de Groot Jaczn. te Berkenwoude, las het jaarverslag over 1927 voor, waaruit bleek dat de heeren A de Jong de Kamerik en C. de Langen te Gouda (secretaris) ontslag hadden genomen als leden van het dagelijksch bestuur. Zij werden vervangen door de heeren Jac. Visser te Langeraar en J. de Groot Jaczn. te Berkenwoude, als secretaris.

Het aantal afdeelingen bleef 35, het aantal leden liep echter terug tot 1125 op 31 December 1927. Het aantal leden der afd. Boekhouding bedroeg in 't boekjaar 1926/'27 87 en is sedert gestegen tot 140.

De ontvangsten van den Bond bedroeg in 1927 (inclusief het batig saldo over 1926 ad f 539,67) f 3357,03, de uitgaven f 3153,49 er moest echter nog een rekening ad f 400 betaald worden, zoodat de jaarrekening feitelijk sloot met een nadeelig saldo.

De ontvangsten der afd. Boekhouding bedroegen (inclusief een batig saldo over 1926 ad f 2930,74) f 6204,99, de uitgaven f 2760,85. Het feit dat de contributies dezer afdeling in December worden geïnd, verklaart het groot batig saldo.

Het jaarverslag en rekening werden goedgekeurd.

Het ontwerp-Pachtwet zal aan de afdelingen worden gezonden om advies. Betreurd werd, dat nu reeds de politiek haar invloed op de behandeling van het wetsontwerp doet gelden.

Nieuwe methode van kaasmaken

De heer W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in Zuid-Holland, gaf een uiteenzetting van de **z.g. nieuwe methode** van kaasmaken.

Hij legde er nadruk op, ten eerste dat de methode feitelijk niet nieuw is en bepaalde onderdelen ervan reeds vroeger in sommige streken werden toegepast, en ten tweede dat de methode niet een onveranderlijk recept is dat overal letterlijk moet worden opgevolgd. De methode moet gewijzigd worden naar de omstandigheden. Door het gebruiken van lagere temperaturen, het gedeeltelijk opwarmen met water, gedeeltelijk met wei en het, zoo noodig, toevoegen van meer zuursel aan de wrongel, is het in vele gevallen gelukt, een betere, meer gesloten kaas te maken. Als middel tegen het „los” heeft de nieuwe methode groote verdiensten.

Spr. besprak verschillende detailpunten der kaasmakerij volgens de nieuwe methode en ook twee methoden van in-'t-vat-brengen der wrongel, n.l. aan één stuk of aan brokken, hoewel deze methoden feitelijk buiten de kwestie: nieuwe of oude methoden staan.

De heer Van Wijnen erkende, dat de nieuwe methode goede resultaten kan geven in gevallen waarin de boeren tobben met het gebrek „los”. Als medicijn voor bepaalde gevallen heeft hij dan ook volle waardeering voor de nieuwe methode. Hun die volgens de oude methode een prima product bereiden, ried hij echter ten sterkste af, uit veranderzucht de nieuwe methode te gaan toepassen; zij kunnen daarbij niets winnen, meer wel verliezen. Het prima product, volgens de oude methode bereid, is niet te overtreffen.

Z.i. is het gevaar groot, dat de nieuwe methode zal leiden tot een soort kaas, welke te zeer de fabriekskaas nabijkomt. Dien kant moet het met de bereiding der volvette Goudsche kaas op de boerderij zeer zekert niet op. Het aanzien en de prijs, kortom de standinge van de volvette boerenskaas staat in hooge mate onder den invloed van het prima product van betrekkelijk weinige boerderijen; de prijs van de tweede soort wordt mede bepaald door dien van de eerste soort.

Tot elken prijs moet daarom wat spr. het top-product noemt, op het hoogst mogelijke peil worden gehouden. Van het aan-één-stuk-in-het-vat brengen van de wrongel toonde spr. zich een tegenstander; men verkrijgt daardoor een gesloten zuivel, met heel weinig gaatjes, dat echter in den handel, en vooral in Duitschland, weinig gewild is.

De tijd om een definitief oordeel over de nieuwe methode van kaasmaken uit te preken, is intuschen nog niet gekomen. Er zijn nog proeven in gang, van welker uitslag te zijner tijd mededeeling zal worden gedaan.

Besproken werd, op welke wijze bij de boerenzoons belangstelling voor de organisatie zou kunnen worden gewekt en hun een taak zou kunnen worden gegeven.

[....]

**ALGEMEENE NEDERLANDSCHE
ZUIVELBOND.**

Jaarvergadering te Utrecht.

Onder leiding van Dr. F. E. Posthuma uit Den Haag kwam de F.N.Z. gisteren te Utrecht bijeen.

Ten aanzien van een Centrale Commissie voor de kaascontrole-stations wacht de Minister het resultaat van het werk der Commissie uit het Nat. Comité van den Internationalen Zuivelbond af. De Minister hoopt, dat hierdoor de fabriekmatige en de boerenkaasbereiding wat dichterbij elkaar zullen komen te staan, waardoor ook de regeling eener centrale commissie wat gemakkelijker zal worden. ....

1929

Leidsche Courant, 1929-03-22; p. 1/12

Verslag jaarlijkse verg. 'Vereeniging Het Kaasmerk'.

(LAND- EN TUINBOUW)

Gisteren heeft de vereeniging Het Kaasmerk, inrichting tot het aanmaken van rijkskaasmerken, gevestigd te Leiden, aldaar haar 9de jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder leiding van haar voorzitter, den heer Nobel van Lutjewinkel.

Medegedeeld werd, dat de periodiek afgetreden bestuursleden, de heeren J. G. Hibma te Sneek en ir. D. C. de Waal te Alkmaar, als zoodanig zijn herhenoemd resp, door het, kaascontrolestation Friesland en het Kaascontrole-station Noord -Holland, en dat in de jongste bestuursvergadering tot voorzitter is gekozen de heer G. Nobel en tot onder-voorzitter, de heer J. G. Hibma.

Behandeld werd het jaarverslag over 1928, waaraan heb volgende is ontleend:

Ook in 1928 zijn nog enkele klachten over de merken ingekomen, met name van de zijde van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette, kaas* en het, *Kaascontrolestation Utrecht*. Deze klachten betroffen weder in hoofdzaak de te groote dikte van een deel der merken en hunne golfing. Intussche blijft het een merkwaardig feit dat merken, in dezelfde periode uit geheel dezelfde grondstof gefabriceerd, in sommige provincies goed voldeden en in andere provincies aanleiding gaven tot, klachten. Uit Friesland, het gewest waar circa. 60 pct. der Nederlandsche rijkskaasmerken wordt verbruikt, kwam in het geheele jaar geen enkele klacht van eenige beteekenis in en ook de klachten uit, Noord-Holland beteekenden weinig in vergelijking met die uit de kringen der bereiders van volvette Goudsche boerenkaas. Gezegd kan dan ook worden dat de klachten dit jaar in hoofdzaak, zoo niet uitstekend van de zijde dezer producten kwamen.

Nog een ander feit is, in dit, verband, waard gememoreerd te worden. Terwijl men in Zuid-Holland en Utrecht, klaagde over te dikke merken en aandrang op de vervaardiging van dunne, kwam uit Noord-Holland het verzoek in om de merken, speciaal die voor niet-volvette kaas, iets dikker te maken. Hierin is wellicht een aanwijzing te zien dat de eischen, welke men aan de merken stelt, niet overal eender zijn en mogelijk verband houden met de methode van bereiding der kaas.

Het verslag deelt, mede welke maatregelen er genomen zijn om een gelijkmatige dikte der merken te verzekeren en om het kromtrekken der merken zooveel mogelijk te voorkomen. Tegen het laatstgenoemde euvel is het nadrogen der pas gefabriceerde merken ingevoerd. Over de nagedroogde merken zijn nog geen klachten ontvangen; uit Utrecht bereikten de vereeniging over deze merken gunstige berichten.

In verband met de ondervonden moeilijkheden verklaarde het dagelijksch bestuur zich bereid te onderzoeken, op welke wijze een wetenschappelijke bestudering der problemen, die aan de bereiding van de merken annex zijn, het best zou kunnen geschieden.

Op een verzoek van Statens Smörkontrollanstalt te, Hangö, Finland, of de vereeniging bereid was om ten behoeve van de Finsche kaascontrole kaasmerken van cacëine te leveren, werd niet ingegaan, omdat het aantal benodigde merken zeer gering was. Bij de behandeling dezer aanlegenschap is geheel in het midden gebleven, of de vereeniging „*Het Kaasmerk*” iets voelt voor levering van kaasmerken aan andere landen en hoe de Nederlandsche regeering tegenover dergelijke leveranties zou staan. De bestaande overeenkomst tusschen de vereeniging en den Staat der Nederlanden sluit levering van merken aan andere landen uit.

Aan dr. K. J. Frederiks, administrateur aan het departement van binnenlandsche zaken en landbouw, werd, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als lid der commissie van toezicht op het bedrijf der vereeniging.

In het verslagjaar zijn in totaal aangemaakt 34.538.900 rijkskaasmerken, tegen 36.784.100 in 1927. De aanmaak bleef dus ruim $2\frac{1}{4}$ miljoen stuks beneden het in 1927 vervaardigde aantal, hetgeen intusschen niet aan een geringere productiecapaciteit van het bedrijf, maar aan opzettelijke inkrimping der productie wegens ruim voldoende voorraden te wijten is.

Voor de aanmaak waren benodigd 47.230 Kg. caseïne, zoodat uit 1 K.G. caseïne gemiddeld 731,5 kaasmerken zijn verkregen.

Er werden dit jaar een beperkt aantal merken van de stations voor volvette kaas teruggenomen wegens de daarmee ondervonden moeilijkheden.

Aan de kaascontrolestations werden afgeleverd 37.150.000 merken, tegen 36.140.000 in 1927 en 35.470.000 in 1926. De afleveringen waren over de stations verdeeld als volgt:

Merken uitgegeven in 1928	20+	30+	40+	Volvet
kaascontrolestation Zuid-Holland	-	-	-	2.800.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant	450.000	-	700.000	1.100.000
kaascontrolestation Utrecht	-	-	-	2.100.000
kaascontrolestation Noord-Holland	100.00	150.000	8.800.000	250.000
kaascontrolestation Friesland	10.700.000	2.400.000	8.500.000	700.000

Het jaarverslag werd goedgekeurd.

Daarna werd behandeld de balans met exploitatierekening over 1928, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van *f* 436.373,38 en de laatste met, een van *f* 143.175,15. Besloten werd, van het batig saldo der exploitatie ad *f* 32.965,20 (v. j. *f* 36.999,69½) *f* 30.000 toe te voegen aan het reservefonds en daaraan bovendien toe te voegen het onverdeeld-batig saldo 1927 ad *f* 999.69½. Het restant van het batig saldo over 1928 wordt overgeboekt op nieuwe rekening.

De begroting voor het dienstjaar 1929, welke gebaseerd is op een merkeaanmaak van 35.000.000 stuks en in ontvangsten, en uitgaven sluit met *f* 146.420 werd eveneens goedgekeurd.

„N. R. Crt.”

Verslag verg. *Ned. Ver. van Kaashandelaren.*

Matige resultaten in 1928.

GOUDA: Gisteren hield de *Nederlandsche vereniging van Kaashandelaren* te Gouda haar 86ste algemene vergadering.

In zijn openingswoord herdacht de voorzitter de heer A. J. Schilt in warme bewoordingen de in het afgelopen jaar overleden leden de heeren J. van Rijk en J. v.d. Linden.

Volgens het jaarverslag over 1928 is dit jaar voor den kaashandel een jaar geweest van matige resultaten,

De moeilijkheden, aan den kaashandel in het buitenland in den weg gelegd, namen nog steeds toe.

Het stemt verheugend, dat de buitenlandsche handel zich ondank, deze belemmeringen heeft kunnen handhaven, zij het niet dan met meerdere moeite en kosten.

Tezamen niet de *vereniging voor zuivelindustrie en melkhygiëne (VVZM)* en de *producenten handelsvereniging*²²⁾ werd de actie tegen 't ontwerp-Kaas- en Boterwet voortgezet.

Ook in het afgelopen jaar mocht het niet gelukken van de Regeering toestemming te verkrijgen voor uitvoer van de boeren- Leidsche kaas.

Het Bestuur stelde pogingen in het werk om te geraken tot een inniger samenwerking tusschen de verschillende vereenigingen van kaashandelaren.

Na voorlezing van dit jaarverslag sprak de voorzitter zijn afkeuring uit over de meer dan ergerlijke wijze, waarop hem op de vergadering van de F.N.Z te Utrecht - waar toch het ontwerp boter- en kaaswet werd besproken - door oud-minister Posthuma belet is de meening van de vereeniging van kaashandelaren, die de wet een onding noemt, te zeggen.

Nu het z.i. duidelijk is, hoe weinig de Hollandsche belangen worden behartigd, drukte hij den leden op het hart een zoo krachtig mogelijke actie tegen de totstandkoming der wet te voeren.

De heren J. Th. L. Withof Keus, A. J. Schilt en A. S. Sirks, werden bij enkele candidaatstelling als bestuursleden herkozen.

Met algemeene stemmen besloot de vergadering de contributie op *f* 15 te handhaven.

Daarna werd van gedachten gewisseld over het ontwerp-Kaas- en Boterwet.

De secretaris der vereeniging mr. M. de Mol, zeide in de uiteenzetting, welke hij over deze wet gaf, dat hoewel het nieuwe ontwerp is uitgebreid tot alle landbouwproducten, feitelijk alleen de boter- en kaashandelaren worden getroffen. Als de wet aangenomen wordt ligt de boter- en kaashandel geheel aan handen en voeten gebonden.

De voorzitter beaamde dit volkomen, en verklaarde nadrukkelijk, dat de vereeniging niet is tegen een eigen goed Rijksmerk en het bevorderen van het Nederlandsch product, doch alleen tegen te diep ingrijpen door de ambtenaren.

De heer van der Most zeide, dat het verzet zich niet richten zou tegen het ontwerp zelf, wanneer er niet aan verbonden was een strijd tusschen de coöperatieve kaasbereiding en den vrijen handel.

²² In een volgend verslag – 1930-10-23 – word deze vereeniging 'coöperatieven producentenbond' genoemd, vermoedelijk gaat het om de bond van kaasproducenten en/of hun Goudse verkoopvereniging 'De Producent' De beide club's van de heer A. v. Wijnen dus.....(ZHN.)

De noordelijke provincies gaan tegenover Noord- en Zuid-Holland een bevoorrechte positie innemen, daar zij van de regeering een ongeoorloofden steun zullen ontvangen.

De voorzitter laakte de handelwijzen van de Friesche kaasproducenten, die een merk voeren, dat ze eigenlijk niet in den handel mogen brengen.

De heer Withof-Reus beweerde, dat noch de minister, noch een der Kamerleden de portée der wet begrijpt. Hij stelde voor de Koningin te verzoeken een commissie te benoemen, die een onpartijdig onderzoek zal instellen.

Ten slotte werd besloten aan het bestuur vrijheid van handelen te laten. De voorzitter deed de toezegging dat het bestuur met alle energie en op een wijze, die als de beste beschouwd mag worden, zijn taak zal vervullen.

Goedgevonden werd aan de regeering een adres te zenden, waarin het standpunt en de meening der vereeniging zal worden uiteengezet.

Leidsch Dagblad, 1929-05-08; p. 10/22

Verslag Alg. voorjr.-verg. Kaascontrolestation Z.-H. VV.

(LAND- EN TUINBOUW)

ROTTERDAM: Gisteren heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas*, te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeens voorjaarsvergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer J. v.d. Koogh, die in zijn openingswoord de heeren K. Jongert Pzn., in leven technisch ambtenaar van het station en K. J. A. G. baron Collot d'Escury herdacht.

Medegedeeld werd, dat de heeren G. R. Sterk te Leerdam en C. v d. Heuvel te Ouderkerk a.d. IJssel, zijn herkozen als leden van het hoofdbestuur en dat in de vacature-Jungert is benoemd tot technisch ambtenaar de heer H. J. Huisman te Gouda.

Het jaarverslag over 1928 werd goedgekeurd, evenals de rekening. Aan contributie werd ontvangen *f* 54.695,25, aan buitengewonen bijslag *f* 39.725,20.

Evenals in 1927 werd ook in dit jaar 10 cent per koe aan de Leden terugbetaald, hetgeen *f* 7750,60 vorderde. Aan contributie en bijslag werd *f* 4245 meer ontvangen dan in 1927. De entreegelden beliepen *f* 6492, de boeten *f* 1298,05. Uitgegeven werd aan salarissen *f* 57.489 of *f* 7000 minder dan in 1927, voornamelijk doordat het aandeel van het station in de totale uitgaven der drie stations lager was dan in het vorige jaar. Aan propaganda werd *f* 2236,94 besteed. De rekening sluit met een batig saldo ad *f* 8795,59, dat bijgeschreven is op de rekening exploitatie-overschot van voorgaande jaren.

De balans, sluitende op *f* 161.054,16, vermeldt een reservefonds van *f* 80.000.

Op de begroting voor 1929 is *f* 8000 uitgetrokken voor propaganda. De contributie en de bijslag per koe zijn berekend resp. naar 25 cent per 100 K.G. kaas en 40 cent per koe, evenals vorig jaar. De begroting sluit met een geraamd tekort van *f* 8000, af te schrijven op de rekening exploitatie-overschot van voorgaande jaren, welke *f* 45.641,50 bedraagt. Evenwel zijn de entreegelden en boeten pro momorie geraamd, zoodat het tekort geringer zal zijn dan geraamd is.

Voor 1930 zal verlaging van den bijslag per koe overwogen worden.

Besloten werd, in het huishoudelijk reglement de bepaling op te nemen, dat de leden van afdelingsbesturen, behalve de voorzitter en de secretaris, lid moeten zijn van het station.

Naar aanleiding van een brief van het Kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant (ook gezonden aan het Kaascontrolestation te Utrecht voor volvette kaas) over het verplicht stellen van een bewaartermijn voor de pasbereide kaas van 15 dagen, ontspoon zich eenige discussie.

Zuid-Holland-Brabant heeft zich van een beslissing te dezer zake meenen te moeten onthouden totdat de stations voor volvette kaas zich hebben uitgesproken. De heer A. van Wijnen te Gouda, hoewel zelf tegenstander van het te jong afleveren van kaas, noemde het een misvatting van Zuid-Holland-Brabant, dat op dit punt voor fabriekskaas en boerenkaas één lijn zou moeten worden getrokken; de omstandigheden zijn zeer verschillend.

Het bleek, dat de meeste boeren gekant waren tegen het opleggen van nieuwe verplichtingen aan de leden van het station.

Een afgevaardigde uit de Rijnstreek verklaarde, dat, daar de kaas over 't algemeen niet zoo jong wordt afgeleverd, dat tegen een zekeren bewaartermijn bezwaar kon bestaan; hij gaf in overweging, dat het hoofdbestuur zou nagaan, of de goede naam der volvette boerenkaas in het buitenland geschaad wordt door het, te jong leveren; is dit het geval, dan zijn maatregelen daartegen geboden; is het niet het geval, dan moet Zuid-Holland volvet zich niet door Zuid-Holland-Brabant een maatregel laten opdringen, die voor vele producenten bezwaar oplevert.

Een afgevaardigde uit de Alblasserwaard verklaarde, dat een verplichte bewaartermijn voor de boeren in die streek onoverkomelijke bezwaren oplevert; men heeft niet de beschikking over voldoende opslagruimte.

De Voorzitter zegde toe, dat het hoofdbestuur met de gemaakte opmerkingen rekening zal houden.

Leidsch Dagblad, 1929-05-31; p. 10/16

Verslag Verg. *Bond van Kaasproducenten*.

GOUDA: Gisteren heeft de *Bond van Kaasproducenten* te Gouda een algemeene vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, de heer A. van Wijnen.

Meegedeeld werd, dat het hoofdbestuur had verkozen tot lid van het dagelijksch bestuur de heer T. de Jongen te Tienhoven (Z.-H.).

Besproken werd het voorbehoedend inenten der varkens tegen vlekziekte door de veehouders zelf. De vergadering was unaniem van meening, dat daartoe de gelegenheid moet bestaan en droeg het bestuur op daarvoor te ijveren, eventueel in samenwerking met andere organisaties, bijv. de Holl. Mij. van Landbouw.

De bond is toegetreden tot de provinciale vereeniging tot bestrijding der tuberculose (TBC) onder het rundvee in Zuid-Holland.

De proefnemingen met de nieuwe methode van kaasmaken, in samenwerking met de rijkszuivelconsulent, ir. W. J. Huisman en diens assistent, den heer C. Siewertsen, verricht, hebben tot een gunstig resultaat geleid voor de oude methode van kaasmaken, voor zoover bij de nieuwe methode de wrongel aan één stuk in het vat werd gebracht. Geschiedde dit niet en werd de wrongel gekruimeld in het vat gebracht, dan was het verschil in de uitkomst geringer, ja vrijwel nihil. De proeven worden nog voortgezet, aldus de „N. R. Crt.”.

De actie van den Jongerenbond is uitgesteld, tot den herfst.

Van het departement van binnenlandsche zaken en landbouw ontving de Bond een uitnodiging om een vertegenwoordiger aan te wijzen voor een te vormen commissie, welke onder leiding van

een hoofdambtenaar het vraagstuk van de standaardisatie der consumptiemelk zal bestudeeren. Aan deze uitnodiging zal worden gevolg gegeven.

De voorzitter gaf uiting aan zijn verontwaardiging over de wijze, waarop de landbouwwitvoerwet door de Tweede Kamer is behandeld. Deze wet geeft de regeering een groote macht over den landbouw export en met deze wet is de eerste stap gezet op een weg, welken te hebben ingeslagen, den landbouw in de toekomst wel eens zou kunnen berouwen.

Betreurd werd de werking van den 7-jarigen leerplicht, welke voor het platteland tot zeer ongewenschte consequenties voert.

De rekening over 1928 werd goedgekeurd. De ontvangsten bedroegen *f*7822,57, de uitgaven *f*7815,60. De ontvangsten der afd. boekhouding over 1928 bedroegen, met inbegrip van het batig saldo over 1927 ad *f*3444,14 *f*5686,29, de uitgaven *f*3439,65.

Volgens het jaarverslag verminderde het aantal afdeelingen met 1, doordat de afd. Langerak-Nieuwpoort werd opgeheven; het bedraagt nu nog 34. Ook het aantal leden liep iets terug. Het aantal leden van het Boekhoudbureau kwam van 136 op 182. In het verslagjaar ontvingen de leden aan te veel betaalde rijksinkomstenbelasting terug *f*4238,67

Dé heer mr. M. de Mol. te Gouda. hield een inleiding over het Arbeidscontract en de daarbij aansluitende nieuwe Ziektewet

Bij de rondvraag kwam de verschillende toepassing der Vleeschkeuringswet ter sprake en werd verzocht te overwegen, of coöperatieve inkoop van zuivelbenodigdheden (kaasvaten e.d.) mogelijk is. Het bestuur zesde toe dit te zullen onderzoeken.

Leidsch Dagblad, 1929-12-20; p. 1

Proefproces n.a.v. nieuwe *'Het Kaasbesluit'*.

De Secretaris van de Ned. Zuivelbeurs te Amsterdam, de heer H. C. van Balen, te Bodegraven schrijft ons o.m.:

Uit een uitvloeisel van de Warenwet is, in December 1927, het Kaasbesluit ontstaan.

Dit Besluit schrijft op niet al te duidelijke wijze voor, wat in verkoopplaatsen, waar kaas aan consumenten wordt verkocht, elke voorradige kaas door den verkooper moet worden voorzien van vele stempeltjes, hetzij volvet, 40+, 30+, 20+ of mager, op iedere kaas ten hoogste 12 centimeter van elkander verwijderd, terwijl ook de kaas, welke, bestemd voor consumenten, langs den openbaren weg wordt vervoerd, van die stempeltjes moet zijn voorzien.

Op de vele last, welke deze stempelarij medebrenge, is meermalen gewezen.

1e. omdat toch het Rijksmerk voor kaas bestaat, waarop het vetgehalte staat aangegeven, zoodat deze „aanvulling” eigenlijk het Rijksmerk degradeert, voor onvoldoende verklaart,

2e. omdat het publiek over het algemeen van die stempeltjes niet veel begrijpt,

3e. omdat het publiek kaas terecht beoordeelt naar smaak en kwaliteit en niet naar enkele procenten meerder of minder vet.

4e. omdat geen enkel gezondheidsbelang er door wordt gebaat.

De bepaling is on-hygiënische, omdat op de vette kaaskorst de stempelinkt niet „houdt” en blijft afgeven, waardoor de handen van winkelier of venter, bij het telkens weder aanvatten van de kaas om zijne klanten te bedienen, voortdurend worden besmeurd, hetgeen bevuiling van de te eten kaas tengevolge heeft.

Dat de bepaling ongemakkelijk is, behoeft wel niet te worden uitgelegd.

Maar dat is nog niet alles. In de eerste plaats is het Kaasbesluit hoogst onbillijk, omdat het aan den kaasverkoper oplegt de garanderen, dat het vetgehalte van elke kaas niet is onder het door de stempeltjes aangegeven vetgehalte, op straffe van proces-verbaal.

Hij kan met deze garantie niet volstaan met te verwijzen naar het op de kaas voorkomende Rijksmerk, dat het vetgehalte aangeeft, neen, volgens het Kaasbesluit. (art. 2 lid A en art. 5 lid 1) moet hij bovendien garanderen, dat het juiste vetgehalte in de kaas aanwezig is en moet hij dus maar weten óf dat Rijksmerk op iedere kaas terecht is aangebracht.

Nog niet alléén, hij moet zelfs een afwisselend vetgehalte garandeeren.

Namelijk zoolang b.v. het Rijksmerk Volvet nog op de kaas aanwezig is, moet hij garanderen een minimum-vetgehalte 46 pCt. in de droge stof, doch zoodra gedeeltelijken verkoop van de kaas het Rijksmerk niet of niet meer voldoende aanwezig is, moet die zelfde kaas plotseling ten minste 48 pCt. vet in de droge stof hebben.

Een winkelier of venter, die de kaas niet maakt, moet maar precies weten, hoeveel vet in elk kaasje zit en dat, terwijl zelfs de kazen van één partij niet allen hetzelfde vetgehalte hebben.

Op de Ned Zuivelbeurs wees ons bestuurslid A. H. v.d. Most op het gevaar, dat alle kaasverkopers liepen, n.l. om te worden verbaliseerd, óók wanneer zij meenden precies volgens de voorschriften van het Kaasbesluit te handelen.

Zouden zij n.l. bijvoorbeeld op kaas, voorzien van het Rijksmerk volvet, stempeltjes „volvet” zetten en het zou blijken, dat die kaas geen 46 pCt. vet in de droge stof bevatte - hetgeen voorkomt - dan zouden zij in overtreding zijn, dus strafbaar.

Op dezelfde wijze is het gesteld bij kaas met andere vetgehalte-merken.

Om aan dat gevaar te ontkomen en tevens het onbillijke van de bepalingen aan te tonen, ried ons bestuurslid aan, alle kaas, onverschillig van welk vetgehalte, maar „mager” te stempelen.

Toen een kaashandelaar-winkelier te Alphen a.d. Rijn, de heer van Muijen, die de mening van ons bestuurslid had gehoord, zich tot ons wendde met de mededeeling, dat hij het door den heer v.d. Most genoemde gevaar liever niet zou loopen en diens raad daarom wilde opvolgen, doch opzag tegen mogelijke hoge kosten tot in hoogste instantie bij eene eventuele vervolging, verklaarden wij ons voor die kosten garant en nam meergenoemd bestuurslid op zich, bij event. proces-verbaal de zaak te bestuderen en te verdedigen.

Bedoelde winkelier voorzag al zijne kazen volvet, 40 +, 30 +, 20 +, van het stempel „Mager” en ondervond daarvan niet het geringste nadeel van de zijde van het publiek.

De Keuringsdienst voor waren te Leiden sommeerde den heer van Muijen herhaaldelijk tot het stempelen van „volvet” op zijne volvette kazen en toen dit niet hielp, volgde proces-verbaal, in beslag neming van kaas (één der in beslag genomen 3 kazen met het Rijksmerk volvet bleek, ten bewijze van de gegrondheid onzer bezwaren, reeds slechts 45,8 pCt. te bevatten) en daarna behandeling van de zaak voor de Rechters te Alphen a.d. Rijn en in den Haag.

Het ging er daar voornamelijk om, of, althans voor hele kazen, art. 2 lid A van het Kaasbesluit imperatief is, dus of men van het Rijksmerk volvet voorziene kaas met „volvet” moet stempelen.

Ja, zeiden de Rechteren in Alphen en den Haag, neen, hield ons bestuurslid vol, die telkens weder hooger beroep aantekende, er bij volhardende, dat art. 2 lid A, in verband met art. 5 lid 1, facultatief is, zoodat ontslag van rechtsvervolging zou moeten volgen.

Tot ons genoegen en tot geruststelling van velen in den kaashandel kunnen wij melden, dat ten slotte de Hooge Raad dezer dagen heeft beslist, dat het feit niet strafbaar is en derhalve den heer van Muijen van alle rechtsvervolging heeft ontslagen.

In ieder geval is nu door de beslissing van den Hoogen Raad der Nederlanden komen vast te staan, dat men vrij Kaas met Rijksmerken 40+, 30+, 20+ en ook volvette kaas met het Rijksmerk volvet, van het stempel „Mager” mag voorzien.

1930

Woerdensch Weekblad, 1930-03-15; p. 15/20

Het bemonsteren van pas geperste kaas.

Wanneer men jonge kazen boort, hetzij om den bouw van het zuivel te beoordeelen hetzij om een monster te nemen voor de bepaling van den zuurheidsgraad of van het vetgehalte in de droge stof, ondervindt men steeds het nadeel, dat men de aangeboorde kaas mindewaardig heeft gemaakt. Vooral bij het bemonstering van groote volvette kazen kan men den eigenaar op die wijze een vrij aanzienlijke schade berokkenen.

De kaascontrôle-stations voor volvette kaas trachten hieraan zooveel mogelijk tegemoet te komen, door in plaats van een boormonster een randmonster te nemen. Het is echter bekend, dat een randmonster geen erg zuiver beeld van de samenstelling der kaas geeft. In twijfelachtige gevallen zal men er dus toch toe moeten overgaan een boormonster te nemen.

Wij – aldus het „Laboratorium voor Zuivelbereiding en Melkkunde der Landbouwhoogeschool te Wageningen” in het *Ned. Weekblad voor Zuivelbereiding* – meenen dat het van belang kan zijn, mede te deelen, hoe wij op de afdeeling Zuivelbereiding bij het bemonsteren van de jonge kaas te werk gaan om de nadelige gevolgen van het boren te vermijden. Voor onze 5 onderzoekingen is het namelijk dikwijls van belang, jonge geboorde kazen later opnieuw te analyseren, zonder dat een schimmelwoekering in het boorgat de kaas als proefkaas onbruikbaar heeft gemaakt.

Wij boren de proefkazen van den vorigen dag tegen den tijd, dat de wrongel van heden klaar is om ze in de vormen te brengen. Van het boorsel snijden wij het randgedeelte ter dikte van ongeveer 1 c.M. weg en leggen dit in warm water. Wij vullen nu het boorgat bij gedeelten met versche wrongel, welke wij telkens met een houten stempeltje, dat precies in het gat past, vast aandrukken. Ten slotte namen wij het in het warme water geweekte en taai geworden korstgedeelte en leggen dit als een pleister over de vondvlakte.

Bij koud weer houden wij de kans, nadat het gat gevuld is, even met de wond in warm water; de „pleister” hecht dan beter. Om te zorgen, dat ze niet weer los laat, houden wij ze eenigen tijd onder druk b.v. door de kaas in den vorm zóó neer te zetten, dat ze op de wondvlakte steunt. Het eigen gewicht van de kaas is voldoende om de pleister goed te doen vastkleven en één met de kaas korst te doen worden.

Als de bovenbedoelde operatie goed werd uitgevoerd, is de plek waar geboord is, later op de korst niet of bijna niet meer zichtbaar, terwijl men het oorspronkelijke boorgat nauwelijks terugvindt als men de kaas doorsnijdt.

Wie weet, dat er iets bijzonders met de kaas gebeurd is, vindt op de plaats van de vulling misschien eenige kleine, onregelmatige openingen, echter nooit ook maar het geringste spoor van schimmelvorming, zoodat de kaas door het boren geen waarde vermindering heeft ondergaan.

Het spreekt vanzelf, dat de wrongel, welke voor het vullen wordt gebruikt, dezelfde kleur moet hebben als die, waaruit de proefkaas bereid was, anders zou de vulling zich door een verschil in kleur afteekenen.

Verslag alg. verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.

ROTTERDAM: Gisteren heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas*, gevestigd te 's-Gravenhage, te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering gehouden onder leiding van den voorzitter, den heer *J. v.d. Koogh*.

Behalve de afgevaardigden van alle afdelingen (Bleskensgraaf, Bodegraven, Gouda, Leiden, Lekkerkerk en Meerkerk) waren aanwezig mej. R. Spanjaard, directrice van het *Kaascontrolestation te Utrecht voor volvette kaas* dr. ir. P. N. Boekel, rijkszuivelconsulent te Utrecht. ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent te Gouda. ir. T. P. Huisman, secretaris der *Holl. Mij. van Landbouw* en dr. *H. E. Th. van Sillevoldt*, directeur van het Rijkszuivelstation te Leiden.

Vastgesteld werd het jaarverslag over 1929 van de hand van dr. H. van Gulik directeur-secretaris. Het volgende is eraan ontleend:

Het bestuur heeft aan den wnd. directeur-generaal van den landbouw bericht dat het zeer ernstige bezwaren heeft tegen het voorstel van den *Bond van coöp zuivelfabrieken in Friesland*, om de stationsaanduidingen uit de rijkskaasmerken te doen vervallen Het bestuur acht het een eisch van billijkheid, dat de provincie van bereiding door bepaalde letters op het rijksmerk wordt aangegeuid. In dit verband memoreert het bestuur dat, toen na het invoeren van het rijksmerk voor boteren van de Nederlandsche botercontrole werd voorgesteld de provincieletters van de rijksbotermerken te doen vervallen, dit voorstel juist van Friesche zijde uitdrukkelijk bestreden werd op grond van de bijzondere plaats, welke Friesland op het punt van de boterbereiding innam. Verandering op dit punt is in de rijksbotermerken dan ook niet aangebracht.

Voor deelneming aan groote tentoonstellingen in het buitenland werd een propagandafonds gevormd waarin voor 1929 f 8000 gestort is.

Het ledental kwam in 1929 van 3297 op 3346; er bedankten 155 leden (waarvan 91 wegens melkverkoop 46 wegens beëindiging van het kaasbedrijf, 11 wegens verhuizing en de overigen om andere redenen), terwijl 204 nieuwe leden toetraden.

Het aantal monsters door de controleurs genomen, bedroeg 61.829 Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 46 pCt moesten 339 leden geschorst worden (385) Van het totale aantal onderzochte monsters had 1,81 pCt. had een vetgehalte lager dan 48 pCt. Het gemiddelde vetgehalte, berekend over het geheele jaar was 49,8 pCt. (v.j. 49.6 pCt.). Het gemiddelde vochtgehalte van 1883 onderzochte boormonsters uit kazen van 4-21 dagen oud was 46,0 pCt.

Aan de leden werden uitgereikt 2.986.674 Rijkskaasmerken (2.729.610)

Uit een aan het verslag toegevoegde tabel blijkt, dat de 3346 leden van het station in 1929 hielden 81.842 koeien of **gemiddeld 24,5 koe per lid**, tegen gemiddeld 10,1 koe in 1920. De gem. kaasproductie per lid bedroeg in 1929 6773 K.G. tegen in 1914 7583 K.G. en in 1920 4604 K. G.²³⁾

Uit de rekening blijkt, dat aan contributie werd ontvangen f 56.279,30 aan buitengewonen bijslag (voor producenten Iste klasse 40 cents voor idem 2de klasse 20 cents per koe) f 32539,40, aan entreegelden f 3873,70 en aan boeten f 1124,87.

Uitgegeven werd aan salarissen f 56.843,97 aan algemeene exploitatiekosten f 5282,32, aan reisen verblijfkosten van controleurs f 7275,62. De rekening sluit met een batig slot van

²³ De invloed van verplichte consumptiemelk levering en het verbod op kaasproductie maken de gegevens van 1920 erg onbetrouwbaar betreft veebezetting leden! (ZHN.)

f1830,56. dat gevoegd is bij de exploitatieoverschotten van vorige jaren, welke nu groot is f47.068,31.

De begroting voor 1930 sluit met een totaal van f99.000. De bijslag per koe is teruggebracht van 40 cents tot 30 cents.

Voor propaganda is wederom f8000 uitgetrokken.

Ook de rekening en de begroting werden goedgekeurd.

De heer W. Boer Lzn. te Bodegraven werd herkozen als onder-voorzitter, de heeren mr. C. P. Zaaier te 's-Gravenhage en dr. L. T. C. Schey te Hoorn resp. als lid en plaatsv. lid van den Raad van Beroep.

Ten aanzien van het verzoek der *Vereeniging van ambtenaren* om een zakelijke basis te geven aan de toezegging van het bestuur, dat het de moreele verplichting gevoelt een toelage voor weduwen en weezen der ambtenaren te geven werd besloten hieraan te voldoen in dezen zin, dat bij eventueel overlijden van een ambtenaar in normale omstandigheden aan de weduwe maximaal driemaal het salaris zal worden uitgekeerd. Deze regeling zal alleen gelden voor de thans in dienst zijnde ambtenaren en geldt dus niet voor hen, die nog dienst zullen nemen bij het Kaascontrolestation.

Leidsche Courant, 02/04/1930; p. 2/10

Kaascontrolestation voor Zuid-Holland
Gisteren had de huldiging plaats van den ambtenaar van het kaascontrolestation voor Zuid-Holland te 's Gravenhage, den heer A. J. C. Ingeneeger, die 25 jaar aan deze inrichting was verbonden, eerst als controleur, thans als analyst. De jubilaris met zijn familie werd per auto van zijn woning gehaald en te half elf in een versierde zaal door het geheele personeel ontvangen.
De jubilaris werd toegesproken door dr. H. van Gulik, directeur van het station en door de heeren Douma en Veeren.

Woerdensch Weekblad, 16/04/1930; p. 5/8

GECONTROLEERDE KAAS IN 1929.
In 1929 zijn door de aangeslotenen bij het kaascontrolestation Friesland bereid 69.771.000 kg. kaas met Rijksmerk (v.j. 66.421.300 kg.); door de aangeslotenen bij het kaascontrolestation Noord Holland 19.860.755 kg. (20.131.174 kg.); door die bij het kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas 22.662.185 kg. (21.986.026 kg.); door die bij het kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant 7.161.950 kg. (6.347.077 kg.) en door die bij het kaascontrolestation te Utrecht voor volvette kaas 12.310.255 kg. (12.734.632 kg.), zoodat de totale hoeveelheid gecontroleerde kaas in 1929 bedroeg 131.766.845 kg., tegen 127.620.209 kg. in 1928.

Leidsch Dagblad, 1930-04-04; p. 1/20

Verslag Alg. vergadering Vereniging *Het Kaasmerk*.

DEN HAAG: Gisteren heeft de Vereeniging „*Het Kaas-merk*”, inrichting tot het aanmaken van rijkskaasmerken, gevestigd alhier, te 's-Gravenhage haar tiende jaarlijksche algemeene vergadering gehouden onder leiding van haar voorzitter, den heer G. Nobel.

Vastgesteld werd het jaarverslag over 1929, waaraan het volgende is ontleend:

Prof. dr. F. A. H. Schreinemakers, alhier werd bereid gevonden zich te belasten met de leiding van het wetenschappelijk onderzoek, welk onderzoek ten doel heeft alle factoren, welke bij de bereidingswijze der merken in het geding zijn, te leeren kennen en beheerschen, in het belang van een regelmatige productie van uniforme merken.

Van de Landwirtschaftskammer für die Provinz Schleswig-Holstein te Kiel kwam de vraag in, of de vereeniging bereid was de voor de in Sleeswijk-Holstein in te voeren kaascontrole benodigde merken te leveren. De vereeniging voelde voor zoodanige leveranties weinig en ook de commis-

sie van toezicht stond op het standpunt, dat het niet op den weg der vereeniging ligt om zich te bewegen in leveranties van merken aan andere landen. De geraadpleegde zuivelorganisaties (F. N. Z., V. v. Z. M. en Bond v. Kaasproducenten) deelden dit inzicht. Wel konden de commissie en de zuivelorganisaties zich er mede vereenigen, dat aan andere landen, onder bepaalde voorwaarden, inlichtingen werden verstrekt over de vervaardiging van kaasmerken, zooals deze in het bedrijf der vereeniging plaats heeft. Tot de te stellen voorwaarden behoorde dan in de allereerste plaats, dat de landen, die ingelicht werden, zich zouden verbinden om geen kaasmerken in omloop te brengen, welke tot verwarring met de Nederlandsche rijkskaasmerken aanleiding zouden kunnen geven.

Op deze basis zijn met de Landwirtschaftskammer onderhandelingen gevoerd, waarbij de Kamer zich bereid heeft verklaard, vorm en kleur der door haar te vervaardigen en uit te geven merken, zoomede de kleur der op die merken aan te brengen contrólleteekens, te onderwerpen aan de goedkeuring der vereeniging „*Het Kaasmerk*”, zoodat het gevaar voor verwarring der Duitsche kaasmerken met de Nederlandsche tot een minimum is teruggebracht. Een contract met de Kamer is echter nog niet tot stand gekomen.

In verband met de belangstelling, welke in het buitenland voor onze methode van het merken van kaas bleek te bestaan (ook uit Hongarije kwam bij de directie van den Landbouw een voorloopige aanvraag in), zijn maatregelen genomen ter bescherming van onze merken in verschillende landen. Daartoe zijn de merken nationaal en internationaal gedeponereerd en is bovendien gebruik gemaakt van de de bescherming welke art. 6ter van het Unieverdrag van Parijs biedt. De vereeniging „*Het Kaasmerk*” is, met instemming der zuivelorganisaties en daartoe gemachtigd zoowel door hare leden, de kaascontróllestations, als door den minister van Binnenl. Zaken en Landbouw, als deposante der rijksmerken opgetreden, onder voorwaarde dat zij van de rechten, welke haar uit de inschrijving der merken toekomen, geen ander gebruik maakt dan in het algemeen belang van de kaasproducenten, ter beoordeeling van de regeering.

De vereeniging volgt ook overigens, wat inschrijving der merken, handhaving of opheffing der inschrijvingen betreft, uitsluitend de aanwijzingen van de regeering.

In 1929 zijn aangemaakt 39.018.200 rijkskaasmerken (v.j. 34.533.900) en aan de stations afgeleverd 38.195.000 stuks (37.150.000). Verdeeld over de stations:

Merken uitgegeven in 1929	20+	30+	40+	Volvet	Totaal
kaascontrolestation Zuid-Holland					3.200.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant					2.540.000
kaascontrolestation Utrecht					1.600.000
kaascontrolestation Noord-Holland					9.155.000
kaascontrolestation Friesland					21.700.000

Daarna werd behandeld de balans met de exploitatierekening over 1929, waarvan de eerste sluit met een eindcijfer van f 500.633 en de laatste met een batig saldo ad f 53.923. Besloten werd, hiervan f 29.190 te voegen bij het Machinefonds en f 23.000 te storten in een te stichten Merkenfonds.

Blijkens de begrooting voor 1930 ligt het in de bedoeling de prijzen der merken te verlagen.

Erkenning Boeren_Leidsche-kaas .²⁴

Met Rijksmerk thans uitvoer mogelijk.

Het aloude product, waarvan de bereiding in een uitgebreid gebied van Zuid-Holland eeuwenlang inheemsch was, dat sedert eeuwen de naam van Holland en in het bijzonder ook van de oude stad Leiden tot ver buiten de grenzen heeft uitgedragen op een wijze, die slechts respect afdwong, dit aloude product scheen vooral gedurende de jaren na den oorlog van het tooneel te zullen verdwijnen.

Voorloopig echter is het bij den schijn gebleven. Wel is de productie, vergeleken bij eenige tientallen jaren geleden, door gebrek aan arbeidskracht, door een toenemende behoefte aan consumptiemelk in de groote steden, door het gebruik van grasland voor kweekerij of bouwterrein e.d., aanzienlijk teruggelopen, zoodat de boeren_Leidsche kaas thans op misschien nog een ca. 150-tal boerderijen wordt gemaakt, maar het laat zich aanzien, dat de voortbrenging van deze gezochte kaassoort zich voorshands zal blijven bewegen op het peil, waarop het sedert de laatste jaren is aangeland.

Want hen moge waar zijn, dat de bereiding van _Leidsche kaas op de boerderij niet zonder bezwaren is, maar even waar is het, dat het product, zooals dit nog steeds door een flink aantal boeren, soms uit een te eerbiedige traditie, wordt voortgebracht, volgens een systeem, dat in den loop der eeuwen geen noemenswaardige wijziging onderging, uitmunt door een bijzonder aromatischen en pikanten smaak, welke zoozeer gezocht is, dat de prijzen, welke voor de boeren_Leidsche kaas worden besteed, die der prima volvette Goudsche evenaren.

De toestand voorheen.

Het is begrijpelijk, dat het den producenten der echte _Leidsche kaas een doorn in het oog was, dat hun uitstekend product gedurende de jaren na den oorlog niet, meer mocht worden uitgevoerd, omdat nu eenmaal de uitvoer van _Leidsche kaas zonder Rijksmerk en van minder dan 15 K.G. gewicht, niet was toegestaan.

En even begrijpelijk is het, dat het niet ontbroken heeft, aan pogingen om dezen, feitelijk onbillijken toestand veranderd te krijgen. Daartoe werd opgericht in 1928 de „Vereeniging tot bevordering van den Export van Boeren_Leidsche kaas”.

Deze vereeniging deed, teneinde zoo mogelijk resultaat te bereiken, de kaas harer leden voorzien van een gedeponeerd handelsmerk, dragende de woorden „Leiden Holland” in cirkelvorm, waarbinnen de befaamde gekruiste twee sleutels. Behalve dit indrukmerk, werd de kaas voorzien van een nummer, waaraan de producent zou zijn te herkennen. Aldus de kaas als echte Boeren_Leidsche Kaas garandeerde, hoopte men de gewenschte vergunning tot uitvoer te verkrijgen.

Een tweejarig streven in deze richting bracht evenwel niet het beoogde resultaat.

In verband hiermede overwoog de Vereeniging verder, of het niet de voorkeur verdiende om aansluiting te zoeken bij een kaascontrolestation, zoodoende de kaas te voorzien van een Rijksmerk, teneinde aldus terstond recht tot uitvoer te krijgen.

---

²⁴ In Leidsche C. van 1 mei '31 staat een uitvoerige toelichting op de exportproblematiek voor niet gemerkte Leidsche Kaas – ook – naar Indië. De dispensatie na het ingaan van het eerste exportverbod zal in 1931 niet nogmaals gegeven worden. Dat de Leidsche kazen bedoeld voor export, nu nl. nog niet zijn gemerkt komt door de ‘tegenwerking in eigen kring’, d.w.z. zowel producent als handel in het product!

Een regeling als deze bood intusschen voor- zoowel als nadeelen; in zooverre onderscheidde ze zich overigens niet van de eerste. Gebleken was n.l. reeds, dat de bestaande toestand evenmin zonder bezwaar was. Behalve dat daarmede de bezwaar was. Behalve dat daarmede de begeerde uitvoergelegenheid maar steeds niet verkregen kon worden, kwam al spoedig naar voren, dat het aanbrengen van een bepaald nummer op de kaas, aangevende den producent, niet zonder bedenkking was, doordat daaraan in den handel onwillekeurig zekere kwaliteitskenmerken werden toegeschreven. Voor een producent, die als regel een kaas zonder eenige afwijking ter markt brengt, mag dit een voordeel heeten, voor dengene echter, die niet in dit voorrecht deelde, werkte het producentennummer soms deprimeerend, t.w. wanneer het gelukte om b.v. na een periode van afwijkende kwaliteit tot een beter product te komen.

Door nu het producentennummer te vervangen door een Rijksmerk, dat nog vrij wat nauwkeuriger de herkomst der kaas naspeurbaar maakt, zou aan vorenbedoelde moeilijkheid tegemoet gekomen kunnen worden.

Een bezwaar zou inmiddels kunnen zijn, dat een Boeren_Leidsche kaas, die een vetgehalte in de droge stof pleegt te hebben, dat gewoonlijk om de 30 pct. hoogstens zweeft, met geen ander dan een 20+ merk gemerkt kon worden.

En waardoor onderscheidde zich voor den minder-ingewijde dan de echte _Leidsche kaas met bijkans 30 pct. vet van de fabrieks_Leidsche, met goed 20 pct. vet?

Hiertegenover mocht echter de vraag gesteld of het 20+ merk nog wel inderdaad een zekere degradatie inhield. Want moest in het binnenland ingevolge het kaasbesluit, berustend op de Warenwet, bij verkoop in winkels met eveneens de echte _Leidsche kaas van het opschrift 20+ worden voorzien? Had de practijk al niet bewezen, dat desondanks de prijs dezer kaas eer gestegen dan gedaald was? Deed dus blijkbaar het gedeponeerde handelsmerk niet meer goed, dan het 20+ opschrift nadeel? Was er daaron nog wel inderdaad te vreezen, dat het Rijksmerk voor 20+ kaas als degradatie-teeken zou werken, zoolang de kaas tevens was voorzien van het gedeponeerde handelsmerk? Een aantal _Leidsche kaasproducenten heeft gemeend deze laatste vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Zij overwogen daarbij tevens, dat ook het handelsmerk van den kaas-handelaar van niet te onderschatten belang is.

Thans bovendien een Rijksmerk.

De meergenoemde Vereeniging heeft zich dientengevolge gewend tot het kaascontrolestation voor niet-volvette kaas Zuid-Holland-Brabant. Het is aan de vlotte medewerking van dit station te danken, dat de leden der vereeniging thans in de gelegenheid zijn om, onder bepaalde voorwaarden, hun kaas te voorzien van een 20+ merk, dat naast het gedeponeerd handelsmerk voorkomt. Het spreekt vanzelf, dat het gebruik van dit laatste merk slechts is toegestaan aan de leden der vereeniging.

Met het oog op het bijzonder karakter der bedrijven is de intieme grens voor het vetgehalte bepaald op niet minder dan 25 pct. Het 20+ merk heeft in dit geval dus feitelijk een aparte beteekenis.

Deze nieuwe regeling is te rechter tijd in werking getreden. Was het n.l. voorheen nog altijd mogelijk om kaas zonder Rijksmerk naar Ned. O.-Indië te verzenden, onder de nieuwe Landbouw-uitvoerwet zou ook dit niet meer zijn toegestaan.

Biedt derhalve de huidige toestand de voordeelen, welke men zich als doel voor de oogen heeft gesteld, voor de producenten, die om hun prima product bekend zijn, zou het een bezwaar kunnen zijn, dat het producentennummer is vervallen. Vertrouwd mag echter worden, dat de relatie tusschen producent en kaashandel eenerzijds en die tusschen den handel en zijn afnemers anderzijds, dat hiaat zal aan, vullen.

We meenden er goed aan te doen, door middel van het voorgaande, geïnteresseerden in te lichten omtrent de beteekenis, welke aan Rijksmerk en Gedeponeerd handelsmerk op Boeren _Leidsche kaas is te hechten.

Overigens spreken we het vertrouwen uit, dat de producenten van Boeren _Leidsche kaas alles zullen doen om zoowel de beteekenis van het Rijkskaasmerk, als hun gedeponeerd handelsmerk (dat als een soort kwaliteitsgarantie is te beschouwen) hoog te houden. Wordt een zoo prima mogelijk product aan de markt gebracht, dan kan het niet anders of van de zijde van den handel zal die preferentie voor de gemerkte kaas worden getoond, als iets, waarop deze _Leidsche kaas feitelijk aanspraak maakt. Moge de meerdere zorg, welke de producent zich getroost voor zijn aloud product, dat tegenwoordig als een luxe artikel wordt beschouwd, belooning vinden in een goeden prijs!

„Weekblad voor Zuivelbereiding en Handel”.

Leidsch Dagblad, 1930-10-22; p. 10/14

Verslag ver. Kaascontrolestation Z.-H. VV.

Ingelaste vergadering ivm. statutenwijziging Rijksvoorschriften

ROTTERDAM: Het kaascontrolestation Z.-Holland voor volvette kaas, gevestigd te ‘s-Gravenhage, heeft te Rotterdam een alg. ledenvergadering gehouden ter behandeling Van wijzigingen in de statuten, noodig geworden door de wijziging der Rijksvoorschriften voor de kaascontrolestations.

Tevoren waren de ontworpen wijzigingen in de afdeeliningsvergaderingen behandeld, waar zij een zeer slecht onthaal hadden gevonden, zegt het Hbld.

De wijzigingen komen in hoofdzaak hierop neer: het bestuur zou voortaan bestaan uit 13 leden, waarvan er 6 worden aangewezen door de aangeslotenen (door elke afdeling een) en 6 door organisaties of lichamen, welke organisaties in het huishoudelijk reglement worden genoemd. De laatste 6 bestuursleden mogen geen aangeslotenen zijn. De bestuurdersleden kiezen den voorzitter, die geen aangeslotene mag zijn. De algemeene vergadering heeft geen bevoegdheden inzake benoeming, schorsing, ontslag en bezoldiging van het personeel. de regeling van den controledienst en de beschikbaarstelling van de noodige middelen ter dekking van de directe kosten van den dienst.

De voorzitter, de heer J. v.d. Koogh, adviseerde de vergadering, om niet een star standpunt in te nemen en alles, vierkant te verwerpen, maar den weg tot nadere besprekingen open te houden. Samenwerking zou gezocht kunnen worden met de commissie, door het Utrechtsche zusterstation ingesteld.

Niemand uit de vergadering achtte de wijzigingen aanvaardbaar.

Na breedvoerige discussie werd met alg. stemmen besloten, de voorstellen tot wijziging der statuten terug te zenden aan het hoofdbestuur en er werd een motie aangenomen, welke zal worden toegezonden aan den minister van Binn. Zaken en Landbouw, waarin de vergadering haar groote ontstemming uitspreekt over het dwingend ingrijpen van de regeering in de samenstelling en den arbeid van het station en dit zonder eenig voorbehoud afkeurt, omdat de daarvoor opgegeven redenen, n.l. de uniformiteit bij de verschillende stations, niet kan gelden, gezien de groote onderlin-

ge, verschillen bij de stations, gegroeid uit en aangepast aan de omstandigheden van elk gebied, waarbij het K. Z. Volvet bovendien een heel goed figuur maakt.

In de motie wordt voorts gewezen op den zeer langen staat van dienst van dit oudste kaascontrolestation, waarbij nimmer een klacht werd vernomen over zijn werk van de zijde der koopers en gebruikers der gecontroleerde kaas, welke in den loop der jaren in vele honderden millioenen kilogrammen op de wereldmarkt verscheen, en verklaard dat de vergadering niet kan stemmen dat de minister, bij juiste voorlichting - waartoe het bestuur zich gaarne beschikbaar stelt - zal goedkeuren, dat de leden, die het station hebben opgericht en tot heden geleid, uit hun rechten worden verdrongen. De door een voorzichtige financieele politiek gevormde groote reserve en de eigendommen van het station behooren den leden toe, welk bezit niet mag en kan worden weggenomen.

Ten slotte wordt den minister verzocht, te willen bevorderen, dat er geen wijziging der statuten behoeft plaats te hebben, waarmede de rust in het station en het vertrouwen in de regering volkomen zullen terugkeren.

Verslag verg. Ver. van Ned. Kaashandelaren

BODEGRAVEN: De Nederlandache Vereeniging van Kaashandelaren, gevestigd te Gouda, heeft een ledenvergadering te Bodegraven gehouden.

Op verzoek van den voorzitter den heer J. A. Schilt, las de secretaris mr. C. Jonker een brief voor, waaruit bleek, dat de pas verhoogde invoerrechten voor kaas in Cuba, vrij zeker niet verlaagd zullen worden.

De firma A. C. de Meijere had voorgesteld reclame te maken ter bevordering v. 't kaas eten in Nederland, welk voorstel werd toegelicht, en werd gewijzigd in ruimeren zin, namelijk deze reclame zooveel mogelijk uit te breiden, en op te maken reclameplaat, den tekst in 4 talen te laten aanbrenge. Het voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen. Getracht zal worden om medewerking te verkrijgen voor deze reclame, van de zijde van de boerenkaasproducenten het Rijks controle-station, Prov. Staten, enz.

Het bestuur zal pogingen aanwenden om een commissie te vormen, waarin zoowel handelaren in vol-vette, boerenkaas, als kaasboeren en vertegenwoordigers van het Rijkscontrole station zitting, kunnen hebben.

Over het voorstel- instelling van een zgn. zwarte lijst, is uitvoerig gesproken Sommige leden verwachten daarvan geen heil en achtten het oogenblik hiervoor ongeschikt. Het voorstel werd aangenomen met slechts 9 stemmen tegen De bedoeling is ook hier een commissie te vormen, bestaande uit vertegenwoordigers van den *coöperatieven producentenbond*, de *Holl. Maatschappij v. landbouw*, de *vereniging, van kaashandelaren* te Gouda en Bodegraven en als vijfde lid een *Rijks-zuivelconsulent*.

Indien een partij kaas van de boerderij naderhand bij den koopman buitengewoon gaat tegenwerken en dus de kwaliteit sterk terug gaat, en de kaasboer, welke deze partij heeft afgeleverd zou weigeren een behoorlijke schadevergoeding te geven, dan zal deze commissie adviseeren zoo'n kaasboer op de zgn. zwarte lijst te plaatsen.

Aan het eind van de vergadering deelde de voorzitter mee, dat hij als zoodanig bedankt, op advies van zijn arts.

De heer van Zwet sprak hartelijke woorden tot den scheidenden voorzitter, die 23 jaren lang in het bestuur van de vereniging zitting heeft gehad.

1931

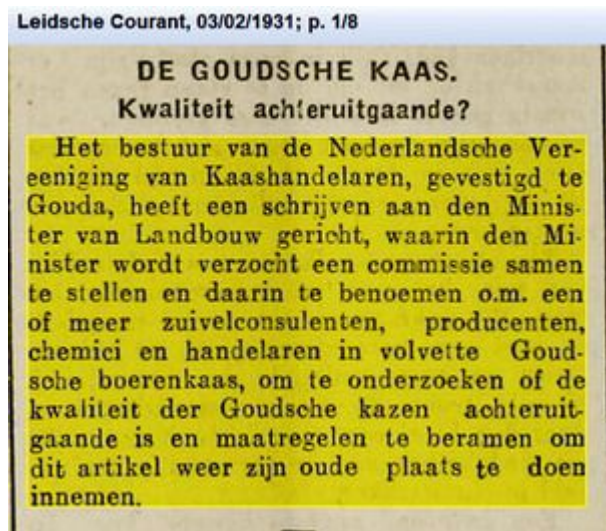
Nieuwe Leidsche Courant, 1931-02-05; p. 9/10

Nederlandse Vereniging van Kaashandelaren

Brief naar minister: Gaat de kwaliteit der Goudsche kazen achteruit?

Het bestuur van de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren, gevestigd te Gouda, heeft een schrijven aan den minister van Landbouw gericht, waarin o.m. op het volgende wordt gewezen:

Bij ons bestuur komen steeds klachten in over den achteruitgang in kwaliteit van de betere soorten volvetten boeren-Goudsche kaas. Dit artikel, hetwelk grootendeels wordt geproduceerd op de boerderijen in de provincies Zuid-Holland en Utrecht, had vroeger in binnen- en buitenland een bij uitstek goeden naam, doch begint dien al meer en meer te verliezen.

Die achteruitgang in kwaliteit en smaak wordt

zelfs van dien aard, dat de schade voor handelaar en producent belangrijk dreigt te worden. In het voorjaar, de productietijd bij uitnemendheid, heeft de handel door alle tijden heen, tegen voor de producenten loonende prijzen het artikel uit de markt genomen om het in zijn magazijnen op te slaan en later het grootste gedeelte te verkopen als het vroeger zeer gewilde artikel „oude kaas”. Ook buitenlandsche koopers maakten dikwijls groote voorraden om die later als „oude kaas” te verkopen.

Indien de geheele productie als jonge kaas; geconsumeerd zou moeten worden, – waar, als er geen veranderingen plaats vinden, alle kans op is - zou dit voor de producenten een catastrofe moeten worden; immers de handel zal geen lust gevoelen, kaas welke niet meer tot opleggen geschikt is tot redelijken prijs uit de markt te nemen. Er zou dan in het voorjaar een overproductie ontstaan, met alle gevolgen van dien, zooals scherpe prijsdaling, enz.

De handel, hierdoor sterk verontrust, heeft naar de oorzaken van dezen achteruitgang gezocht, doch meent zich momenteel van een oordeel te moeten onthouden.

Of nu de nieuwe, door de heeren Zuivelconsulenten ingevoerde bereidingsmethode daaraan schuld heeft, of een verkeerd of te veel gebruik van melkzuur, of het te hoog opvoeren van het vetgehalte, of nog andere oorzaken, laten wij dus thans in het midden.

Wij achten het echter onze plicht uwe Excellentie op het zeer ernstige feit attent te moeten maken, dat de fijne, vette, oude Goudsche kaas, welke zeer stellig mede den roem van ons product, uitmaakte, grootendeels niet meer bestaat en er een, vaak droog, grootgaterig, niet zachtzoet, doch bitter smakend product voor in de plaats is gekomen en waar het hier een nationaal belang betreft, zouden wij uwe Excellentie willen verzoeken uw medewerking te willen verlenen om ons vroeger zoo goed gerenommeerd artikel weer zijn oude plaats te doen innemen.

Het zou ons wenschelijk voorkomen, dat ten spoedigste, in aller belang, door uwe Excellentie een commissie werd samengesteld, waarin wij zouden willen verzoeken te benoemen o.m. een of meer zuivelconsumenten,²⁵⁾ producenten, chemici, en handelaren in volvette Goudsche boerenkaas, om deze aangelegenheid onmiddellijk in onderzoek te nemen, voor dat het nieuwe seizoen is aangebroken,

Leidsche Courant, 1931-02-11; p. 2/e

Kaas van de boerderij

(LAND- EN TUINBOUW)

Een actie tegen de door de zuivelconsulenten aanbevolen methode om kaas te maken.

De *vereeniging van kaashandelaren te Bodegraven*, waarbij ruim 50 plaatselijke firma's zijn aangesloten, heeft met algemeene stemmen besloten tot het voeren van een krachtige actie onder de kaasboeren, om af te zien van de nieuwe methode van kaasmaken, zooals deze door zuivelconsulenten is aanbevolen. De ondervinding heeft haars inziens geleerd, dat de van ouds bekende volvette boerenkaas in de laatste jaren veel minder goed bewaard kan blijven, en de fijne smaak van voorheen hoogstzelden meer voorkomt.

Gisteren is op de kaasmarkt te Bodegraven aan alle boeren een circulaire afgegeven, waarin genoemde vereeniging dringend in overweging geeft, terug te keren tot de oude methode van kaasmaken. Deze circulaire zal ook afgegeven worden aan de kaasboeren op de markten te Woerden, Gouda, Breukeleu, Leiden en Utrecht. Voorts is in beginsel besloten tot het houden van openbare vergaderingen, waarin over de methode van kaasmaken gesproken zal worden.

Leidsch Dagblad, 1931-03-12; p. 6/16

Verslag verg *Kaascontrolestation Z.-H VV* – Statutenwijziging.

De ingevolge de nieuwe Rijksvoorschriften gewijzigde statuten onder protest aanvaard

TE ROTTERDAM heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas* een algemeene ledenvergadering gehouden tot behandeling van de nieuwe statuten, welke gebaseerd zijn op de gewijzigde Rijksvoorschriften.

Gelijk bekend is, heeft de op 20 October 1930 gehouden algem. ledenvergadering van het station de voorgestelde statutenwijziging teruggewezen, Nadien heeft het station samengewerkt met het

²⁵ Vermoedelijk moet hier staan 'zuivelconsulenten' (ZHN.)

Utrechtsche contrólestation om te trachten, de Rijksvoorschriften gewijzigd te krijgen in den geest als de thans voor Zuid-Holland bestaande toestand is. Deze pogingen hebben echter niet het gewenschte resultaat gehad.

Op 10 Januari j.l. heeft de minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw bericht, dat hij niet voornemens was de Rijksvoorschriften te veranderen en dat dus het station zijn statuten dienovereenkomstig moest wijzigen. Het hoofdbestuur van het station heeft daarop overwogen, dat langer oppositie-voeren niet in het belang der aangeslotenen kon zijn. Hoewel de Regeering niet het voornemen had om bij verdere oppositie de gelegenheid tot het verkrijgen van rijksmerken aan de producenten te onthouden, had zij wel zoodanige maatregelen genomen, dat op andere wijze aan iederen producent gelegenheid zou worden gegeven om rijksmerken te verkrijgen. Het K.Z. Volvet zou dan van het Rijkstoezicht worden uitgesloten en de rijksmerken zouden bij dit station worden ingetrokken. Daar dit, zoowel om financieele als om andere redenen niet in het belang der leden werd geacht, besloot het hoofdbestuur de statuten te wijzigen in overeenstemming met de thans geldende Rijksvoorschriften.

De voorgestelde statuten worden door de algemeene vergadering onder protest aanvaard, ten einde aldus vast te leggen, dat de aanvaarding is geschied onder dwang. Vooraf was nog, op advies van het departement, geschrapt de bepaling, dat het bestuur voor zijn werkzaamheden verantwoording schuldig is aan de algemeene vergadering: het departement achtte n.l. deze bepaling in strijd met de positie van het bestuur zooals deze thans wordt. Voorts werd, op voorstel van enkele afdeelingen, tot enkele aanvullingen van ondergeschikten aard besloten.

Ook het nieuwe huishoudelijk reglement werd aangenomen. Daarin is bepaald, dat de volgende organisaties en colleges ieder één bestuurslid zullen mogen aanwijzen: *Ged. Staten van Zuid-Holland*, de *Bond van Kaasproducenten*, de *Holl. Mij. van Landbouw*, het *Kon. Nederl. Landbouw-Comité*, de *R.-K. Nederl. Boeren- en Tuindersbond* en de *Chr. Boeren- en Tuindersbond*. De aangeslotenen kiezen ook zes bestuursleden, nl. iedere afdeeling één. De voorzitter wordt gekozen door het bestuur in een voltallige vergadering: hij mag geen aangeslotene zijn.

Over 'OUD' EN 'NIEUW' in de kaasbereiding

„Er is weer wat gaande in de kaasmakerij.”

Neen. 't is geen vergissing, de titel hier boven geplaatst. En om te voorkomen, dat iemand zoo op 't eerste gezicht zou meenen dat per ongeluk hier een wat te late of veel te vroege nieuwjaars meditatie is verdwaald geraakt, hebben we aan het opschrift toegevoegd een ondertitel, die ons direct zet, midden in de kwestie waarover we hier graag een paar opmerkingen willen maken.

„Er is weer wat gaande in de kaasmakerij”. Er is alle reden voor om dat „weer” niet te vergeten, want het is - en dat in korten tijd - al meer malen gebeurd, dat er iets „gaande” was. 't Spreekt vanzelf dat we hierbij denken aan de beweging ontstaan om de nieuwe bepalingen inzake de controle stations.

Over die kwestie, hoe interessant ze ook zij, zullen we op 't oogenblik geen nabetrachting houden.

Dat, waar over we 't wel willen hebben, staat daar betrekkelijk buiten. „Betrekkelijk” omdat er - als men ze beslist zoeken wil - wel punten van aanknooping tusschen die twee zijn te vinden.

Wat wij echter momenteel op 't oog hebben is inzonderheid de klacht der Kaashandelaren over de volvette Goudsche boerenkaas en de actie die in verband daarmee gevoerd wordt.

Bepaald nieuw is die zaak juist niet. Al heel wat jaren wordt er door de Kaashandel geklaagd over de kaas.

Twee dingen zijn er die daarbij onderscheiden moeten worden. Klachten, die betreffen de waarborg dat de kaas werkelijk volvette boerenkaas is en klachten die de handel ondervindt van de verbruikers (van de consumenten dus) over de kwaliteit van de kaas.

De eerste soort van klachten heeft indertijd aanleiding gegeven tot het oprichten der contróle stations en tot instelling van het Rijksmark. Niet *alleen* die klachten waren het, die daartoe hebben geleid, maar een zeer belangrijke factor er toe vormden zij toch wel. En het mag niet worden ontkend, dat - mede van regeeringswege - de kwestie van goede waarborg serieus wordt opgevat.

Nadrukkelijk merken we hierbij op ons niet uit te spreken over de vraag of men inderdaad nu ook de juiste methode daarvoor te pakken heeft. De zaak is zeer zeker belangrijk genoeg, doch is thans niet aan de orde. Maar zelfs al zou men van oordeel zijn dat de methode van waarborg, thans toegepast, niet de juiste is, en in sommige opzichten te ver gaat, toch kan men ook dan nog niet ontkennen, dat de regering het ernstig meent en 't serieus aanpakt.

Trachten we in 't kort te formuleeren de klachten die de handel thans uit en de motivering die ze nu geeft

We citeren uit de circulaire door de *Ver. Van Kaashandelaren, afd. Bodegraven en omstreken*, gezonden aan de Kaasmakers het volgende:

„Het valt echter niet te loochenen, dat door welke oorzaken dan ook, kwaliteit en smaak beduidend terug liepen. Ernstige gebreken als knijperig, bitter, grootgatig of totale blindheid van het zuivel, traden de laatste jaren sterk naar voren”.

Dit zijn dus de kwalen - althans enkele der voornaamsten, - waaraan volgens de handel onze volvette Goudsche kaas lijdt.

Uit dezelfde circulaire citeren we ook nog dit: „Volgens de ervaring van vele handelaren, kwamen knijperigheid en ook andere gebreken, in hoofdzaak voor bij kaas, bereid volgens de z.g. „Nieuwe methode”.

De circulaire eindigt met deze opwekking: „Tracht een ouderwetsch natuurproduct - géén kunstproduct - aan de markt te brengen. Alleen dan zal de oude roem van onze volvette Boerenkaas op de wereldmarkt blijven gehandhaafd, waarmede boerenstand en handel zeker zijn gebaat.”

Het gaat dus over „oud” en „nieuw”.

„Nieuw”, zoo noemt men de methode van kaas maken door de Rijkszuivelconsulenten voorgestaan, door hen gepropageerd en door ‘t meerendeel der boeren (geheel of gedeeltelijk juist en nauwkeurig) toegepast.

Een paar kenmerken van die „nieuwe methode” noemt de al meer geciteerde circulaire ook; n.l. het maken der kaas „in een stuk in ‘t vet” en (of) ‘t gebruik van veel zuur en salpeter.”

Heel scherp geformuleerd is dat niet, en toch is dat nog uitvoerig vergeleken bij wat in diezelfde circulaire (en ook elders spreekt de handel zich niet vollediger uit) wordt gezegd over „de nieuwe methode”.

Hoe die precies is of was wordt niet gezegd. Of men moet daaruit afleiden dat men de oude methode terug heeft, als men, hetgeen als kenmerk van de nieuwe methode wordt gezegd, achterwege laat, óf de handel is van oordeel dat de boeren zelf wel weten wat de oude methode precies is. Toch lijkt ons dat alles zeer bedenkelijk.

Het gaat hier om een heel belangrijks kwestie. Voor een groot deel van onze boerenbevolking is de kaasmakerij een zaak van ‘t grootste belang.

Ook voor de handel is van zelfsprekend die zaak een „levens kwestie”.

Men zou dus meenen, dat groote nauwkeurigheid, zoo ergens, dan zeker hier, gewenscht en geeischt is. En die nauwkeurigheid mag en moet dan toch wel beginnen bij ‘t stellen van de kwestie zelf.

Is de omschrijving „ouden” en „nieuwe methode” wel juist?

Naar onze vaste overtuiging is dat in geenen deele hel geval.

Het is onze overtuiging dat het tot een gevaarlijke verzoening aanleiding geeft om te spreken van een „*nieuwe* methode”.

Wat door de Rijks voorlichtingsdienst wordt voorgestaan is een wetenschappelijke grondslag, waarop de kaasmakerij berust.

Eeuwen lang is er kaas gemaakt, maar hoe betrekkelijk weinig **weet** men nog af van tal de moeilijkheden die zich er bij voordoen en kunnen voordoen.

Als men eens spreekt met oude kaasmaaksters en kaarmakers (zij zijn het dan toch, van wie wie nog het meest kunnen hooren over die oude „methode”) over de manier, waarop vroeger kaas werd gemaakt, wat hooren we dan?

Dan hooren we zeer uiteenlopende dingen. De een deed het zus en de andere deed het zoo. Op z’n tijd echter had ieder van hen te worstelen met moeilijkheden. De kaasgebreken zijn dan ook heusch niet van dezen tijd.

En als men ‘t dan met die gebreken te kwaad had, ging men aan ‘t probeeren. Eerlijk gezegd, maar zoo’n beetje op goed geluk af, want voor systematisch werken ontbrak het aan ‘t noodige inzicht in den aard der te bestrijden gebreken. Als men dan weer kaas maakte die goed was en

goed bleef, dan wist men niet of men dat nu te danken had aan de toegepaste middelen dan wel dat desondanks de zaak weer in orde was gekomen.

Had men het maar geweten, dan zouden we nu een goed stuk verder zijn.

En nu. We hebben nu wetenschappelijk gevormde mensen, die de zuivelbereiding hebben gekozen tot hun onderwerp van studie. Zij zijn het die voorlichting geven aan de mensen van de praktijk.

Maar het geven van wetenschappelijke voorlichting is niet een soort van goochelen en een rijks zuivelconsulent of welke andere beoefenaar der wetenschap ook, is geen wonderdoener.

Men verwachtte daarom van hen niet iets dat tot het bovenmenselijke behoort

Ook zij - evenals vroeger de kaasmaaksters en kaasmakers zelf deden - zoeken en proberen hoe de voorkomende gebreken te verhelpen.

Maar zij doen het niet zoo op goed geluk af. Zij doen het naar wetenschappelijke beginselen.

Daardoor en daarmee verrichten zij opbouwend werk.

Nog maar betrekkelijk jong is deze wetenschap. Dat verlieze men niet uit het oog. Het is daarom niet te verwonderen, dat ook zij vaak zich geplaatst zien voor raadsels. Dat zal voorloopig nog wel voortduren.

Maar is er ook iets bereikt? We mogen op die vraag niet anders dan bevestigend antwoorden.

Er is al heel wat goeds bereikt. Men weet verschillende gebreken thans te verhelpen. Maar toch is dat eigenlijk nog het voornaamste niet.

Van veel meer beteekenis nog achten we het, dat men meer en meer gaat komen tot kennis van die dingen die verschillende gebreken veroorzaken.

Wanneer men zegt terug te willen naar „de oude methode” dan zegt men iets waarvan men zich niet voldoende rekenschap geeft.

In volle ernst zou niemand meer naar die oude methode terug willen.

Men denke b.v. maar eens aan de geheel andere opvattingen die we thans hebben omtrent zindelijkheid en hygiëne dan vroeger.

Ook de kaashandel zou met die oude methode niet zijn gebaat.

Heel veel omtrent de oude „methode” van kaas maken is, - wij betoogden dit reeds in ‘t begin - uit den aard der zaak niet meer bekend.

Dat weten we echter wel (ondermeer uit oude voorschriften en bepalingen) dat er vroeger heel wat minderwaardige kaas werd gemaakt ‘t Is de vraag dan ook of wij niet veel te pessimistisch zijn zijn door zoo maar voetstoots aan te nemen dat in ‘t algemeen de tegenwoordige kaas van mindere kwaliteit is dan vroeger.

Vergelijken we de rapporten van de verschillende kaaskeuringen en kaasdagen (materiaal dat loopt over plm. 10 jaar) dan zien we dat de verschillende gebreken in de „Bodegravensche circulaire” genoemd thans minder voorkomen dan vroeger, althans als regel.

Men beschouwe echter de kwestie, die thans gaande is niet als een niet belangrijke.

Integendeel. Het komt ons zelfs voor, dat de zaak die thans aan de orde is, er een moet genoemd worden van zeer groot belang.

Een zaak die ruimschoots waard is er de grootst mogelijke aandacht aan te schenken.

Een gelukkig en hoopgevend verschijnsel vinden we het, dat op ‘t oogenblik er pogingen worden aangewend om tot samenwerking te komen.

Dat kan een groote stap zijn in de richting die tot samenwerking voeren.

Consument, handel, producent en Rijksvoorlichtingsdienst, zij allen zijn bij die zaak betrokken.

Het komt er nu op aan elkaar te leeren verstaan. Op ‘t oogenblik schijnt het nog dat men zeer v^{er} van elkaar afstaat.

Voor een niet klein gedeelte komt dat door dat er nog heel wat verschil is in uitingwijze en formulering. Dat begint men in te zien. Daarover in een volgend artikel. S.

Leidsch Dagblad. 1931-04-17; p. 3/16

Verslag Alg. verg. Ned. Vereniging van Kaashandelaren.

GOUDA: De *Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren* hield haar negentigste algemeene jaarvergadering te Gouda, welke zeer druk bezocht was.

De voorzitter, de heer A. H. van der Most uit Bodegraven, begon met een terugblik te geven over het afgelopen verenigingsjaar. Spr. memoreerde de dreigende verhooging van de invoerrechten in Duitschland, het feit der tegenwoordige gebreken in de volvette Goudakaas en de daaruit voortgevloeide actie tot verbetering der kwaliteit; in verband hiermede wees spr. op het adres, gericht tot den Minister van Landbouw, hetwelk veel stof in vak- en andere pers heeft doen opwaaien.

Na een levendige discussie werd inzake de reclamecampagne besloten, aan een uit de vereeniging door het bestuur te benoemen commissie op te dragen het vraagstuk te bestuderen. In de volgende algemeene vergadering zal deze eventueel met een voorstel tot een te voeren actie komen.

Na voorlezing der notulen en het jaarverslag 1930, deed de voorzitter namens het bestuur het voorstel, den afgetreden voorzitter, den heer A. J. Schilt, wegens zijn verdiensten jegens de vereeniging, het eere-lidmaatschap aan te bieden.

Nadat de rekening en verantwoording van den penningmeester was goedgekeurd, ging men tot de bestuursverkiezing over. In de vacature van den heer A. J. Schilt werd gekozen de heer J. Ruys te Woerden en in die van den heer Heil, de heer G. Kooy, te Bodegraven, die beiden hun benoeming aanvaardden.

Door één der leden werd nog in verband met den achteruitgang der kwaliteit gewezen op de z..i. verderfelijke gewoonte der boeren aan de overzijde van de Lek, die kaas leveren, die zoo uit de

pekkel is opgevischt. Hij vroeg maatregelen te treffen dat voorgeschreven wordt, dat de kaas veertien dagen uit de pekkel moet zijn, alvorens zij mag geleverd worden. Een analoog voorschrift bestaat in Friesland wel. Het bestuur zijde toe, zich te zullen wenden tot de Contrôlestations Zuid-Holland en Utrecht.

Leidsche Courant, 1931-04-18; p. 10/16

Kamervragen over volvette Goudsche boerenkaas

(LAND- EN TUINBOUW)

Op vragen van het Tweede Kamerlid Braat:

Is het den minister bekend, dat de Utrechtsche en Zuid-Hollandsche kaasproducenten zeer klagen over het door de regeering bepaalde hooge vetgehalte in de volvette Goudsche boerenkaas, die voor uitvoer bestemd is, en dat de groot-exporteurs van die kaas klagen over het veelvuldig voorkomen van „knijperig, bitter, grootgaterig en blindheid”, wat een gevolg is van de nieuwe methode van bereiding, welke noodzakelijk gevolgd moet worden om dat hooge vetgehalte te bereiken?

Is de minister bereid, deze klachten te onderzoeken en zoo spoedig mogelijk aan de algemene wenschen van die boeren en de kaasexporteurs tegemoet te komen door het voorgeschreven vetgehalte van die kaas te verlagen?

heeft de minister van binnenlandsche zaken en landbouw geantwoord:

Het is den ondergeteekende bekend, dat de vaststelling van de minimum vetgrens voor volvette Goudsche boerenkaas niet de onverdeelde instemming heeft gehad. Dat in deze thans van een algemeene klacht van de kaasproducenten zoude mogen worden gesproken, is hem echter niet gebleken; mededeeling, waaruit zulks zou zijn af te leiden, hebben zijn departement niet bereikt.

Hij merkt overigens op, dat bedoeld vetgehalte na nauwgezette overweging in 1926 werd vastgesteld op 46 pct in de droge stof voor Goudsche kaas, bereid op de boerderij uit volle melk door aangeslotenen bij de kaascontrole onder rijkstoezicht. Deze kaas wordt van het rijksmerk voorzien, onverschillig, of zij al of niet voor uitvoer is bestemd.

Den ondergeteekende heeft onlangs een klacht bereikt van de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* over kaasgebreken, als in het tweede gedeelte van de eerste vraag worden genoemd. In hoeverre de zoogenaamde nieuwe methode van bereiding hiervoor aansprakelijk zou kunnen worden gesteld zal door onderzoek moeten worden uitgemaakt.

Dat vorengemelde methode noodzakelijk gevolgd zou moeten worden om de bovengenoemde vetgrens te bereiken, kan op grond van de ambtelijke deskundige adviseer niet worden toegegeven; bij iedere doelmatige bewerking van normale melk kan aan den gestelde eisch worden voldaan.

Ondergeteekende heeft reeds vóór enigen tijd de vorengenoemde klacht van kaashandelaren ter fine van advies toegezonden aan een commissie, ingesteld op initiatief van den *Bond van kaasproducenten*, waarin ook de kaashandel zitting heeft, en welke zich in het bijzonder met het instellen van een onderzoek naar de hier bedoelde kaasgebreken bezighoudt. Gemelde klacht is voorts bij ambtelijke deskundigen in ernstig onderzoek.

Van het resultaat dezer onderzoekingen zal het afhangen of, en zoo ja, op welke wijze aan ge-gronde klachten kan worden tegemoet gekomen.

Leidsch Dagblad, 1931-05-23; p.7/20

Toelichting op komende Kaasdag te Bodegraven

(UIT DE RIJNSTREEK.)

BODEGRAVEN. Op uitnoodiging van de *vereeniging van kaashandelaren* alhier, is een gecombineerde vergadering gehouden van besturen der *vereeniging van kaashandelaren te Bodegraven*, en de *Holl. Maatschappij van Landbouw*, afd. Bodegraven -Zwammerdam, om gezamenlijk een kaasdag te organiseeren. Algemeen meende men, nu de volvette Goudsche Boerenkaas bijzonder groote belangstelling heeft wat de wijze van bereiding betreft, dat thans een kaasdag, georganiseerd door beide vereenigingen, zeer nuttig kan zijn. De leden van beide vereenigingen gingen met de voorstellen accoord, zoodat besloten is, een kaasdag te houden.

Blijkens den verzonden omzendbrief, kunnen kaasmakers op boerderijen deel nemen, met één kaas, welke gemaakt moet zijn, op 28, 29 of 30 Mei. Deze kaas zal tegen 15 Juli worden afgehaald, na eerst van een duidelijk nummer te zijn voorzien. Alle kazen voor den kaasdag worden tegen 15 Juli opgeslagen op een kaasstelling in een van de kaaspakhuizen, en goed onderhouden, echter alle precies op dezelfde manier; de kaas komt dan ook te liggen in eenzelfde temperatuur. Waarschijnlijk op 13 October zullen alle kazen eenmaal worden doorgesneden en door een speciale keuringscommissie, bestaande uit leden van de vereeniging van kaashandelaren te Bodegraven, bijgestaan door ir. W. J. Huisman en zijn assistent.

Er is voor dezen kaasdag volkomen samenwerking tusschen producent, handelaar en Rijkszuivelconsulent verkregen Prijzen worden niet uitgelooft, en de namen van deelnemers worden niet bekend gemaakt. De kaas van inzending blijft het eigendom van den maker. De financiële verantwoordelijkheid berust bij de beide genoemde vereenigingen, ieder voor de helft. Er is uit beide besturen één bestuur van uitvoering gekozen bestaande uit de heeren: W. F. Brunt, voorzitter; W. van Oosteren, penningmeester; J. Beijen, secretaris en A. C. de Meijere, 2e secretaris.

Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.

ROTTERDAM: Gisteren heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas*, gevestigd te 's-Gravenhage, te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer *J. v. d. Koogh*. Alle afdeelingen (Bleskensgraaf, Bodegraven, Gouda, Leiden, Lekkerkerk en Meerkerk) waren vertegenwoordigd.

Mededeeling werd gedaan van de verkiezing van hoofdbestuurleden-producenten door de afdeelingen. Gekozen zijn als zoodanig de heeren J. Vink Hzn. te Wijngaarden, W. Boer te Bodegraven, H. Bongers te Stolwijk, C. A. van Dam te Hazerswoude, C. v.d. Heuvel te Ouderkerk a.d. IJssel en Andr. van Kleef te Hoornaar. De overige zes hoofdbestuurleden (niet-producenten), worden aangewezen door diverse organisaties, zijn nog niet allen benoemd, zoodat het hoofdbestuur nog niet voltallig is. In verband hiermede kon de verkiezing van een voorzitter, die tevens het 13de lid van het hoofdbestuur is, door het hoofdbestuur nog niet plaats hebben en moest ook de verkiezing van een ondervoorzitter in de vacature W. Boer, Bodegraven, die afgetreden is in gevolge de statutenwijziging, worden uitgesteld.

Vastgesteld werd het jaarverslag over 1930, van de hand van dr. H. van Gulik, directeur-secretaris. Het volgende is eraan ontleend:

Het ledental nam af van 3346 tot 3257. Er bedankten 247 leden, waarvan 179 wegens melkverkoop, 48 wegens beëindiging van het kaasbedrijf en 10 wegens verhuizing, terwijl 158 nieuwe leden toetraden.

Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 46 % moesten 407 leden geschorst worden (v.j. 339).

Van de 60.996 onderzochte monsters had 18,6 % (v.j. 18,1 %) ²⁶ een vetgehalte lager dan 46 %. Het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar was 49,8 %, als vorig jaar. Het gemiddelde vochtgehalte van 1868 onderzochte monsters was 45,7 % (46,0 %).

Gedurende de stalperiode kwamen herhaaldelijk abnormaal lage vetcijfers voor, welke bij onderzoek steeds het gevolg bleken te zijn van een ondoelmatige, meestal eenzijdige voeding van het vee met vetverlagende voedermiddelen als pulp, aardappelen en maïs; in het bijzonder scheen aardappelmoes en zeer nadeeligen invloed uit te oefenen. In de periode van het heerschen van mond- en klauwzeer (MKZ) werden zeer vele hooge vetcijfers in de kaas geconstateerd. In 1930 kwamen 61 gevallen van meer dan 60 % voor (waarbij 1 van ruim 64 %), tegen slechts 1 in 1929.

De balans en de rekening over 1930 doen zien, dat er *f* 14.802,09 is afgeschreven van het exploitatie-overschot van vorige jaren, welk overschot thans nog *f* 33.382,05 bedraagt. Uit contributie en bijslag is *f* 12.320,52 minder ontvangen dan in 1929. hoofdzakelijk door verlaging van den bijslag per koe van 40 cents op 30 cents. Aan entréegelden werd *f* 2202,30 ontvangen, dat is *f* 1671,40 minder dan in 1929. Aan boete werd ontvangen *f* 1407,60. Aan salarissen werd betaald *f* 59.453,81. In het propagandafonds werd *f* 8000 gestort. De totale uitgaven beliepen *f* 99.814,69. In de begrooting voor 1931 is voor propaganda wederom *f* 8000 opgenomen, te storten in het propagandafonds.

De balans, de rekening 1930 en de begrooting 1931 werden goedgekeurd. Hbld.

²⁶ Waarde mogelijk onjuist en factor 10 te hoog. In dit jaar, opgegeven in 1932, zou het 1.93 % zijn geweest!

PRIJSVERLAGING VOOR RIJKSKAAS- MERKEN.

Thans 4 voor volvette en 3 voor andere kaas

De Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw heeft, volgens het „Hbld.“, 1 Juli a.s. den prijs der door de Vereeniging „Het Kaasmerk“ te Leiden af te leveren Rijkskaasmerken verlaagd met 0.05 per merk en dezen vastgesteld op 0.4 cent per merk voor volvette kaas en 0.3 cent per merk voor niet volvette kaas.

Leidsch Dagblad, 1931-05-30; p. 6/16

Verslag verg. *Bond van Kaasproducenten.*

(LAND- EN TUINBOUW.)

TE GOUDA heeft de *Bond van Kaasproducenten* een algemeene vergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer A. van Wijnen.

Medegedeeld werd, dat de Jongerengroep thans 12 afdelingen telt met ruim 300 leden.

Ten behoeve van een onderzoek, ingesteld door prof. dr. B. Sjollema te Utrecht naar de oorzaken van kopziekte, heeft de Bond vele gegevens verzameld en deze aan den professor toegezonden. Een rapport zal eerlang verschijnen, en aan den Bond worden aangeboden.

De voorzitter waarschuwde uitdrukkelijk tegen het koopen van mengvoeder. Z.i. moeten de boeren zelf het mengvoeder bereiden: dit is voor hen voordeliger en heeft bovendien het groote voordeel, dat rekening gehouden kan worden met het op de boerderij beschikbare bijvoeder. Er is geen mengvoeder samen te stellen, dat voor alle boerderijen geschikt is. Hij verklaarde zich ook tegen het samenstellen van mengvoerders door coöperatieve vereenigingen o.m. omdat hij ervaren heeft, dat deze ook niet steeds ten volle betrouwbaar zijn. Bovendien werkt het afleveren van mengvoerders door coöperatieve vereenigingen in het algemeen het gebruik van niet door den boer zelf samengestelde mengvoerders in de hand.

De boekhoudafdeeling van den Bond had op 1 Mei j.l. 225 leden, tegen ca. 200 op 15 Mei 1930.

Binnenkort zal aan de zelfkazende boeren in Zuid-Holland en Utrecht een circulaire worden gezonden door de commissie tot onderzoek der gebreken in volvette Goudsche boerenkaas, zulks naar aanleiding van dezen strijd over de z.g. nieuwe methode van kaasmaken. Er is overeenstemming verkregen over het onderzoek dat in dit jaar, dat als proefjaar zal worden beschouwd, zal worden ingesteld. Aan dat onderzoek, hetwelk breed is opgezet, zullen de producenten, de handel en de rijkszuivelconsulenten medewerken.

Het bestuur van het *Kaascontrolestation Zuid-Holland* zal, op verzoek van den Bond, binnenkort beraadslagen over de eventuele instelling van een duidelijk onderscheidingsteeken voor volvette Goudsche boerenkaas. Aan het *Kaascontrolestation te Utrecht* is hetzelfde verzoek gericht.

De ontvangsten van den Bond bedroegen in 1930 f 3931,59, de uitgaven f 3798,44. De ontvangsten en uitgaven der afd. boekhouding zijn hierin niet begrepen; deze beliepen resp. f 13.382,53 en f 7407,53. Het pinken-weiden in Noord-Brabant leverde een klein batig saldo op. Blijkens het jaarverslag bleef het aantal afdelingen 34 en liep het ledental iets terug.

De voorzitter hield tenslotte enkele beschouwingen over de crisis in den landbouw, waarna bij de rondvraag nog de moeilijkheden bij den uitvoer van varkens werden besproken, welke ontstaan doordat de veeartsen er voor moeten instaan, dat door hen op mond- en klauwzeer onderzochte dieren tijdens het vervoer naar hun bestemming deze ziekte niet krijgen. Deze eisch werd onredelijk genoemd. De voorzitter deelde mede, dat binnenkort over deze zaak een bespreking wordt gehouden door exporteurs en veeartsen, waartoe ook de Bond is uitgenoodigd

„Hbld.”

Leidsche Courant, 1991-08-14; p.2/10

Verslag geslaagde kaasdag Zoeterwoude

ZOETERWOUDE: De R.K. Boerenbond „St. Lehuinus alhier heeft op 12 Aug. een kaasdag gehouden, waaraan door een 40-tal landbouwers werd deelgenomen.

De kazen die hiervoor werden ingezonden zijn op denzelfden datum in Mei gemaakt. Van de melk die hiervoor diende zijn monsters genomen, die onderzocht zijn op vetgehalte evenals van de ontstane wei.

Het product werd ingeleverd op 11 Aug. en gekeurd op punten door de heeren Huisman, rijkszuivelconsulent, Siewertsen, ass rijkszuivelconsulent, Huisman, controleur van het *kaascontrolestation van Zuid-Holland* en Oppelaar, kaashandelaar te Leiden.

Het resultaat dezer keuring was voor de kaasmakerij alhier zeer verblijdend en tevens bleek hieruit, dat sinds de vorige kaasdag van eenige jaren terug belangrijke vorderingen waren gemaakt.

Van de 35 ingezonden Goudsche kazen werden 16 gerangschikt onder le soort, waarvan 1 met maximaal aantal 84 punten, 2 met 83 punten, 5 met 82, 2 met 81 en 6 met 80 punten.

Verder waren 9 kazen geklassificeerd onder 2e soort varieerend van 79-75 p., 4 kazen onder 3e soort met 74-70 p., terwijl 6 kazen afwijkend waren met minder dan 79 p.

Van de 5 ingezonden Leidsche kazen, eertijds „het” Zoeterwoudsche product, dat langzamerhand verdrongen is door de volvette, waren 4 kazen gerangschikt onder le soort, waarvan 1 met maximaal aantal punten n.l. 84. 2 met 82 p. en 1 met 80 p. Bovendien was nog 1 kaas gebracht onder 2e soort met 79 p.

Bij een beschouwing over de tentoongestelde kazen werden door ir. Huisman enkele opmerkingen van praktische aard gemaakt.

Op de allereerste plaats meende hij, dat vooral ‘s zomers niet met kleursel moet worden gewerkt of zéér, zéér spaarzaam. Dan waren er enkele korstgebreken, zooals witte rand, die voorkomen kunnen worden, door de kaas na het persen niet direct in de pekkel te brengen b.v. een 12-22 uur daarna.

Nog kwam voor het gebrek kort en slap zuivel, hetwelk ook voorkomen kan worden door een betere bewerking, langer roeren, speciaal naroeren, van de wrongel.

Zeer opvallend was het verschil tusschen kazen die geraapt (in één stuk) in het vat en die welke dat in stukken gekruimeld) waren gedaan.

De eerste waren groot-gatig en de tweede waren klein-gatig, vrij dikwijls te klein daardoor geworden.

Ook was opmerkenswaardig dat van de 14 Goudsches kazen met zuursel gemaakt er 12 behoorden tot de 1e soort en van de 21 Goudsche kazen zonder zuursel er slechts 4 in de 1e klas waren ondergebracht.

Zonder partij te willen kiezen in de brandende zuurselkwestie wees de rijkszuivelconsulent erop, dat deze kazen in Mei gemaakt tot heden toe in de goede richting gerijpt zijn. Hij kon wel de verzekering geven, dat kazen die zich gedurende de afgelopen maanden, goed gehouden hadden, dit ook zouden doen in de toekomst.

Wel mocht de voorz. van den Boerenbond, de heer A. C. Paardekooper, in zijn dankwoord memoreeren, dat de Kaasdag zich in groote belangstelling heeft mogen verheugen. Deze werd bijgewoond door den hoogerw. Deken, de weleer. kapelaans, burgemeester en wethouders en secretaris dezer gemeente, zeer vele landbouwers en ook boerinnen van binnen en buiten de gemeente. Op dezen kaasdag is zeer veel geleerd door belanghebbende kaasmakers en deze zal daarom zeer zeker bijdragen tot verbetering van het zuivelproduct in de toekomst.

Des avonds maakten weer veel belangstellenden van de gegeven gelegenheid gebruik om de kaastentoonstelling te bezichtigen, waarbij ons bijzonder frappeerde hoe de landbouwer van onzen tijd meer theoretisch in zijn vak ontwikkeld is. Met ernst werd door velen studie gemaakt van de ingeleverde vragenlijsten, waarop van elk kaasproduct de bijzonderheden van het proces van de kaas stonden ingevuld.

De voorz. van „St. Lebuïnus opende op het gestelde uur de bijeenkomst, waarbij inzonder werd welkom geheeten ir. Spaan..... Hierna nam ir. Spaan het woord om te spreken over de bewerking van grasland.

[....]

Leidsche Courant, 1931-09-17; p. 7/12

25 jr. bestaan *Ver. kaashandelaren Bodegraven*

BODEGRAVEN. De vereeniging van kaashandelaren alhier opgericht 11 Sept. 1906 heeft j.l. Zaterdag haar 25-jarig bestaan herdacht met het houden van een diner in Hotel v. Haaften. Behalve vele leden der vereeniging, welke thans 50 leden telt waren aanwezig de heeren mr. C. S. van Dobben de Bruyn, burgemeester, P. Batelaan en J. v.d. Marel, wethouders der gemeente Bodegraven, de heeren Herm. H. Schreuder en C. H. Hagendoorn, resp. voorzitter en secretaris van de *Kamer van Koophandel en Fabrieken te Gouda*, de heeren B. M. v. Zwet en mr. C. Jonker van de *Nederl. vereeniging van kaashandelaren te Gouda*, de heeren V. P. Brunt en C. v. Oostrom van de *Holl. Mij. van Landbouw afd. Bodegraven en Zwammerdam* de heeren Ruys en Doornenbal van de *Ver. van Kaashandelaren te Woerden*, de heeren Verklij en van Wijk van de *Ver. van kaashandelaren te Leiden*. Ook was aanwezig de heer B. Bekker, chef-marktmeester alhier.

Nadat allen waren aangezeten, werd het eerste couplet van het Wilhelmus door alle aanwezigen gezongen en stelde de tafelvoorzitter, de heer J. Beijen een dronk in op H. M. de Koningin. Vervolgens werd door de voorzitter een korte rede gehouden, waarbij aan veel werd herinnerd wat in den loop der jaren de vereeniging heeft ondervonden en meegemaakt. Ook werd door spr. gewe-

zen op de bijzonder ernstige tijden en gaf de leden den raad te gelooven in een betere toekomst, vertrouwend, dat de zon weer zal schijnen ook over Landbouw en Handel.

De heer J. v.d. Giesen las de ledenlijst voor op een wijze, welke herhaaldelijk de lachlust der aanwezigen heeft opgewekt.

Het woord werd daarna gevoerd door burgemeester mr. v. Dobben de Bruyn, door de voorzitter van de Kamer van Koophandel door den heer v. Zwet, de heeren W. P. Brunt, Ruys en Verkleij.

Intusschen heeft de heer v.d. Most, voorafgegaan door een geestige speech, een A. B. C. op de leden voorgedragen. Vervolgens werd een paar maal een lied gezongen. Speciaal gemaakt voor deze feestavond. Het woord werd ook gevoerd door de plaatselijke leden, de heeren B. Baars, R. v.d. Klei en J. P. Veerman. Door den voorzitter werden alle prekers dank gebracht voor de gesproken woorden, waarna te kwart over elf de maaltijd was geëindigd en de feestvergadering werd gesloten.

De vereeniging kan met voldoening op deze zoo bijzonder geslaagden avond terugzien.

1931-10-14 Kaasdag Bodegraven

Leidsche Courant, 15/10/1931; p. 3/10

BODEGRAVEN. Kaasdag.

Dinsdag werd in het Beursgebouw op de markt onder groote belangstelling een kaasdag gehouden. Het aantal inzendingen bedroeg 136. De kazen waren gemaakt op 29 en 30 Mei j.l.

Het hoogst aantal punten n.l. 84 werd door een 8 tal inzenders behaald, 9 hadden 83 punten en 13 tusschen 80—83. Ir. W. J. Huisman, zuivelconsulent, verklaarde, dat het nog nooit was voorgekomen, dat zulk groot aantal het hoogste puntental heeft behaald. De jury bestond uit de heeren A. Brechtland, J. v. d. Giesen & Kooi Ir W. J. Huisman, zuivelconsulent.

Door een 600 personen werd deze kaasdag bezocht. Het hoofdbestuur der Zuid-Holl. Maatschappij van Landbouw, namens de regeering den heer Juweling Beck, adjunct-inspecteur bij het zuivelwezen en B. W. van Bodegraven en Zwammerdam gaven blijk van hun belangstelling

Leidsch Dagblad, 14/10/1931; p. 5/12

De jury met voorzitter van de vereniging van Kaashandelaars te Bodegraven en van de afdeling der Hollandische Maatschappij van Landbouw aldaar is gisteren in het Beursgebouw te Bodegraven een kaasdag gehouden. — Een landbouwer knipt een kaas.

Nieuwe Leidsche Courant, 14/10/1931; p. 5/10

KAASDAG TE BODEGRAVEN

Door het Bestuur van de Vereniging van Kaashandelaars te Bodegraven en van de afdeling der Holl. Maatschappij van Landbouw aldaar, werd gisteren in het Beursgebouw een kaasdag gehouden, waarvoor de boeren groote belangstelling toonden.

25-Jaar Kaascontrolestation Z.-H. Volvet.

(LAND- EN TUINBOUW.)

Op 30 October as. zal het 25 jaar geleden zijn dat het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor Volvette kaas* werd opgericht. Dit station is thans tot een groot krachtig, evenwichtig lichaam opgegroeid en ofschoon er alle aanleiding zou zijn tot een min of meer plechtige herdenking van dit feit, heeft het Bestuur toch gemeend onder de tegenwoordige slechte economische omstandigheden van een openbare, eenigszins feestelijke herdenking te moeten afzien.

De oprichtings geschiedenis van het station nagaan, bemerkt men dat op het 50e Nederlandsche Landhuishoudkundig Congres dat in 1897 in Hoorn gehouden werd, de eerste teekenen van onrust over den goeden naam van de Goudsche volvette kaas werden waargenomen. Daar het congres niet tot een conclusie kwam, werd het onderzoek opgedragen aan het. Nederlandsch Landbouwwcomité, dat hiertoe een commissie benoemde. Toen het volgend jaar de minister van binnenlandsche zaken een klacht ontving van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen, wendde hij zich tot hetzelfde comité om advies. De commissie van onderzoek adviseerde in 1899 in een uitvoerig rapport tot oprichting van het *Rijkszuivelstation te Leiden* om gegevens van vetcijfers te verzamelen voor de rubrieken volvette, halfvette en magere kaas.

In de volgende jaren kwamen meerdere klachten over knoeierijen binnen en klimmende publicaties daaromtrent van regeeringszijde.

Intusschen was de zaak ook aanhangig gemaakt bij de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* en werd in 1903 in een Algemeene Vergadering de vraag behandeld: „Is het gewenscht dat maatregelen worden beraamd tot beveiliging van den goeden naam der Goudsche en Edammer kaas.” Er werd toen als resultaat een Commissie benoemd, bestaande uit handelaren, producenten en zuivelconsulenten uit de provinciën Noord- en Zuid-Holland en Friesland.

Men streefde toen reeds naar een Nederlandsch kaascontrole; de vraag was echter, zou deze van Rijksweg worden uitgeoefend of zouden particuliere kaascontrolestations worden opgericht. Als vet typen werden genoemd 40% - 25 % en 15 %-ige kaas.

In 1904 en 1905 werd opnieuw hierover door de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* vergaderd en op 17 Mei 1905 besloot de Algemeene Vergadering tot oprichting van Kaascontrolestations, dus volgens particulier initiatief.

Het idee van een „Nederlandsche” kaascontrole had men laten varen en zoowel voor het kaascontrolestation in Noord-Holland als voor dat in Zuid-Holland werd de 40 plus kaas als de hoogste graad vastgesteld, wel was er dus nog de opzet van een „Hollandsche” eenheid.

Met de wetenschap van thans, lijkt het een heel vreemd besluit de eigen volvette Goudsche boerenkaas op deze wijze naar beneden te drukken. Echter staande voor een geheel nieuwe „zaak” werd hiertoe besloten, conform het voorstel van de door de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* benoemde Commissie.

Op 30 October 1906 werd toen het *Kaascontrolestation Zuid-Holland* door de Hollandsche Maatschappij van Landbouw opgericht en hiermede was de grondslag gelegd tot een snelle ontwikkeling van een beter begrip omtrent onze volvette kaas.²⁷

Op 30 September 1907 werd de vetgrens door dit station reeds verhoogd tot 45 %, maar werd nog niet als verplichtend voorgeschreven, dat de kaas moest worden bereid uit volle melk, daar hiertegen van de zijde van vele producenten en handelaren bezwaren werden gemaakt.

²⁷ Enkele maanden eerder was het Kaascontrolestation N.-Holland al opgericht.....

Op 22 Januari 1909 besloot de Algemeene Vergadering, dat de gecontroleerde kaas uitsluitend mocht worden bereid uit volle melk, terwijl bij de bereiding geen onnoodig vetverlies mocht plaats hebben,

(De vetgrens van 45 % is in 1926 in opdracht van den Minister verhoogd tot 46 %.)

De moeilijke vraag omtrent vorm en wijze van aanbrenge van het controlemerk werd voorloopig opgelost door het invoeren van een indrukmerk met de letters „K. C. Z. H.” Dit merk is gebruikt tot Mei 1910, toen door een „merkencommissie” een nieuw merk werd ingevoerd, een combinatie van de letters V. C. als opdrukmerk, met het woord „rijkscontrole” als kleurmerk (tatoeër-prikmerk.) De Vereeniging kreeg van de Regeering dit controlemerk officieus als „rijksmerk” in te voeren.

De Regeering deed een tweede stap, toen op 17 Juli 1911 de wet op het Rijkskaasmerk werd aangenomen.

In 1912 werd een volgende stap op het pad van de ontwikkeling van het controlestation gedaan, toen de heer Gramser uit Leeuwarden zijn vinding van het caseine-merk deed, welke stap gevolgd werd door de beslissende ontdekking door dr. van Sillevoldt van het thans gebruikte rijkskaasmerk. Het tegenwoordige kaasmerk werd op 23 Februari 1914 tot rijkskaasmerk gemaakt.

De boycot uitgesproken door de Nederl. Vereeniging van Kaashandelaren, dat duurde van 7 Maart 1907 tot Mei 1910 belemmerde een goede ontwikkeling van het station in deze eerste jaren zeer. Werd begonnen met een ledental van 284 in den loop der jaren is dit tot 3257 uitgegroeid, de belangrijkheid van het station ten volle demonstreerend.²⁸

Leidsch Dagblad, 31/10/1931; p. 9/20

KAASCONTROLESTATION ZUID-HOLLAND.

Het zilveren jubileum.

Het Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas, gevestigd te 's-Gravenhage, bestond gisteren 25 jaar, gelijk dezer dagen reeds gemeld.

Hoewel besloten was, in verband met de moeilijke economische omstandigheden in den landbouw, dit feit niet feestelijk te herdenken, hebben de gezamenlijke ambtenaren gemeend dezen gedenkwaardigen dag niet geheel onopgemerkt te moeten laten voorbijgaan.

Met een passend woord van hulde werd daarom gisterochtend den heer dr. H. van Gulik, sedert de oprichting directeur van het Kaascontrolestation, bij monde van den heer dr. C. v. d. Bunt, scheikundige aan genoemd station, een prachtig bloemstuk geoffreerd als blijk van waardeering voor zijn groote verdiensten en arbeid verricht in het belang van de kaascontrole en dat der ambtenaren, terwijl daarna de jubilaris in hartelijke bewoordingen werd toegesproken door den heer G. A. Veeren, administrateur van de oprichting af.

Een passender motief voor dit bloemstuk, dat den vorm had van een groote boeren Goudsche kaas, voorzien van het rijksmerk, had zeker niet kunnen worden bedacht.

De heer van Gulik dankte voor het hem aangeboden huldeblijk.

Moge het den jubilaris gegeven zijn nog vele jaren zijn beste krachten aan het Controlestation te wijden.

Vad:

²⁸ Met in de beginjaren 19xx een dieptepunt van xx leden – zie ?? (ZHN.)

Verg. Holl. Mij. v. Landbouw en Bond v. Kaasproducenten over de noodtoestand in de landbouw²⁹

(Land- en Tuinbouw.)

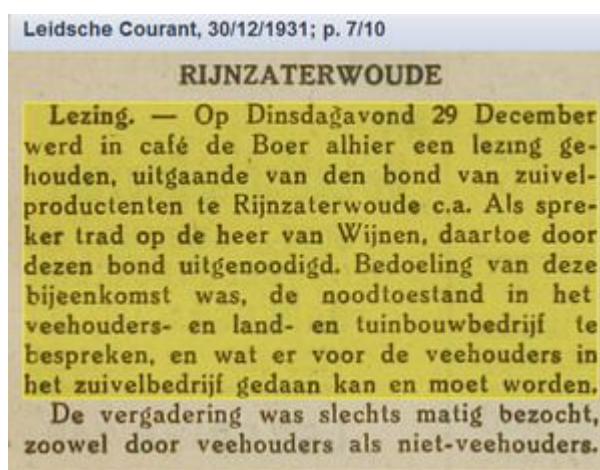
GOUDA: Naar we vernemen, heeft jl. Woensdagavond in Café „De Harmonie” te Gouda, een vergadering plaats gevonden, waaraan is deelgenomen door niet minder dan een 60-tal bestuursleden van afdelingen der *Holl. Mij. van Landbouw*, van den *Bond van Kaas-producenten* en van den *R. K. Land- en Tuinbouwbond* uit Gouda en omgeving.

Door de Heeren Ir. T. P. Huisman. Secretaris der Holl. Mij. van Landbouw en A. van Wijnen, voorzitter van den Bond van Kaasproducten, zijn in deze vergadering tal van zaken aan de orde gesteld, die samenhangen met den slechten toestand, die thans in verergerde mate in het veehoudersbedrijf heerscht.

Uit de vergaderingen gingen vele stemmen op om te komen tot een groote algemeene vergadering van veehouders, ten einde aldus kracht bij te zetten aan de verlangens, die in verband met den slechten toestand onder den boerenstand leven.

Besloten is daarop, om op Donderdag 17 December a.s. des morgens te 11 uur v.m., in Societeit „*Ons Genoegen*” te Gouda, Boelekade, een groote vergadering te beleggen, waarin de heer Van Wijnen zal spreken over *Waarom wij ontevreden zijn*; terwijl de heer Huisman zal inleiden het punt: *Wat gedaan moet worden*.

Honderden veehouders zullen ongetwijfeld naar Gouda optrekken om getuigenis af te leggen van de inderdaad feitelijk onhoudbare omstandigheden waaronder zij tegenwoordig hun bedrijf moeten uitoefenen. Uit de Rijnstreek, het gebied tusschen Rijn en Holt. IJssel, de Krimpenerwaard en Alblasserwaard, zullen zij trachten te doen begrijpen dat ook een boer van de wind niet kan leven.

²⁹ Over crisis en crisismaatregelen die de zuivel raken is een speciale MAP.....
http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/MAP-1929-1940_Crisis-Jr-30-verzamelmap_2012-11-08.pdf

1932

Leidsche Courant, 1932-02-19; p. 12/12

Verslag verg. *Ver. van Kaashandelaren. (Bodegraven)*

BODEGRAVEN: De jaarvergadering van de *Vereeniging van Kaashandelaren Bodegraven*, welke j.l. Maandagavond werd gehouden in Hotel Van Haaften, was zeer druk bezocht. Na het openingswoord van den voorzitter, werden de notulen goedgekeurd bij acclamatie, nadat de heer v.d. Most een kleine aantekening had gevraagd en verkregen.

Bijna met alg. stemmen werden wederom enkele nieuwe leden aangenomen, na schriftelijke stemming.

Besloten werd geen gevolg te geven aan het verzoek, om deel te nemen aan de Jaarbeurs te Köln in dit jaar, mede in verband met de zeer vele moeilijkheden, welke sommige leden in Duitschland ondervinden, op verschillende wijze.

Een schrijven van den heer Directeur der Posterijen in den Haag, werd voor kennisgeving aangenomen, met instemming over den inhoud daarvan.

De heer A. H. v.d. Most heeft mededeeling gedaan, niet langer als bestuurslid dezer vereeniging in aanmerking te kunnen komen, omdat hij tevens is de voorzitter der *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren*; de voorzitter brengt den heer v.d. Most hartelijke woorden van dank voor alles wat hij in het belang der vereeniging heeft gedaan.

Uit het jaarverslag van den secretaris bleek o.a. dat de onderlinge samenwerking steeds een zeer goede is geweest; dat het ledenaantal sedert de laatste jaarvergadering met 14 leden is gestegen, en thans 59 bedraagt, terwijl nog een nieuw lid in een volgende vergadering geballoteerd zal moeten worden.

Er werden in het afgelopen jaar zeven leden- en veertien bestuurs-vergaderingen gehouden.

De vereeniging heeft eerst in het voorjaar 10.000 circulaires op de kaasmarkten doen verspreiden om de kaasboeren aan te raden: 'keert terug naar de oude methode van kaas-maken' en daarna 8200 nieuwe, met anderen tekst, bij iedere kaasboer in Zuid-Holland, en Utrecht, en eenige in Noord-Holland, per post te doen bezorgen, waarin opnieuw nadrukkelijk de oude methode werd aanbevolen. Deze laatste circulaire werd, met begeleidend schrijven, ook gezonden aan alle leden der Staten-Generaal, zoowel Eerste als tweede Kamer.

Zonder eenige twijfel heeft deze actie, welke uitsluitend is uitgegaan van deze vereeniging, een zeer goede uitwerking gehad. Op den kaasdag te Bodegraven, in Oct. j.l. gehouden, kwam dit duidelijk in het licht, terwijl ook de handel duidelijk kan zien, dat de bewaarkaas weer veel beter is dan 'n paar jaar geleden het geval was.

Met een der grootste expediteurs werden voordeeliger vrachtprijzen bedongen, hetgeen voor Bodegraven's kaashandel alweer eenige honderden guldens besparing beteekent.

Met alg. stemmen werd door een ledenvergadering besloten, tot deelname aan den optocht, tijdens de Oranjefeesten alhier.

Op 12 Sept. 1931 werd het 25-jarig bestaan der vereeniging herdacht met het houden van een maaltijd in *Hotel Van Haaften*, waaraan ruim 50 personen hebben aangezeten, waaronder: B. en W. en twee afgevaardigden van de Kamer v. Koophandel te Gouda; de Ned. Ver. v. Kaash. te Gouda; de Ver. v. Kaash. te Woerden en Leiden; de afd. Holl. Maatschappij v. Landbouw.

Medewerking is verleend aan een kaasdag, welke in samenwerking met de afd. Holl. Maatschappij van Landbouw werd gehouden en zeer goed geslaagd mag heeten. Hier werd de kaas gekeurd door onze leden: de heeren A. Breckland, J. v.d. Giesen en G. Kooij.

Besloten werd in 1932 geen lid te zijn van de Ned. Ver. v. Kaashandelaren te Gouda. Dit belangrijke besluit is gevallen met slechts twee stemmen meerderheid, en ondanks dit geringe verschil van stemmen, is de onderlinge samenwerking onveranderd goed gebleven, wel een bewijs van de innerlijke kracht der vereeniging.

Ook werden ernstige pogingen gedaan, om meerdere medezeggenschap te verkrijgen in den Haag, betreffende regeling van crisismaatregelen enz., waarbij de Burgemeester van Bodegraven zijn bizonder gewaardeerde medewerking heeft verleend.

Het verslag gewaagde van een slecht jaar 1931 voor den kaashandel, en noemde ook de vooruitzichten betreffende 1932 ongunstig, speciaal met het oog op Duitschland, waarmede zeer velen leden zaken doen.

Het zoo keurig verzorgde jaarverslag oogstte veel applaus, en bovendien den dank van den voorzitter, aan den ijverigen secretaris.

De rekening van den penningmeester werd onderzocht door de heeren: C. v.d. Veer, H. J. v.d. Pol en het bestuurslid B. Baars; deze commissie adviseerde tot goedkeuring, waartoe bij acclamatie werd besloten. Uit deze rekening bleek, dat per lid ruim 15 gulden werd bijgedragen aan de kas, want de ontvangsten waren over 1931: f 765,01, terwijl in 1931 ongeveer 50 firma's lid der vereeniging waren. Ook de penningmeester had veel blijken van instemming in ontvangst te nemen voor zijn keurig beheer; de rekening werd met een batig saldo goedgekeurd.

Herkozen werden als bestuursleden de heeren H. H. J. Beijen en A. C. de Meijere, beiden met op 1 na alg. stemmen. In de plaats van den heer v.d. Most, is de heer H. Göbel gekozen. Allen namen hunne benoeming aan. Aan de heeren Joh. P. Veerman en F. Noordhoek, leden van het stem-bureau, werd dank gebracht door den voorz. voor hun werkzaamheden.

Besloten werd, een zeer groote partij sluitzegels te laten maken, voor reclame speciaal voor den handel te Bodegraven, geheel voor eigen rekening.

Ook werd nog gesproken over het 50-jarig bestaan der kaasmarkt te Bodegraven, op 21 Maart a.s. en de houding der Vereeniging bepaald, voor het geval het gemeentebestuur in dit opzicht samenwerking met de vereeniging zou wenschen. Ook werd nog een plan, in verband met het 50-jarig bestaan dezer markt, voorloopig voor kennisgeving aangenomen.

Besloten werd, door middel van de pers, opnieuw de kaasboeren aan te raden toch vooral de oude methode van kaasmaken te handhaven.

De moeilijkheden met het verkrijgen van deviezen (Duitschland) maakt ook een punt van bespreking uit. De heer Beijen zat, als lid der Kamer van Koophandel, dit punt dadelijk bij de Kamer opnieuw gaan bespreken en beloofde zijn volle aandacht aan dit punt te zullen geven.

Na de gebruikelijke rondvraag, sluit de voorzitter deze geanimeerde vergadering

Verslag Jr.-vergadering Ver. *Het Kaasmerk*

LEIDEN: In de gehouden jaarlijksche algemeene vergadering der Vereeniging „*Het Kaasmerk*” alhier is medegedeeld, dat de heeren J. Mesdag te Leeuwarden (inmiddels overleden) en J. v.d. Koogh te ‘s-Gravenhage zijn herbenoemd tot leden van het Algemeen Bestuur. De heeren mr. W. B. Buma te Marssum en jhr. P. P. de Beaufort te Driebergen hebben hun ontslag genomen als bestuursleden en zijn opgevolgd door de heeren dr. E. van Welderen baron Rengers te IJsbrechtum en mr. B. v.d. Heuvel te Utrecht.

Vastgesteld werd het jaarverslag over 1931, waaruit blijkt, dat er een contract is tot stand gekomen tusschen de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” en de Preussische Hauptlandwirtschaftskammer te Berlijn, waarbij „*Het Kaasmerk*” aan de Kammer en hare rechtverkrijgenden een licentie verleent op haar Duitsche octrooi no. 252084, welke licentie noodig is om eventueel tot de vervaardiging en de uitgifte van kaasmerken in den trant der Nederlandsche rijkskaasmerken in Duitschland te kunnen overgaan, De Duitsche kaasmerken zullen echter ook als zij op de kaas zijn aangebracht, zoodanig van de Nederlandsche merken moeten afwijken, dat verwarring daarmede uitgesloten is. Daartoe zullen zij uitsluitend uit felgroen gekleurde caseïne of uit een andere felgroen gekleurde grondstof vervaardigd mogen worden en is ook hun vorm aan bepaalde voorschriften gebonden. De vereeniging „*Het Kaasmerk*” heeft op zich genomen om al hare ervaringen met de vervaardiging van kaasmerken ter beschikking van de Preuss. Hauptlandwirtschaftskammer te stellen en aan deze alle inlichtingen te verstrekken welke zij voor de eventueele inrichting eener fabriek van kaasmerken, mocht verlangen.

Voorts zal „*Het Kaasmerk*” tenminste tot 1 Oct. 1932 de voor Duitschland benoodigde merken moeten leveren; deze verplichting blijft ook daarna nog bestaan, tenzij „*Het Kaasmerk*” zes maanden tevoren schriftelijk aan de Preuss. Hauptlandwirtschaftskammer mededeelt tot verdere leveranties niet in staat te zijn.

Het sluiten van dit contract, hetwelk niet geschied zonder voorkennis der drie zuivelorganisaties in ons land, en goedgekeurd is door den minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, wordt in het verslag een gelukkige daad genoemd, waarmede niet alleen het belang der Duitsche, maar ook dat der Nederl. kaasindustrie is gediend. Medegedeeld wordt nog, dat ingevolge het contract reeds 50.000 kaasmerken aan Oost-Pruisen zijn geleverd ten behoeve van de kaascontrôle aldaar, Deze merken hebben den vorm van het Oost-Pruisische schild en zijn felgroen van kleur, met zwarten opdruk.

Merken uitgegeven in 1931 *	20+	30+	40+	Volvet	Totaal
kaascontrolestation Zuid-Holland					2.500.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant					2.840.000
kaascontrolestation Utrecht					1.500.000
kaascontrolestation Noord-Holland					8.810.000
kaascontrolestation Friesland					22.100.000

* Bron: LC 1933-03-10

Verder worden in het jaarverslag mededeelingen gedaan, over de deponering der Rijkskaasmerken in onderscheiden landen.

De prijs der merken werd in 1931 tweemaal verlaagd en bedraagt nu 0.3 cent per stuk voor merken voor volvette kaas en 0.25 cent per stuk voor merken voor niet-volvette kaas.

Aan de heeren dr. A. J. Swaving en mr. D. G. W. Spitzen werd op hun verzoek, eervol ontslag verleend resp. als lid en voorzitter en lid der Commissie van Toezicht. In hun plaatsen werden benoemd: tot lid en voorzitter mr. J. J. Wintermans, wd. inspecteur van het Zuivelwezen, en tot lid en secretaris mr. H. J. J. Scholtens, hoofdcommies van het depart. van B. Z. er. L. te 's-Gravenhage.

In 1931 zijn aan de Kaascontrôlestations afgeleverd 37.750.000 Rijkskaasmerken (v.j. 37.320.000).

Nieuwe Gorinchemsche Courant, 1932-03-26; p. 1/4

Verslag vergadering afd. Meerkerk Kaascontrolestation Z-H. VV

MEERKERK. Vrijdag 18 Maart j.l. werd alhier in café „*Hof van Holland*” een ledenvergadering der *afdeeling Meerkerk van het Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas* (K.Z. volvet) gehouden.

In zijn openingswoord heette de voorzitter, de heer Andr. van Kleef, de aanwezigen hartelijk welkom, in 't bijzonder den algemeenen voorzitter, den heer J. v.d. Koogh, den secretaris-penningmeester, den heer dr. H. van Gulik en den oud-voorzitter der afdeeling, den heer G. R. Sterk. Bij afwezigheid van den secretaris der afdeeling, den heer T. de Jongh Dz., leest de heer G. Slob Az. de laatst ingeschreven notulen en het verslag, welke beide ongewijzigd worden goedgekeurd en aldus vastgesteld.

De algemeens voorzitter deelt o.a. mee, dat van drie controle-stations, de K.Z. volvet voorheen 80% der algemeens onkosten betaalde, thans is voor 1932 dat percentage vastgesteld op 79%. (Het Botercontrolestation Zuid-Holland en het Kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant betalen respectievelijk 10 en 11% van de onkosten).

De prijs der kaasmerken voor volvette kaas werd op 1 Juli verlaagd van 45 tot 40 cent per 100 stuks, terwijl tegen 1 Jan. 1932 opnieuw een verlaging is aangekondigd tot 30 cent per 100 stuks.

In verband met het onderzoek der gebreken in volvette Goudsche boerenkaas, kwam de vraag naar voren of de vetgrens van 46% ook mede de oorzaak kon zijn van de klacht, dat de bewaar-kaas in de laatste jaren minder voldoet dan voorheen. Als het kaasmaken op de oude wijze gebeurt, loopen echter velen gevaar, dat zij de merken wegens een te laag vetgehalte in de kaas verliezen. Het bestuur besloot deze kwestie scherp in het oog te houden en zoonodig de controlevoorschriften te wijzigen.

Herhaalde malen is er op gewezen, dat de volvette boeren- en fabriekskaas eenzelfde stempel, n.l. de letter Z. dragen. Wenschelijk wordt geacht, de boerenkaas bovendien te doen merken met een afzonderlijk stempel. De genomen proeven bleken tot op heden nog niet geheel afdoende te zijn.

Het entreegeld voor nieuwe leden werd weder vastgesteld op f 3,50 per koe; voor jongboeren, die voorheen geen kaas maakten, bedraagt het entreegeld f 2 per koe, terwijl zoons of schoonzons van leden of oud-leden vrij zijn van het betalen van entreegeld, indien zij zich direct als lid aanmelden bij den aanvang van hun bedrijf.

Het was op 30 October plm. 25 jaar geleden, dat het Kaascontrole-station werd opgericht. Het bestuur besloot wegens de slechte oeconomische omstandigheden, ter herdenking van dit feit geen bijzondere bijeenkomst te houden.

Bij het vaststellen der begroting gaf het punt salarissen van het personeel in dienst van de drie controle-stations, aanleiding tot eenige aanvechting. Algemeen was men van oordeel, dat in verband met de huidige tijdsomstandigheden, de salarissen omlaag moesten. De financiële commissie deed een voorstel van minstens 5%. In de vijf andere afdelingen K.Z. volvet, n.l. Gouda, Leiden, Bodegraven, Lekkerkerk en Bleskensgraaf had ook dit punt de gemoederen der kaasboeren beroerd en zullen ook hun voorstellen op de a.s. algemeen vergadering te Rotterdam ter sprake komen.

Evenals in andere afdelingen, was men hier voor progressieve verlaging.

Na eenige discussie wordt hier het volgende voorstel aangenomen. De korting zal bedragen 5% van salarissen tot f 2000.-, 10%, tot f3000.-, en 15% voor hogere salarissen.

Vervolgens wordt de heer T. de Jongh Dz. met algemeen stemmen herkozen tot lid van het afdelingsbestuur

Bij de verkiezing van 10 stemgerechtigden en 10 plaatsvervangende leden worden de aftredende leden voor het jaar 1932 herkozen, Voor zoover tegenwoordig laten allen zich hun benoeming welgevallen.

Bij de rondvraag komt ter sprake de kwestie, hoe te handelen, als kazen ontmerkt moeten worden, nadat de eigenaar ze aan een handelaar heeft verkocht, maar nog niet afgeleverd.

Hierna sluiting der vergadering.

Leidsche Courant 1932-03-30

Verslag verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.

ROTTERDAM: Het *Kaascontrolestation Zuid-Holland volvette kaas*, gevestigd te 's-Gravenhage, heeft te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering gehouden onder leiding van zijn voorzitter, den heer J. v.d. Koogh.

Alle afdelingen (Bleskensgraaf, Bodegraven, Gouda, Leiden, Lekkerkerk en Meerkerk) waren vertegenwoordigd.

Tot lid van den Raad van Beroep werd herkozen de heer dr. ir. V. R. Y. Croesen te 's-Gravenhage, tot pl.v. lid van den Raad de heer dr. A. G. Breen, Rijkszuivelconsulent te Zwolle.

Vastgesteld werd het jaarverslag over 1931 van de hand van dr. H. van Gulik, directeur-secretaris. Het volgende is er aan ontleend:

In de algemeene kosten der drie stations (K. Z. Volvet, Kaascontrolestation Zuid-Holland) over 1932 draagt het K. Z. Volvet 79½ pct, bij, het K. C. Z. B. 10½ pct, en het Botercontrolestation 10 pct. Daar in 1931 het K. Z. Volvet 125 leden verloor en het Botercontrolestation 7 leden, terwijl het K. C. Z. B. met 22 leden toenam, zal over 1932 de verdeling der kosten geschieden naar de verhouding: 79 : 10 : 11.

Aan het Controlestation voor melk-producten is in 1931 onderdak verleend. De bijdrage hiervoor is vastgesteld op f 3000. Daar in 1932 het werk van dit station, dat in 1931 gedecentraliseerd gewerkt heeft, gecentraliseerd wordt, d.w.z. dat het geheele toezicht van Den Haag uit zal geschieden, waardoor in grootere mate van het gebouw der drie stations en van de hulp hunner

ambtenaren gebruik zal worden gemaakt, is de bijdrage van het C. v. M. voor 1932 vastgesteld op *f* 8000.

Ter bescherming van de volvette boerenkaas meende het bestuur een merk te moeten ontwerpen speciaal voor deze kaassoort, waarbij de samenwerking met het *Kaascontrolestation Utrecht voor volvette kaas* ten zeerste zal worden gewaardeerd. Er is tot dit doel een werkcommissie gevormd, waarin met het dagelijksch bestuur zitting hebben de heeren A. van Wijnen en de rijkszuivelconsulent ir. W. J. Huisman.

Het bestuur verklaarde aan den minister, bezwaar te hebben tegen de aanwijzing van de letter Z als herkenningsteeken voor het Controlestation voor Zuivelproducten te Leiden en verzocht hen het K. Z. Volvet deze letter doen behouden en aan het *Kaascontrolestation Z.-Holland-Brabant* en het *Controlestation voor Zuivelproducten* hetzij elk een afzonderlijke letter, hetzij samen dezelfde letter te geven. Het bestuur wees er daarbij op, dat een dergelijke nieuwe verdeling zeer zeker rationeel zou zijn, daar het K. Z. Volvet uitsluitend landbouwbedrijven en de beide andere stations uitsluitend fabrieken onder controle hebben.

Het bestuur besloot, in de zomermaanden het maken van dagkaas niet toe te staan, behalve aan hen die minder dan 50 L. melk per maal verkazen. Deze aangelegenheid zal elk jaar opnieuw worden beschouwd.

Het ledental nam in 1931 af van 3257 tot 3132. Terwijl 283 leden bedankten (53 wegens beëindiging van het kaasbedrijf, 193 wegens melkverkoop, 13 wegens verhuizing, 15 wegens het overgaan naar het K. C. Z. B.), traden 58 nieuwe leden toe.

Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 46 pct. moesten 250 leden geschorst worden (v.j. 407). Van de 58.968 onderzochte monsters had 1,31 pct. een vetgehalte lager dan 46 pct, (v.j. 1,93 pct.). Het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar was 49,9 pct. (als v.j.). Het gemiddelde vochtgehalte van 1256 onderzochte monsters was 46,1 pct. (v.j. 45,7 pct.).

De balans en de rekening over 1931 doen zien, dat er *f* 12.993,99 is afgeschreven van het exploitatieoverschot van voorgaande jaren, welk overschot thans nog *f* 15.791,81 bedraagt. Uit contributie en bijslag is *f* 2262,57 minder ontvangen dan in 1930, aan entreegeld werd *f* 1627 ontvangen (v.j. *f* 22.002,30),³⁰ aan boete *f* 551,10 (v.j. *f* 1407,60). Aan salarissen werd betaald *f* 58.521,52.

Het bestuur besloot, aan de commissie voor de drie stations een vermindering der salarissen met 5 pct. voor te stellen.

De vergadering besloot, den bijslag per koe te verlagen van 30 cents tot 20 cents.

De begroting 1932 sluit met een nadeelig saldo ad *f* 11.760, af te schrijven op de rekening; Exploitatieoverschot van voorgaande jaren. Het tekort zal echter waarschijnlijk lager zijn dan het geraamd bedrag, daar de boeten en entreegelden pro memorie zijn uitgetrokken.

Bij de behandeling der begroting gaf de post salarissen aanleiding tot eenige discussie aangaande de verlaging, in verband met den slechten economischen toestand. Daar dit punt in de afdeelingen reeds uitvoerig was behandeld, werd besloten het resultaat daarvan aan de commissie voor de drie stations kenbaar te maken met het verzoek, de verlaging dienovereenkomstig vast te stellen.

³⁰ 22002,30 lijkt me niet kloppen (controleren met gegevens uit in 1932)

Leidsche Courant, 1932-04-18; p. 1/10

[▲ terug naar oprichting in 1907](#)

Viering van het 25-jarige bestaan *Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren*³¹

GOUDA: In het begin van dit jaar bestond de *Nederlandsche Vereening van Kaashandelaren*, gevestigd te Gouda, 45 jaar. De op 13 Maart gehouden algemeene vergadering meende dat, hoewel de tijdsomstandigheden niet van dien aard zijn, dat een feestelijke viering van dit feit passend zou zijn, de oprichting toch op waardige wijze diende te worden herdacht.

Het bestuur van de vereeniging heeft Zaterdagmiddag, te Gouda in Hotel „*De Zalm*” receptie gehouden, waar tal van vereenigingen en officieele organisaties op het gebied van de zuivelnijverheid hun gelukwensen kwamen aanbieden.

Tot de eersten, die de jubilerende vereeniging kwamen complimenteren, behoorde het gemeentebestuur van Gouda. Burgemeester F. G. Gaarlandt vergezeld van den gemeente-secretaris, den heer G. J. J. Pot en de wethouders J. A. Donker. C. H. Koemans en P. D. Muylwijk. De burgemeester wenschte met een kort woord de vereeniging geluk met haar jubileum en uitte den wensch dat voor den kaashandel spoedig betere tijden zullen aanbreken.

De oud-voorzitter van de afdeeling Gouda van de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw*. den heer H. N. Valkenier te Greve, herinnerde in zijn toespraak aan de actie, die de vereeniging in haar jonge jaren heeft gevoerd en aan de moeilijke taak, die zij gedurende den wereldoorlog heeft gehad

De heer G. Gronsmas, voorzitter van de vereeniging van kaashandelaren in Hoord-Holland. schetste de werkzaamheden van de vereeniging tijdens de oorlogsjaren en herinnerde er aan, hoe, de toenmalige voorzitters, de heeren Schim van der Loeff en Schilt, in Den Haag voor den kaashandel veel goeds hebben kunnen bereiken. Vooral onder de bezielende leiding van den heer

³¹ Niet te verwarren met de Vereniging van Kaashandelaren Bodegraven. Dat is naar ik nu vermoed de oudste in ons land opgericht 11 sept. 1906. De Ned. v. v. Kaashandelaren is zoals in tekst te lezen is begin 1907 opgericht!

Schild is nooit versagd. Met dankbaarheid herdacht spreker de werkzaamheid van de heeren Van Eyck en Heusdens en hij hoopte, dat de tegenwoordige voorzitter, de heer van der Most, het schip van de vereeniging in het ruime sop zal weten te houden. Namens de Noord Hollandsche vereeniging bood hij een fraai bewerkte voorzittershamer aan.

Do voorzitter van de *vereeniging van Groothandelaren in boter*, de heer P. R. Douwes, maakte gewag van de vriendschappelijke betrekkingen die steeds tusschen zijn organisatie en die van de kaashandelaren hebben bestaan en vroeg voor de toekomst de zekerheid, dat in den strijd voor den vrijen handel in zuivelproducten, beide vereenigingen elkaar wederkeerig zullen blijven steunen.

Nog maakten hun opwachting ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent in de provincie Zuid-Holland, het bestuur van de *vereeniging van kaashandelaren te Bodegraven*, afgevaardigden van de *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Gouda en Omstreken*, de directies van de *kaashandelmaatschappij Gouda*, en van de *kaashandelmaatschappij v. Zwet* uit Rotterdam, de heer N. J. Verkley, secretaris van de *vereeniging van handelaren in zuivelproducten* in Leiden, en de heer J. P. Anemaet, directeur van het *marktwezen te Gouda*.

Talrijke organisaties boden bloemstukken aan. 's-Avonds verenigden de leden van de jubilerende vereeniging en de genodigden zich aan een gemeenschappelijke maaltijd.

Leidsch Dagblad, 1932-05-27; p. 13/18

Verslag vergadering *Bond van Kaasproducenten*.³²

GOUDA: De *Bond van Kaasproducenten* hield gisteren te Gouda een zeer druk bezochte vergadering ter bespreking van den nood in de veehouderij en van de ontwerpen van wet tot hulpverlening aan het landbouwbedrijf en tot herziening van de pachtcontracten

De heer A. van Wijnen, lid van de Staatscommissie van advies voor den uitvoer van zuivel- en melkproducten, hield een rede.

De veehouder, aldus spreker, beoogt geen uitzonderingspositie. Hij wenscht niet bevoorrecht, doch evenmin veronachtzaamd te worden Een niet te loochenen feit is het, dat sociale voorzieningen, met in wezen een gemonopoliseerden loonstandaard, met pensioenning en ouden-dag-verzorging enz. en monopoliseering in diverse gemeente- en particuliere bedrijven (met de tendens om het prijspeil der producten en diensten te verhoogen of op hoog niveau te houden parasiteren op de onbeschutte bedrijven en daardoor in de eerste plaats op den Nederlandschen landbouw. Wanneer de regering steeds ook de plattelandsbelangen had nagestreefd in dezelfde mate als die van andere categorieën, zou gebleken zijn, dat veel van wat thans zonder veel bedenken is ingesteld door de harde noodzaak, nagelaten had moeten worden. Het is in een maatschappij niet moeilijk concessies te doen, zolang er zijn, die als slachtoffers kunnen fungeren. Het platteland heeft die rol vervuld, maar het kan en .... wil zulks niet meer. De veehouderij snakt naar hulp, zij verlangt echter ook naar het oogenblik die hulp weer te kunnen missen.

Ten opzichte van onzen export achtte de heer Van Wijnen de regering ernstig in gebreke. Zij heeft niet de middelen gebruikt, die er waren en de troeven, welke zij in handen had, verspeeld. Zolang de regering niet antwoordt op de vraag waarom zij niet energiek is opgetreden naar buiten, zal niemand van den boerenstand dit stilzwijgen accepteren als een bewijs, dat er niets is te

³² Wel geplaatst.....maar met het onderwerp – kaas en kaasafzet – heeft het weinig te maken. (ZHN.)

doen. Het zal gezien worden als een bewijs van onvermogen om de grootte dezer belangen te peilen en van gemis van kracht.

Aan het slot zijner inleiding wees spreker er op, dat het ingrijpen der regering niet alleen de boerenbelangen zal dienen, maar door het niet treffen van afdoende maatregelen zal zowel op het platteland als in de stad een groot cultuurwerk verloren gaan. En toch, verzuchtte de heer van Wijnen, is economie in Nederland een aanhangsel van departementale verdeling. Onder omstandigheden als die, welke thans heerschen, behoort een departement van Economie te bestaan. Van de gelegenheid tot debat werd druk gebruik gemaakt.

De vergadering besloot de regering te verzoeken, het wetsontwerp Ebels tot herziening der pachtcontracten zodanig te wijzigen, dat ook de hypotheeknemers door de wet zullen worden beschermd. Thans toch komt het voor, dat van bonafide boeren, die geregeld aan hun verplichtingen hebben voldaan, verlangd wordt, dat zij binnen enige weken of maanden de door hen opgenomen hypotheeken aflossen. Meestal betekent dit de ondergang van de betrokkene.

Ten slotte werd den boeren op het hart gedrukt zich niet er toe te laten verleiden de vóór Januari 1932 gesloten pachtvereenkomsten te laten verlagen.

Nog werd besloten de regering uit te nodigen de boeren te ontheffen van de verplichting tot het onderhouden van de wegen. (Vad.)

Vlissingse Courant, 1932-06-22; p. 1/6

Crisis-zuivel-centrale.³³

Met ingang van 3 Juli as. zal de wet betreffende tijdelijke maatregelen tot hulpverlening aan de veehouderij (**Crisis-Zuivelwet 1932**) in werking treden, in verband daarmee worden de volgende inlichtingen ter kennis van de zelfkarnende en/of zelfkazende veehouders gebracht.

De wijze, waarop getracht zal worden het beoogde doel door middel van deze wet te bereiken, kan in hoofdtrekken als volgt worden omschreven. Van alle bereide boter, met uitzondering van de voor eigen gebruik benodigde hoeveelheid, zal een heffing plaats vinden, tegen betaling waarvan een speciaal merk, het crisis-botermerk, wordt verstrekt, dat op de boter dient te worden aangebracht. De boterproducenten komen, in verband daarmee, onder toezicht van de ambtenaren van de botercontrolestations. Het **crisisbotermerk** wordt gevormd door de letters CZC, met aan weerszijden een leeuw, terwijl daarboven en daaronder de woorden „boter voor het binnenland” voorkomen.

Het is de bedoeling, dat het bedrag der heffing op het merk bij verkoop van de boter in laatste instantie op de consument wordt verhaald, zodat de boterprijs met minstens het geheven bedrag stijgt. Onder meer uit de opbrengst dezer merken wordt een fonds gevormd, het **Crisis-Zuivel-Fonds**, waaruit uitkeringen kunnen- plaats vinden, ten behoeve van het melkveehouders-bedrijf.

³³ Stond in meerdere couranten waaronder ook de Leidsche Courant (ZHN.)

Bij de uitvoering van de Crisis-Zuivelwet wordt de regering bijgestaan door een lichaam, **Crisis-Zuivel-Centrale** genaamd, terwijl verder de medewerking van de Boter- en Kaascontrolestations is verkregen. Per 3 Juli as. zal het aan alle boterproducenten verboden zijn om boter te vervoeren, te verkopen, voorhanden te hebben of al te leveren, welke niet is voorzien van een crisisbotermerk. Dit merk moet voorkomen op alle boter, die de producenten afleveren, ook al geschiedt dit in kleine verpakking.

De crisismerken zullen worden beschikbaar gesteld voor hoeveelheden boter van resp. $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, 1, $2\frac{1}{2}$, 5, 10, 20, 25 en 50 K.G. De uitreiking zal geschieden door bemiddeling van de genoemde controlestations. Dientengevolge zullen, zoals reeds hier voor gezegd, *alle* boterproducenten, dus ook de melk-, room- of weiboter bereidende veehouders, onder toezicht der ambtenaren van een controlestation komen te staan; zulks in dier voege, dat, de uitsluitend boterproducerende veehouders ingedeeld worden bij een botercontrolestation, terwijl op de boterbereiding van degenen, die tevens melk verkazen zal worden toegezien, door de ambtenaren van één der kaascontrolestations.

Uit het voorgaande volgt, dat alle veehouders, die boter voor verkoop produceren en die niet zijn aangesloten bij de boter- of kaascontrole, zich zonder uitzondering onverwijld bij het controlestation, waaronder zij behoren, dienen aan te melden, met verzoek om in het bezit der crisis-botmerken te worden gesteld.

RESSORTEN DER BOTER- EN KAASCONTROLESTATIONS.

Botercontrôlestations:

„Friesland” te Leeuwarden
 „Groningen” te Groningen
 „Drenthe” te Assen
 „Gelderland-Overijssel” te Deventer
 „Eindhoven” te Eindhoven
 „Maastricht” te Roermond
 „Zuid-Holland” te ‘s-Gravenhage
 „Noord-Holland” te Alkmaar

Ressort:

Provincie Friesland.
 Provincie Groningen.
 Provincie Drenthe
 Provincies Gelderland en Overijssel.
 Provincies Noord-Brabant en Zeeland.
 Provincie Limburg en een gedeelte van oostelijk Noord-Brabant.
 Provincies Zuid-Holland en Utrecht.
 Provincie Noord-Holland.

Kaascontrôlestations:

„Friesland” te Leeuwarden
 „Zuid-Holland-Brabant” te ‘s-Gravenhage
 „Noord-Holland” te Alkmaar
 „Het Kaascontrôlestation voor volvette kaas” te Utrecht
 „Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas” te ‘s-Gravenhage

Ressort:

Provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel.
 Provincies Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland, Limburg, Noord-Brabant en Zeeland.
 Provincie Noord-Holland.
 Provincies Utrecht, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland.
 Provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant.

Na de aanmelding zullen vanwege het betrokken controlestation aan de aanvragers instructies worden gegeven, ten behoeve van de bedrijfscontrole, welke zal worden uitgeoefend. Uitdrukkelijk zij er ten slotte nog de aandacht op gevestigd, dat deze vorm van toezicht door de controlestations geenerlei verband houdt met de bestaande boter- en kaascontrole onder rijkstoezicht. De hiervoren weergegeven regeling dient uitsluitend voor de uitvoering der Crisis-zuivelwet en zal met het vervallen van deze wet terstond worden beëindigd.

BODEGRAVEN.

• Lezing van Ir. Verhoeven

Voor de Ver. van Oud-Landbouweur-
sisten „Voorwaarts” sprak ir. P. Verhoeven
over „Het inkullen van gras”. Spr. be-
handelde de vraag hoe moet worden in-
gekuld, de voor en nadeelen daarvan enz.
Van beteekenis was deze lezing nog om-
dat een tweetal leden van de Bod. Ver. van
Kaashandelaren speciaal aandacht vroeg
voor den invloed van kuilvoeder op de melk
en verder op de kaas. De heer G. Kooij
meende zeker, dat van knolvoeder op de
kaas een nadeeligen invloed uitging. Ir.
Verhoeven achtte dat uitgesloten, maar
wanneer de ervaringen juist waren moet
dat het gevolg zijn van onjuist voeren.

Besloten werd dat in het a.s. najaar
proeven op den kaasvoorraad zullen wor-
den genomen, om de gegrondheid der
klachten te onderzoeken.

STEUN AAN DE VARKENS- HOUDERS

ADRES AAN EERSTE KAMER

De Goudsche Bond van Kaasproducenten
welks leden tot de grootste meesters van
zware varkens behoorren zet in een adres
aan de Eerste Kamer zijn zeer ernstige be-
zwaren uiteen tegen het ontwerp tot steun
aan de varkenshouderij.

Adr. verzoekt de Kamer het wetsontwerp
in zijn huidigen vorm niet aan te nemen
maar terug te wijzen naar de regeering tot
breedere voorbereiding.

Leidsche Courant, 1932-07-13; p. 1/8

Uitvoering Crisis-Zuivelwet 1932.

Wat te doen: om als kaasproducenten, kaashandelaren en waaghouders, erkend te worden.

De Crisis-Zuivel-Centrale (C.Z.C.) te 's-Gravenhage, brengt o.m. het volgende ter kennis van belanghebbenden.

Naar bekend verondersteld mag worden, zullen onder de werking der Crisis-Zuivelwet niet alleen de producenten van boter, maar ook de producenten van kaas, in aanmerking kunnen komen voor het ontvangen van een uitkeering uit het Crisis-Zuivel-fonds, welke uitkeering afhangt van de door hen verkochte hoeveelheden kaas.

Met het oog hierop zal uiteraard het vaststellen dezer verkochte hoeveelheden moeten geschieden op een wijze, die den meesten waarborg biedt, dat de gegevens betreffende verkoop en koop betrouwbaar zijn.

Om dit te bereiken zal de C.Z.C. alleen dan tot eenige uitkeering kunnen overgaan, als degenen, die bij den verkoop en koop van kaas betrokken zijn, overeenkomstig de bepalingen der Crisis-

Zuivelwet, vanwege de C.Z.C. zijn erkend resp. ingeschreven. Dit wil zeggen, dat de bewuste kaas moet zijn verkocht door een erkend producent, gekocht door een koper (handelaar) en vervolgens gewogen door een waaghouders, die beide laatste ingeschreven bij de C.Z.Z.

Nadrukkelijk zij er de aandacht op gevestigd, dat, indien hetzij een verkooper, hetzij een koper van kaas, dan wel een waaghouders mocht weigeren zijn bewijs van erkenning resp. van inschrijving door de C.Z.C., te toonen tegenover een der drie genoemde betrokkenen, dit kan leiden tot intrekking der erkenning of inschrijving vorenbedoeld..

Aan kaashandelaren wordt in overweging gegeven, om tegelijk met hun verzoek om door de C.Z.C. te worden ingeschreven, opgave te verstrekken van het door hun benodigde aantal bewijzen van verkoop en koop. Deze bewijzen zijn verkrijgbaar in boekjes (geperforeerd), bevattende 100 ex. à 25 cent per boekje. Al naar gewenscht wordt, kan door middel van carbon-papier de koper van kaas een copie van het bewijs van verkoop en koop in zijn bezit houden. Waaghouders dienen zich ten spoedigste bij de C.Z.C. (adres Laan van Meerdervoort 84, 's-Gravenhage) aan te melden onder overlegging van een exemplaar der door hen gebruikt wordende weegbriefjes.

Leidsche Courant enz. 1932-08-22 ³⁴⁾

ook in MAP Crisis jr. 30

Crisis-Zuivelwet: Het in werking treden der kaasregeling

De *Crisis-Zuivel-Centrale* brengt ter algemeene kennis dat de regeling inzake uitkeeringen voor kaas, per 1 September a.s. officieel in werking zal treden.

Zooals voor korten tijd uitvoerig is medegedeeld zal voor het doen dezer uitkeeringen worden uitgegaan van de hoeveelheden door producten afgeleverde kaas.

Bepaald is verder, dat alleen uitkeeringen gedaan zullen kunnen worden voor kaas, die door een erkend producent wordt afgeleverd aan een ingeschreven handelaar, naweging aan een ingeschreven waag.

³⁴ Ook deze *mededeling* stond – vermoedelijk – in alle ‘grotere’ couranten! (ZHN.)

De Crisis-Zuivel-Centrale heeft hierbij verplichtend gesteld dat de ingeschreven waag-houder aan den producent een weegbriefje ter hand stelt, dat dient te voldoen aan bepaalde eischen en dat de waaghouder van dit weegbriefje een tweede exemplaar in zijn bezit houdt.

Producenten van kaas dienen er wel aan te denken, dat zij vorenbedoeld weegbriefje in hun bezit moeten houden ter inlevering aan liet Kaascontrolestation (eventueel aan den controleur daarvan).

Voor de wegingen ten-behoeve van de uitkeeringen door de Crisis-Zuivel-Centrale is het noodig het werkelijke netto-gewicht te kennen, dat op de weegbriefjes wordt ingevuld.

Producenten van kaas zij erop gewezen, dat geen uitkeeringen kunnen volgen wanneer behalve het bovenbedoelde weegbriefje niet tevens wordt overgelegd een bewijs van verkoop of koop (door den ingeschreven kaashandelaar aan den producent af te geven) welk bewijs de handteekening van zoo wel den verkooper als den koper moet dragen.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat geen uitkeeringen gedaan kunnen worden voor kaas, door een producent hetzij dit is een zuiverfabriek, hetzij een zelfkazende veehouder, rechtstreeks aan consumenten wordt geleverd.

Door sommige zuivelfabrieken of zelfkazende veehouders ook wel kaas verkopen rechtstreeks aan grossiers of aan winkeliers en de Crisis-Zuivel-Centrale zich stelt op het standpunt dat in bestaande handelsverhoudingen niet verder mag worden ingegrepen dan strikt noodzakelijk is, wordt de mogelijkheid open gelaten voor afleveringen als voren bedoeld, waarbij derhalve de schakel „ingeschreven kaashandelaar” vervalt.

Ten einde ook ten aanzien van dergelijke leveringen te kunnen beschikken over zoo betrouwbaar mogelijke gegevens met betrekking tot het gewicht der kaas, is het volgende bepaald:

Een zuivelfabriek, die kaas verkoopt aan grossiers of winkeliers e.d. kan met het oog hierop als kaashandelaar worden ingeschreven. In dit geval doet de producent- handelaar het bewijs van verkoop en koop medeonderteekenen door dengene, die de kaas koopt, om vervolgens dit bewijs voor de controle ter beschikking te houden van den ambtenaar van het Kaascontrolestation.

Bij de levering door zelfkazers aan winkeliers, is het noodzakelijk dat de producent zich voorziet van bewijzen van verkoop en koop, en de weging der kaas plaats vindt aan een ingeschreven waag.

Vervolgens wordt er de aandacht op gevestigd, dat de C.Z.C. uitkeeringen zal kunnen doen voor alle kaas, welke na 10 Juli 1923 is afgeleverd.

Voorts bij herhaling er nog op geweren, dat elk der bij een transactie betrokken partijen er zich van dient te overtuigen, of de andere partij door het Controlestation als producent is erkend resp. door de C.Z.C. als handelaar of waaghouder is ingeschreven.

Het doen van een transactie met niet erkende of ingeschreven personen toch kan leiden tot ernstige bedrijfsmoeilijkheden.

De Kaashandel en een eventuele heffing op kaas.

Een toelichting op het telegram aan de regering.

BODEGRAVEN: De Vereniging van Kaashandelaren Bodegraven en Omstreken, te Bodegraven heeft, zoals wij reeds hebben gemeld, aan den minister van Economische Zaken en Arbeid een telegram gezonden, waarin zij zekerheid vroeg, dat, bij een eventuele heffing op kaas, de dan gevormde voorraden onbelast zullen blijven, waarin zij dringend verzocht bevordering van een ruimere toepassing van de deviezenverordening door Duitschland, desnoods door krachtige Nederlandsche maatregelen.

De vereniging heeft dit telegram in een brief bevestigd en daarop een toelichting gegeven, waaraan wij het volgende ontlenen:

Wat gebeurt er met opgelegde kaas?

Het artikel volvette Goudsche kaas, gemaakt op de boerderij, kan op dezen tijd van het jaar alleen loonend verkocht worden, indien de handel geneigd is daarvan een groot gedeelte op te leggen voor tijden van kleinere productie. Bij de huidige buitengewoon onzekere tijden is dit risico zeer groot; daarom is het thans ook zoo nadeelig, dat een nieuwe onzekerheid geschapen is. Het is namelijk niet bekend of er op inkoop die wij thans doen, en welke kaas misschien nog maanden in onze pakhuizen opgeslagen moet blijven, niet later een heffing door een of andere Nederlandsche-crisis-instelling gelegd zal worden. De verklaring in de couranten, dat zulks geen punt van bespreking heeft uitgemaakt, geeft geen geruststelling; men kan dit immers elken dag wel in bespreking brengen. Er zal geen rust terugkeeren voordat men van den minister de pertinente verklaring heeft ontvangen, dat nooit en te nimmer eenige heffing, in welken vorm ook, zal plaats hebben op kaas, die reeds door een kaashandelaar gekocht is en waarvan hen niet te voren mededeeling gedaan is, dat er heffing op zal plaats hebben.

Wat betreft de deviezen-moeilijkheden, is het den minister bekend, dat zulks voor den kaashandel hoofdzakelijk met Duitschland het geval is. Deze maand is er nog een ernstige verscherping van dien noodtoestand ingetreden.

Zooals door de regeering in de Tweede Kamer ook is medegedeeld was de basis der regeling in Duitschland, de ontvangsten van de maand van het vorige jaar; daarvan werd ca. 50 pct. afgetrokken voor waardedaling en invoerbepanking, dus ontving men e.a. 5 pct.; hiervan werd in Januari 1932 75 pct. toegewezen, dus werd het tot 37½ pct. van Januari 1931 teruggebracht.

Deze maand Januari 1932 wordt thans als norm genomen voor toewijzingen in de maanden Juli-Augustus-September. Echter wordt ook van dit nieuwe bedrag wederom slechts 50 pct. toegewezen, zoodat men in het allergunstigste geval slechts 18¾ pct. ontvangt van hetgeen men in Januari 1931 kreeg.

Deze cijfers zijn echter in werkelijkheid minder, omdat sommige bedragen uitgeschakeld werden. Door het nemen van de maand Januari als norm is de korting veel grooter. In Januari ontvangt men de betalingen der geleverde kaas in December, en deze maand is voor kaasexport zeer ongunstig, terwijl de maanden Juli-Augustus-September in den regel een veel groter exportcijfer

aanwijzen, zoodat men mag aannemen, dat wij ten hoogste 10 á 15 pct. toegewezen krijgen van den normalen export van Juli-Augustus September 1931.

De onderhandelingen kunnen blijkbaar geen verbetering in de deviezen-regeling brengen. Indien op deze wijze tot heden niets bereikt kon worden, zoo hebben wij thans als norm genomen voor toewijzingen betalingsverkeer met Duitschland geregeld kan worden; waarom wij dringend verzoeken zulke krachtige maatregelen te nemen, dat wij een gunstiger deviezenregeling met Duitschland krijgen.

1933

Leidsche Courant, 1933-01-05; p. 9/10

Nieuwjaarsrede voorzitter K. v. K. Rijland – terugblik 1932

„De toekomst werd in 1932 niet te donker ingezien”.

Toen ik in de eerste zitting van het vorig jaar, U uitvoerig verslag deed van den ongunstigen economischen toestand in de diverse bedrijven in het district onzer Kamer over 1931 en de verwachting uitsprak dat voor meerdere bedrijven nog moeilijker tijden zouden aanbreken, hebben velen gemeend dat door mij de toekomst te donker werd ingezien. De naar hunne meening al te veel in mineur gestelde Nieuwjaarsrede was het gevolg van een te pessimistischen kijk op het zakenleven.

Hoe gaarne zou ik thans verklaren dat deze critiek juist is geweest, maar helaas, de resultaten van het afgelopen jaar zijn voor vele takken van bedrijf nog ongunstiger geweest dan door mij werd verwacht.

Leidsche Courant, 25/01/1933; p. 2/12

Zowel in de breedte al, in de diepte heeft de crisis zich gedurende 1933 uitgebreid.

[....]

Kaashandel. - Voor den Kaashandel was het jaar 1932 een der slechtste jaren, die sinds 1900 in den kaashandel bekend zijn.

Aangenomen wordt, dat de productie in den afgelopen zomer geringer is geweest dan in andere jaren.

De uitvoer van kaas in 1932 is niet veel achtergebleven bij die van 1931, terwijl de uitvoer van Januari-November 1931 80 millioen K.G. bedroeg, was deze in 1932 72 millioen K.G., hetgeen dus een achteruitgang betekent van circa, 10 pct. Wat de waarde betreft, was de achteruitgang in verband met de lagere prijzen aanmerkelijk grooter n.l. van f49.211.000 op f 33.389.000, derhalve 32 pct.

Leidsche Courant, 1933-03-10; p. 14/14

Verslag Verg Vereniging „Het Kaasmerk”

LEIDEN: Woensdag heeft de Ver. „Het Kaasmerk” inrichting tot het aanmaken van rijkskaasmerken, gevestigd te Leiden, aldaar haar 13de jaarlijksche algemene vergadering gehouden onder leiding van haar voorzitter, den heer G. Nobel te Lutjewinkel.

Medegedeeld werd, dat de heer A. van Wijnen is herbenoemd als lid van het algemeen bestuur en van het dagelijksch bestuur.

Behandeld werd het jaarverslag over 1932, waaraan het volgende is ontleend:

Van prof. F. A. H. Schreinemakers kwam bericht in, dat het wetenschappelijk onderzoek, voor zoover dit voor het bedrijf van „Het Kaasmerk” practisch belang kan hebben, als afgesloten mag worden beschouwd. In verband hiermede verzocht de hoogleraar, zich tegen het einde van 1932

van de hem gegeven opdracht ontslagen te mogen rekenen. Het rapport van het onderzoek hoopt hij later te kunnen inzenden.

Als vrucht der tusschen de Vereeniging „*Het Kaasmerk*” en de Preussische Hauptlandwirtschaftskammer ten vorigen jare gesloten overeenkomst zijn in 1932 aan de Landwirtschaftskammer Ostpreussen enkele series kaasmerken geleverd ten behoeve van de controle op volvette Tilsiter kaas. De Landwirtschaftskammer verzocht ook proefmerken te willen vervaardigen voor de controle op 30-plus kaas, aan welk verzoek voldaan

De Kraft Cheese Comp. Ltd. te Londen zag af van verder verzet tegen het verleenen der wettelijke bescherming in Engeland aan het Nederl. Rijkskaasmerk 40-plus waarna deze bescherming verkregen is.

Hiermede is tevens de bescherming der Nederl. Rijkskaasmerken 20- en 30 plus in Engeland een feit geworden.

Ook de bezwaren tegen de deponering van enkele der Nederl. Rijkskaasmerken in Argentinië zijn uit den weg geruimd. Thans stuit de deponering nog op moeilijkheden in Nieuw-Zeeland en in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

De prijs der Rijksmerken werd met ingang van 1 Januari 1933 weder met 0.05 cent per merk verlaagd en gebracht op 0,25 cent per stuk voor het merken voor volvette kaas en 0,2 cent per stuk voor merken voor niet-volvette kaas, Waarschijnlijk is hiermede het laagste punt voor de merkenprijzen bereikt; tot de laatste verlaging kon het bestuur alleen overgaan dank zij de reserve waarover de vereeniging beschikt en waarvan de interest aan de exploitatierekening ten goede komt.

Het algemeen bestuur leed een ernstig verlies door het overlijden van den heer J. Mesdag, die sedert de stichting der vereeniging lid van dit bestuur was geweest en zich ten opzichte van de Nederl. Rijkskaasmerken zeer verdienstelijk had gemaakt. Het *Kaascontrolestation Friesland* wees als zijn opvolger in het algemeen bestuur aan den heer ir. B. C. van Balen Walter.

In 1932 zijn aangemaakt 35.619.900 Rijkskaasmerken (1931 39.328.700)

Aan de stations afgeleverd merken in 1932 34.445.500 stuks, (37.750.000 in 1931 en 38.638.400 in 1930.)

Merken uitgegeven in 1932	20+	30+	40+	Volvet	Totaal *
kaascontrolestation Zuid-Holland					2.500.000
kaascontrolestation Z-H-Brabant					2.780.000
kaascontrolestation Utrecht					1.400.000
kaascontrolestation Noord-Holland					8.900.000
kaascontrolestation Friesland					18.800.00

*Totaal Volvette kaas 7.570.00 en 26.875.00 voor niet-volvette kaas

Controlestation voor Zuivelproducten te Leiden 65.500 merken (1931 nog nihil). De geringere afzet van merken in 1932 komt, dus vrijwel uitsluitend voor rekening van het Friesche station, hetgeen ongetwijfeld verband houdt met de opzettelijke inkrimping der kaasproductie in dat gewest in de maanden der grootste productie.

Voorts werd vastgesteld de balans met de exploitatierekening over 1932, welke sluit met een batig saldo ad f 14.332,64, waarvan f 5276,51 werd verkregen uit interest. De effectenrekening sloot met een koerswinst ad f 15.602,50 (v. j. verlies f 13.377,57), welke winst werd geboekt op de rekening koersreserve effecten. Besloten werd, van het batig saldo der exploitatierekening ruim f 10.000 te bestemmen voor restitutie aan de kaascontrole-stations en de rest toe te voegen aan het reservefonds.

De begroting voor 1933, welke gebaseerd is op een omzet van 25 miljoen merken voor niet-volvette kaas en 7 miljoen merken volvette kaas, sluit met een eindcijfer van f 76.500. Op salarissen en lonen is een korting van 10 pct. toegepast.

Leidsch Dagblad. 1933-03-18; p. 11/16

Bond van kaasproducenten bijeen.

Crisismaatregelen en consumptiemelk regeling.

(LAND- EN TUINBOUW.)

GOUDA: De *Bond van Kaasproducenten* hield onder voorzitterschap van den heer A. v. Wijnen te Gouda zijn jaarvergadering. Deze deelde mede, dat het resultaat van een gehouden enquête is geweest, dat alle instanties in den bond zich hebben uitgesproken tegen het rapport- Wibbens inzake der verplichte stierenkeuring. De heer Van Wijnen constateerde verder in een algemeen overzicht, dat de Bond in gedrukte stemming bijeenkomt.

De groote vraag is of men nog kan blijven hopen op voldoende afzet bij normale productie. Kortzichtig noemde spreker de theorieën, om in productie-omzetting bij exportbedrijven van bodemproducten een gemakkelijk middel tot oplossing der crisis te zien. Dan begint de crisis eerst recht, omdat alle producten, welke ook, op de wereldmarkt ver beneden productieprijs liggen.

Een plicht, tevens daad van juist inzicht, heeft de boer zelve na te komen. Wintervoer op eigen terrein telen en daardoor wat minder vee houden, opent de mogelijkheid langs zeer normalen weg tot verminderde totaal-productie te komen.

De vasthoudendheid, den boer eigen, zal de kracht zijn, die ook nu nog redding, moet brengen, doch niet de eenige in dezen tijd van verdwazing in de internationale wereld: crisishulp is onmisbaar. Het offer, dat dan de zoo geliefde vrijheid verdwijnt, dient te worden gebracht in ruil tegen bestaansmogelijkheid.

Tenslotte besprak de heer Van Wijnen de consumptiemelk-regeling. Hij teekende, ernstig protest aan tegen de uitvoering, welke in strijd is met den opzet. Deze regeling bezorgt voordeelen aan den consumptiemelker, terwijl de uitvoering nadeelen brengt aan de industriemelkers en aan allen, die geen taxi-contract³⁵ kunnen of willen afsluiten. Naar de meening van den heer Van Wijnen behoort deze regeling absoluut herzien te worden op grond van billijkheid en recht.

³⁵ Naar mijn mening 'taxe-contract', (ZHN.)

Verslag verg. Afd. Meerkerk, Kaascontrolestation Z.-H. VV. ³⁶

MEERKERK: Het district Meerkerk van het *kaascontrolestation in Zuid-Holland voor volvette kaas*, hield zijn jaarvergadering in „*Hof van Holland*”. Na de opening door den voorzitter, den heer A. van Kleef, werden de notulen gelezen en vastgesteld. Er had een bespreking plaats van de agenda voor de algemeene ledenvergadering op 19 April te Rotterdam. De verschillende punten der agenda werden toegelicht door den heer J. van der Koogh, voorzitter en door Dr. H. van Gulik, directeur-secretaris voor Zuid-Holland.

Tot afdelingsbestuurslid werd herkozen de heer A. G. Schep Anz. te Leerbroek.

De afd. Meerkerk telt 472 leden, waardoor zij recht heeft op 10 stemgerechtigden uit te zenden, naar de algemeene vergadering. [...] Volgen 10 namen, daarna bespreking Jaarverslag

Verslag jr. verg Kaascontrolestation Z-Holland V.V. ³⁷

ROTTERDAM: Het Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas, hield Zaterdag te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering onder voorzitterschap van den heer J. van der Koogh.

Alle afdelingen, Bleskensgraaf, Bodegraven, Gouda, Leiden, Lekkerkerk en Meerkerk waren vertegenwoordigd.

In zijn openingswoord herdacht de voorzitter wijlen den heer J. Vink te Wijngaarden, als hoofdbestuurslid en voorzitter van de afdeling Bleskensgraaf. Hij deelde mede, dat in de vacature-Vink tot hoofdbestuurslid is gekozen de heer A. Tukker Bz. te Bleskensgraaf.

Het jaarverslag over 1932 werd goedgekeurd. Het is opgesteld door den directeur-secretaris Dr. H. van Gulik en bevat o.m. de volgende gagevens:

Van de algemeene kosten der drie stations (K. Z. Volvet, Kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant en Botercontrolestation Zuid-Holland) over 1932 droeg het K. Z. Volvet 79 pCt., het K. C. Z. B. 11 pCt. en het B. C. Z. H. 10 pCt. bij (welke verhouding voor 193 werd gehandhaafd).

Volgens besluit van de commissie voor de drie stations werd voor 1932 een salarisverlaging van 5 pCt. voor salarissen tot f 1000, van 10 pCt. voor salarissen van f 1000 tot f 3000 en van 15 pet. voor salarissen boven f 3000 toegepast (deze korting over het geheele salaris berekend).

De commissie bepaalde de bijdrage van het *Controlestation voor Melkproducten* wegens het verleende onderdak, aanvankelijk vastgesteld op f 8000, nader op f 6500, welk bedrag ook voor 1933 zal gelden.

Onder bepaalde omstandigheden is sinds 1 September j.l. tot 1 Mei aan de leden weer toegestaan dagkaas te maken (minimum vetgehalte in de droge stof 48 pCt.). Het aantal schorsingen van dagkaasmakers was dit jaar bijzonder klein. Men slaagde er nog steeds niet in, een geschikt merk voor boerenkaas te vinden.

³⁶ Kort stukje, om te laten zien dat in de afdelingen een voorbespreking was op de agenda van de alg. vergadering. (ZHN.)

³⁷ In De Gorcumer 1933-05-13 Verslag Jr. verg. KCS ZH-B niet over genomen (ZHN.)

In 1932 daalde het ledental van 3132 tot 3081. Terwijl 172 leden bedankten (waarvan 43 wegens beëindiging van het kaasbedrijf en 110 wegens melkverkoop), traden 121 nieuwe leden toe. Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 40 pCt. moesten 150 leden geschorst worden (vorig jaar 250). Van de 54533 onderzochte monsters had 1,25 pCt. een vetgehalte lager dan 46 pCt. (vorig jaar 1,31 pCt.). Het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar was 49,9 pCt. (vorig jaar 49,8 pCt.).

Blijkens de balans en de rekening over 1932 is *f* 6950,89 afgeschreven van het exploitatie-overschot van vorige jaren, welk overschot thans nog *f* 8840,92 bedraagt. Uit contributie en bijslag is *f* 9465,99 minder ontvangen dan in 1931, hoofdzakelijk door de verlaging van den bijslag per koe van 30 cents tot 20 cents. Aan entreegeld werd *f* 443 ontvangen of *f* 1224 minder dan in 1931; aan boete *f* 163,55 (vorig jaar *f* 551,10). Aan salarissen werd betaald *f* 52.937,43 (vorig jaar *f* 58.521,32).

De begroting voor 1933 sluit met een nadeelig saldo van *f* 1824,08, af te schrijven op het exploitatie-overschot van voorgaande jaren. Vermoedelijk zal echter het tekort kleiner zijn.

Nieuwsblad (voor Gorinchem en omstreken), 20/04/1934; p. 1

— In de algemeene jaarvergadering van het Zuid-Hollandsch Kaas-controlestation Volvet en Hollandsch-Brabantsch Station, te houden in de volgende maand te Rotterdam in Tivoli op den Coolsingel, wordt door het hoofdbestuur het volgende jaarverslag ter vaststelling aangeboden: begroting voor 1934 sluitend op *f* 78.950 in ontvangsten en uitgaven; de winst- en verliesrekening over 1933 sluitend in ontvangsten en uitgaven op *f* 84.366,82. De balans per 31 Dec. 1933 van het Zuid-Hollandsch Station Volvet sluit met *f* 145.697,53. Het gemiddelde vetgehalte van laatstgenoemd bureau bedroeg over '33 49,7 %. In 1933 zijn door Zuid-Holl. Bureau uitgegeven 4.000.000 Rijkskaasmerken Volvet. Bij het bureau Zuid-Holl.-Brabant 1.300.000 merken Volvet, 1.250.000 merken 40 plus, 20.000 merken 30 plus, en 350.000 merken 20 plus, in totaal 2.920.000 merken.

In 1933 zijn 60.227 monsters genomen voor het bureau Volvet. Met aantal aangesloten leden bij het bureau Volvet bedroeg in 1933 3081 en in 1932 bedroeg dit 3202. In de afdeling Meerkerk zijn ondergebracht 504 leden, vorig jaar bedroeg dit aantal 472.

Leidsche Courant, 1933-06-01; p. 10/12

Stations-aanduiding kaas Controlestations.

NB voor station ZuidHolland-Brabant

Het bestuur van het *kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant* had bij de directie van den landbouw geprotesteerd tegen de vervanging van de stationsaanduiding Z. op de Rijkskaasmerken voor dit Station bestemd (welke aanduiding sedert de stichting van het station in 1919 had dienst gedaan) door de letter B, en verzocht, om dit besluit óf ongedaan te maken, óf de aanduiding ZH voor het station ZuidHolland-Brabant aan te wijzen.

Thans heeft de directie van den landbouw beslist, dat de letter B, welke sinds Maart 1932 als aanduiding van het station Zuid-Holland-Brabant dienst heeft gedaan, wordt vervangen door de letters HB, gecombineerd op dezelfde wijze, waarop de gecombineerde letter NH reeds lang voor het Kaascontrolestation Noord-Holland gebruikt worden.

Bond van Kaashandelaren – opleggen kaas voor Duitsland

BODEGRAVEN. Op initiatief van enkele heeren had een bijeenkomst plaats van belanghebbenden bij het opleggen van volvette kaas, hoofdzakelijk voor Duitschland.

Ongeveer een 20 koopers uit Bodegraven en Omstreken waren hierbij tegenwoordig. De voorzitter, de heer J. Beijen, opent de vergadering. Hij wees op den onzekeren toestand wat den handel betreft, vooral ten aanzien van liet *Crisis-Zuivel-Bureau*. men verwachtte zelfs marktdaling, en daaronder zouden Z.H. handel en producenten te lijden hebben.

Tot slot werden enkele heeren verzocht zich in verbinding te stellen met den afgevaardigde van den speculatieven handel en productie in Friesland om te trachten de inzichten van de regeringscommissaris in het C.Z.-Bureau zoodanig te wijzigen, dat de thans voor opleg te kopen kaas vrij van heffing zou blijven of reeds een bepaald percentage zou worden bepaald.

Leidsche Courant, 1933-07-26; p. 11/12

Prepareren van – slechte – kaas.

De goede naam van onze boerenkaas in gevaar?

Men schrijft aan de N. Rott. Ct.:

Enkele jaren geleden is een firma te *Nieuwkoop* begonnen van vele boeren kaas te prepareren. Deze kaas, welke aanvankelijk van slechte kwaliteit was, wegens het bekende *los*, werd dan, nadat het prepareren was toegepast oppervlakkig bezien, van betere kwaliteit. Wegens ernstige klachten, welke van den kaashandel kwamen. is een officieele commissie ingesteld door het dagelijksche bestuur van het kaascontrolestation voor volvette kaas in Zuid-Holland in Den Haag, waarvan dr. H. van Gulik directeur is. Ook een vertegenwoordiger van de regeering, alsmede zuivelconsulenten en kaashandelaren en een afgevaardigde van de Kamer van Koophandel te Gouda, hadden zitting in deze commissie, welke na een zéér uitgebreid onderzoek tot de conclusie kwam, dat dit prepareren gewoonlijk een nadeel is gebleken voor den goeden naam van onze volvette kaas. Nadien is de Nieuwkoopsche firma ontbonden en kwam het prepareren zeer weinig meer voor.

In het begin van het seizoen 1933 bleek echter, dat een paar firma's toestellen in den handel brachten, waarmede de kaasboer thuis, zelf zijn minderwaardige kaas kan behandelen. Het gevolg hiervan is echter, dat de klachten van kaashandelaren over prepareren van kaas opnieuw zijn vernomen. De *Nederlandsche vereeniging van kaashandelaren* heeft reeds advertenties geplaatst en maatregelen genomen om het kwaad te bestrijden en de *vereeniging van kaashandelaren te Bodegraven* richtte zich rondes drie weken geleden tot dr. van Gulik om hulp te verkrijgen bij de bestrijding van het prepareren. Zijn wij wel ingelicht, dan heeft de leiding van het kaascontrolestation een open oor voor de geuite klachten, en zal deze zeer binnenkort opnieuw beslissen, wat gedaan zou kunnen worden om, indien gebleken is dat de geuite klachten juist zijn, dit euvel krachtig te bestrijden.

Verbod verkoop ‘geprepareerde’ kaas, C.Z.C. treedt streng op

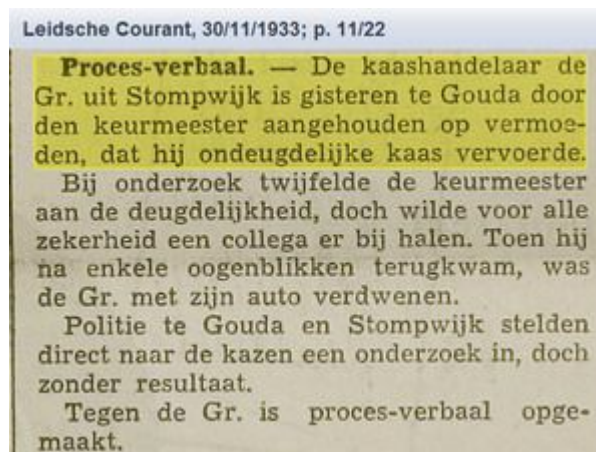
Door de *Crisis-Zuivel-Centrale* zijn de kaashandelaren-waaghouders en de erkende producenten gewezen op handelingen, waardoor de afzetmogelijkheid van kaas wordt geschaad.

Bedoeld wordt in dit geval het z.g. prepareren van kaas, een bewerking waardoor „losse” en(of) „knijperige” kaas het aanzien krijgt van een normaal gesloten product. Door deze handeling gaat het renomme van ons Nationaal product op den duur lijden. Bovendien draagt vaak het verhandelen van kaas een bedriegelijk karakter.

Daarom heeft het C.Z.C. met ingang van 16 Oct. a.s. aan inschrijving als kaashandelaar de nadere voorwaarde verbonden, dat men niet in het bezit mag zijn van een toestel of inrichting waarmee kaas geprepareerd kan worden. Bezit men reeds zoo’ n toestel, dan kan men ingeschreven blijven, mits het toestel vanwege de C.Z.C. verzegeld wordt. Mocht een ingeschreven handelaar in het bezit worden gevonden van zoo’n toestel, zonder dat de C.Z.C.- opgave ontving, dan volgt onverbiddelijk doorhaling der inschrijving, welke doorhaling onherroepelijk is.

Ook volgt doorhaling als de handelaar in geprepareerde kaas handel drijft, tenzij hij kan aantoonen, dat hij onbewust overtrad, en bij vermoeden zulke kaas te hebben ontvangen, dadelijk aan de C.Z.C. bericht zendt met naam en adres van den verkoper.

Er zijn maatregelen in voorbereiding, dat ook producenten van kaas het prepareren verkopen van geprepareerde kaas zal kunnen verboden worden.³⁸⁾

³⁸ Verbod – ook – voor producenten zou pas in werking treden per 2 jan. 1935 – zie daar. (ZHN.)

1934

Leidsche Courant, 1934-05-04; p. 15/16

Verslag Alg. verg. *Kaascontrolestation Z.-Holland VV*.³⁹

Een onderzoek naar de kwaliteit van dagkaas in najaar en winter, in vergelijking met „maals-kaas”. Een merk voor boerenkaas?

Onder leiding van den voorzitter J. v.d. Koogh heeft het *Kaascontrolestation Zuid-Holland voor volvette kaas* Woensdag te Rotterdam zijn jaarlijksche algemeene vergadering gehouden. Vertegenwoordigd waren alle afdeelingen.

Aanwezig waren o.a. de directeur van het Rijkszuivelstation te Leiden dr. H. E. Th. van Sille-voldt, de adjunct-rijkszuivelinspecteur J. J. C. Jurling Beek, de voorzitter en de secretaris van den *Bond van kaasproducenten*, de heeren A. van Wijnen en J. de Groot Jaczn., de voorzitter en de directeur van het *kaascontrolestation te Utrecht*, de heeren E. van Woudenberg en ir. C. Schiere en een vertegenwoordiger van de *Holl. Mij. van Landbouw*, de heer Kleinhout.

Medegedeeld werd dat de *Bond van controlestations*, waarbij het K.Z. Volvet is aangesloten, zal deelnemen aan de komende tentoonstelling te Amsterdam met denzelfden stand, die in Antwerpen geexposeerd is geweest.

Goedgekeurd werd het jaarverslag over 1933, opgesteld door den directeur-secretaris dr. H. van Gulik.

Het volgende is er aan ontleend:

In den loop van 1933 bleken steeds meer de moeilijkheden, welke aan het toezicht in verband met de uitvoering der *Crisis-Zuivelwet* op de niet bij de kaas- en botercontrole aangesloten bedrijven (wier aantal tot ruim 3000 gegroeid was) verbonden waren. Met ingang van 1 October 1933 werd daarom voor dit toezicht bedankt, waarna de *Crisis-Zuivelcentrale* hiervoor een afzonderlijke afdeeling heeft opgericht.

In samenwerking met het Utrechtsche station werd een commissie benoemd om een onderzoek in te stellen naar de kwaliteit van dagkaas in het najaar en in den winter in vergelijking met die van „maalskaas” van eenzelfde bedrijf uit denzelfden tijd. Het onderzoek strekt zich uit tot ong. 80 bedrijven in verschillende streken van Zuid-Holland en Utrecht. De bedoeling der keuring is de praktijk-resultaten na te gaan en dus niet om vast te stellen of het mogelijk is, dagkaas van gelijke of betere kwaliteit te maken dan maalskaas. De uitslag der keuring, welke geschiedt als de kazen zes weken oud zijn en daarna als zij een ouderdom hebben van vier maanden, is nog niet bekend.

Het ledental nam in 1933 toe van 3081 tot 3202. Terwijl 167 leden bedankten, traden 288 nieuwe leden toe.

Wegens een vetgehalte in de kaas beneden 46 pct. moesten 225 leden geschorst worden (v.j. 150). Van de 58.313 onderzochte monsters kaas had 1,74 pct. (v.j. 1,25 pct.) een vetgehalte lager dan 46 pct. Het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar was 49,7 pct. (v.j. 49,9 pct.).

In verband met de tijdsomstandigheden werd het entreegeld voor nieuwe leden van f 3,50 op f 2.- per koe gebracht; voor jongboeren (dat zijn die voor hun toetreding nog geen kaas maakten) werd het entreegeld van f 2.- op f 1.- per koe gebracht.

Ook de rekening 1933 en de begroting voor 1934 werden ongewijzigd vastgesteld.

³⁹ Wel melding dat het jaarverslag is uitgekomen, geen verslag met gegevens er uit gevonden. (ZHN.)

Tot lid van den Raad van Beroep werd gekozen mr. G. Jannink te 's-Gravenhage, in de vacature wijlen mr. C. F. Zaayer. De heer C. Knigge te Wilnis werd herkozen als lid van dien Raad, mr. dr. K. J. Frederiks te 's-Gravenhage als zijn plaatsvervanger.

De voorzitter gaf een uitvoerige uiteenzetting van wat er gedaan is om een goed merk voor boerenkaas te verkrijgen. Tenslotte is men tot de overtuiging gekomen, dat dit merk een caseinemark zal moeten zijn, evenals de rijksmerken. In overleg met het Utrechtsche station is, met medewerking van den directeur der Vereeniging *Het Kaasmerk* te Leiden, een ontwerp-merk verkregen, dat aan de te stellen eischen voldoet. In vorm zoowel als in kleur wijkt dit ontwerp (hetwelk inmiddels gedeponeerd is) sterk af van de rijksmerken.

De besturen der beide stations voor volvette boerenkaas zijn eenparig van oordeel, dat het wenschelijk is, de volvette boerenkaas van een speciaal merk te voorzien. Meermalen wordt thans ook minderwaardige kaas als boerenkaas verkocht; door het nieuwe merk zal iedere koper kunnen controleeren of hem inderdaad boerenkaas geleverd wordt. De kaascontrolestations zijn de aangewezen lichamen om deze aangelegenheid ten uitvoer te brengen. Het ligt in de bedoeling om het aanbrengen van het „boerenmerk” verplicht te stellen, althans in die gevallen waarin de besturen het aanbrengen zullen toestaan. Dit houdt in dat, ongeacht de kwaliteit, het nieuwe merk op alle kaas zal moeten worden aangebracht. Echter zal de opzet moeten zijn, dat het merk alleen verschijnt op dat deel der producten, hetwelk in het algemeen de karakteristieke eigenschappen der volvette boerenkaas vertoont, d.i. de kaas uit het weideseizoen. Het merk zal niet mogen voorkomen op kazen die het rijksmerk niet dragen.

De minister van oeconomische zaken heeft op een verzoek der beide stations volvet om het aanbrengen van een boerenmerk als caseinemark mogelijk te maken (een ministerieele beschikking van 1913 vormt een beletsel voor het aanbrengen van een tweede caseinemark op de kaas der aangeslotenen) afwijzend beschikt. Hij vreest van een tweede merk verwarring; in het buitenland zal men het aanzien voor een officieel merk. Tegen het aanbrengen van een herkomstmerk als etiket of stempelmerk rijst echter geen bezwaar. Deze afwijzende houding is een streep door de rekening der stations. Het bezwaar van den minister deelen zij niet; het boerenmerk wijkt genoegzaam van het rijksmerk af om verwarring uit te sluiten. Ook vinden de stations het niet in den haak, dat de beschikking van 1913, welke destijds om geheel andere redenen is getroffen, thans wordt gebezigd om een boerenmerk van caseine te weren.

De stations hebben de zaak voorgelegd aan de Centrale Landbouworganisaties. Deze hebben besloten ter zake het advies in te winnen van den Algem. Nederl. Zuivelbond (F.N.Z.) en van den Bond van Kaasproducenten.

De heer A. van Wijnen, voorzitter van den Bond van kaasproducenten ontwikkelde bezwaren tegen het nieuwe merk. Dat de regeering, zich beroepend op een oude beschikking, zich tegen een tweede caseinemark op de kaas verzet, noemde hij een kwestie van formeelen aard; die beschikking kan bij goeden wil gewijzigd worden. Van veel meer belang is de vraag: zou met het nieuwe merk inderdaad het belang der volvette boerenkaas gediend zijn? Dit trok spr. ernstig in twijfel. Het rijksmerk is geen kwaliteitsmerk; het garandeert enkel een bepaald, vetgehalte.

Het aanvullende merk, het boerenmerk, zal wel als een kwaliteitsmerk worden beschouwd, maar het evenmin zijn; immers komt het ook op kaas van inferieure kwaliteit. Spr. erkent dat het praktisch ondoenlijk is om het boerenmerk te reserveeren voor volvette boerenkaas die werkelijk prima is; het caseinemark moet bij de bereiding reeds worden aangebracht; verwijdering later, bijv. op grond van keuring (welke keuring op zichzelf reeds tal van moeilijkheden zou scheppen!) is niet mogelijk zonder de kaas te verminken. Maar voor een kwaliteitsmerk dat geenerlei garantie biedt ten aanzien van de kwaliteit, kan spr. onmogelijk warm loopen. Er valt voor een dergelijk merk ook moeilijk reclame te maken; tegenstanders zullen te gemakkelijk kunnen aantoonen, dat

het merk heel wat kaas dekt die allesbehalve goed is, en de consumenten zullen een goede fabrieksvolvette (en die zijn er tegenwoordig voldoende) prefereren boven een slechte boerenolvette, ook al draagt deze het boerenmerk.

Een ander punt van belang is of het verstandig is, den godsvrede, die er thans in de kaascontrole heerscht na boeren- en volvette fabriekskaas, thans in gevaar te brengen ter wille van het boerenmerk. Spr. stelt prijs op het behoud van dien vrede en acht althans het boerenmerk dien strijd niet waard. Van de zijde der fabrikanten van fabrieksvolvette zal men, indien het boerenmerk tot stand kwam, wellicht weer gaan aandringen op het vetgehaltecijfer 48 in het rijksmerk, of een afzonderlijk merk verlangen aanduidend dat hun kaas 48 pct. vet garandeert. Zulks zou stellig niet in het belang der boerenolvette zijn, in het buitenland zou door dit alles maar weer verwarring ontstaan.

De bond zal zijn standpunt mondeling aan de Centrale organisaties kenbaar maken.

De vergadering sprak ten slotte als haar wensch uit dat het hoofdbestuur voortga te trachten, een goed boerenmerk te verkrijgen.

Nieuwe Leidsche Courant, 1934-11-29; p. 1/10

Zuivelorganisaties FNZ. VVZM. B. v. KP. over de zuivelregelingen.

De voorgenomen maatregelen bieden geen voordeel Het gehele bedrijf wordt ontwricht

Door den *Algem. Ned. Zuivelbond* (F.N.Z.) de *Ver. voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne* (VVZM.) en den *Bond van Kaasproducenten*, (BvKP.) is over de nieuwe melksteunregeling een uitvoerige brief geschreven aan den minister van Econ. Zaken, mede in verband met het bekende interview, dat de Minister het correspondentiebureau toestond.

Bestreden wordt de opvatting, dat de hoeveelheid geïmporteerd krachtvoeder in bepaalde verhouding staat tot de melkproductie en de besparing op krachtvoeder groter zal zijn dan de waarde der verminderde melkopbrengst.

Door de heffing op buitenlandsch krachtvoeder wordt de melkveehouderij belast ten behoeve van de steunverlening aan anderen, terwijl het grote probleem van onze zuivelbedrijven de grote onevenwichtigheid tusschen zomer- en winterproductie, er door verscherpt wordt. Verminderde melkproductie doet de productiekosten per eenheid stijgen. Bovendien zal, als het zelfde steunbedrag wordt uitgekeerd, zij het over minder hoeveelheid, de boer geen meerder voordeel ontvangen.

Verder wordt er op gewezen, dat de Nederlandsche consument vergeleken met vóór den oorlog goedkope zuivelproducten eet. Het is dan volgens adressanten ook niet waar, dat voor de zuivel den consument zwaardere lasten worden opgelegd dan voor andere artikelen. De indexcijfers wijzen aan dat in September j.l. de kaas een indexcijfer had van (69 en boter 101, terwijl de kosten van voeding te Amsterdam op 124 stonden, alles gerekend naar het jaar 1913. ook vergeleken met het buitenland zijn de prijzen hier niet hoog.

Adressanten komen tot de volgende conclusies:

Aangezien het Nederlandsche veehoudersbedrijf lang niet in de eerste plaats vleeschproductiebedrijf is, zal er in ieder geval voor gewaakt moeten worden, dat zulk een teeltregeling terwille van een nevendoeel het boerenbedrijf met betrekking tot het hoofddoel niet ontwricht.

De cijfers betreffende den omvang van den melkveestapel zijn in den zin, waarin ze gegeven worden onbetrouwbaar.

Het verband, dat gelegd wordt tusschen den omvang van den melkveestapel en de grootte der melkproductie, is volkomen onjuist.

De voorgenomen maatregelen zullen aan de gemeenschap - de consumenten - geen voordelen bieden. Tenzij men het totaalbedrag, dat besteed wordt aan ondersteuning van de melkveehouderij, wil verminderen, in welk geval wij voorzien dat het melkveehoudersbedrijf in een geheel onmogelijke positie komt en zeer onredelijk behandeld wordt in vergelijking met andere gesteunde bedrijven, met name den akkerbouw.

De voorgenomen regelingen zullen het gehele bedrijf ontwrichten, een enorme administratie en controle vereischen, knoeierij op grote schaal in de hand werken, den boer alle initiatief uit handen nemen en hem alleen nog maar het risico laten voor hem van bovenaf opgelegde experimenten.

De melkveehouder mag verlangen dat opbouwende maatregelen worden getroffen tot verbetering van zijn positie; met name mag hij verlangen, dat voor hem gedaan wordt wat voor alle andere bedrijven geschiedt: reservering van een groter deel van de Nederlandsche markt voor zijne producten waartoe een verbod tot het bakken van waterbrood en een sterker beperking van den margarineverkoop doeltreffende middelen zijn..

Leidsche Courant, 1934-12-12; p. 2/10

Uit de toespraak voorz. A. J. Verkley, *Boerenvakbond van den Dioc. Land- en Tuinbouwbond:*

HAARLEM:

[...]

Een bedenkelijk iets.

„Alleen vind ik het bedenkelijk, dat betreffende onze boter- en zuivelexport met geen enkel woord ook maar gerept werd van het grote vraagstuk der beperkingen van de margarine-productie. Alle mogelijke waarschuwingen aan de boeren tot beperking, doch de margarine-trust durft men blijkbaar niet aan, daarover zwijgt men in alle talen.

Het geval wordt nog bedenkelijker, sinds de F.N.Z., de V. V. Z. M. en de Bond van kaasproducenten de regeringscommissarissen te lijf gaan, zoals men in de dagbladen en in ons orgaan van deze week heeft kunnen lezen.

Ik heb mij altijd voorgesteld, dat de heren bestuurderen van deze verenigingen, zowat alles te zeggen hadden in Den Haag, omdat men bij het benoemen van commissies steeds tegen hunne namen oploopt, doch nu gaan zij de Regering te lijf, goed gewapend, zoals nog niet is voorgekomen en verklaren openlijk den oorlog aan de veel te grote voorkeur of bescherming der margarinefabrikatie.

De verwarring wordt wel groot, maar veel van de conclusies in hun verweer zou ik willen onderschrijven. Ook m.i. moet den Nederlandschen producent op de eerst plaats de binnenlandsche markt voorbehouden worden en moet ons Nederlandsche volk kunnen gebruik maken van onze eigen natuurproduct, boter en melk, vooral nu, nu de ondervoeding van ons eigen volk hand over hand toeneemt.

[...].

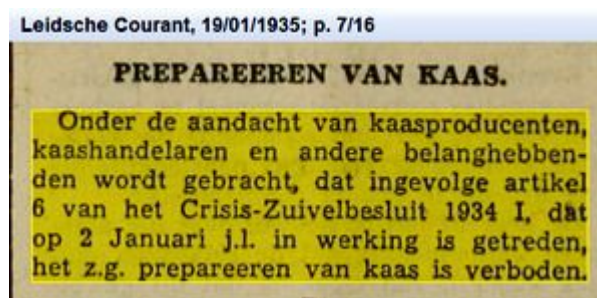
1935

Nieuwe Leidsche Courant, 1935-01-09; p. 10/10

Betrokkenen kaashandel moeten door C.Z.C. erkend zijn.

De *Crisis-Zuivel-Centrale* (CZC.) brengt het volgende ter kennis van belanghebbenden. Naar ons is gebleken, wordt door de bij de Crisis-Zuivel-Centrale ingeschreven kaashandelaren, en waaghouders en door de Crisis-Zuivel-Centrale erkende kaasproducenten niet steeds de hand gehouden aan het dezerzijds gegeven voorschrift, dat „elk” der bij een transactie betrokken partij en er zich van dient te overtuigen, of de andere partij door de Crisis-Zuivel-Centrale als kaasproducent is erkend, resp. door de Crisis-Zuivel-Centrale als kaashandelaar of waaghouder is ingeschreven”.

Waar zich enigen tijd geleden een geval heeft voorgedaan, dat een producent de dupe is geworden van het feit, dat een kaashandelaar, die kaas van hem kocht, niet als zodanig bij de Crisis-Zuivel-Centrale was ingeschreven, wijzen wij U er nogmaals *nadrukkelijk* op, dat, de betrokken partijen *verplicht* zijn tot het tonen van, resp. vragen naar, het erkennings- of inschrijvingsbewijs, der andere partij, in dier voege, dat bij gebleken onregelmatigheid de Crisis-Zuivel-Centrale zich op het *niet*-nakomen dier verplichting zal kunnen beroepen en zal kunnen overgaan tot doorhaling, resp. intrekking van de inschrijving of erkenning.

Leidsche Courant, 1935-01-25; p. 10/12

Verslag vergadering ver. v. Kaashandelaren Bodegraven

BODEGRAVEN. Kaashandelaren. - De plaatselijke vetreeniging van kaashandelaren hield j.l. Zaterdagmiddag haar jaarvergadering in *Hotel Van Haaften*. De voorzitter, de heer J. Beijen, opende met een kort, somber woord, waarin gememoreerd werd hoe de handel in de laatste tijden aan vele banden is gelegd en van eenige vrijheid nauwelijks sprake meer is: het is crisis!

Vervolgens las de secretaris, de heer G. J. v.d. Waal, de notulen en het bijzonder goed verzorgde jaarverslag voor, waarin geen wijzigingen behoeften te worden aangebracht. De rekening 1934 werd door een commissie nagezien en in orde bevonden met een batig saldo; de vergadering keurde de rekening goed.

Nadat de bestuursverkiezingen hadden plaatsgevonden, was het bestuur als volgt saamgesteld: J. Beijen, voorzitter; Joh. P. Veerman; J. Luuringh; K. J. v.d. Waal, secretaris; W. J. v.d. Boon; H. Göbel en A. C. de Meijers.

Besloten werd in 1935 weer zelfstandig te blijven en de contributie voor het lidmaatschap onveranderd te laten.

Breedvoerig werd gesproken over Duitsche vorderingen, op *Zwischen-* en *Sonderkonto* enz. Ook de *clearing* werd niet vergeten. Vele leden hebben bevroren posten wegens aan Duitschers geleverde goederen. Men heeft in deze vergadering elkander zoveel mogelijk ingelicht, op welke wijze de invordering van oude posten in Duitschland het best kan geschieden. Men heeft hier van elkaar kunnen leren.

De rondvraag leverde nog een paar voorstellen op, waaruit besluiten geboren werden. Geschreven zal worden aan het *Crisis Zuivel Bureau*, en aan de *Kamer van Koophandel te Gouda*. Tegen 6 uur is de vrij goed bezochte vergadering gesloten.

De Gorcumer, 1935-04-06

Verslag Alg. Verg. Kaascontrolestation Z.-Holland VV.

(LandbouwenVeeteelt)

De kaaskeuring.

Te ROTTERDAM hield Woensdag onder voorzitterschap van den heer J. v.d. Koogh het Kaascontrolestation Z.-Holland voor volvette kaas zijn algemeene vergadering.

Aan het jaarverslag over 1934 van den directeur-secretaris, dr. H. van Gulik, is het volgende ontleend:

Bij de *Centrale Landbouwworganisaties* werd geen steun gevonden voor een actie ten gunste van een (caseine-)merk voor **boerenkaas**. Een serie proefmerken met een door den heer A. Warburg te Warmond uitgevonden nieuw merksysteem voor kaas, dat men hoopte te kunnen toepassen voor boerenkaas, eindigde met 'n negatief resultaat.

Een kaaskeuring werd gehouden teneinde klaarheid te brengen aangaande de kwaliteit van „**dagkaas**” in najaar en winter, vergeleken met de kwaliteit van „**maalskaas**” van eenzelfde bedrijf uit dezelfde tijd. De in samenwerking met het Utrechtsche station benoemde commissie schreef in haar eindrapport, dat met vrij groot zekerheid is komen vast te staan, dat de bedrijven, welke in den herfst (weidetijd) en in den winter (staltijd) overgaan van het tweemaal per dag verkazen der melk tot het verkazen van avond- en morgenmelk tezamen, daar van geen nadeelige gevolgen ondervinden in de kwaliteit van het product. Zelfs kreeg de commissie den indruk dat de „dagkaas” gemiddeld van iets betere kwaliteit was dan de „eenmaalsche” kaas.

Zij was dan ook unaniem van oordeel, dat het toepassen van een eventueel onderscheidingsmerk op dagkaas zonder eenig bezwaar kan geschieden wat betreft de kwaliteit der kaas. Deze conclusies hebben echter alleen betrekking op bedrijven waar men om bepaalde redenen (bijv. de geringe hoeveelheid melk) is overgegaan tot het maken van dagkaas, wat uit 't gerapporteerde in geen geval mag worden afgeleid dat het maken van dagkaas in herfst en winter voor alle bedrijven voordeelen biedt wat de kwaliteit der kaas betreft.

Het ledental daalde van 3202 tot 3130. Er traden 100 nieuwe leden toe en 1721 leden bedankten. Het aantal koeien der leden bedroeg 77.450 (77.317).

Onderzocht worden 57.762 monsters volvette kaas (60.224); het gemiddelde vetgehalte over het geheele jaar was 50,2 pCt (49,7 pCt.). Slechts 0,94 pCt. van het aantal onderzochte monsters had

een vetgehalte beneden 46 pCt (1.74 pCt.). Wegens een vetgehalte beneden 46 pCL moesten 122 leden (225) geschorst worden.

In het verslag van den technisch-ambtenaar wordt met nadruk gewaarschuwd tegen het gebruik van kuilroer na 1 Maart omdat daardoor de kwaliteit der kaas ernstig geschaad kan worden. De bijslag per koe wordt voor 1935 verlaagd van f0.20 tot f0.15 per koe.

Leidsch Dagblad, 1935-04-08; p. 12/14

Verslag Alg. verg. Ned. Ver. van Kaashandelaren.

GOUDA: *De Nederlandsche vereeniging van kaashandelaren* heeft Zaterdagmiddag te Gouda haar 115de algemeene vergadering gehouden.

De voorzitter, de heer A. H. van der Most, constateerde in zijn openingsrede dat de toestanden voor den kaashandel in het afgelopen jaar verre van rooskleurig zijn geweest. De omstandigheden hebben aangetoond, dat er geen tegenstelling is tusschen exporteurs en binnenlandsche handelaars. Indien het den exporteur goed gaat, is er ook voor den binnenlandschen handelaar reden tot tevredenheid. De tijdsomstandigheden drukken den handel, doch met de bestaande middelen is er, volgens spr., nog wel een en ander te verbeteren voor den kaashandel, o.a. door het tegenaan van den verkoop door producenten aan particulieren.

Voor de kleine handelaars en de winkeliers wordt door deze practijken het bestaan onmogelijk gemaakt, en ten slotte zal ook de boer zelf de dupe worden. De kwestie is herhaaldelijk ter kennis gebracht van de Zuivelcentrale. Spr. hoopte, dat men ten slotte maatregelen zal weten te treffen.

In de C.Z.C. heeft spreker het standpunt verdedigd, dat er oude kaas uit de markt moest worden genomen ter distributie aan de werklozen, hoewel sommigen in de kringen van de handelaars zich daartegen verzetten ten einde den prijs voor de producenten te drukken. De Nederlandsche vereeniging is hier echter ook weer voor het algemeen belang opgetreden.

Wat den buitenlandschen handel op Frankrijk betreft, er is sterke stijging van de administratiekosten. Tengevolge van een vergissing werd er voor den Duitschen export gedurende de drie eerste maanden van dit jaar een kleiner betalingscontingent toegewezen dan waarop men recht had. De garantiebepaling bij de clearing ontbreekt nog. Er is thans een achterstand van 24 millioen gulden bij de clearing, en men moet drie maanden op afrekening wachten. Spr. meent dat dit ten slotte spaak moet loopen. Er is getracht het risico van de clearing te verzekeren, doch geen verzekeraar werd bereid gevonden. Hieruit trok de heer v.d. Most de conclusie dat het beroep van kaashandelaar gevaarlijker is dan dat van parachutist, aangezien diens risico nog tegen 84 pct. te verzekeren is. De C.Z.C. heeft krachtig medegewerkt de pogingen tot garantieverzekering te doen slagen. De bevoegde instanties beseffen blijkbaar niet, dat men in dit geval van de regeering niets anders vraagt dan gedurende bepaalden tijd de door de handelaren zelf betaalde uitvoerheffingen te reserveeren voor het geval Duitschland niet betaalt. Dit verzoek is in het belang van den geheelen Nederlandschen export, en wordt het niet ingewilligd, dan vreest spreker, dat de uitvoer ten slotte stop loopt.

Een groote grief is dat de zuivelhandel niet vertegenwoordigd is in de crisisexport lichamen. Uit het antwoord van den minister van oeconomische zaken op de vragen van ir. Louwes blijkt, dat thans een beroepsinstantie voor de behandeling van boetenkwesties enz., zal worden ingesteld.

Zijn taak als vertegenwoordiger van den handel in de afdeeling steun van de C.Z.C. heeft spreker steeds zoo opgevat, dat hij ook de belangen van de producenten had te behartigen.

De heer J. J. Beijen Bodegraven bracht den voorzitter hierna onder instemming van de vergadering hulde voor zijn ingespannen arbeid in het belang van den kaashandel.

Hierna bracht de secretaris, mr. C. Jonker, het jaarverslag uit. Veel last veroorzaakten de bepalingen van de Fransche regeering inzake het kleuren van de kaas en de hooge heffingen welke daar worden toegepast. Het aantal leden bleef stationair.

Wat den verkoop door producenten rechtstreeks aan particulieren betreft, werd besloten te trachten den verkoop van „D-kazen” tegen te gaan, indien de betrokken producent zijn bijslag blijft genieten.

Inzake de clearing betoogde de heer Van der Most, dat niet de insolventie van de Duitsche afnemers, doch de wederzijdsche regeeringsmaatregelen hier het grootste obstakel vormen. De bedragen worden steeds regelmatig door de Duitsche afnemers betaald, doch blijven hangen bij de clearinginstellingen.

In antwoord op een vraag, of men van Belgische afnemers bij termijnleveringen in francs bijbetaling kan vorderen op grond van de nieuwe pariteit, antwoordde de voorzitter, dat het precedent inzake de sterling-transacties het tegendeel heeft doen blijken.

Klachten werden geuit over de hooge heffingen bij export, die niet steeds in overeenstemming zijn met de regels van het betrokken Kon. besluit.

De vergadering sprak ten slotte met algemeene stemmen opnieuw de wenschelijkheid uit, dat aan den handel een plaats wordt toegewezen in de crisisexportlichamen, die de beslissingen over de exportzaken nemen.

N.R.Crt.

Leidsch Dagblad. 1935-05-11; p. 1/20

Gegevens uit Jaarverslag 1934 Ver. *Het Kaasmerk*

Aan bovengenoemd verslag is het volgende ontleend:

In 1934 zijn in totaal aangemaakt 32.863.800 Rijkskaasmerken, benevens 150.000 merken voor Oost-Pruisen, tegen 34.381.000 Rijkskaasmerken en 300.000 merken voor Oost-Pruisen in 1933. Voor den aanmaak der vervaardigde Rijksmerken waren benodigd 38.480 Kg. caseïne, zoodat uit 1 Kg. caseïne gemiddeld 853 merken verkregen zijn (v. j. 766). Het verschil is te danken aan de geringere dikte der merken, welke aan de kwaliteit ten goede komt.

Aan de Kaascontrolestations werden afgeleverd 30.655.000 merken, tegen 37.879.500 in 1933. Hierbij dient echter te worden opgemerkt, dat de afzet in 1934 den terugslag ondervond van de extra-bestellingen, welke de stations tegen het einde van 1933 deden met het oog op de inwerkingtreding der Omzetbelasting op 1 Januari 1934. De gemiddelde afzet over de jaren 1933 en 1934 bedroeg 34.267.250 stuks per jaar en verschilt alzoo slechts weinig van dien over 1932 (34.445.500 stuks).

Van de batige saldi van voorgaande jaren is, na de terugbetaling aan de stations in 1934 van f. 30 per 100.000 in dat jaar afgenomen merken, nog beschikbaar f 3614,45. Te zamen met het batig saldo over 1934 is dus voor terugbetaling beschikbaar f 17.830,65. Daar er in 1934 zijn afgenomen 30.655.000 merken, kan ditmaal per 100.000 merken aan de stations worden terugbetaald f 50. waarna nog een bedrag van f 2500 op nieuwe rekening overgaat.

Het saldo over 1934 bedraagt f 14.216.-.

Leidsche Courant, 19/08/1935; p. 2/12

Drink meer melk, eet meer kaas.

De Vereeniging van Kaashandelaren „Bodegraven en Omstreken” te Bodegraven laat frisch-uitgegeven folders verspreiden, waarin reclame wordt gemaakt voor het eten van grasboter, kaas en ijs en voor gezond in elken vorm” lezen wij in een der brochures en daarmee zijn wij het natuurlijk volkomen eens.

Leidsche Courant, 1935-10-12; p. 6/16

Lage kaasprijzen door bemoeizucht *Crisis-zuivelbureau* - aldus handelaren

De stijgende tendens zet zich niet voort. Klachten over de bemoeiingen van het Crisis Zuivelbureau.

ALKMAAR: Men schrijft uit Alkmaar aan de „N.R.Crt.”

Dee kaasmarkt te Alkmaar vertoonde vandaag een stug beeld. De handel bewoog zich in dalende lijn en de prijzen waren weer 2 gulden per 50 kilo lager dan die der vorige week. De hoogste markt was namelijk 23 gulden per 50 kilo, terwijl de gemiddelde markt 20 gulden bedroeg.

Wij hebben hierover tegenover bevoegden onze verwondering te kennen gegeven, aangezien wij prijsstijging hadden verwacht. Groote handelaren verzekerden ons, dat dit ook inderdaad het geval zou zijn geweest, wanneer het *Crisis-zuivelbureau* niet bestond. Naar men ons verzekerde, treedt de accountantsdienst van het *Crisis-zuivelbureau* op zodanige wijze op, dat speculatieve aankopen van den handel die tot betere prijzen zouden leiden achterwege blijven.

Ofschoon er z.g. geen maximumprijzen voor kaas naar Duitschland worden voorgeschreven, is de werkelijke toestand zoo, dat kaasexporteurs voor hun 40 pct. Edammer kaas in Duitschland slecht plm. 50 mark per 50 kilo mogen berekenen. Bovendien duurt het op z'n minst 4 à 5 maanden alvorens de betaling van de Duitsche aankopen volgt; er is bovendien een lang niet denkbeeldig risico aan verbanden. De *Nederlandsche vereeniging van kaashandelaren* te Gouda, de *Noord-Hollandsche vereeniging van kaashandelaren* en de *Friesche vereeniging van zuivelexporteurs*, hebben zich dan ook schriftelijk tot het *Crisis-zuivelbureau* gewend met het verzoek om de volgens hen hoogst onbillijke bemoeiingen te doen eindigen. Het schijnt echter dat men in Den Haag het tot nog toe ingenomen standpunt wil blijven handhaven.

1936

Leidsch Dagblad, 1936-01-14; p.7/12

Afd. Vergadering *Bond van Kaasproducenten*

Lezing A. v. Wijnen.

ALPHEN: Belangrijke lezing over de veehouderij.

De bond van kaasproducenten hield een districtsvergadering in hotel „De Vergulde Wagen” waar als spr. optrad de heer A. van Wijnen, voorzitter van dien bond, die sprak over het onderwerp „De veehouderij in verleden en heden onder de crisismaatregelen en haar kansen voor de toekomst”. De heer J. D. v.d. Akker opende.

De crisis waarin wij leven, aldus de heer v. Wijnen, is gedeeltelijk een gevolg van den oorlog. Voor 1914 was de tijd voor de landbouwers opgaande, doch de oorlog heeft alles verward. Zij is buiten andere oorzaken ook een voortvloeisel van economische spanningen. De distributie kon geen gelijken tred houden met het productiemiddel. Ook zal de toekomst met deze economische spanningen in verband staan. Het nageslacht zal nog langen tijd hinder ondervinden van dezen tijd. De verarming was oorzaak, dat door verschillende landbouwers om steun werd gevraagd. De bond, aldus spr., heeft hier ernstig tegen gewaarschuwd, omdat was te voorzien dat dan verschillende controle maatregelen zouden worden genomen, die velen tot ergernis zouden zijn. Heel veel zou er niet gekomen zijn, als men met de noodige kalmte, rust en zekerheid te werk ware gegaan.

De crisismaatregelen, aldus spr., moet men niet alleen wijten aan de regeering, maar ook aan de landbouwbevolking zelf. De landbouwer is zelf lang niet zonder schuld aan dezen chaotischen toestand. Het crisisapparaat verdedigde spr. allerminst.

In dit verband besprak hij de varkenswet. Dit is wel het crisisbesluit, waar tegen het meest is geageerd. Er ontstond een scherpe tegenactie tegen dien maatregel; ook spr. achtte deze maatregel in zijn geheel onjuist. De aanleiding kwam door de Baconregeling. Vreemd is ‘t, aldus spr., dat verenigingen, die eerst groote voorstanders waren, later probeerden deze maatregelen ongedaan te krijgen. Deze wet heeft dan ook begrijpelijk niet aan de verwachtingen voldaan. De heffing op de varkens brengt niet voldoende op, waardoor deze nog een tijd gehandhaafd zal moeten worden, om het tekort voor de regeering te dekken. De crisisvarkenscentrale heeft ook wel goede zijden gehad, doch heeft vooral in deze streken ongunstig gewerkt.

Ook de veecentrale heeft sterke voor- en tegenstanders gehad. De prijzen van ‘t vee zijn door dezen maatregel wel wat opgehouden. Wat de teeltregeling betreft, had men rekening moeten houden met de zuivere weidestrecken, hetgeen men echter niet heeft gedaan. De zuivelcentrale heeft wel de minste oppositie gewekt. De druk moet echter niet van den een op den ander worden gebracht.

Twee dingen wilde spr. noemen, n.l. de consumptiemelkregeling en de gedeeltelijke melksteun, die inmiddels weer is opgeheven. De crisiszuivelcentrale is hiervan niet de schuldige. Zij heeft zich tegen dezen maatregel sterk verzet; deze maatregel is echter van bovenaf opgelegd. Toen deze regeling werd ingesteld, was alles nog niet klaar, waardoor deze regeling een fiasco is geworden. De crisiszuivelcentrale heeft hieraan echter part noch deel.

Spr. behandelde dan de voorschriften en maatregelen, als het graanmonopolie, de margarine en melkbroodactie, de export van kaas naar Duitschland e.a. De voorschriften zijn echter zóó uitgebreid, dat zij bijkans voor de gewone landbouwers en zelfs voor ingewijden niet meer te volgen zijn, vandaar dat er ook geen waardering en achting bij velen meer is, voor deze maatregelen.

Wat de toekomst betreft spr. zag deze donker in. Nederland verarmt nog steeds en door exportmoeilijkheden is de landbouw meer en meer aangewezen op 't eigen land. Het afzetgebied krimpt steeds in en ten opzichte van de varkens kan spr. moeilijk optimist zijn. De veehouderijcentrale zal naar spr.'s mening, wel niet veel meer betekenen en vermoedelijk verdwijnen

De vetnood in Duitschland stemde spr. nog tot enige hoop voor de zuivel; hij wees er in dit verband op dat het noodzakelijk is, dat Nederland steeds blijft trachten, zich op de wereldmarkt te handhaven.

Na de pauze bestond gelegenheid tot 't stellen van vragen, waarvan een druk gebruik gemaakt werd.

Leidsch Dagblad, 1936-01-30; p. 13/22

Kort verslag verg. *Ver. van Kaashandelaren.*

BODEGRAVEN. Onder voorzitterschap van den heer J. Beijen werd in *hotel van Haaften* de jaarlijksche vergadering der Plaatselijke *Ver. van Kaashandelaren* gehouden. Na een woord van welkom werden o.a. discussies gevoerd over de z.g. **D-kaas**. Deze wordt door producenten aan particulieren en winkeliers verkocht, niet slechts van de eigen boerderij maar ook door aankoop van anderen. De hierdoor ontstane onbillijkheden werden aangetoond; men zal trachten hierin verbetering te krijgen. Daar het heffingscijfer voor volvette kaas sinds kort niet meer gepubliceerd wordt, zal men te Den Haag verzoeken dit weer wel te doen, daar nu velen niet bekend zijn met het juiste heffingscijfer moeilijkheden zullen ontstaan met de inspectie van de omzetbelasting.

55 kaasfirma's. allen alhier gevestigd, zijn thans bij de vereeniging aangesloten. Voldoening werd uitgesproken over de wijze waarop zoowel het Crisis Zuivel-Bureau als het Ned. Clearings Instituut de betalingen met Duitsland regelen hoewel deze, voor geleverde kaas wel lang op zich laten wachten. Na nog diverse minder belangrijke besprekingen volgde sluiting.

1937

Leidsche Courant, 1937-01-11; p. 2/14

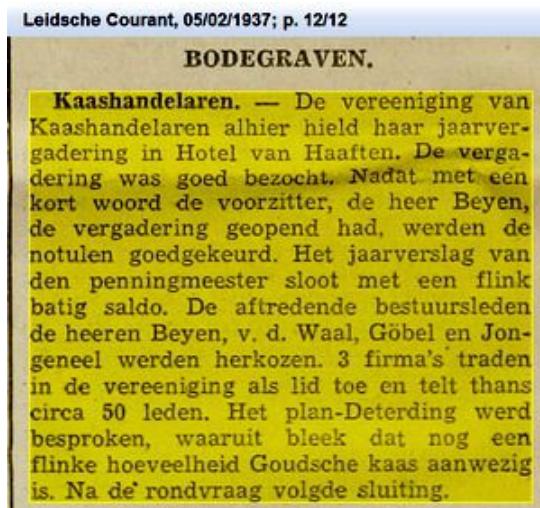
Plan Deterding opkoopregeling in uitvoering.

[....] Een som van vijf à zes millioen gulden is thans reeds besteed voor aankopen van producten van landbouw en veeteelt, ter uitvoering van het plan van dr. H. W. A. Deterding. Reeds zijn enkele zendingen onderweg, doch met den geheelen export wordt in het begin van de volgende week zeer krachtig begonnen.

[....]

Over de kaasaankopen meldde uw blad reeds het een en ander in bijzonderheden, vervolgde ir. Dijt. Dat de kaashandel ten zeerste ingenomen is met onze aankopen van ruim 200.000.000 K.G. op de markten in het geheele land en bij de houders van voorraden - de overtollige voorraden zijn nu verdwenen - bewijst wel een vandaag door ons ontvangen schrijven van den *Bond van Kaashandelaren in Nederland* onderteekend door tallooze leden en inhoudende een warme sympathiebetuiging met dr. Deterding's plan. De handel, die zeer slecht was, is nu in een betere periode gekomen. De kaasprijs is ongeveer drie cent per K.G. gestegen.

[....]

Leidsche Courant, 1937-04-21; p. 7/12

Verslag Ver. Ned. Bond van Kaashandelaren.

**Het jaar 1936 niet gunstig voor kaashandel
Sterk verminderde exportmogelijkheden.**

GOUDA: Het jaar 1936 was voor den kaashandel niet gunstig en de gevolgen zullen ook nog in het nieuwe jaar doorwerken en eveneens nadeel toebrengen aan de producenten, zoo constateert het jaarverslag over het afgelopen jaar van de *Nederlandsche Vereeniging van kaashandelaren* te Gouda.

De kaashandelaar begon de eerste oplegkaas grif uit de markt te nemen en daarvoor behoorlijke prijzen te besteden. Verder in het jaar kwam men tot de teleurstellende ervaring, dat men, mede door de steeds verminderde exportmogelijkheid, de betaalde prijzen, niet of slechts met groote moeite kon terug verkrijgen, terwijl de pakhuisvoorraden onrustbarend werden vergroot.

Zoo kwam de handel met te dure en te groote voorraden te zitten, ten gevolge waarvan hij thans weinig bereid zal zijn tot het besteden van goede prijzen voor de in 1937 aan te voeren kaas. Men zou zeggen, dat thans over 't algemeen genomen eenige opleving valt te bespeuren en daarvan moeten, naar gehoopt wordt, de zuivelproductie en zuivelhandel ook den gunstigen invloed ondervinden.

De strijd tegen het euvel van het door producenten rechtstreeks verkopen aan den consument, werd voortgezet. De vereeniging meende bij de bevoegde instanties houvast te krijgen, doch zij werd in haar verwachting teleurgesteld. Zij blijft echter aandacht aan deze aangelegenheid besteden.

De minister van Landbouw en Visscherij had bepaald, dat met ingang van 1 April 1936 de zogenaamde „randkazen” niet meer mochten worden voorzien van het Rijksmerk, zoodat deze soort kaas niet meer naar het buitenland mocht worden geëxporteerd. Noodeloos werden, zegt het verslag, kaashandelaren hierdoor gedupeerd. De minister bleef bij de meening dat uitvoer dier kaas niet in 't belang van den goeden naam van onze Hollandsche kaas in het buitenland werd geacht en dat bovendien de hoeveelheid randkaas z.i. niet van dien omvang was, dat zij voor de bereiding van zachte kaassoorten in het binnenland geen plaatsing zou kunnen vinden.

Slechte verkoopsmogelijkheden waren er niet alleen voor den exporteerenden kaashandelaar, doch ook voor den binnenlandschen handelaar.

Als 'n voorbeeld, dat de invoerrechten in diverse landen exorbitant zijn opgevoerd, noemt het verslag Argentinië. Door de verschillende kosten is de verkoopprijs van onze kaas in dat land gebracht moeten worden op driemaal de waarde, welke die kaas hier te lande heeft.

Aan het eind van het jaar 1936 word de kaashandel verblijd door het bericht, dat dr. Henry Deterding een grooten aankoop in Nederland van diverse producten wilde doen ter verzending naar Duitschland. De kaashandel heeft van deze aankopen ook zeer geprofiteerd. Het verslag spreekt groote waardeering uit voor de daad van den heer Deterding.

Wat de vereeniging, die in 1937 dertig jaar bestaat, zelf betreft, wordt medegedeeld, dat het ledental in 1936 160 bedroeg.

Klein deel uit verslag vergadering Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland

Rijksmerk volvette kaas — (van afgeroomde melk.)

Het Kaascontrôle-station „Friesland” heeft gemeend de Vereenigingen, die indertijd het Kaascontrôlestation hebben opgericht, n.l. de F. N. Z., de V. V. Z. M. en de Friesche Bond opmerkzaam te moeten maken on het gebruik van het rijksmerk voor volvette kaas door fabrieken.

Indertijd is dit merk aan fabrieken verleend op voorwaarde van garantie van het vetgehalte in de droge stof van ten minste 48 %. Men achtte voldoende controle in de fabriek op „volvet” praktisch niet wel mogelijk, doch nam aan dat met een vetgehalte van 48 % in de droge stof aanleiding tot afroomen zeer gering zou zijn.

Sedert 1919 is echter de techniek van het bedrijf belangrijk gewijzigd. Men ziet thans meer naar het vetgehalte. Onwillekeurig werd de vraag gesteld: Zou een vetgehalte-garantie niet beter zijn voor de fabrieken? Deze vraag raakt echter niet alleen de techniek van de contróle, maar in hooge mate de kaascontróle als zoodanig. Het is daarom, dat het Kaascontrôlestation zich tot gemelde vereenigingen gericht heeft met de vraag, welk standpunt wordt ingenomen tegenover een eventueel intrekken van het volvette kaasmerk voor fabriekskaas en het instellen daarvan van een plus merk.

Het Bondsbestuur heeft in deze belangrijke aangelegenheid nog geen standpunt ingenomen. In de eerste plaats is het gewenscht hierover een bespreking te houden in het bestuur van den F.N.Z. en het Bestuur stelt zich voor, dat het noodig zal zijn de fabrieken nader bijeen te roepen tot behandeling van de vraag van het Kaascontrôlestation.

Enkele aanwezigen stellen vragen omtrent invoering van deze regeling.

De Secretaris antwoordt, dat dit nog niet vaststaat. Men moet er eerst nog eens over spreken.

Andere aanwezigen bestrijden de voorgestelde regeling en vreezen ten zeerste, dat de belangen van kaasproduceerend Friesland geschaad worden.

Het Bondsbestuur belooft deze zaak terdege in alle finesses na te gaan.

Leeuwarder Courant, 1937-05-05

ook MAP KCS-Fr

Een oude kaas-kwestie weer aan de orde.

Volvette fabriekskaas of 40 plus

Naar aanleiding van de mededeelingen van den *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland* in zake de opvatting van *Kaascontrôle-station „Friesland”* over het Rijksmerk voor volvette kaas, schrijft het Hdbl.

„Hiermede wordt een oude kwestie weer opgerakeld, die - naar wij hoopten - voor goed was afgedaan. Wat toch is het geval?

Na 1919 is er in den boezem van de F.N.Z. jarenlang gestreden tusschen den Frieschen en den Noord-Hollandschen Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken over dezelfde kwestie. De Friezen wenschten toen tusschen het merk voor volvet en dat voor 40+ een merk (45+) in te schuiven. De producenten van Edammer-kaas meenden, en o.i. terecht, dat, door zoo'n 45+ merk te schuiven tusschen volvet en 40 in, de waardeering voor de Edammer zou verminderen. Zij hebben dan ook

steeds op vergaderingen van de F.N.Z., wanneer Friezen deze zaak aanhangig hadden gemaakt, zich met hand en tand daartegen verzet.

In 1927 heeft de F.N.Z., daar de beide belanghebbende partijen steeds even ver van elkander af bleven staan, besloten de kwestie niet meer aan te roeren. Nu evenwel komt het Kaascontrôlestation „Friesland” er weer mee voor den dag. Het is maar te hopen, dat de Friesche Bond, indachtig aan wat vroeger is voorgevallen, zoo verstandig zal zijn, niet op de plannen van het Kaascontrôlestation in te gaan. Volkomen gerust zijn wij daaromtrent evenwel niet. Wij meenen, dat er naast de merken voor volvet, 40+, 30+ en 20+ geen merk moet komen, dat tusschen de twee eerstgenoemde moet instaan.”

Leidsche Courant, 1937-09-15; p. 11/12

Boekje Kaascontrolebureaus over KAAS

Van de hand van Mej. Damen, diëtiste en leerares in koken en voedingsleer te Amsterdam, is onder bovenstaanden titel en fleurig boekje, verlucht met interessante afbeeldingen, verschenen. De bedoeling van dit boekje blijkt reeds duidelijk uit het omslag, dat de vier officieele Nederlandse kaasmerken laat zien en den lezer inderdaad stelt voor de vraag: „Welk vetgehalte en welke soort?” Het bevat een verzameling nuttige wenken en gegevens en geeft niet alleen op de vermelde vragen antwoord, doch bovendien een goed inzicht in de onderscheidene soorten van onze Nederlandsche kaas, welke met recht betiteld wordt als: „De roem van Neèrlands Zuivel”.

Het is een gelukkige gedachte geweest van de Kaascontrôlestations werkende onder Rijkstoezicht en *het Zuivelbureau* te ‘s-Gravenhage, wetenschap omtrent de Nederlandsche kaas in dezen aantrekkelijken vorm onder de consumenten te verspreiden. Doch niet alleen consumenten zullen daarin datgene vinden, waarvan zij dagelijks bij den inkoop van kaas nut zullen hebben, ook het Nijverheidsonderwijs, de kaaswinkeliers en allen die belang stellen in warenkennis, zullen uit dit boekje gegevens kunnen putten, die zij slechts in weinig geschriften zullen aantreffen.

Het boekje kan worden aangevraagd bij de Kaascontrôlestations in Alkmaar, ‘s-Gravenhage, Leeuwarden en Utrecht, alsmede bij het Zuivelbureau te ‘s-Gravenhagen.

Afscheid dr. H. van Gulik, een druk bezochte receptie

DEN HAAG: Met ingang, van 1 October is aan den heer dr. H. van Gulik wegens get bereiken van den 65-jarigen leeftijd, eervol ontslag verleend als directeur en secretaris-penningmeester van het *kaascontrole-station Zuid-Holland „De Volvette kaas”*, van het *kaascontrolestation Zuid-Holland-Brabant*, van het *botercontrolestation Zuid-Holland*, van het controlestation voor melkproducten en als directeur van de afdeling zuivelcontrole Den Haag van de Nederlandsche Zuivel-centrale.

Bij gelegenheid van dit afscheid is hedenochtend in hotel „Wittebrug” te Den Haag een receptie gegeven, waar tal van prominenten uit de zuivelwereld aanwezig waren.

Opgemerkt werden om de heeren: J. van der Koogh, voorzitter van de controlestations, ir. A. L. W. Reebroek, directeur-generaal van den landbouw, mr. J. J. Wintermans, waarnemend directeur-generaal van den landbouw, mr. J. J. Wintermans, waarnemend directeur-generaal van den landbouw, dr. F. E. Posthuma, voorzitter van het nationale comité van den internationalen zuivelbond, ir. H. G. A. Leignes-Bakhoven, inspecteur van den landbouw, A. van Wijnen, voorzitter van de *Nederlandsche Zuivelcentrale* en bestuurslid van het controlestation „Volvette Kaas”, ir. S. L. Louwes, regeeringscommissaris voor de melkveehouderij, dr. A. J. Swaving, oud-waarnemend directeur-generaal van den landbouw, Ir. P. N van Boekel, waarnemend regeeringscommissaris voor de melkveehouderij, dr. C. M. Kruisheer, directeur van het Rijkszuivelstation te Leiden, de heeren Blink, J. A Geluk, W. Boer, Vaandrager, Van Poppel, ondervoorzitters der Zuid-Hollandsche controlestations, directeuren en bestuursleden van de andere controlestations en vele anderen.

Tijdens de receptie heeft de heer J. van der Koogh, voorzitter der controlestations, dr. Van Gulik toegesproken, waarbij hij diens verdiensten voor de Zuid-Hollandsche zuivelproductie in het licht stelde.

Ir. A. L. H. Roebroek, directeur-generaal van den landbouw, gaf een kort overzicht van hetgeen de heer Van Gulik voor de zuivelwereld heeft verricht en deelde hem mede, dat het H.M. de Koningin heeft behaagd hem te bevorderen tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Ook dr. J. A. Swaving, oud-waarnemend directeur-generaal van den landbouw, die 34 jaar met den heer Van Gulik heeft samengewerkt, prees diens verdiensten in een toespraak.

Dr. Van Gulik dankte voor de tot hem gesproken woorden en voor de hem ten deel gevallen onderscheiding.

Na de receptie verenigden de genodigden zich aan een noenmaal, waar nog vele woorden van waardering tot dr. Van Gulik werden gesproken.

Afscheid Directeur Dr. H. Gulik van zijn personeel

DEN HAAG: Nadat de directeur, de heer dr. H. van Gulik, Woensdag officieel afscheid had genomen van zijn bestuursleden van de vier controlestations en verdere genodigden was gistermiddag het oogenblik aangebroken, waarop hij afscheid nam van het personeel van de stations en van de afdeling Zuivelcontrole Den Haag,

Dit afscheid vond plaats in het gebouw van de boter- en kaascontrolestations Zuid-Holland, Laan van Meerdervoort 56 te Den Haag.

Terwijl al de ambtenaren zich vereenigd hadden, kwam de scheidende directeur met zijn familie aan het bureau, waar hij allereerst werd toegesproken door den voorzitter den heer J. v.d. Koogh, die een kort woord sprak ter verwelkoming.

Vervolgens richtte de opvolger van dr. van Gulik, de heer dr C. van de Bunt waardeerende woorden tot den aftredenden directeur. Daarbij werd aan dr. van Gulik namens het personeel aangeboden een bureaustoel benevens een boekwerk.

De heer G. A. Veeren, administrateur, die bijna sinds de oprichting met den directeur heeft samengewerkt gaf in vogelvlucht een resumé van de belangrijke episodes aangaande de oprichting, groei van de stations en de moeilijkheden die daarbij overwonnen moesten worden.

De heer ir. E. G. v. d. Koogh administrateur aan de afdeling Zuivelcontrole Den Haag zeide dat hij den heer van Gulik in de korte jaren van het ontstaan en in practijk brengen van de crisismaatregelen had leeren kennen als een eminenten leermeester.

De heer L. Zwaal, oud-controleur sprak namens de oud-ambtenaren en bracht eenige herinneringen naar voren, welke den figuur van den aftetredene typeerden.

De heer A. Anker, controleur van de afd. Zuivelcontrole dankte dr v. Gulik voor alles wat hij voor de Crisiscontroleurs heeft gedaan.

De heer K. Adema, technisch ambtenaar van de 3 stations sloot zich aan bij de vorige sprekers en feliciteerde eveneens dr. van Gulik met de hem verleende Koninklijke onderscheiding en met het feit dat hij het voorrecht geniet met groote voldoening op zijn levenswerk terug te kunnen bliken.

De heer G. J. Rijken van Olst, boekhouder, toonde met zeer veel cijfermateriaal den klimmenden invloed van de controlestations aan.

De heer H. Houtman, chef van de boekhouding van de afd. Zuivelcontrole dankte eveneens dr. van Gulik voor de aangename wijze waarop hij onder zijn leiding heeft gewerkt.

De heer dr. van Gulik dankte de diverse sprekers voor het tot hem gesprokene.

Vervolgens werd er een film vertoond waarin de besturen, ambtenaren en verder zij die hebben te maken met de controlestation; en de afdeling Zuivelcontrole op het doek verschenen. De film die bijzonder goed was geslaagd ontlokte aan de toeschouwers menigmaal bijval.

Nadat er ververschingen waren aangeboden was het uur van scheiden aangebroken en namen alle aanwezigen persoonlijk afscheid van hun scheidenden chef met den wensch dat hij in een goede gezondheid nog vele jaren zijn welverdiende rust zal mogen genieten.

Leidsche Courant, 1937-10-09; p. 7/18

De kaasmarkt van Bodegraven kwijnt.

Een onderzoek naar de oorzaak.

Met de kaasmarkt te Bodegraven gaat het niet geheel naar wensch. De laatste jaren hebben een steeds lageren aanvoer te zien gegeven, in tegenstelling met vroeger, toen van een steeds toeneemenden aanvoer melding kon worden gemaakt.

Het is niet gemakkelijk, de oorzaken van dit feit op te sporen. Belangrijke concurrentie is er niet. Uithoorn en Alphen zijn verdwenen. Leiden is geen beteekenende concurrent en dat men aan Woerden of Gouda - de twee groote collega's - veel verloren zou hebben, lijkt ook niet waarschijnlijk.

Van jaar tot jaar steeg de aanvoer tot deze eindelijk 16.000 wagens per jaar overschreed. Daarna kwam de daling, telkens met honderden wagens per jaar, tot de markt beneden 13.000 viel. Dit jaar heeft dit terugval zich voortgezet. Zeker scheelt het met de topjaren wel 50 wagens gemiddeld per week.

Op initiatief van den voorzitter der *Vereeniging van Kaashandelaren*, den heer J. Beijen, is nu Woensdagavond een vergadering gehouden van het bestuur deze organisatie met de besturen en „De Hanze”. Men heeft in deze bijeenkomst de gang van zaken onder het oog gezien en een commissie gevormd, bestaande uit de voorzitters der drie vereenigingen, die een onderzoek zal instellen naar de oorzaak van den dalenden aanvoer. Binnenkort zal dan opnieuw een vergadering worden gehouden, waar eventueele voorstellen om den aanvoer ter markt te bevorderen in behandeling zullen worden genomen.⁴⁰⁾

Leidsch Dagblad, 1937-11-05; p. 14/16

Verslag vergadering Bond van kaasproducenten.

Gezondheidsdienst voor vee- en melk controle in de provincies Zuid-Holland en Utrecht opgericht.

(LAND- EN TUINBOUW)

GOUDA: In de gisteren te Gouda gehouden algemene vergadering van den *Bond van kaasproducenten* werd besloten tot oprichting van een gezondheidsdienst voor vee- en melkcontrole, voor de provincies Zuid- Holland en Utrecht.

De vergadering, welke door ongeveer tweehonderd leden en verschillende autoriteiten, o.m. prof. G. M. van der Plank, hoogleeraar in de veeteelt aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, [...] ir. W. J. Huisman, rijkszuivelconsulent te Gouda, ir. Schieren, directeur en mr. v. d. Heuvel, voorzitter van het kaascontrolestation te Utrecht, de heer K. Adema van het kaascontrolestation Zuid-Holland [...]

Allereerst heeft de voorzitter er op gewezen, dat aan de bedrijfscontrole, waaronder te verslaan is melkcontrole, t.b.c.-bestrijding, streptococceen-bestrijding, abortusbestrijding, nog betrekkelijk weinig is gedaan. Gezien het groote belang van de exploitatie van de landbouwbedrijven zoo goed en zoo voordeelig mogelijk te maken, heeft de bond besloten hiertoe den eersten stoot te geven en te komen tot oprichting van een algemene gezondheidsdienst. Een commissie van voorbereiding heeft daartoe een regeling ontworpen.

Prof. G. M. van der Plank heeft vervolgens de beteekenis en de noodzaak van dezen dienst uiteengezet. Hij stelde op den voorgrond dat het slagen alleen mogelijk is bij een juist inzicht en volkomen medewerking van de veehouders.

⁴⁰ Kort daarna kwam ik tegen dat de oorzaak mogelijk de slechte toegankelijkheid was door een afgesloten brug, Hier volgde zelfs een brief aan B. en W. Bodegraven over. Ook was de politie te streng met handhaven van allerhande zaken. Begin 1938 blijkt de afname ook op andere markten, Gouda en Worden, ongeveer gelijk te zijn - ca. 10 % (zie bij 1938 01-14) (ZHN.)

Mond- en klauwzeer kan veel schade opgeleverd hebben, maar veel belangrijker is de bestrijding van tuberculose en het besmettelijk verwerpen. Dit zijn twee hoofdpunten van de taak van den gezondheidsdienst. De bestrijding heeft ook een economisch voordeel, voornamelijk het indirecte, omdat naar buiten veel meer garanties kunnen worden gegeven, hetgeen noodig is, omdat steeds meer een kwaliteitsproduct wordt gevraagd.

Het plan van de commissie om een plaatselijke controle in te schakelen door de medewerking van de veeartsen achtte prof. v.d. Plank een gelukkige gedachte. De financieele opzet is niet duur gehouden.

Van de technische zijde van de regeling gaf mr. Slager, hoofd van den keuringsdienst te Schoonhoven, een uiteenzetting.

De bedoeling is: hoe met den Zuid-Hollandschen boer bij zijn harde werken te komen tot een bedrijfsvoering en tot een bedrijfsvorm, die economisch is. Voor Zuid-Holland is juist de melkcontrole van groot belang. Alleen zal men een goede kaas kunnen maken, als men uitgaat, van een prima grondstof, de melk, en daaraan ontbreekt nog veel. De Zuid-Hollandsche boer kijkt nog te veel naar de hoeveelheid, doch hij dient meer te letten op de zuiverheid en de kwaliteit. De dienst zal daarom een melkcontrole instellen. Er zullen drie-wekelijksche monsters genomen worden naar hoeveelheid en vetpercentage, waardoor door men een overzicht krijgt over den veestapel en in de gelegenheid komt de kwaliteit op te voeren.

Mede zal de gezondheidsdienst zich bepalen tot bestrijding van nierziekten. Er ligt op dit gebied in Zuid-Holland nog een groot terrein braak.

[...]

Naast het algemeen bestuur komen kringbesturen, die zullen optreden als schakel tusschen algemeen bestuur en leden.

Mr. Slager besloot met de meded^o.elin., dat de gezondheidsdienst uitsluitend beoogt het belang van de boeren en daarmede het landsbelang te dienen.

[...]

De heer A. van Wijnen heeft voorts nog eenige belangrijke mededelingen gedaan over de wijzigingen in de zuivelsteunregeling.

1938

Leidsch Dagblad, 1938-01-14; p. 11/16

Verslag alg. verg. *Vereniging van Kaashandelaren.*

BODEGRAVEN: Afnemende kaasproductie; handel met Duitschland en België bevredigend.

In *hotel van Haaften* vergaderde de *Ver. van Kaashandelaren* alhier.

De secretaris bracht een zeer goed verzorgd jaarverslag uit; de rekening van den penningmeester werd in orde bevonden, met een batig saldo. De afr. bestuursleden werden allen herkozen.

Breedvoerig werd gesproken over de stremming van het verkeer op Dinsdag, speciaal in den vakantietijd, waardoor het geregelde marktbezoek meermalen vertraging ondervonden heeft. Uit de cijfers van aanvoeren in het jaar 1937 bleek echter, dat vrijwel dezelfde vermindering van aanvoer op markten te Gouda, Woerden en Bodegraven geconstateerd kan worden, en dat alleen deze 3 genoemde markten weer ongeveer 3/4 van de totaal aanvoer Goudsche boeren kaas hadden over het geheele land.

Gouda had 11,7 pct., Bodegraven 11 pct. en Woerden 10½ pct. minder aanvoer dan vorig jaar. Mogelijk was de productie van kaas door het mond- en klauwzeer iets minder, maar het melk zoet verkoopen, neemt beslist meer en meer toe. Speciaal de groote steden in Zuid- en Noord-Holland, alsmede te Utrecht, nemen veel meer melk af dan voorheen, waardoor duidelijk merkbaar de kaasproductie steeds kleiner wordt.

De handel met Duitschland, en ook met België, had een bevredigend verloop. Speciaal uit Bodegraven werd - als immer - nog veel naar eerstgenoemd land verzonden. Over de clearing was men vrij algemeen tevreden, hoewel den laatsten tijd weer iets minder vlug werd betaald. Ruim 50 plaatselijke firma's zijn bij de Vereeniging aangesloten.

Leidsche Courant, 1938-04-15; p.2/12

Verslag alg. verg. *Ned. Vereniging van Kaashandelaren.*

GOUDA: Het jaarverslag over 1937 van de te Gouda gevestigde *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* constateert, dat de opleving van einde 1936 zich in 1937 niet heeft doorgezet; integendeel, 1937 was voor den export moeilijk en voor den binnenlandschen handel was het nog erger, zoodat van het ontslaan van een noodtoestand gesproken mocht worden. Afgevraagd dient te worden of de grondoorzaak van de malaise niet ligt bij het buitenland, speciaal bij de grootste afnemers, die den invoer van kaas in die landen, hetzij contingenteert tot een percentage van den normalen invoer, hetzij den invoer door exorbitante rechten zoo goed als onmogelijk maakt.

Iets ten goede zou kunnen werken afschaffing van de omzetbelasting. Een dringend verzoek daartoe heeft de vereeniging gedaan. De vereeniging mocht bereiken, dat de kaashandelaar, die bij aankoop zegels plakt, bij uitvoer van een partij naar het buitenland niet alleen gerestitueerd kan krijgen de omzetbelasting, berekend over het werkelijk uitgevoerde gewicht, doch ook over den indroog, mits hij bewijst, dat de partij meer gewogen heeft.

Het euvel van den verkoop van D-kaas door producenten bestaat nog steeds en had doorlopend de aandacht der vereeniging. Het bestuur bleef de bevoegde instanties wijzen op het gevaar. Een

kleine stap in de goede richting was het instellen door de Ned. Zuivelcentrale van een „vergunning”, voor de verkrijging er van werden voorwaarden gesteld.

De vereeniging ijverde voor het behoud van de kaasmarkt te Alkmaar en stelde zich achter de actie van de Kamer van Koophandel te Arnhem, betreffende het incasseeren van kleine vorderingen. Resultaat is nog niet bereikt. Zij nam stelling tegen het toenemend gebruik van „kuilvoer” door de boeren. De ervaring is, dat de kwaliteit van de kaas, bij gebruik van kuilvoer door de koeien, sterk vermindert.

Ook de export had de belangstelling der vereeniging. Wat betreft de restitutie-regeling werd succes geboekt. Dit was ook het geval met de opzetregeling. Speciaal de kleine exporteurs voelden het als een bezwaar, dat op de kaas, geëxporteerd naar Duitschland, een te kleine winst zat. In dit verband heeft het bestuur aangedrongen op verhooging van die winstmarge en ook geijverd voor een grootere bedragstoewijzing bij den export naar Frankrijk werd zelfs met 1/3 verlaagd, hetgeen de rendabiliteit van de bedrijven, die op dit land exporteerden, sterk ten ongunste beïnvloedde.

Geklaagd werd door de leden ook, wat den export op Duitschland betreft, over de hooge kosten der clearing. Vermindering der kosten heeft plaats gevonden. De exportregeling over de geheele linie is het gansche jaar een onderwerp geweest, dat het bestuur steeds heeft bezig gehouden. Tegen het plan den export van 20 plus en 30 plus kaas te verbieden heeft de vereeniging stelling genomen.

In den loop van het jaar bedankte als bestuurslid, wegens gezondheidsredenen, de heer C. H. W. Heusdens, die eenigen tijd later overleed. Zeer veel heeft hij voor de vereeniging gedaan. In de vacature- C. H. W. Heusdens werd gekozen als bestuurslid de heer W. Heusdens, terwijl in de plaats van den heer Batelaan werd gekozen de heer H. Scheer. De heeren Poppelhouwer en Broere zagen hun mandaat als bestuurslid hernieuwd. Het ledental bleef nagenoeg stationair en bedraagt thans ruim 150.

Nieuwsblad van Friesland 1938-04-27

Advies F.N.Z. uit verslag vergadering B.V.C.Z. Friesland

Wijziging voorschriften Kaascontrole.

Nadat het Bestuur van den F.N.Z. kennis had genomen van de meeningen in de verschillende Bonden, werd besloten den Directeur-Generaal van den Landbouw te adviseeren: het 30+ **kaasmerk**, behalve voor het gebruik op Cheshirekaas, op te heffen; een uitvoerverbod in te stellen van 20+ kaas in Edammer, Goudsche- en Broodkaasmodel en in andere vormen met het bekende Edammer en Goudsch zuivel; het vraagstuk betreffende watergehalte van kaas nader te onderzoeken.

Het is ons bekend, dat het Kaascontrolestation „Friesland” een advies van dezelfde strekking heeft uitgebracht.

Kaascontrolestation Friesland – deel uit jr.-verslag 1937

Aan het jaarverslag van het kaascontrolestation Friesland over 1937 ontleenen wij het volgende:

[....]

Boerenmerk en kwestie „volvet”

De in het vorige verslag reeds aangerode kwestie van het „boerenmerk”, een tweede caseinemark voor boerenkaas, werd dit jaar nog eens besproken op een bijeenkomst op 23 Maart onder leiding van den directeur-generaal van den Landbouw, waar afgevaardigden der zuivelorganisaties en van alle kaascontrolestations aanwezig waren.

Begin September is de uiteindelijke beslissing over dit punt afgekomen. De directeur-generaal van den Landbouw heeft geweigerd, een tweede caseinemark beschikbaar te stellen.

Op de vergadering van 23 Maart deelde de heer Kooistra mede, dat ons station bij de organisaties, die destijds het station hebben opgericht, de F.N.Z., de V.V.Z.M. en de Bond een punt aanhangig had gemaakt, dat misschien wel de oplossing kon brengen voor de kwestie van het „boerenmerk”.

Ons station heeft zich n.l. op 13 Maart tot genoemde organisaties gewend met het verzoek, mee te willen delen, wat hun standpunt was ten opzichte van een eventueel intrekken van het volvette merk voor fabriekskaas en het daarvoor in de plaats stellen van een +merk. Het ging hierbij van de overweging uit, dat het begrip volvet feitelijk niet past bij de fabriekmatige kaasbereiding en voor de controle moeilijkheden meebrengt. Door roomtoevoeging bij de bereiding van volvette kaas toe te staan, heeft men trouwens destijds het begrip volvet reeds laten schieten.

Gezien de economische beteekenis van deze kwestie, werd het evenwel van belang geacht, het oordeel van de organisaties te vernemen.

Alle drie organisatie verklaarden zich tegen verandering, omdat ze vermoedden, dat er nadeel, uit zou voortspuiten. Hoewel bepaald zakelijke argumenten niet werden genoemd en gevoelsargumenten de oorzaak van deze houding waren, besloot het Kaascontrolestation toch, de zaak voorloopig te laten rusten.

[....]

De Nederlandse kaasinvoer in België.

Moelijkheden voor de reglementeering.

Een correspondent van de „Maasbode” schrijft:

De Nederlandsche kaas-invoer in België, welke steeds een groeten omvang heeft gehad, beleeft sedert eenigen tijd groote moeilijkheden, o.m. wegens den zoogenaamden „wilden” handel. De Belgische kaas-importeurs hebben de hulp ingeroepen van de regeering om dezen toestand te verhelpen en het gevolg was: een reglementeering van den invoer, waarbij o.m. bepaald werd, dat alleen degenen mochten invoeren, die een omzet-cijfer hadden van minstens 20.000 K.G. per jaar.

Deze bepalingen zijn opgeheven tijdens de jongste internationale moeilijkheden, maar thans dringen de Belgische handelaren opnieuw aan opdat de regeering haar reglementeering weer zou toepassen.

Ondertusschen zijn de betrokken partijen in de Belgische bladen een campagne begonnen om haar standpunten te verdedigen.

Zoo publiceerde de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* een artikel, waarin zij zich bereid verklaart mee te helpen aan de saneering van den kaashandel in België, welke inderdaad ontwricht werd:

„toen sommige kortzichtige Nederlandsche handelaren, die hun eigen belang verkeerd inzagen, daartoe ook gedreven door een onjuiste bepaling, welke in Nederland kan worden herzien, tegen een veel te lage winst, kaas naar België gingen verzenden en verder toen enkele Nederlandsche handelaren met hun zoogenaamde wilde auto's in België kaas gingen afleveren in zeer kleine hoeveelbeden, zelfs met twee stuks tegelijk”.

Aan deze wantoestanden moet, volgens de vereeniging, een einde worden gemaakt, doch de Nederlandsche organisatie kan zich niet neerleggen bij een reglementeering, waarbij b.v. een minimumomzet omzet van 20.000 K.G. per jaar vereischt wordt. Daar zijn tal van goede Belgische importeurs, die dit cijfer niet halen; zij en hun Nederlandsche leveranciers worden van deze bepaling natuurlijk de slachtoffers.

Een bepaling, dat men, om recht tot importeeren te hebben, moet voldoen aan een omzet-eisch, bestaat dan ook nergens, aldus het bestuur der Nederlandsche vereeniging.

Tegenover dit standpunt komt thans een Antwerpsche importeur in „De Dag” opmerken: dat het niet-bestaan van een omzeteisch de grofste onrechtvaardigheid tengevolge heeft, zooals trouwens bij het Nederlandsch uitvoer-systeem naar Frankrijk en Duitschland gebleken is.

Enkele bevoorrechte Nederlandsche firma's die met dit systeem in Frankrijk en Duitschland goede zaken deden, gingen hun „prachtresultaten” gedeeltelijk gebruiken met in België aan dumping der prijzen te doen. Het gevolg was: ontreddeering van den kaashandel in België.

Daarbij kwam dan nog de wilde invoer per auto. Kleine Nederlandsche firma's importeerden op deze wijze en profiteerden, althans volgens den Antwerpschen schrijver, van lager prijsopgave en gewicht aan de grens, dus van lagere invoerkosten. Dientengevolge kon deze wilde handel de prijzen in België nog meer drukken.

Het is tegenover zulke toestanden, aldus de importeur, dat de Belgische regeering over ging tot het vergunningssysteem. Door de troebele dagen zag de regeering zich verplicht tijdelijk haar besluit te schorsen. „Het ware echter te hopen”, zoo besluit de schrijver, „dat zij hierop spoedig terug kwam, want harnekkiger dan ooit wordt deze overgangperiode ten onzen nadeele uitgespeeld”.

Leidsch Dagblad, 1938-10-27; p.9/14

Slag voor de kaasexporteurs

Invoerrechten op Ned. Zuivel producten in Amerika.

Het zijn vooral de exporteurs van kaas, die zwaar getroffen worden door de compenseerende invoerrechten, die de Vereenigde Staten van Amerika met ingang van 19 November as. op een aantal zuivel- en melkproducten van Nederlandschen oorsprong zullen heffen. Deze mededeeling deed een belanghebbende bij den export van zuivel- en melkproducten aan een verslaggeveï van het Algemeen Nederlandsch Persbureau.

Hij voegde hieraan toe, dat de kaasexporteurs na het sluiten van het handelsverdrag van 20 December 1935 tusschen de Vereenigde Staten en ons land goede verwachtingen hadden over de vergrooting van den export van kaas naar de Vereenigde Staten. De verlaging van invoerrechten vergrootte dan ook in het begin den kaasexport. Al spoedig bleek, dat de Vereenigde Staten door vergrooting van eigen productie minder behoefte aan onze kaas hadden dan voorheen. Ook tengevolge van deze eigen productie maakten de Nederlandsche exporteurs lagere prijzen dan vroeger.

Het gevolg van dezen Amerikaanschen maatregel zal nu zijn, aldus de zegsman van het A.N.P., dat de uitvoer van kaas nog geringer zal worden en dat de exporteurs hun heil zullen gaan zoeken op de binnenlandsche markt. En dat is dan weer nadeelig voor de kaashandelaren, die nimmer veel exporteerden, maar zich hoofdzakelijk bepaalden tot een binnenlandsch afzetgebied.

1939

Leidsch Dagblad. 1939-01-13; p. 13/14

Federatie Bureau van de Kaashandelsorganisaties opgericht

De heer v.d. Most tot directeur benoemd

Thans is definitief besloten tot de instelling van een Federatief Bureau van de Kaashandelsorganisaties, dat te Den Haag gevestigd zal worden en daartoe in een bestuursvergadering van de inmiddels gestichte Federatie tot directeur is benoemd de heer A. H. v.d. Most te Bodegraven. De heer v.d. Most, die reeds Voorzitter is van de Ned. Ver. van Kaashandelaren is tevens benoemd tot directeur der Federatie, waaraan behalve de Nederlandsche Vereeniging, ook deelnemen de Friesche Vereen. van Kaashandelaren in N.-Holland en de Friesch-Groningsche vereeniging. - De stichting van het bureau zal zoo spoedig mogelijk plaats hebben.

Voor den heer v.d. Most, die zich op energieke wijze in de kaashandelsorganisatie heeft ingewerkt en als voorz. der groote Ned. Vereen. reeds de vertrouwensman der handelaren in de regeeringsinstanties was en bovendien vrijwel al zijn beschikbaren tijd aan de belangen van den handel gaf, o.a. is hij ook secr. van de Amsterdamsche Kaasbeurs, ziet zijn levenswerk bekroond door deze benoeming. De talrijke organisaties, die hij in Bodegraven achterlaat zullen echter zijn vertrek ten zeerste betreuren. Vooral de laatste jaren heeft de heer v.d. Most een groote werkkraft ontwikkeld als voorzitter van het bekende Oranjecomité, te Bodegraven, waarin hij als voorz. van de „Vijfjaarlijksche” zitting had. Mede door zijn werkkraft en uitnemende leiding is het gelukt nu al jaren achtereen en juist bij groote gebeurtenissen in het Vorstenhuis, eendrachtige feesten te organiseeren. De „Vijfjaarlijksche” zelf bloeide onder zijn leiding zeer snel en vierde tijdens zijn - voorzitterschap haar 40-jarig bestaan. Niet minder is de heer v.d. Most de ziel van de actie voor Volksonderwijs, in welke organisatie hij eveneens het voorzitterschap vervult. Van de verdere organisaties, die de heer v.d. Most in Bodegraven dient, moet tenslotte genoemd worden de rederijderskamer H. Y. Poot, die vooral door zijn vertrek een zeer ernstig verlies lijdt.

Leidsche Courant, 1939-02-28; p. 2/10

Aaneensluiting van de kaashandel.

Wanneer volgt gehééle handel en industrie?

Het „Handelsblad” verneemt, dat de zeven Nederlandsche organisaties van kaashandelaren - zoowel binnenlandsche, als exporteurs - zich hebben samengevoegd in een Federatie van Vereenigingen van Kaashandelaren. (F. V. F.).

De zeven aangesloten vereenigingen, die overigens haar zelfstandigheid behouden, zijn: de N.-Hollandsche (Koster, Oosthuizen); de Friesche Ver. v. Zuivel-exporteurs (mr. Heymeyer, Leeuwarden); de Ned. Ver. (mr. Jonker, Gouda, inclusief de Leidsche en Woerdensche vereenigingen); de Friesch-Groningsche (Anema, Groningen, inclusief de Decenter Grossiers-vereeniging).

De nieuwe federatie, waarvan het bureau te Den Haag wordt gevestigd onder leiding van den heer A. H. v.d. Most, Bodegraven, terwijl de heer J. F. Feitsma als secretaris zal fungeeren. beoogt

niet een inkoop- of verkoopcombinatie te zijn of iets van dien aard; op zakengebied verandert er dus niets. alléén is op organisatorisch terrein thans een éénheid tot stand gebracht.

Leidsche Courant, 1939-05-25; p. 11/16

Verslag Verg. Ned. Ver., Van Kaashandelaren.

GOUDA: In het verslag over 1938 van de *Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren* constateert de secretaris, mr. C. Jonker, dat het afgelopen jaar in alle opzichten voor den kaashandel ongunstig is geweest. De export naar het buitenland is zeer gehandicapt door sterke contingentering, exorbitante rechten, betalingsmoeilijkheden en buitengewoon scherpe concurrentie, terwijl in 't binnenland geen behoorlijke prijs te maken door het gedrang op de binnenlandsche markt.

Zal de individueele kaashandelaar later aan het jaar 1938 geen aangename herinneringen hebben, voor den kaashandel in het algemeen is 1938 wel zeer belangrijk geweest. Een door de vereeniging reeds lang gekoesterde wensch is in vervulling gegaan, n.l. een concentratie van den geheelen georganiseerden kaashandel in één bond.

Nagenoeg de geheele kaashandel is thans in de Federatie van Kaashandelaren georganiseerd. Ook in andere opzichten heeft het bestuur der Ned. Vereeniging van Kaashandelaren niet stil gezeten. O.a. had de omzetbelasting zijn belangstelling. Tot afschaffing is de regeering niet overgegaan, doch eenige verzachting kon toch worden verkregen.

Een commissie werd ingesteld om het vraagstuk van een binnenlandschen kaashandel te bestudeeren. Het resultaat heeft deze commissie neergelegd in een rapport.

De aanval op de 20+ en 30+, kaas is een onderwerp van zorg voor het bestuur geweest. De export van de 20+ kaas is nog zeer aanzienlijk. Het is niet gemakkelijk een bruikbaren vorm te vinden voor de 20+, welke men een specialen vorm wil geven.

De minister van economische zaken had een commissie ingesteld om de mogelijkheid te bestudeeren of en zoo ja, op welke wijze de regeling der crisismaatregelen door de belanghebbenden zou kunnen worden overgenomen. Met de wijze, waarop de drie centrale landbouworganisatie meenen de regeling der crisismaatregelen aan zich te moeten trekken, zonder aan de bij uitstek belanghebbenden, de handelaren, ook maar eenige zeggenschap daarbij toe te kennen, kan de vereeniging zich niet vereenigen en het bestuur verklaart nadrukkelijk, dat het in een zoodanige regeling niet zou berusten. Er zijn immers twee soorten belanghebbenden: de producenten en degenen, die het product afzetter., en het is toch volmaakt onjuist om den producent te laten beslissen over alles, ook wat betreft de regeling ten aanzien van den afzet van het product.

De invoering der *countervailing duties*, in Amerika te betalen, was een groote benadeeling voor den export naar dat land. Het motief van Amerika, waarom deze werden ingesteld, was volkomen onjuist. Op de kaas wordt geen uitvoerpriemee gegeven, zooals Amerika beweert.

Tegen de keuring aan de grens hadden verschillende leden bezwaren. Deze bezwaren kan het bestuur toch niet geheel deelen, behoudens enkele gevallen van „kleine” opvatting der controle. Aan de B-regeling en de opzetregeling heeft het bestuur eveneens besprekingen gewijd, terwijl de geringe winst, welke gemaakt kon worden bij den uitvoer naar Duitschland, eveneens aandacht had.

Een voor den kaashandel funeste en onzinnige nieuwigheid was een besluit van de Fransche regeering om de kaasstellingen, welke in de witte kaaswagens waren aangebracht voor het vervoer van kaas naar Frankrijk, als einballage voor de kaas te beschouwen, zoodat dientengevolge invoerrecht voor die kaasstellingen berekend naar het gewicht betaald moest worden. Het Neder-

landsche gezantschap te Parijs zal de zaak niet laten rusten en op een gunstige beslissing bij de Fransche regeering blijven aandringen.

De verhouding tot de zusterverenigingen in Noord-Holland was uitstekend. Het ledental ging vooruit en bedroeg aan het einde van 1938 155.

Leidsche Courant 1939-09-02; p. 9/10

De wekelijkse kaasmarkt gaat toch door

BODEGRAVEN: De voorzitter van de *vereniging van kaashandelaren „Bodegraven en Omstreken”* verzoekt ons het navolgende te willen publiceeren.

Woensdag werd de voorz., de heer J. Beijen, officieus in kennis gesteld van het feit, dat de wekelijkse kaasmarkt alhier voorloopig niet zal kunnen worden gehouden, daar de militaire macht op het marktplein zeer veel vrachtwagens en dergelijke zal moeten plaatsen, waardoor de ruimte voor kaasmarkt te klein zou blijken te zijn.

In een onderhoud met den garnizoenscommandant werd gewezen op het groote nadeel, speciaal voor den landbouw, indien er geen gelegenheid bestaat om de producten op de markt aan te voeren. Ook werd gewezen op het belang van den kaashandel in de gemeente Bodegraven. De commandant zeide niets met zekerheid te kunnen zeggen, daar hij op 1 September moest vertrekken, doch volgens zijn meening was misschien wel de helft van het marktplein beschikbaar.

Officieel kunnen wij thans mededeelen, dat, behoudens onvoorziene omstandigheden, de kaasmarkt op as. Dinsdag 6 September en de Dinsdagen daaraanvolgende, als voorheen gehouden zullen worden, namelijk aanvangende te negen uur.

Deze mededeling hebben wij van den burgemeester persoonlijk gekregen en voldoen gaarne aan het verzoek dit in ons blad te publiceren.

Mocht de markt door bijzondere omstandigheden niet doorgaan en wij dit voor het ter perse gaan van de editie van Maandag weten, dan zullen wij dit dan mededelen.

Leidsche Courant, 1939-12-13; p. 7/14

Verslag Kaasdag Nieuwkoop.

Ir. Huisman ‘Hoe kaasgebreken voorkomen kunnen worden.’

Als slot van den kaasdag werd Donderdagavond in café „de Hollandsche Leeuw” een lezing gehouden door ir. Huisman, Zuivelconsulent te Gouda. Deze bijeenkomst werd geopend door den heer P. M. M. v.d. Weijden, Burgemeester van Nieuwkoop.

In weerwil van de moeilijkheden, waarmede in de laatste jaren de veehouderij heeft te kampen gehad, aldus spr., zijn de boeren met alle krachtsinspanning voortgegaan door verbetering van het product de rentabiliteit van het bedrijf te verhoogen en dat zij daarmede succes bereikten, heeft de kaasdag onomstotelijk bewezen. Volgaarne brengt spr. daarom hulde, allereerst aan de veehoudersvrouwen, want het kaasbereiden is veelal haar taak en zij zijn het vooral, die deze uitkomst hebben weten te bereiken. Spr. brengt ook hulde aan ir. Huisman.

Ir. Huisman hield hierna een lezing, met als onderwerp „Kaasgebreken”. Allereerst sprak hij woorden van dank aan de commissie, die dezen dag georganiseerd heeft. Het kaascontrole-station doet wel eens iets, geeft wel eens subsidie, maar het werk moet gedaan worden door de commissie, en deze commissie heeft zich uitstekend van haar taak gekweten.

Om op het onderwerp van zijn lezing terug te komen moest spr. eerst constateeren, dat de kaasboer wel een gebrek interesseert, wat hem persoonlijk aangaat, maar wat hem niet aangaat gelooft hij wel. Het ware te wenschen, dat de jonge boeren zich lieten voorlichten door middel van cursussen. Zij komen dan op de hoogte van alle kleinigheden zooals bacteriën b.v. Thans zijn er nog zeer veel, die zich hierover geen denkbeeld kunnen vormen. Het zuur worden van de melk en de omzetting in kaas wordt veroorzaakt door deze bacteriën. Er wordt wel gedacht, de melk goed zeven, dan wordt het product beter, maar dit is niet juist, want door te veel zeven verliest men de vetdeeltjes en heeft géén verwijdering van kwade bacteriën plaats.

Het kaasmaken is van huis uit een zaak, die op kleinigheden aankomt. In het gebruik van zeven met een open rand schuilen veel nadeelen, iets waaraan weinig boeren aan gedacht zullen hebben. Ook het zeven door een doek is zeer onhygiënisch, en op hygiëne komt het kaasmaken toch neer. Schoone materialen, gereinigd door middel van chloorloog geeft goede resultaten, men denke er echter aan, dat chloor-loog alleen werkt op gereinigde materialen (verhouding 1 lepel op 1 emmer water).

Groote ontsmetting heeft plaats bij het melken en overgieten van de melk. Er wordt dan een groote strijd gestreden in de melk tusschen het melkzuur en de kwade bacteriën. Wint het melkzuur, dan wordt de kaas goed, winnen de kwade bacteriën het echter, dan wordt de kaas los. De toevoeging van zuursel en karnemelk loopt weinig uiteen. Het gebruik van zuursel is echter verschillend. Zoo is zuursel van den controleur te gebruiken **met salpeter**, zuursel, vervaardigd door den boer, echter niet. Dit zuursel is te veel besmet en men krijgt *vroeg-los*. Het kan wel gebruikt worden, wanneer het enkele dagen oud is. Het gebruik van salpeter beval spr. sterk aan. Het werkt gunstig op de kaas en gaat het gebrek van „*zware kaas*” tegen. De wrongel kan op twee manieren verwerkt worden. De boeren, die hierin bekwaam zijn, kunnen het aan een stuk in het vat brengen. De gewone boeren echter moeten gebruik maken van de kruimel of brokken methode. Door het vat in de wei te laten staan, verkrijgt men regelmatige openingen met de daaraan verbonden geldelijke voordeelen.

Er wordt wel eens gedacht, dat er bij de kruimel- en brokken-methode veel vetverlies is, maar dit is niet het geval, wel echter als men gaat kneden.

Voor een goede wrongel is noodig een juiste en regelmatige temperatuur (29 gr.) en stemptijd (25 min.).

Na een korte pauze was er gelegenheid tot het stellen van vragen, van welke gelegenheid dankbaar en veelvuldig gebruik werd gemaakt.

Vermeldenswaard is verder nog, dat op voorstel van den heer A. J. Verhaar in het komende voorjaar een kaascursus zal worden gehouden met theoretisch en practisch onderricht. Er zal dan onder deskundige leiding kaas gemaakt worden bij de cursisten op toerbeurt. Spontaan gaven zich reeds een tiental deelnemers(sters) hiervoor op. Mochten er nog gegadigden zijn, dan is hiervoor nog de gelegenheid zich op te geven.

Voorz. van Tienhoven dankte ir. Huisman voor zijn leerzame uiteenzetting en hij verwachtte, dat alle kaasboeren de nuttige wenken zullen opvolgen.

A. van Wijnen een gemeenschappelijke voorzitter.

De heer A. van Wijnen te Gouda, voorzitter van den *Bond van Kaasproducenten*, is benoemd tot voorzitter van het *kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas* te 's-Gravenhage. tot voorzitter van het *kaascontrôlestation Zuid-Holland-Brabant* te 's-Gravenhage, tot voorzitter van het *Botercontrôlestation Zuid-Holland* te 's-Gravenhage en tot voorzitter van het *contrôlestation voor zuivelproducten* te Leiden.

De vier betrokken vereenigingen, die als zelfstandige organen elk een apart werkterrein op gelijksoortig gebied bestrijken en die reeds bij de laboratoriumwerkzaamheden samengaan, streven reeds eenige jaren naar een nauwere samenwerking, hetgeen in de benoeming van een gemeenschappelijken voorzitter wordt uitgedrukt.

Voorheen vervulde de heer J. v.d. Koogh te 's-Gravenhage, die eenigen tijd geleden is overleden, deze functies. „Tel."

1940

Leidsche Courant, 1940-01-22; p. 7/12

Verslag Verg. *Ver. van Kaashandelaren*:

BODEGRAVEN: *Vereeniging van Kaashandelaren*. - In een druk bezochte ledenvergadering is het jaarverslag 1939 uitgebracht, waarin gewezen werd op de zeer vele belemmeringen bij export. Als gewoonlijk werden wederom flinke kwantums volvette Goudsche boerenkaas geleverd aan Duitsland en aan België. In verband met de oorlogstoestanden heeft verzending overzee vele bezwaren.

De voorraden in de pakhuizen zijn normaal, en de gemaakte verkoopprijzen zijn bij verzending naar het buitenland bevredigend geweest.

Breedvoerig werd gesproken over al of niet aansluiting bij de F.V.K., te 's Gravenhage, en zal hierover binnenkort opnieuw een vergadering gehouden worden, als meerdere gegevens ontvangen zullen zijn.

Van de ongeveer 75 kaashandelaren in deze gemeente, zijn pl.m. vijftig van meestal de grootste firma's bij deze plaatselijke vereeniging aangesloten.

Bij de rondvraag bespreekt men een onjuist bericht in sommige bladen, afkomstig uit Alphen aan den Rijn, waarin gezegd werd, dat de daling van aanvoer op de markt te Bodegraven is ontstaan, doordat de kaasboeren er voorkeur aan gaven hun kaas te Woerden of Gouda op de markt aldaar te verkoopen. De voorzitter merkt op, dat blijkens officiële cijfers, sedert 1925 tot 1935 het percentage van den totaal aanvoer op kaasmarkten te Woerden en Bodegraven vrijwel onveranderd is gebleven. Alleen Gouda gaat in aanvoer vooruit sedert de ingebruikneming van het nieuwe groote pontveer over de Lek te Schoonhoven, waardoor zéér veel boeren uit de Alblasserwaard en omgeving thans hun kaas niet meer op de boerderij verkopen, maar wel op de kaasmarkt te Gouda.

10 MEI 1940 DUITSCHE BEZETTING

Leidsche Courant, 1940-06-03; p. 1/6

Eind Mei 1940: Kaashandel leeft weer op

Uitvoer naar Duitsland en levering aan Duitse weermacht.⁴¹

Er is een belangrijke verbetering gekomen in den handel van Goudsche volvette boerenkaas. Op bijna alle kaasmarkten was weer aanvoer, en te **Bodegraven** en **Woerden** zag men flinke, en te **Gouda** zelfs groote aanvoer, waarbij soms groote partijen nieuwe graskaas. De handel had een vrij normaal verloop, en de prijzen van 24 à 26 cents per pond werden bevredigend genoemd, terwijl bij hooge uitzondering soms nog een iets hogere prijs is betaald. De meeste partijen vallen nog onder den bekenden bijslag.

Naar wij vernemen begint Duitsland weer normaal af te nemen en al gaat het vervoer nog erg moeilijk, zoodat men in Arnhem de wagons moet overladen op vrachtauto's, om ze aan de grens

⁴¹ Deze kaas werd zoals 4 juli 1940 blijkt, gevorderd. (ZHN.)

weer in wagons te kunnen laden, de verzending kan toch plaats hebben en tot behoorlijke kwantiteiten.

Het Leidsche Dagblad weet te melden, dat er nog zeer belangrijke aankopen gedaan worden ten behoeve van de Duitsche weermacht. Drie grootte kaashandelaren moeten daarvoor kwantiteiten van 50.000 en 80.000 kg. leveren, die Donderdag werden afgehaald door een grooten stoet vrachtauto's. Een lange autotrein kwam daarvoor in Bodegraven aan. Het inladen ging zeer vlot onder toezicht van ambtenaren van de Zuivelcentrale.

Leidsch Dagblad. 1940-06-08; p. 11/12

Benzine-toewijzing aan kaashandelaren ingetrokken

BODEGRAVEN. Naar wij vernemen zijn voor de plaatselijke kaashandelaren alle toewijzingen van benzine voor autovervoer ingetrokken. Noch voor het bezoeken van cliënten, noch voor vervoer van kaas rechtstreeks door den handelaar, zooals vele kleinere handelaren dat regelmatig deden, wordt benzine meer verstrekt. Het vervoer zal geheel met de Spoorwegen moeten geschieden of via de enkele expediteurs, die benzine ontvangen.

Dit laatste bracht groote bezwaren met zich voor den afzet naar Brabant en Limburg, waar flinke afnemers gevestigd zijn. zoodat in een bespreking onder leiding van het bestuur der *Vereeniging van Kaashandelaren* met den expediteur T. Hensen alhier een speciale expeditie op touw is gezet van Bodegraafshe kaas naar deze beide gewesten. Maandag en Dinsdag is ter plaatse de organisatie opgezet, waarbij het verdere vervoer naar kleinere plaatsen aldaar is geregeld, zoodat de speciale kaaswagens, die voor de gezamenlijke handelaren alhier zullen rijden, alleen de grootere zullen hebben aan te doen. De opleving in den kaashandel houdt aan, niet alleen het binnenland blijft flink afnemen, maar ook Duitschland, terwijl heden opnieuw groote partijen kaas worden ingeladen voor het Duitsche leger.

Leidsche Courant, 1940-06-20; p. 1/6

Jaarverslag Ned. Ver. v. Kaashandelaren Het jaarverslag 1939

GOUDA: Aan het jaarverslag van de *Nederlandsche vereniging van kaashandelaren* over 1939 ontlene we:

De herinnering aan den oorlog 1914-1918 verwekte ook in den kaashandel een stemming, alsof er eensklaps overal in de wereld grootere vraag naar kaas zou ontstaan met daarmede gepaard gaande veel hogere prijzen; de Nederlandsche kaashandelaren gingen op markten en in fabrieken met groote voortvarendheid koopen, met als gevolg, dat de prijzen snel omhoog liepen. Men verloor daarbij uit het oog, dat 25 jaar geleden de toestanden heel anders waren. Duitschland ging in begin September 1939 terstond over tot centraal inkoop op basis van een prijsregeling, welke aan redelijke eischen moest voldoen, terwijl de hoeveelheden die ingekocht werden, niet grooter waren dan die van het vorige jaar.

Engeland stelde weliswaar geen maximum-prijzen voor kaas vast, doch de uitkomst geleek er toch veel op. Frankrijk, dat allang onze kaasvoer had tegengewerkt en ingekrompen, liet ons

plotseling geheel en al in den steek, zoodat er sedert einde Augustus tot begin Februari geen Nederlandsche kaas meer werd ingevoerd, terwijl nadien de import gering bleef en zeer onregelmatig in Frankrijk verliep.

Na het beëindigen van den burgeroorlog in **Spanje** had men de verwachting, dat onze kaasexport zich weer zou herstellen, welke hoop ijdel bleek te zijn.

Het gevolg van dit alles is geweest, dat de in de maand September hoog gestegen kaasprijzen in October en November snel daalden en groote kaasvoorraden zich ophoopten. Weliswaar trad nadien wel eenige prijsstijging in, doch het feit blijft, dat groote voorraden duur ingekochte kaas niet met winst te verkoopen waren.

Voor de vereeniging is 1939 zeer belangrijk geweest. De vinds 1938 opgerichte Federatie van vereeniging van kaashandelaren is met haar werkzaamheden begin 1939 aangevangen.

Met het doel van de *stichting Fonds tot behoud der kaasmarkt Alkmaar* heeft de vereeniging sympathie betuigd. Zij verleende een bijdrage in verhouding tot de draagkracht van haar kaasmiddelen.

Het ledental beweegt zich in langzaam stijgende lijn en bedroeg 156.

Leidsche Courant, 1940-07-04; p. 7/8

Terugblik op de kaasmarkt Bodegraven 1e halfjaar

BODEGRAVEN: Sterke achteruitgang.

Wanneer we bij den aanvang van het tweede gedeelte van dit jaar een terugblik werpen op de afgelopen zes maanden, willen we allereerst de aangevoerde partijen vergelijken met de jaren, die aan dit jaar voorafgingen.

Aanvoeren in het eerste halfjaar in 1936: 5.339 partijen; 1937: 4.746; 1938: 4.879; 1939: 4.120; 1940: 2.753 partijen.

Vergeleken bij 1939 dus een achteruitgang van niet minder dan 30 pct. Zien we de maandelijksche aanvoeren, dan ziet een overzicht er als volgt uit:

Maanden	1936	1937	1938	1939	1940
Jan.	550	507	442	484	272
Febr.	329	355	323	232	206
Maart	387	342	359	240	182
April	496	523	412	448	356
Mei	1.389	971	1.615	1.103	465
Juni	2.298	2.048	1.728	1.815	1.272
	5.339	4.746	4.879	4.120	2.753

Doch niet alleen in Bodegraven, ook in Gouda, Woerden en op andere plaatsen gaan de aanvoeren sterk achteruit. In Gouda werden b.v. in 1938 gedurende de eerste twee kwartalen 6.289 partijen aangevoerd, tegen 5.308 in 1939. Over dezelfde periode van dit jaar staan officieel 4.194 partijen geboekt. Een achteruitgang, doch niet zoo sterk als in Bodegraven.

Als oorzaak wordt aangevoerd de veevoederdistributie gedurende de afgelopen wintermaanden, zoodat er minder melk was en vanzelfsprekend minder kaas. Aangezien er met kaasmaken min-

der werd verdiend, ging bij zeer velen bovendien de melk naar de fabriek. De toestand voor den kaasproducent was tot den tienden Mei slecht en na dien historischen datum is er een vrij regelmatige vooruitgang te constateeren. Men maakte ons echter een opmerking, dat bij de wekelijkse noteeringen niet alle correctheid in acht wordt genomen, daar er vele kaasproducenten zijn, die hun kaas aanmerkelijk lager zien betaald, dan de laagste noteering aangeeft.

In Bodegraven rekent men iedere partij op 45 kazen, die ieder gemiddeld negen kilogram wegen. Ook dit is thans geheel anders, aldus onze zegsman. De kaaspartijen zijn bij zeer velen heel wat kleiner, terwijl ook de gemiddelde wicht per kaas lang geen negen kilo zal zijn.

Dat de prijzen gedurende de maanden Maart en April zoo sterk gedaald zijn, is te wijten aan het feit, dat de kaashandelaren de z.g. winterkaas slechts korten tijd kunnen bewaren. Doch sinds den tienden Mei gaan de prijzen sterk omhoog; meerdere malen twee, soms drie cent per week. In Bodegraven werd op 2 Juli voor de zwaardere al 38 cent; in Woerden Woensdag zelfs 38,5 cent betaald.

Wat de handel op Duitschland betreft, zij vermeld, dat deze volgens de gewone toewijzing ging, met uitzondering echter van de 175.900 kilogram, die van drie firma's te Bodegraven werd gevoerd. Op België is de handel zeer levendig; immers sinds het uitbreken der vijandelijkheden in het Westen, werd er geen kaas meer naar laatstgenoemd land vervoerd, zoodat in België de kaasvoorraad vrijwel geheel geruimd was. Verder vergete men niet, dat Engeland, Indië en Zuid-Amerika als afnemers zijn uitgeschakeld.

Wat de toekomst betreft, kan momenteel nog weinig worden medegedeeld. Wel vernamen wij van bevoegde zijde, dat de verhoogde afneming voor België en de verhoogde consumptie voor het binnenland als oorzaak van de prijsstijging worden aangemerkt. Hoewel de prijs voor de eerste helft van Juli voor de door Duitschland via de clearing af te nemen kaas nog niet is vastgesteld, zijn er wel aanwijzingen, dat er kans bestaat, dat deze zal worden verhoogd. De Deutsche weermacht kocht nl. deze week reeds voor hogere prijzen.

Moge het tweede gedeelte van dit jaar, zoowel voor den kaashandelaar, als voor den producent, die zich lederen morgen voor nieuwe zorgen ziet geplaatst, in alle opzichten voorspoedig zijn.

Bodegraven kaasmarkt, de boeren werden bestormd.

Merkwaardig verloop van de kaasmarkt

BODEGRAVEN, men meldt ons: De kaasmarkt van gistermorgen had een heel merkwaardig verloop. Deze markttag leek nog het meest op de markten van verleden jaar September toen ook na een week stilstand de belangstelling voor het product, stormachtig omhoog gegaan was. Het was één gaan en komen, de boeren waren nauwelijks de markt opgereden of meerdere kaashandelaren sprongen op hen af en was de partij goed, dan kon het, gebeuren dat al verkocht was voor men had uitgespannen.

Aanvankelijk was het een run op de reeds voor het aanvangsuur 9 uur, aangekomen wagens, met het gevolg dat reeds enkele minuten na 9 uur de wagens alweer van het terrein werden afgevoerd Omdat de aanvoer toen nog in vollen gang was, ontstonden vooral bij de brug, nogal eens verkeersmoeilijkheden. Toen echter de goede partijen waren verkocht, concentreerde alle aandacht zicht op de aankomende boeren en een leger handelaren bevond zich op het achterste gedeelte van de markt, om de nieuw-aangekomenen op te vangen.

Voorloopig schijnt dus het gevaar nog niet groot, dat de markt tengevolge van de recente maatregelen verdwijnen zal. Wel schijnen de handelaren in de laatste dagen van de vorige week partijen bij de boeren thuis te hebben opgekocht, maar de politie is daar scherp tegen opgetreden.

Nu zegt men wel dat de verkoop toch meermalen tevoren had plaats gehad en dat men de partijen alleen maar over de markt gevoerd heeft om aan de voorschriften te hebben voldaan, doch dit is natuurlijk niet, te controleren maar dat kan ook het gevolg zijn van het dringende gebrek aan kaas dat er heerschte Kans op groote winsten bestaat er in ieder geval niet, want de Zuivelcentrale heeft weer een nieuwe waarschuwing gezonden om de prijzen te handhaven en daarbij meteen het voornemen bekend gemaakt om alle nu gekochte kaas over te nemen.

Intusschen schijnt de maatregel waarbij alleen handelaren die verleden jaar 50.000 k.g. kaas van den producent rechtstreeks hadden gekocht ook nu rechtstreeks kopen mochten en waardoor een zoo groot aantal handelaren ernstig werd gedupeerd, te zullen worden verzacht. Zij hebben bericht ontvangen dat de minimum hoeveelheid vermoedelijk tot 25.000 K.G. zal worden leruggebracht.

Mededelingen van de Zuivelcentrale voor Producenten en handelaren.

Kaasprijzen en bijzondere maatregelen.

De Zuivelcentrale heeft met nadruk de aandacht van producenten van kaas en de kaashandelaren met vergunning er op gevestigd, dat het in het Crisiszuivelbesluit 1940 (maximumprijs kaas) genoemde bedrag van 3 cent per kg., waarmede de in dat besluit genoemde prijzen ten hoogste mogen worden overschreden, uitsluitend bedoeld is voor uitzonderlijk goede kwaliteiten of bijzonde-

re gewichten. Deze maximale verhoging zal dus uiteraard slechts in enkele gevallen in aanmerking kunnen komen.

Voor een zeer groot deel der aankopen mag dus slechts rekening worden gehouden met de vastgestelde prijzen van: f 0.78 per kg, voor volvette boerenkaas, f 0.74 per kg, voor volvette fabriekskaas, f 0.64½, per kg. voor 40 plus N.H. kaas, f 0.61½ per kg. voor 40 plus kaas, uit andere provincies, f 0.46 per kg. voor 20 plus kaas, daar deze prijzen reeds gelden voor kaas van zeer goede kwaliteit, zonder gebreken, waaronder ook goede opleg-, boeren- en fabriekskaas valt. B.v. voor goede volvette oplegboerenkaas dus f 0.78; voor goede 40 plus N.H. oplegkaas f 0.64½, enz.

Voor kaas, die niet zeer goed van kwaliteit is, moet een normale prijsverlaging in aanmerking worden genomen. Voor kaas, die van buitengewoon goede kwaliteit is mag iets meer, terwijl voor uitzonderlijke kwaliteiten nog iets meer, doch hoogstens 3 cent per kg mag worden berekend. Het is dus onjuist voor oplegkaas in alle gevallen boven de hier genoemde prijzen te gaan, daar in de meeste gevallen ongetwijfeld deze oplegkaas onder het begrip zeer goede kwaliteit kan worden gerangschikt en dus niet meer dan bovengenoemde prijzen mogen worden gevraagd en betaald.

Leidsch Dagblad, 1940-09-06; p. 9/10

Verslag vergadering Ver. van Kaashandelaren.

BODEGRAVEN: De heer Beijen afgetreden.

In een gisteren gehouden spoedvergadering van de *Vereen. van Kaashandelaren* ter bespreking van de acute kwesties, heeft de voorzitter, de heer J. Beijen, die 17 jaar achtereen deze functie heeft vervuld en die behoort tot de oprichters van de vereniging, medegedeeld dat hij zijn functie wenschte neer te leggen in verband met een bepaling in de statuten dat zij, die zich uit de zaken terugtrekken ook moeten bedanken voor het lidmaatschap der organisatie.

De heer Beijen doet reeds sinds enigen tijd geen zaken meer en achtte het veel beter in deze moeilijke tijden niet als voorzitter aan te blijven.

De scheiding zal van weerszijden heel moeilijk zijn, temeer daar de heer B. nog immer een grote activiteit aan den dag legde en zich o.a. ook belastte met het grootste deel van het secretariaat.

1941

Leidsch Dagblad, 1941-02-01; p. 14/14

Afscheid van voorz. Ver. v. Kaashandelaren J. Beijen.

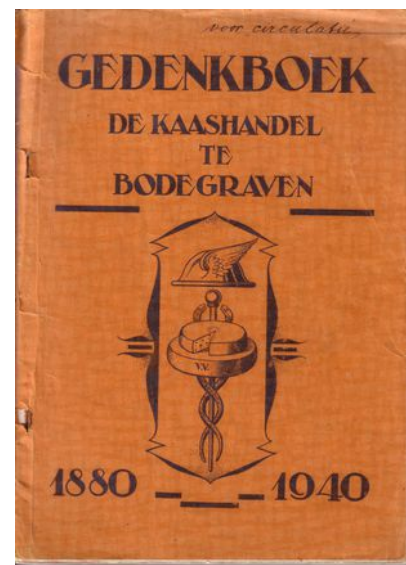
Van de Ver. van Kaashandelaren.

BODEGRAVEN: Dezer dagen nam de *Ver. van Kaashandelaren* ter gelegenheid van haar jaarvergadering afscheid van den heer J. Beijen, die 35 jaar lid en bovendien oprichter der vereeniging was, daarvan 31 jaar lang bestuurslid en 24 jaar voorzitter. De schelidende voorzitter presideerde eerst nog het huishoudelijk deel der vergadering, waarin o.a. de jaarverslagen werden uitgebracht, waarvan vooral dat van den secretaris ditmaal uitmuntte door actualiteit, dank, zij het zeer bewogen jaar dat de vereeniging en de kaashandel in het algemeen heeft doorgemaakt.

Van organisatorisch belang was in de eerste plaats de aansluiting bij de *Ned. Ver. van Kaashandelaren*. Vervolgens sprak de waarn. voorz., de heer J. P. Veerman, den voorzitter toe, huldigde hem voor het vele en uitnemende werk dat hij gedaan had, prees zijn bereidheid en paraatheid, overal waar het kaashandelsbelangen betrof en bood hem namens de leden een fraaie fauteuil aan. Daarna sprak de voorz. van de Ned. Ver., de heer A. H. v.d. Most, die bovendien oud-lid der organisatie is; deze gewaagde eveneens van het op de bres staan voor de kaashandelsbelangen, maar bovendien van de steeds zier vriendschappelijke samenwerking.

Laatste spreker was de heer Baan Batelaan, die wees op den blijvender band door middel van de *Kamer van Koophandel*, waarin de heer Beijen vooral in dezen tijd nog veel ten goede voor den kaashandel kan doen en ook inderdaad doet. Hij stelde onder groote instemming der vergadering voor den scheidenden voorzitter het eerevoorzitterschap aan te bieden. heer Beijen aanvaardde dat als blijk van waardeering gaarne. Vervolgens bracht de voorzitter hem in het bijzonder dank voor het lijvige gedenkboek⁴² van de Kaashandelsvereeniging, dat hij samenstelde en liet verzorgen om het vervolgens aan de leden aan te bieden.

Hierna werden tot bestuurslid gekozen de heeren T. Poot en Hak, terwijl een zeer belangrijke bespreking werd gehouden over de huidige moeilijkheden in het vak.

Meer in [bijlage](#)

⁴² Origineel gedenkboek is aanwezig in het *Streekarchief in Woerden* en in het *kaasmuseum* in Bodegraven.

Kaashandelaren uit Bodegraven, enz. gestraft

Bodegraven, 32 kaashandelaren met f 328.000.- beboet.

BOGEGRAVEN: In den kaashandel waren den laatsten tijd groote misstanden binnengeslopen, zoo meldt het ANP. Zij waren voornamelijk een gevolg van de groote vraag, welke naar dit artikel bestond. Hierdoor ontstond vooral bij vele grossiers het beruchte „fooiensstelsel”: zij verkochten de kaas tegen de prijzen, welke volgens het zuivelbesluit 1940 (zuivelproducten) berekend mogen worden, stelden echter tegelijkertijd een „fooi” vast, welke de koopers hun moesten geven en die in directe verhouding stond tot de verhandelde hoeveelheid kaas.

Bij de inspecties voor de prijsbeheersching kwamen hierover allerlei klachten binnen, zoowel van detaillisten als van consumenten. Tot een krachtig optreden met name in het kaascentrum Bodegraven werd toen besloten en een 8-tal accountants van de inspectie ‘s-Gravenhage heeft ruim 2 maanden noodig gehad om klaarheid in deze zaken te brengen. Hierbij bleek, dat de boekhoudingen van eenige handelaren niet in overeenstemming waren met de werkelijkheid, daar de fooien niet waren opgenomen. Door recherchewerk kwam men er achter, dat deze gelden in de privé-kassen werden verantwoord, waardoor dus ook voor deze handelaren de overtredingen kwamen vast te staan. Tevens bleek, dat de overtredingen weliswaar in hoofdzaak in Bodegraven plaats vonden, echter leidden er ook draden naar andere plaatsen. In die richtingen wordt het onderzoek nog voortgezet.

Wegens het berekenen van hoogere prijzen dan de volgens het prijzenbesluit 1940 (zuivelproducten) toelaatbare werden door den inspecteur voor de prijsbeheersching te ‘s-Gravenhage 32 kaashandelaren beboet. Het totaalbedrag dezer boeten bedraagt ruim f 328.000. De boeten, welke zijn opgelegd, werden in elk geval afzonderlijk vastgesteld en houden uiteraard verband met de door de ontoelaatbare praktijken verkregen extra-winsten, zoals deze door de accountants zijn berekend. Tevens werd natuurlijk in het oog gehouden, dat er grove overtredingen der prijsvoorschriften hadden plaats gehad.

De firma F. N. zag zich veroordeeld tot f 76.000 boete, de firma v.d. B. tot f 40.000. M. K. tot f 20.000, de 29 andere overtreders kregen kleinere boeten.

Leidsche Courant, 25/04/1942; p. 3/4

**VERBOD TOT HET BEREIDEN VAN
BOERENKAAS ZONDER MERK.**

De onderbedrijfsorganisatie voor zuivel maakt bekend, dat zij binnenkort bij verordening zal bepalen, dat boerenkaasproducenten verplicht zijn op de door hen bereide kaas rijkskaasmerken als vastgesteld op grond van de wet van 17 Juli 1911 staatsblad No. 209 aan te brengen of te doen aanbrengen.

Dit beteekent, dat het bereiden van boerenkaas dan uitsluitend zal zijn toegestaan aan boerenkaasproducenten, die lid zijn van een onder rijkstoezicht staand kaascontrolestation. Belanghebbenden die nog geen lid zijn en er prijs op stellen om de kaasbereiding te hervatten zoodra hun dit zal worden toegestaan, zullen er goed aan doen zich tijdig schriftelijk te wenden tot een der volgende stations:

- a. Kaascontrolestation Zuid-Holland, Laan van Meerdervoort 56, Den Haag.
- b. Kaascontrolestation Noord-Holland, Kerkplein, Alkmaar;
- c. Kaascontrolestation Utrecht, Westersstraat 16, Utrecht.

Gegevens van na 1946 op thema – zie inhoud

ALGEMEEN BOERENKAAS / ZELFKAZERS

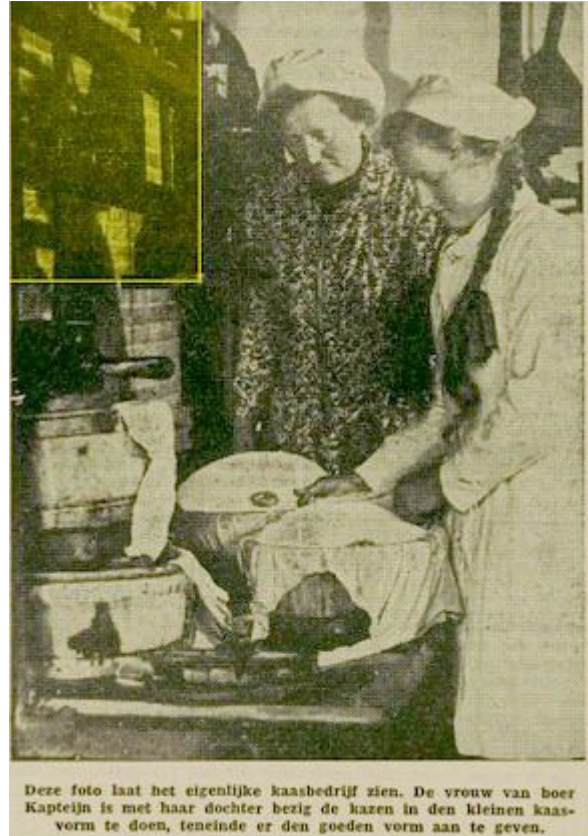
Nieuwe Leidsche Courant, 1947-04-08

Wie maken de beroemde Hollandsche kazen?

Op bezoek bij boer Kapteyn te Leiderdorp

In het begin van deze eeuw werd z.g. kaaskwestie aan de orde gesteld. Toen drong in verschillende kringen de kaasbereiding op de fabriek sterk door. Nederland staat o.m. hierom bekend, dat op de boerderijen in het Noorden en Westen van het land zulke uitstekende kaassoorten worden geproduceerd. De boeren, die deze kazen bereiden, verstaan hun vak in alle opzichten en brengen een product ter markt, dat gewild is en aan alle eischen voldoet. We noemen slechts de Edammer en Goudsche kaas, welke werd gemaakt uit volle melk.

De Friese en Leidsche kaas daarentegen werd bereid van z.g. afgeroomde melk. Vroeger reeds werden zware eischen op het gebied van de kaasmakerij gesteld. Voor de Fransche revolutie b.v. was het niet geoorloofd om kaas van afgeroomde melk te maken. Toen echter na deze groote omwenteling het begrip vrijheid meer tot de menschen begon door te dringen, wilde men zich ook aan deze verbodsbepaling niet meer houden en zoo werd dra kaas van niet-volle melk bereid.

Deze foto laat het eigenlijke kaasbedrijf zien. De vrouw van boer Kapteyn is met haar dochter bezig de kazen in den kleinen kaasvorm te doen, teneinde er den goeden vorm aan te geven.

Dit had ten gevolge, dat in het begin van de negentiende eeuw het vetgehalte van de kaas zelfs niet meer aan de gematigste normen voldeed. Dat dit onzen naam in het buitenland niet ten goede kwam, behoeft geen betoog

Toen de kaasfabrieken echter te voorschijn traden, moest men zich spoedig aan bepaalde voorschriften houden.

Om begrijpelijke redenen is de kaasbereiding in den tweeden wereldoorlog ten zeerste getroffen. Er was veel melk voor het gebruik noodig, bovendien werd veel weggevoerd; de praktische gelegenheid om goede kaas te produceeren was niet voldoende aanwezig. De bevrijding kwam, doch thans is de kaaspositie in ons land, dat vóór den oorlog in dit opzicht overvloedige van „melk en honig” van dien aard, dat er nog niet gesproken kan worden van een algeheele verandering. Het publiek weet dit; het karige rantsoen getuigt er immers van en de 20 + kaas is eigenlijk niet in trek, maar men moet nu en dan genoeg er mee nemen.

Nederland zal zijn wereldberoemde kaasbereiding niet mogen verwaarloozen. De achteruitgang van de productie door de zelfkazers en de goede fabrieken is betreurenswaardig. De boerenkaasproductie moet weer toenemen. Het mag in de toekomst geenszins zoo zijn, dat onze kaas alleen

in de groote bedrijven wordt bereid. Dit zou te eenen male afbreuk doen aan onze reputatie op de buitenlansche markt.

Een dezer dagen brachten wij een bezoek aan de boerderij van den bekenden Leiderdorpschen boer B. Kapteyn Dzn., wiens boerenbedrijf voor een belangrijk gedeelte is ingesteld op de kaasbereiding.

De boerderij is niet zoo gemakkelijk te vinden; zij ligt wel in het dorp, maar niet in de bebouwde kom. Een landweg, zooals men die in een dorp herhaaldelijk aantreft, voert naar de woning van Kapteyn.

Als stedelingen wreven we ons de oogen uit, toen we een kijkje namen in de vele appartementen van de boerderij. Onwillekeurig vroegen we aan mevrouw Kapteyn, een gezonde boerin, waarvoor men slechts respect kan hebben, hoe zij haar huis zoo proper kan houden. Het antwoord getuigde van verwondering, ze kon eigenlijk niet begrijpen, waarom we haar deze vraag stelden. We verduidelijkten onze opmerking eenigszins door te zeggen, dat wij, menschen van de stad, in den grond van de zaak niet zoo veel kunnen presteeren en dat het leven van elken dag, met zijn gejaagdheid en onbewustheid, ons tot op zekere hoogte verlamt.

Zooals een stedeling zich moeilijk kan verplaatsen in het gemoedelijke leven van de boerderij, zoo kan de boerenfamilie zich niet ten volle voorstellen, wat het steedsche leven eigenlijk inhoudt. Tijd en tempo kent men niet op de boerderij, men werkt rustig, bedaard dag en dag uit en toch is het werk, dat gedaan moet worden, geregeld.

De boer onderhoudt zijn vee, levert zijn melk, kortom hij zorgt, dat zijn bedrijf goed functioneert. En de boerin is in dit geval de persoon, die zorg draagt voor de kaasbereiding.

Zij doet dit werk dagelijks. Zij vertelde ons uitvoerig het betreffende korte kaasproces. Eerst giet ze de melk in den ronden bak, waarvan de buitenkant gemaakt is van hout en de binnenkant van koper, en laat de melk dan staan tot dan volgenden morgen. Om kaas te maken moet zij een temperatuur hebben van 30 gr. C. Door het staan in den bak wordt de melk kouder; dan moeten we haar dus gaan warmen, totdat zij de genoemde temperatuur heeft bereikt.

In een pijp, welke door de wanden van den bak loopt wordt warm water gegoten, dat door middel van een kraan kan worden afgevoerd. Per honderd liter wordt een hoeveelheid stremsel (35 gram) in de melk gebracht, welke hierdoor stolt. Door het „mes”, dat ongeveer een half uur in de melk cirkelvormige bewegingen maakt (dit geschiedt electrisch), wordt de stof dik. Wat onderin het vat zit, is kaas. Deze wordt vervolgens in de zg. kaasvaten gelegd, waarin zij een dag blijft. De gemaakte kazen worden hierna voor den tijd van vier dagen in de pekelpakken geworpen, waarna zij op planken worden gelegd om na enkele dagen door den handelaar te worden weggehaald voor de consumptie. De kaas, die de boerderijen wordt geproduceerd, kenmerkt zich door een hoog vetgehalte. In de boeken van boer Kapteyn, waarin alle gegevens over de gemaakte kazen staan opgeteekend, vonden wij zelfs cijfers van 53 pct vet. Wie deze Hollandsche kaas in haar oorspronkelijken vorm proeft, waant zich een oogenblik in het vooroorlogsche tijdperk.

Boer Kapteyn's administratie toont aan, dat hij over 1946 circa 14.000 kg kaas heeft gemaakt. De dunne, zoete vloeistof, die, na de afscheiding van de kaasstof, van de melk overblijft, is bestemd voor de veertig varkens, die zich dan ook in goede gezondheid bevinden. Het geknor van dit corpulente vee is niet van de lucht. Het hoort bij het boerenleven en Kapteyn kan zich zijn bedrijf niet voorstellen zonder het geluid van zijn varkens en andere soorten dieren.

In de huiskamer, waar moeder en dochter gezellig zaten te breien, vertelde de boer nog iets over zijn belevenissen uit den bezettingstijd. Over het algemeen stonden de boeren kort na de bevrijding niet in een goed blaadje bij het publiek. Maar de historische verhalen van Kapteyn doen ons opnieuw beseffen, dat er vele goede boeren waren, dat velen zich hebben bloot gesteld aan de

grootste gevaren, wanneer zij een beetje boter b.v. aan een afgematten drommel verkochten, maar wij zijn te meer versterkt in onze meening, dat wij Nederlanders veelal ondankbaar zijn en geen notie hebben van wat op het spel staat en van de beperkte mogelijkheden, waarover het boerenvolk in den bezettingstijd beschikte om ons te helpen.

Wie in Leiderdorp woont, weet, wat de Gestapo met boer Kaptyn heeft uitgehaald. Het dorp sidderde als 't ware van verontwaardiging, toen men vernam, dat hij in een overvalwagen was getrapt, omdat de heeren hem verdachten van een kaas verkocht te hebben. Negen dagen heeft men hem opgesloten op het Leidsche politiebureau en de commissaris Hofmann vloekte en tierde, toen Kaptyn ontkende. Toen gemeene listigheden geen resultaat opleverden, heeft men hem maar naar huis gestuurd.

1948

Overleden in 1948

Oud-directeur K.C.S. Z.-H. VV. **Dr. H. Gulik**
Directeur Het Kaasmerk **R. G. de With**
Rijkszuivelconsulent Z.H. **W. J. Huisman**

Leidsch Dagblad, 22/04/1948; p. 1/6

— Gistermiddag werd op de begraafplaats Nieuw Elk en Duinen te 's-Gravenhage ter aarde besteld het stoffelijk overzot van dr H. van Gulik, oud-directeur der boter- en kaascontere-stations in Z.-Holland en van de afd. Zuid-Holland van het bedrijfsschap voor zuivel. Tal van vooraanstaande personen uit de zuivelwereld brachten de overledene een laatste groet.

Leidsch Dagblad, 01/09/1948; p. 4/6

Tot ons leedwezen overleed 29 Augustus de directeur onzer Vereniging, de heer

R. G. DE WITH.

Met dankbaarheid gedenken wij de grote toewijding en werkkraacht, waarmede de overledene de belangen der Vereniging gedurende bijna 29 jaren behartigde.

Het Bestuur der Ver.
„Het Kaasmerk”

G. NOBEL, Voorzitter.
A. VAN WIJNEN,
Secretaris.

Nieuwe Leidsche Courant, 02/11/1948; p. 3/4

DAT te Gouda, 56 j. oud, overleed de rijkszuivelconsulent voor Z.-Holland **W. J. Huisman.**

A. van Wijnen

Neerleggen voorzittersfunctie bedrijfsschap voor Zuivel enz. A. van Wijnen

Leidsch Dagblad, 02/11/1948; p. 1/8

— De Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening heeft met ingang van 1 November 1948 de heer A. van Wijnen, te Gouda op zijn verzoek eervol ontslag verleend uit zijn functie van voorzitter van het hoofdbedrijfsschap voor zuivel, margarine, vetten en oliën en van het bedrijfsschap voor zuivel, onder dankbetulging voor de belangrijke diensten in deze functies bewezen.

Nieuwe Leidsche Courant, 04/12/1948; p. 3/4

DAT A. v. Wijnen te Gouda als voorz. van het Hoofdbedrijfsschap voor Zuivel werd opgevolgd door ir B. v. Dam te Wassenaar.

Leidsche Courant, 20/11/1948; p. 8/8

— De heer A. van Wijnen, die op 1 Nov. j.l. als voorzitter van het hoofdbedrijfsschap voor zuivel, margarine etc. is afgetreden, is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

„Ik wou, dat je ze maar had meegebracht”

Koningin Juliana bracht ongedwongen bezoek aan Hazerswoudse boerderij

Wed. A. Qualm vertelde over haar werk en leven

HAZERSWOUDE: Zestig jaren lang bereidde mej. A. Qualm in haar boerderij „Niets zonder Gods zegen” in de Bent te Hazerswoude Goudse kazen, Het zag er naar uit, dat die onverdroten arbeid haar bekroning vond op de gedenkwaardige dag in April van het vorig jaar, toen zij uit handen van burgemeester L. J. den Hollander van Hazerswoude de gouden medaille, verbonden aan de orde van Oranje Nassau, ontving ter gelegenheid van haar zestig jarig jubileum, een in dit vak tot dusverre nog nimmer bereikte mijlpaal. Zo leek het. Maar die woorden „Het heeft Hare majesteit de Koningin behaagd” lokten een antwoord uit: „Ik wou, dat je ze maar had meegebracht”. En dat antwoord werd op den duur de aanleiding voor het hoogtepunt in het leren van de nu 77-jarige weduwe Qualm, die gisteren op haar boerderij Koningin Juliana als gast mocht ontvangen, en haar genoeglijk mocht vertellen over haar leven en werk.

Niemand mocht het weten.....

Koningin Juliana heeft gistermiddag namelijk, aanvankelijk volkomen onopgemerkt door de bevolking van Hazerswoude, een langdurig bezoek aan de boerderij gebracht, waarvan tevoren alleen de burgemeester op de hoogte was gesteld, die op zijn beurt eerst eergisteravond een van de familieleden van de weduwe Qualm onder strikte geheimhouding van de op handen zijnde gebeurtenis vertelde, en eerst gisterochtend de bejaarde kaasbereidster inlichtte. Ook voor burgemeester Den Hollander kwam dit bezoek zeer onverwachts.

Indertijd, toen de Koninklijke onderscheiding werd uitgereikt, ontstond het plan om mede als blijk van dank voor die onderscheiding te proberen, of het niet mogelijk zou zijn Hare Majesteit een door de jubilarisse bereide kaas aan te bieden ten Paleize. Burgemeester Den Hollander heeft zich in verbinding gesteld met het secretariaat van de Koningin, dat hem mededeelde, dat de mogelijkheid daartoe zich wellicht in de toekomst wel eens zou voordoen. Lange tijd werd daarna niets meer over deze plannen vernomen, zodat de verrassing voor burgemeester Den Hollander des te groter werd, toen hij Woensdag telefonisch op de hoogte werd gebracht van het voornemen van de Koningin, Vrijdag zelf maar eens naar Hazerswoude te komen om de kaasbereidster te bezoeken in haar eigen boerderij, de omgeving waarin zij in een zestigjarige noeste arbeid haar Koninklijke onderscheiding had verdiend.

Er was een „mits” aan dit voornemen verbonden: mits het bezoek voor de bevolking volkomen geheim zou worden gehouden, zodat een genoeglijk persoonlijk karakter van het bezoek gehandhaafd kon worden. Ook te vroege inlichting van de nog van niets wetende toekomstige gastvrouw, werd niet op prijs gesteld. Het bezoek moest een strikt ongedwongen karakter krijgen.

Huisarrest en „thee of koffie?”

Aldus werd gedaan. Burgemeester Den Hollander heeft eerst eergisteravond de familie van een der dochters, het echtpaar Voets, ingelicht ander strikte geheimhouding.

Toen later bleek dat de kinderen van dit echtpaar aan de deur gesprekken over het komende bezoek hadden afgeluisterd, kregen zij een ouderlijk huisarrest opgelegd, want het viel te verwachten, dat zij anders op school hun mond toch voorbij zouden

hebben gepraat. . . Een detail van de voorzorgen, waarover de Koningin later, toen zij er tijdens Haar bezoek van hoorde, hartelijk heeft gelachen. Het komt dan ook niet iedere dag voor, dat zij ergens schoolverzuim bevordert!

Toen gisteren de wed. Qualm ingelicht werd over het bezoek dat haar te beurt zou vallen, was haar eerste reactie de nuchtere vraag: „Wel, wel, maar wat moet ik dan schenken, thee of koffie?” Het bleek koffie te worden. En in allerijl werd nog gezorgd dat er een koekje te eten zou zijn, maar daar bleven de voorbereidingen dan ook bij. Want de Koningin wenste alles zo gewoon mogelijk te zien, en wat zou dan iemand wie zo hoge eer te beurt viel, liever willen doen aan zo gewoon mogelijk? Er viel trouwens na gisterochtend halftwaalf niet zo heel veel meer te doen, want om tien over half vijf reed Hare Majesteit Hazerswoude binnen.

De gouden medaille.

Aan de grens van de gemeente bij de Groenedijk werd Zij welkom geheten door burgemeester Den Hollander, waarna Zij door 't dorp, waar slechts een enkeling opmerkte welk een hoge gast de gemeente bezocht, naar de boerderij reed. Na het uitstappen werden achtereenvolgens aan de Koningin voorgesteld de echtgenote van de burgemeester, de beide zoons die thans in het bedrijf werken, de wethouders C. A. van Dam en N. Kaptein, die beide eveneens in de kaasfabricage werkzaam zijn, de gemeente-secretaris B. den Braver, en de schoonzoons, de heren J. Voets en W. van Dorp.

De 77-jarige gastvrouw stond in de deuropening, om de Koningin welkom te heten. Op haar jurk prijkte de gouden medaille, die de aanleiding werd tot dit zeer bijzondere bezoek. Met een al bij de begroeting dankte de wed. Qualm Hare Majesteit voor de hoge onderscheiding, die zij vorig jaar van Haar mocht ontvangen. Na de begroetingswoorden betrad het gezelschap de stal van de boerderij, waartoe de voordeur direct toegang geeft. Tussen de helder witgekalkte muren waren, waartegen fris het blauw van het geschilderde hout afstak, bleven gast en gastvrouw een tijdje genoeglijk praten over dit onderdeel van de boerderij. Bij de koeien, die van een flinke voorraad vers hooi stonden te genieten, vertelde wed. Qualm over de ramp, die haar stal in het verleden heeft getroffen, toen de dieren allemaal afstierven door tbc. De Koningin informeerde belangstellend, hoe het vee tijdens het optreden van tbc behandeld wordt, wat er met de melk wordt gedaan en wat over het algemeen de gevolgen zijn voor vee en veehouder.

„Dit zijn de plaatjes....”

Na dit gesprek begaven de dames van het gezelschap zich naar de woonkamer, waar de Koningin een kop koffie werd aangeboden, nadat Zij op een onomwonden vraag van de gastvrouw geantwoord had dat Zij er nu eens helemaal uit wilde zijn en er dus ruimschoots de tijd voor had. Het gesprek was zeer ongedwongen en hartelijk. De gastvrouw vertelde over haar leven en werk, en deponeerde op een gegeven moment een aantal foto's op de knieën van de Koningin van de uitreiking, van de Koninklijke onderscheiding in April vorig jaar. „Nou moet je toch es kijken, dit zijn de plaatjes van die mooie dag, waarop ik Uw onderscheiding kreeg.”

Toen het ging over haar werk, haar leven in het gezin, vertelde de wed. Qualm ook over haar kinderen, die na de lagere school in het bedrijf kwamen. Zo kwam het op de kinderen van de Koningin. „Ja, Beatrix wordt nu ook al twaalf. Mijn kinderen moesten al aan het werk, toen ze zo oud waren”. De Koningin kon dit genoeglijke „familiegesprek” zeer waarderen en praatte ongedwongen over deze zaken mee.

Met grote verrassing.

Na een tweede kopje koffie leidde de vrouw de Koningin door de boerderij in gezelschap van de mannelijke aanwezige die tot dat ogenblik elders hadden ver- In het boenhok begon de rondgang, en kwam de wed Qualm eerst recht in haar ment. Zonder enige schroom of geforceer- houding vertelde zij over haar werk, hoe ploeterd had door de tientallen jaren heen. vertelde over die gedenkwaardige dag, dat rug niet meer helemaal meewilde waar- zij over moest gaan tot het gebruik van 'n chine.

Wed. Qualm in het boenhok tijdens de uiteenzetting over de belangrijke rol van de thermometer

gast-
rond,
gen,
toefd.
hier
ele-
de
ze ge-
Zij
haar
door
ma-

„Dat was ook zo'n dag. 's Ochtends wist ik nog van niets en stond ik nog met mijn handen te werken. 's Avonds stond de machine mijn werk te doen”. „Dan bent U wel iemand, die met grote verrassingen leeft” reageerde Koningin Juliana prompt, ingaande op de vergelijking met de verrassingen, die de gastvrouw deze dag te beurt waren gevallen.

Na een zorgvuldige uiteenzetting over de thermometer, die in de kaasbereiding zulk een belangrijke rol speelt (waarvan bijgaande foto een aardig beeld geeft) ging men naar de pekelkelder, waar de Koningin de opgeslagen voorraden bewonderde en constateerde dat er een behoorlijke hoeveelheid werk was gevormd. „Tja, daar moet ook voor gezorgd worden. Het voorjaar is nog ver....”

„Eet er maar lekker van”

Inmiddels was al geruim tijd sinds de aankomst van de Koningin verstreken, naar wij menen te weten aanzienlijk langer tijd dan aanvankelijk voor het bezoek was uitgetrokken. Toen de eerste tekenen van het afscheid optraden, maakte burgemeester Den Hollander de wed. Qualm er op attent, dat zij van plan was geweest de Koningin nog een kaas aan te bieden, waarop deze de Koningin heel huiselijk weer terughaalde naar de pekelkelder, om haar daar een acht maanden belegen, ruim 15 pond zware fraaie Goudse kaas te overhandigen. De Koningin stelde nog enkele vragen over het traditionele kaasmerk, dat daarin was aangebracht, waarna het uur van afscheid was geslagen.

„Nog de groeten aan je moeder, de kinderen en de Prins, en eet er maar lekker van!” Koningin Juliana, beloofde dat, wilde de kinderen nog even groeten, die, geheel tegen de voorgenomen regelen in, toch op een gegeven moment tot het gezelschap waren doorgedrongen, en nam ten slotte afscheid van allen, die aan haar waren voorgesteld tijdens dit hartelijke, ongedwongen en des te indrukwekkender bezoek.

Bulletins brachten allen langs de weg.

Tot de grens van de gemeente werd de Koningin uitgeleide gedaan door B. en W. van Hazerswoude. Zo onopgemerkt als Koningin Juliana de gemeente was binnengereden, zo algemeen toegejuicht werd deze weer verlaten. In overeenstemming met haar wensen, was geen aankondiging van haar komst gedaan aan de bevolking, doch zij had toestemming gegeven, dat tijdens haar verblijf op de boerderij de bevolking op de hoogte werd gebracht van haar bezoek.

Tevoren waren pamfletten gedrukt, die bekendheid gaven aan haar bezoek, en deze waren na haar aankomst in de gemeente verspreid. Dit had tot resultaat, dat geheel Hazerwoude zich langs de Provinciale weg had verzameld, om de Koningin toe te juichen toen zij, stapvoets rijdende, tegen zessen, dat ruim een uur na haar aankomst in de gemeente, deze weer verliet in de richting Alphen, om naar Soestdijk te rijden.

Om tien over zes nam Hare Majesteit afscheid van de vertegenwoordigers van het gemeentebestuur bij de Bonte Paal, waar de burgemeester nog in de gelegenheid werd gesteld haar de zeer grote dank van de gemeente te vertolken voor haar door de gehele bevolking en uiteraard in het bijzonder haar gastvrouw van deze middag zo zeer gewaardeerde bezoek.

Zo beleefde Hazerswoude het eerste Koninklijke bezoek sinds mensenheugenis, afgezien van de snelle doortocht van Koningin Wilhelmina na de opening van een tentoonstelling in Boskoop, lang voor de tweede wereldoorlog.

Een bezoek, dat Koningin Juliana, zo mogelijk nog meer dan reeds voordien het geval was, de onverwoestbare liefde van een trouwe bevolking geschonken heeft, en dat voor een der Hazerswoudse ingezetenen wel een uitzonderlijke betekenis heeft gekregen.

„Ik wou, dat je ze maar had meegebracht”. Neen, meegebracht niet, maar gekomen is zij wel. Kon de bejaarde kaasbereidster zich een schoner Koninklijke onderscheiding wensen?

Leidsche Courant, 1954-12-04

Culturele verarming van de boerenstand

Productie van de Hollandse Boerenkaas loopt hard terug

Economische oorzaken, maar ook een verandering van mentaliteit Traditie moet bewaard blijven

Het gaat niet goed met de Hollandse kaasmakerij! De productie van boerenkaas vertoont een bedenkelijke achteruitgang. Nuchtere cijfers wijzen het uit; men behoeft er de jaarverslagen van het *Bedrijfschap voor Zuivel* en van de kaasmarkten maar op na te slaan. Over de oorzaken hiervan is men het niet helemaal eens, over de middelen om het getij te keren ook niet. Maar over de feitelijke achteruitgang wel; de cijfers liegen niet.

Nu zou het verkeerd zijn een alarmstemming te wekken en de indruk te vestigen, dat de boerenkaasmakerij op haar laatste benen loopt. Gelukkig zijn er vooral in Zuid-Holland, maar ook in Utrecht - nog honderden boerengezinnen, die de traditie van het zelfkazen - van generatie op generatie overgegaan - in ere houden. Zij behoren tot de hechte boerenstand, die niet uit zinloos conservatisme, maar uit - vaak onbewuste - eerbied voor een der schoonste cultuurvormen van het boerenland de naam van Holland als kaasland handhaven. Dat hiermede tevens een economisch belang gediend wordt, moge uit het vervolg blijken.

In een jaar.

Geen alarmstemming dus. Maar wel een waarschuwing. In 1953 waren er in Zuid-Holland en Utrecht nog 4176 zelfkazende boeren. Een groot aantal dus, dat tot gerustheid zou stemmen, ware het niet, dat er in 1952 nog 4407 waren; in één jaar vielen er dus 231 af. Wanneer het verval in dit tempo doorzet, duurt het geen twintig jaar meer voordat de laatste kaasboer verdwenen is.

Men kan tegenwerpen, dat ongunstige vloedende de teruggang van verleden jaar vorderd hebben. Maar cijfers over een langere periode leren, dat er een regelmatigte teruggang is. In 1930 werd in beide provincies nog 32,7 miljoen kg kaas gemaakt; in 1953 nog maar 16,4 miljoen kg; in minder dan 25 jaar liep productie dus tot de helft terug. In deze fers is Noord-Holland buiten beschouwing gelaten; het practisch geheel wegvallen van de Edammer kaas als boerenproduct staat dus los van de geconstateerde teruggang.

Nederlandse zuivelproductie (1953)
(De cijfers tussen haakjes geven de export aan)

Consumptiemelk	2.268.434.000 kg. (39.434.000)
Room	11.345.000 kg. (3.222.000)
Boter	81.410.000 kg. (52.720.000)
Kaas	143.694.000 kg. (86.046.000)
Gecondenseerde melk ...	222.658.000 kg (207.658.000)
Melkpoeder	37.243.000 kg. (29.243.000)

Wanneer men de kaas-export van de kaas-productie aftrekt, blijft er 57.648.000 kg. over, die dus in Nederland geconsumeerd werd. In 1953 gebruikte iedere Nederlander gemiddeld 5,7 kg. kaas.
De totale waarde van de uitgevoerde Nederlandse zuivelproducten (zie boven) was f 765.520.000,—, hetgeen bijna tien procent was van de totale Nederlandse uitvoer in 1953.

in-
be-

de
cij-

Beperken we ons even tot Z.-Holland, dan blijkt, dat op de vier grootste kaasmarkten - Gouda, Woerden, Bodegraven en Leiden – in 1939 nog 39.273 partijen kaas werden aangevoerd en in 1953 slechts 25.774, terwijl de aanvoer in 1939 ruim 84 % van de totale Goudse kaas-productie uitmaakte en in 1953 ruim 87 %. De achteruitgang ligt dus nog iets ongunstiger dan de aantallen partijen aangeven. De _Leidse kaas kan practisch buiten beschouwing gelaten worden; in 1953 werden in Leiden slechts 220 partijen aangevoerd, in totaal 66.660 kg. Naar schatting bedraagt het aantal boeren, dat Leiden kaas maakt, thans nog slechts 30.

Ondertassen stijgt de productie van fabriekskaas. In 1951 maakten de fabrieken 121.033.000 kg; in 1953 steeg de productie tot 141.830.000 kg; in twee jaar dus een stijging van 20.797.000 kg, oftewel 17 %. Over een langere periode spreekt de stijging van de fabrieksproductie nog sterker; zij was in 1953 bijna 50 % hoger dan in 1938; in die jaren liep de productie van boerenkaas met ruim 40 % terug. In het hele land werd in 1953 slecht; 16.709.000 kg boerenkaas gemaakt; wanneer men deze hoeveelheid optelt bij de fabrieksproductie van 1953, blijkt de boerenkaas nog slechts ruim 10 % van de totale Nederlandse kaasproductie uit te maken.

Waarom minder?

Genoeg cijfers echter. De vraag is thans waarom de boeren minder kaas maken dan vroeger. Of juist gezegd: waarom zijn er thans minder boeren die kaas maken? We schreven reeds, dat men het over de oorzaken niet geheel eens is. Prof. Hofstee uit Wageningen vertelde onlangs op een vergadering, dat het zelfkazen in de kop van Noord-Holland practisch geheel verdwenen is, omdat de boeren daar meer open staan voor de moderne wereld en minder gehecht zijn aan traditie en geloofsgebuiken dan in Zuid-Holland. Een kwestie dus van mentaliteitsverandering. De hoogleraar zag zelfs verband tussen zelfkazen en geboortebeperving. Waar moderne, onchristelijke huwelijkspraktijken nog weinig ingang gevonden hebben, waar men dus nog grote gezinnen vindt, daar wordt nog boerenkaas-gemaakt. De zelfkazerij is zeer tijdrovend, zei prof. Hofstee. De boerin heeft daarbij hulp nodig van zoons en dochters. Vreemde hulp is te duur en veel kinderen vormen dus een gunstige factor voor het voortbestaan van de zelfkazerij.

Het voortbestaan van de zelfkazerij in Zuid-Holland en Utrecht - nog steeds volgens prof. Hofstee - is dan ook niet afhankelijk van economische factoren. Sociale en culturele verhoudingen zijn doorslaggevend. De moderne tijd en zeden werken tegen de zelfstandige kaasmakerij. En als nieuwe ideeën nog meer veld winnen, gaat de zelfkazerij in de toekomst verloren. In het andere geval zal zij nog lang behouden blijven, zij het dan met een geleidelijke achteruitgang. Tot zover prof. Hofstee.

de

Van andere zijde wordt tegen deze theorie bezwaar gemaakt, omdat de hoogleraar de achteruitgang los wil zien van economische oorzaken. In feite echter ziet prof. Hofstee wel een economische factor. Want omdat de bepaalde boeren weinig kinderen hebben en dus dure hulp moeten betalen, maken zij geen kaas meer. Het arbeidsloon is dus de bepalende factor. De hogere prijs die de boer ontvangt wanneer hij de melk niet aan de fabriek levert, maar zelf kaas maakt, is niet aantrekkelijk genoeg wanneer men de huidige lonen - en andere extra kosten - in rekening brengt. Ook niet al zijn er voordelen aan het kaasmaken verbonden: weiboter en goedkoop varkensvoer.

Overigens valt niet te ontkennen, dat de mentaliteitsverandering een grote rol speelt. De boeren zijn uit hun isolement verlost; geregelde autobusdiensten maken het mogelijk zelfs uit de verst verwijderde dorpen en buurtschappen betrekkelijk snel naar de dichtst bijzijnde stad te reizen, waardoor de onspannings- en ontwikkelingsmogelijkheden aanzienlijk toegenomen zijn. Men leeft minder in de besloten gemeenschap en gaat steeds meer stadsgewoonten overnemen, zoals vrije tijdsbesteding en vakantie. Dit alles is niet bevorderlijk voor het handhaven van familietradities, zoals 't tijdrovende en zeer arbeidsintensieve kaasmaken er een is. Bovendien spelen niet alleen de hogere lonen, maar ook het gebrek aan personeel op de boerderij en de afnemende belangstelling van de jeugd voor het kaasmaken een grote rol bij de geconstateerde teruggang.

Waarom bewaren?

Maar waarom moet de zelfkazerij dan bewaard blijven? Rationalisten wijzen het verdwijnen van talrijke andere huisindustrieën: klompen maken, manden vlechten,- sigaren, rollen, wol spinnen, enz. Zij redeneren eenvoudig, dat fabrieken door de grote hoeveelheden economischer kunnen werken en het pleit dus tijd zullen winnen.

Kaas uitvoerende landen (1952)	
1. Nieuw Zeeland	96.000.000 kg.
2. Nederland	78.000.000 kg.
3. Denemarken	54.000.000 kg.
4. Australië	22.000.000 kg.
5. Zwitserland	19.000.000 kg.
6. Italië	18.000.000 kg.
7. Frankrijk	17.000.000 kg.

op
in-

al-

Men vergeet dan echter, dat de fabrieken - hoewel de kwaliteit de laatste tientallen jaren gestegen is - nog steeds niet in staat zijn een product te maken als de goede zelfkazer maakt; 't aroma en de pikante smaak van een beste boerenkaas zijn door de fabriek niet te evenaren. De boerenkaas is daarom steeds een stimulans voor de fabrieken om een steeds betere kwaliteit te bereiken.

Bovendien weet de hele wereld, dat Holland het land van de boerenkaas is. Het is deze roem, die onze kaasexport - hoewel grotendeels fabriekskaas - op peil houdt. Zo lang

er nog boeren zijn, die zelf kaas maken, ook al wordt hun aantal kleiner, zo lang zal Holland die naam behouden en zal het buitenland Hollandse kaas kopen. De concurrent Denemarken zit ons op de hielen. Holland moet zijn roem hooghouden; de zelfkazers moeten daarvoor zorgen. Het is waarschijnlijk om die reden, dat de regering er zelfs niet aan denkt voor de boerenkaas een afzonderlijk kaasmerk in te stellen; wanneer de buitenlandse kaasliefhebber verschil kan zien tussen fabrieks- en boerenkaas, zal dit op de fabriekskaas-export nadelige invloed hebben.

Het verdwijnen van de boerenkaas zou ook een culturele verarming van de boerenstand betekenen. Het is een van de charmes van het boerenbedrijf, dat het een wereldje op zichzelf is met een grote verscheidenheid van werkzaamheden en een lange afstand van begin- tot eindproduct. Ook hierin brengt de moderne tijd verandering, helaas. De boerderij gaat een fabriek van halffabricaten worden. Het is nog een vraag wat de boerenstand tegenover deze verarming zal stellen.

Doch laat ons niet te somber eindigen. Het einde is nog niet in zicht. Er zijn nog enige duizenden kaasboeren, die met zichtbare trots naar de markt rijden om hun kostelijke waar met handgeklap te verkopen. Er zijn nog enige duizenden boerinnen, die er een eer in stellen zelf aan de kaastobbe te staan en een kaas te maken, die de roem van Holland als zuivelland hoog houdt. Aan de overheid is de taak om met een zorgvuldig prijsbeleid er voor te waken, dat de liefde voor het kaasmaken gestimuleerd wordt door een redelijke winst, die de arbeid verzoet. Dan zullen in **Leiden, Bodegraven, Woerden** en **Gouda** nog lang de kaasbrikken over de kaden ratelen. Tot roem van Holland!

Nieuwe Leidsche Courant, 1958-09-10; p. 4/10

Bodegraven vierde feest

Volvette Boerenkaas heeft voortaan eigen merk

Strijd van vijftig jaar nu eindelijk beslist

BODEGRAVEN: Het traditionele kaasfeest in Bodegraven droeg gisteren een bijzonder karakter. Niet alleen doordat de septemberkaas nu eenmaal het puikje van de boerenkaas is, maar vooral doordat de boerenkaas thans officieel van alle andere kaassoorten is onderscheiden. Na een strijd van ongeveer vijftig jaar is het de boeren gelukt toestemming te krijgen een kaasmerk in te voeren, dat alleen mag worden gebruikt voor volvette boerenkaas. Van belang is, dat ook de leek nu met de eerste oogopslag kan zien, of hij met fabriekskaas of boerenkaas heeft te doen.

Tot voor vijftig jaar had de boer wel een eigen merk, het zogenaamde prik- of indrukmerk. In 1911 kwam evenwel het verplichte ronde kaasmerk, want, zo zei de regering, wij hebben geen boerenkaas of fabriekskaas, wij verkopen in het buitenland Nederlandse kaas. Onmiddellijk begonnen de zelfkazende boeren hun strijd om erkenning, een lange strijd, die tot 1954 zou duren.

Vroeg.

De Bodegraafse bevolking was al vroeg uit de veren gistermorgen, gewekt door marsmuziek van de plaatselijke muziekkorpsen. Uit de omgeving kwamen de boeren en boerinnen feestelijk uitgedost naar de markt. In oudhollandse klederdracht voerden een boer en een boerin, voordat de markt begon, een kort stuk op, dat een lofdicht op het nieuwe kaasmerk inhield. -

Namens het gemeentebestuur sprak loco-burgemeester C. G. Karssen, waarna het aloude spel van loven en bieden een aanvang nam.

Intussen werden de eigenlijke producenten van de boerenkaas, de zelfkazende boerinnen, in de grote zaal Van hotel Van Rossum ontvangen. Voor de handelaars van buiten de gemeente was er een feestelijke ontvangst in de christelijke huishoudschool. Een groot aantal genodigden werd rondgeleid, waarna het gezelschap in de aula van de christelijke uloschool luisterde naar een uiteenzetting over de kaasbereiding door mevrouw C. Th. Moons-Kasbergen en een bezoek bracht aan de boerderij van de familie Koot, waar men de theorie aan de praktijk kon toetsen.

Op de deel gebruikten de gasten gezamenlijk de lunch.

Het avondfeest werd ingezet met een muzikale rondgang door de koninklijke luchtmachtkapel met tamboerkorps. In De Kuil trad een cabaretgezelschap op met als conferencier Mans uut Twenthe

Besloten werd met een muzikale show.

BODEGRAVEN

Leidsche Courant, 1931-12-17; p. 7/10

Bodegraven het land van de kaas.

Wanneer men spreekt over den handel in Bodegraven, dan is het bijna vanzelfsprekend, dat men daarmee bedoelt: den Kaashandel. Bodegraven toch is wel het grootste en meest belangrijke centrum van den handel in volvette Gouda-kaas, zoodat de kaashandel dan ook steeds een zeer gewichtige factor voor de welvaart en de bloei van ons dorp is geweest.

Wat de boomkwekerij is voor Boskoop, de bollen voor de streek tusschen Leiden en Haarlem de tuinderij voor het Westland, etc. dat is de kaashandel voor Bodegraven en omgeving. De belangen van onze plaats loopen dan ook voor een groot gedeelte parallel met die van den kaashandel, want de „up and downs” die vooral in den naoorlogstijd in dezen handel voorkwamen, waren merkbaar van invloed op den groei en bloei van onze plaats zelf.

Er zijn hier gevestigd ca. 60 kaashandelaren, die over een totale opslagruimte beschikken voor ongeveer 6.000.000 kg. kaas. Wanneer we aannemen, dat de gemiddelde aanvoer van de Bodegraafsche kaasmarkt ca. 120.000 kg. per week bedraagt., dan zou men dus in Bodegraven de aanvoer van een geheel jaar kunnen opslaan. Dit geeft wel eenigszins een denkbeeld van de belangrijkheid van den Bodegr. Kaashandel.

Zooals het echter vandaag aan den dag met alles is, heerscht er ook in den kaashandel, en in niet geringe mate, malaise.

Niettegenstaande de prijzen der kaas de laatste jaren steeds lager zijn geworden, werd en wordt het immer moeilijker om voldoende buitenlandsche afnemers voor de volvette kaas te vinden, zoodat dan ook de uitvoer regelmatig terugloopt.

Enkele cijfers moge U dit aantonen. Bedroeg de totale uitvoer over de eerste 10 maanden van 1930 80.300.000 kg. met een waarde van ca. f 57.00.000 over dezelfde periode in 1931 was dit 73.600.000 kg. met een waarde van ca f 47.000.000, dus een belangrijke vermindering in het aantal kilo's en nog veel belangrijker in het geldbedrag.

De grootste moeilijkheden in den export dateeren echter van de laatste maanden, en komen dus in deze cijfers niet voldoende tot uitdrukking. De economische toestand in de verschillende landen wordt nog steeds slechter, waardoor dus de koopkracht daalt, terwijl in andere landen óf de tolmuren hooger worden opgetrokken óf de invoer wordt gecontigenteerd, óf de waarde van het betaalmiddel is gedaald, welke oorzaken alle in hooge mate belemmerend werken voor den export. En op den export, is de kaashandel voor het grootste gedeelte aangewezen, daar deze veel grooter is als de binnenlandsche consumptie.

Duitschland is altijd een zeer belangrijke afnemer voor de Hollandsche kaas geweest, zoodat ca. 70 pct. van de totale kaasimport in Duitschland door Holland geleverd werd. Het is echter begrijpelijk, dat, - waar kaas in hoofdzaak door de groote volksmassa wordt geconsumeerd -, de uitvoer naar Duitschland, waar thans meer dan 5.000.000 werkloozen zijn, steeds afneemt. Volgens de laatste bekende cijfers van het Bureau voor de statistiek werd van Jan. tot en met October van dit jaar naar Duitschland uitgevoerd 30.000.000 kg. kaas.

Over de eerste 10 maanden van 1930 bedroeg dit 35.000.000 kg. En de vooruitzichten zijn: steeds verdere daling der uitvoer naar Duitschland.

Dezer dagen lezen we nog in de bladen, dat de Deutsche Regeering volmachten gegeven waren inzake de invoerrechten. Het is dus niet uitgesloten, dat de Regeering in Duitschland er toe zal overgaan, om het invoerrecht op kaas, dat thans R.M. 20 per 100 kg, bedraagt, wanneer haar dat gewenscht voorkomt, te verhoogen.

In Frankrijk staat de zaak voor den kaasexport er al niet beter voor. Daar heeft men, om den kaasimport te beperken, zijn toevlucht genomen tot het contingentereen van den invoer, d. w. z. het vaststellen van den totalen invoer op een bepaald kwantum.

Dit zou op zich niet zoo erg zijn, wanneer dit kwantum maar hoog genoeg werd vastgesteld, doch dit is in geenen deele het geval. Voor het tijdvak van 1 Jan. tot en met 31 Maart 1932 mag er in Frankrijk worden ingevoerd door alle landen, behalve Italië, 3.000.000 kg. Voor Italië alleen bedraagt dit 2.200.000 kg. Het dit te rijmen is met het handelsverdrag, dat door onze Regeering met Frankrijk werd afgesloten en waarin de meestbegunstigings-clausule is opgenomen, is werkelijk een raadsel, want Holland komt er met deze regeling heel wat slechter af dan Italië, daar het vastgestelde kwantum van 3.000.000 kg veel te laag is.

Volgens de laatste bekende cijfers voerden wij naar Frankrijk uit de eerste 10 maanden van 1931 ca. 12.240.000 kg., wat dus voor het geheele jaar op ongeveer 13.000.000 kg. komt. Voor 3 maanden geeft dit een gemiddelde van 3.750.000 kg. alleen voor Holland, zoodat dus de uitvoer naar Frankrijk door deze contingentereening ten zeerste wordt gefnuikt. De invloed hiervan is dan ook duidelijk merkbaar, vooral de Noord-Holl. markten, die hij Frankrijk veel meer belang hebben als Zuid-Holland.

Ook de Engelsche markt - hoewel van veel minder belang voor den kaasexport als Duitschland en Frankrijk - is door de ontwaarding van het betaalmiddel voor een groot gedeelte voor den kaas-handel - laat ons hopen tijdelijk, - verloren gegaan.

In België, wat eveneens een groote afnemer is van onze kaas, zijn de omstandigheden voor den kaasexport nog tamelijk gunstig. Er wordt daar echter door de groote en machtige Belg. Boerenbond op een belangrijke verhooging der invoerrechten op de zuivelproducten aangedrongen, laat ons hopen, zonder succes.

Het eenige kleine lichtpunt in al deze misère is, dat Tsjecho-Slowakije de invoerrechten op kaas aanmerkelijk heeft verlaagd. Hier wordt nog weinig Hollandsche kaas gebruikt, zoodat nog een groot en nieuw arbeidsveld voor den kaasexport braak ligt. In dit voorjaar werd op de groote tentoonstelling in Praag een stand van Holl. kaas geëxposeerd, welke zeer de aandacht heeft getrokken.

Wat voor Bodegraven en den geheelen handel in volvette boerenkaas nog als een nadeelige factor geldt is, dat het volvette product steeds meer verdrongen wordt door de fabriekskaas en hoofdzakelijk door de 40 pct. kaas. De uitvoer van de volvette kaas over de eerste 10 maanden van 1931, vergeleken bij dezelfde periode van 1930, liep terug van ruim 14.000.000 kg, tot 12.000.000 kg., nadeelig verschil ruim 2.000.000 kg of circa 15 pct.

Bij de niet-volvette kaas waren deze cijfers voor 1930 66.200.000 kg. en voor 1931 61.700.000 kg., nadeelig verschil 4.500.000 kg. of circa 7 pct.; voor de 40 plus kaas bleef het kwantum tamelijk gelijk.

Voor den handel in de volvette boeren-kaas geldt dus ten volle het parool: *Let op Uw Saeck*, opdat men nog niet meer terrein verlieze aan de fabriekskaas.

Ook de boeren, die volvette kaas maken, kunnen hierin belangrijk medewerken, door een product af te leveren, dat, wat smaak en kwaliteit en houdbaarheid betreft, aan de spits staat.

Hoe groot nu het aandeel van den Bodegraafschen kaashandel in den uitvoer en den binnenlandschen handel is, dat is moeilijk na te gaan, daar hieromtrent geen statistieken bekend zijn. Doch uit het feit dat Bodegraven het centrum is van den volvette-kaashandel en dat de Bodegr. kaasmarkt nog altijd de toonaangevende markt is, mag veilig worden geconcludeerd, dat dit aandeel zeer belangrijk is.

Wanneer echter door verschillende oorzaken de export steeds meer terugloopt, zal men er toe moeten overgaan de binnenlandsche markt meer intensief te bewerken. De binnenlandsche consumptie kan nog aanmerkelijk worden opgevoerd, want over het algemeen wordt er in ons land nog veel te weinig kaas gegeten. Dit komt weer voor een groot gedeelte ook hieruit voort, dat men niet voldoende op de hoogte is van de hooge voedingswaarde van kaas. En toch is kaas een van de meest voedzame producten. In kaas heeft men: vet, eiwit, vitaminen, mineralen etc. in één voedingsmiddel vereenigd. Wat kan men beters wenschen !

We lezen reeds bij de geschiedschrijvers der grijze oudheid, dat er sprake is van kaas, al zal dit dan niet de kaas geweest zijn in de vorm en samenstelling, zooals wij die thans kennen. Heriodes, en Aristoteles maken er reeds met eerbied melding van, want de Grieken zagen in de kaas een gave der Goden. Ook de oude Joden moeten hun legerscharen, evenals de Romeinen, kaas verstrekt hebben. Daarmee is natuurlijk niet bewezen, dat de glorierijke veldtochten der Romeinen aan het gebruik van kaas zijn toe te schrijven geweest, maar wel leert de geschiedenis, dat de volkeren, die veel zuivelproducten gebruikten, van oudsher de gezondste en talrijkste waren. Laten wij ons dus aan de historie spiegelen en besluiten, om ons verbruik van kaas, ons beroemde nationale product, minstens te verdubbelen.

Door de Bodegr. Vereniging van Kaashandelaren, die den laatsten tijd zeer actief is, werden onlangs plannen beraamd tot een grootsch-opzette collectieve reclamecompagne in binnen- en buitenland, teneinde het verbruik van de volvette boerenkaas te bevorderen. Jammer genoeg leden deze plannen door onvoldoende medewerking van andere Ver. van Kaashandelaren en van de producenten schipbreuk. 't Is echter een verheugend feit, dat de georganiseerde Bodegr. Kaashandel niet bij de pakken blijft neerzitten, doch alle krachten inspant om door deze crisis heen te worstelen.

Dat daarbij succes niet uitblijven ten voordeele van den kaashandel in het bijzonder en van Bodegraven in het algemeen !

Het 50-jarig bestaan der kaasmarkt te Bodegraven

Historisch Overzicht - „De toonaangevende Markt”

Dinsdag as. zal het 50 jaar geleden zijn, dat de bekende kaasmarkt te Bodegraven geopend werd. Volgens oude gegevens moet Bodegraven ook vroeger een marktplaats zijn geweest. Veel is daarvan niet bekend. Een „Kaasmarkt” was het zeker niet! Maar vermoedelijk werd er vee verhandeld, daar Bodegraven steeds een centrum van den veehandel is geweest. De plaats van die oude markt zal vermoedelijk geweest zijn aan het eind van de Kerkstraat, waar tegenwoordig de panden van den graanhandel v.d. heer Muiswinkel zijn gevestigd en waar tot tien jaren geleden grijsgeschilderde palen met witte koppen aan het marktlevens herinnerden.

Die markt was echter op een of andere wijze verlopen, doch tegen het jaar 1883, een jaar of 12 dus na den grooten brand, rezen er stemmen op, om het oude marktlevens te herstellen. Aanvankelijk werd daarbij echter meer aan een veemarkt dan aan een kaasmarkt gedacht. Er is toen een vergadering van de *Holl. Mij. van Landbouw*, onder leiding van den burgemeester, mr. v.d. Velde, slechts door wijlen den heer H. Goebel de gedachte van een kaasmarkt bepleit. Aan het verzoek van den Raad, tot het instellen van een serie Voorjaars- en Najaarsveemarkten, werd op zijn voorstel toegevoegd: „En van een wekelijksche Kaasmarkt, te beginnen den eersten Dinsdag na 15 Maart 1882”.

Dit voorstel werd door den Raad met algemeene stemmen aangenomen. En nu is dit het wonderlijke, dat van die heele veemarkt nooit meer iets is gehoord! Zij moet heel spoedig verdwenen zijn of heelemaal geen levensvatbaarheid hebben gehad. De „Kaasmarkt” echter nam op, en werd reeds na enkele weken een groot succes!

Hoe dat te verklaren? De idee van een kaasmarkt was nog vrijwel nieuw. Eenige jaren daarvoor was wel te Gouda een markt voor kaas opgericht, doch deze beteekende weinig. De boer zat vrijwel vastgeklonken aan zijn kaashandelaar. Het aantal kaashandelaren was zeer klein en meestal ging het zóó, dat de boer gedurende het heele jaar zijn kaas maar naar „zijn kaashandelaar” bracht, die dan wel zou zien, tegen welken prijs hij die zou kunnen verkoopen, en wanneer zij verkocht zou zijn.

‘t Volgend voorjaar wanneer de landpacht betaald moest worden kon de boer dan weleens komen vragen hoeveel „men” hem kon uitbetalen. In het gunstigste geval, kon er een „voorschotje” op overschieten

De kaasboeren moeten in die dagen wel zeer meegaand geweest zijn. Deze vorm van handel was oorzaak van een soliden band tusschen „boer” en „handelaar”.

Waar alles op goed vertrouwen ging en de boer dus de wangunst van den koopman niet kon riskeeren, zat deze er vrijwel geheel aan vast.

Bovendien bracht deze wijze van zakendoen mee, dat het moeilijk was, voor een nieuwen handelaar om zich te vestigen. Eenvoudig omdat hij geen boeren kon krijgen. Deze misstanden voelde de jonge energieke heer Goebel, die zich pas als koopman in Bodegraven gevestigd had.

Een vrije markt zou zoowel in het belang van den boer als van den handelaar zijn.

De bestaande groote handelaren e.a. voelden niet veel voor deze marktplannen. Begrijpelijkerwijs hielden zij „hun boeren” liever vast.

Die tegenstand heeft echter niet lang geduurd. Mochten de vertegenwoordigers dezer handelaren op de eerste markten alleen maar komen kijken of er ook van „hun boeren” bij waren, reeds na korten tijd, kochten zij zelf op de markt.

De eerste aanvoer bedroeg slechts 7 wagens. Het was dan ook een allesbehalve gunstig gekozen tijdstip om een markt te beginnen, want in de maand Maart zijn de aanvoeren het geringst. Dat duurde zoo eenige weken met 9, 7 en 16 wagens. tot de aanvoer een sprong nam en via 50, in de betere kaasperiode 100 wagens, en zelfs daarboven bedroeg. Het succes van de markt was verzekerd!

Toen dan ook later, dank zij de bemiddeling van den heer Goebel, de Duitsche kooplieden naar Bodegraven kwamen, om zelf op de markt te koopen, wat nog niet vroeger was gebeurd, was de roem van Bodegraven's markt voorgoed gevestigd. Zelfs de concurrentie van in den omtrek telkens weer opgerichte, oudere markten, kon niet verhinderen, dat de aanvoeren van jaar tot jaar, tot 1926 toe, steeds bleven stijgen, om daarna zoo ongeveer om haar evenwicht te blijven schommelen.

Bodegraven is en schijnt te zullen blijven de toonaangevende markt voor „volvette Hollandsche boerenkaas”, zóo zelfs, dat de Amsterdamsche melkprijzen geregeld worden naar de kaasprizen te Bodegraven.

Hoeveel dank Bodegraven verschuldigd is aan de mannen van die dagen, inzonderheid aan den heer Goebel, blijkt wel als men de groote vlucht ziet, die de kaashandel in die 50 jaar genomen heeft. Van hoogstens 3 a 4 handelaren in 1882, is het aantal thans gestegen tot 60, De Bodegravensche Vereeniging van Kaashandelaren heeft mogelijk grooteren invloed dan de geheele Nederlandsche Vereeniging. Bodegraven is in die halve eeuw uitgegroeid van een miniatuur-dorpje met aan beide zijden van den Rijn slechts héél weinig huizen tot een flinke plaats met steedsche allures. De kaashandel zelf brengt wel niet voor zooveel handen werk, maar door markt en handel is Bodegraven het centrum geworden van een belangrijke streek.

De geschiedenis van de eerste twintig jaren vermeldt weinig bijzonders.

De eerste marktmeester P. Windhorst werd opgevolgd door den heer J. Oosterkerk, terwijl deze weer opgevolgd werd door den huidige marktmeester, den heer B. Dekker. Het marktterrein, de tegenwoordige oude markt, werd zoo gloed en zoo kwaad als dat ging uitgebreid, toen de aanvoeren groote werden. Toen kwam de groote oorlog. De eerste 2 markten in Aug 1914 brachten, behalve geringe aanvoer geheel geen handel. De oorlogs-omstandigheden hadden dit alles zoo finaal omvergegooid, dat niemand durfde te koopen. Na 2 weken herstelde zich echter de toestand en ging de handel weer rustig voort.

Duitschland was toen „het” exportland! Groote hoeveelheden kaas gingen over de grenzen. Op den laatsten dag, voordat de grens definitief voor den uitvoer van kaas werd gesloten, kwam zelfs een speciale kaastrein alleen uit Bodegraven. Echter bracht die sluiting der grens, mèt het feit dat de Regeering de geheele voedselvoorziening van ons volk in eigen handen nam, mee, dat ook de vrije handel in kaas verboden werd. Daardoor werd ook de vrije markt overbodig, met het gevolg, dat van Mei 1918 tot Mei 1919 geen kaasmarkt werd gehouden. Bij de heropening in 1919 waaide feestelijk de vlag van den toren.

Over de volgende jaren valt weinig te melden tot in 1921 stemmen opgingen om vergrooing van het bestaande of een nieuw marktterrein te krijgen. Een gevoerde actie, kreeg spoedig den steun van de Middenstandsvereeniging en verschillende andere vereenigingen. Een 4-tal heeren, die in het bezit waren van een groot terrein achter de Kerkstraat, dat slechts door een smalle strook grond van de oude markt was gescheiden, ontwierpen een volledig plan voor de stichting van een markt op dat terrein. B. en W. daarentegen zochten een oplossing op een juist in dien tijd van de firma Turkenburg gekocht stuk weiland achter de N. H. pastorie. Over beide plannen werd een zware strijd gevoerd.

Beide plannen hadden tegen, dat zij een terrein schiepen, dat te ver van de oude markt af gelegen lag. Na een tweetal gemeenteraadsvergaderingen werd eindelijk ten gunste van het eerste plan beslist. De oppositie, die maar 1 stem beneden de meerderheid bleef, besloot Gedep. Staten te verzoeken het besluit te verwerpen.

Spoedig hierna werd burgemeester Van. Dobben de Bruin geïnstalleerd.

Deze zag onmiddellijk een betere oplossing en wist binnen 14 dagen in handen te krijgen de tuinen, schuren, huizen enz., die zich bevonden tusschen het bovengenoemde terrein Turkenburg en de huizen aan de Kerkstraat.

Door B. en W. werd voorgesteld om de markt te vestigen op 't bovenbedoeld terrein. Door den Raad werd dit voorstel met algemeene stemmen aangenomen en het werk met kracht ter hand genomen. Op Dinsdag 4 Augustus 1925 werd het nieuwe ruime Marktpllein in gebruik genomen, Deze oplossing was geheel ten genooege van handel en producent.

Nadien werd er op de Nieuwe Markt gesticht een Beursgebouw. 'n gebouw royaal ingericht, dat reeds vanaf den eersten dag der opening bleek te voorzien in ene behoefte. De aanvoeren aan de markt in de jaren die volgden, bleven stationair: de prijzen echter schommelden vooral in de jaren '26 en '27 werden hooge prijzen besteed. De beide laatste jaren echter waren de prijzen echter lang niet in overeenstemming met het bedrag, die de zuivelbereiding noodig had, en nog gaat het terug. Nog profiteert men van lagere prijzen, die noodwondig moeten volgen op de geringe koopkracht in het buitenland, voornamelijk Duitschland.

Tenslotte zij vermeld. dat B. en W. van Bodegraven Dinsdagmiddag as. zullen recipiëren in het Beursgebouw daar ter plaatse ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum der Kaasmarkt.

Voorwoord gedenkboekje

„De Kaashandel te Bodegraven 1880-1940”⁴³
door J. Beijen⁴⁴

**Aangeboden bij zijn afscheid – 1 febr. 1941 – als oprichter / voorzitter
van de *Vereeniging van Kaashandelaren Bodegraven e.o.***

Tweede Kerstdag 1940.

Wat zou de mensch zijn zonder herinneringen ?

Wij hebben ze allen, en wij zouden ze voor geen geld willen missen.

Herinneringen aan dierbaren, die van ons heen gingen maar wier voorbeeld ons
nog steeds een lichtend baken is op onzen levensweg.

Herinneringen aan het ouderlijk huis, met zijn gezamenlijk gedeelde vreugden en zor-
gen, met zijn schuttende liefde en zijn warme toegenegenheid.

Herinneringen ook aan betere, aan onbezorgder tijden, waarin onze lach vrij kon op-
klinken of waarin het feestgedruisch ons omstuwde en mede-op-nam de vreugde
der nationale gemeenschap.

De mensch zonder herinneringen, hij zou zijn als het volk zonder historie.

Herinneringen óók, aan omstreeks het jaar 1900 toen mijn Broeder en ik - na eerst enkele jaren volontair te zijn geweest - hebben opgericht de Firma: Gebroeders Beijen, kaashandel te Bodegraven; aan mijn aanwezigheid bij de oprichting van de *Vereeniging van kaashandelaren* te Bodegraven, in 1906, aan het door mij zitting nemen in het Bestuur in 1910, en ten slotte het aanvaarden van het Voorzitterschap in het begin van 1927 tot bijna het einde van 1940 van genoemde Vereeniging.

Dit alles is voor mij aanleiding geweest om een Gedenkboek saam te stellen, en aan te bieden aan de Leden mijner Vereeniging, waarmee ik zoovele jaren mocht samenwerken.

J. BEIJEN.

---

⁴³ Origineel gedenkboek is aanwezig in het *Streekarchief in Woerden* en in het *kaasmuseum* in Bodegraven.

⁴⁴ Meer te vinden over persoon Jilles Beijen – 1879 – 1954 – bij <http://www.beijen.net/jantd.htm>

Verdienstelijk Bodegraver Jelles Beijen ging heen

Zondagavond is te Leidschendam. Waar hij al sinds enkele jaren in rusthuis „Hulp en Heil: verpleegd werd, nog vrij plotseling overleden onze plaatsgenoot de heer Jelles Beyen.⁴⁵⁾ Met dit verscheiden verliest Bodegraven een persoonlijkheid, die zich zowel op maatschappelijk als cultureel terrein een grote plaats verworven had. De heer Beijen, die de leeftijd van 74 jaar bereikt heeft, werd op 25 Augustus 1819 te Bodegraven geboren, waar hij met zijn broer in jaar 1900 een kaashandel begon. Doch naast deze kaashandel, wel al spoedig in omvang toenam, wist de overledene toch de tijd te vinden verenigingsleven te wijden

het

het
ke

In tientallen verenigingen heeft hij een leidende functie vervuld, waarvan de Vereniging Volks-onderwijs hem wel het meest aan het hart lag. Het was de heer Beijen dan ook, die, nadat hij al verschillende jaren het correspondentschap had vervuld. In December 1909 de stoot tot de oprichting van de afdeling Bodegraven gaf en waarvan hij zowel het voorzitterschap als het secretariaat vervulde. Tientallen malen trok hij er met een clubje op uit om in de wijde omtrek propaganda te voeren voor de Openbare School. Daarnaast maakte hij ook verschillende jaren deel uit van het Hoofdbestuur van Volksonderwijs en was hij tevens de man, die de afdelingen in de Rijnstreek tot een kring vormde, waarvan hij vele jaren de stuwende kracht was en de voorzittershamer hanteerde.

Ook de onderafdeling van Volks-onderwijs nl. de Gemengde Zangvereniging waarvan hij mede-oprichter was, had zijn warme belangstelling. Van de oprichting. 13 Febr. 1913 tot 14 Maart 1935 af was hij voorzitter, waarna hij tot ere-voorzitter werd benoemd.

Verder was hij mede-oprichter van de V.V. Bodegraven, waar hij bijna 20 jaren voorzitter is geweest en voor zijn grote verdienste ook tot ere-lid benoemd werd, terwijl hij daarnaast verschillende jaren voorzitter was van de afd. Gouda der Kon. Ned. Voetbal Bond, bestuurslid van het Departement Bodegraven van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en vele jaren de actieve penningmeester van de Nutsspaarbank, bestuurslid en secretaris van de gem. Neutrale H.B.S. te Woerden en lange jaren werkend lid en bibliothecaris van de Rederijders Kamer „H. K. Poot”. Ook was hij voorzitter (en later ere-voorzitter) van de muziekvereniging „Crescendo”.

In 1906 was hij aanwezig bij de oprichting van de vereniging voor Kaashandelaren, waarvan hij in 1910 bestuurslid werd. Dit duurde tot 1927, in welk jaar hij tot voorzitter gekozen werd Deze periode duurde tot 1940. In dat jaar schreef hij het „*Gedenkboek van de Kaashandel*” in en om Bodegraven, waarbij hij aan ieder lid een exemplaar aanbood. Tevens was hij lid van de *Kamer van Koophandel* van Gouda en Omstreken. Ook heeft de overledene zich beijverd in de totstandkoming van het waterleidingbedrijf : De Bowade” welke in 1939 tot stand kwam.

De politiek had zijn volle aandacht en hij heeft tientallen jaren zitting gehad in de gemeenteraad waar hij de vertegenwoordiging had van het „Gemeentebelang”. Verder was hij een warme voorvechter van de centrale kiesverenigingen van de Kieskring Gouda-Leiden en Omstreken der Liberale Staatspartij „De Vrijheidsbond, waarin hij de functie van secretaris-penningmeester heeft vervuld, tevens had hij nog zitting in de partijraad van de Vrijheidsbond.

⁴⁵⁾ In deze tekst wordt consequent de naam ‘Beyen’ gebruikt, daar hij zelf ‘Beijen’ gebruikte is dit aangepast!

Dit zijn wel de belangrijkste verenigingen waar hij een actief aandeel in had. Dit actief deelnemen in het plaatselijke verenigingsleven duurde tot in de dertiger jaren, waarna hij zich zo langzamerhand is gaan terugtrekken, hoewel alles nog zijn volle aandacht bleef behouden. Deze droge opsomming van de grote activiteit, die de heer Beijen in Bodegraven ontwikkelde toont reeds aan, dat ongetwijfeld velen op Donderdag middag a.s. wanneer om half drie de begrafenis zal plaats hebben op „Vredenhof”, van hun belangstelling en medeleven blijk zullen geven.

Leidsch Dagblad, 1951-05-09

Burgemeester mr. Croles opende Kaasbeurs

„Door en door zakelijk initiatief”

BODEGRAVEN: Ondanks het slechte weerste er in Bodegraven gistermorgen ten en binnen het Beursgebouw (thans Beene levendige drukte van handelaren, boenieuwsgierigen. Op de eerste verdieping, de kaasbeurs gehouden werd, stonden de kanten een dertigtal tafeltjes, welke de handelaren, grotendeels van deze gemeente, maar ook uit o.m. Leeuwarden, en Groot-Amers waren gekomen. Hun bestonden uit fabrieks- en boerenkaas, Edammers en smeerkaas.

weer
bui-
rea)
ren en
waar
langs
door

Edam
waren

Burgemeester mr. J. J. Croles tijdens zijn openingsrede.

Even na 10 uur nam de heer Joh. Jonge het woord en heette in het bijzonder welkom burgemeester en wethouders, de *Federatie van Kaashandelaren* en het Hoofdbestuur van de afd. West-Zuid. Thans staan wij - aldus spr. - voor de opening van een kaasbeurs in het centrum van Bodegraven en in het hart van Holland.

Enkele weken geleden zijn wij met besprekingen over deze beurs begonnen en thans is het mogelijk deze te stichten in een ruimte, welke de verwachting verre overtrof.

Burgemeester mr. J. J. Croles voerde daarna het woord.

Spr zeide ondermeer, zich richtende tot de *Ver. van Kaashandelaren*. „Het voor Uw vereniging genomen besluit om hier Bodegraven een kaasbeurs in te stellen, heb ik met grote instemming begroet”.

De burgemeester vervolgde: „Wanneer thans hier in Bodegraven een kaasbeurs wordt ingesteld, dan geschiedt zulks in geen dele om de meest nabij gelegen beurs in Amsterdam afbreuk te doen, gesteld dat zij de invloed er van zou ondervinden. De instelling van een beurs hier ter plaatse betekent voor U, zakenlieden als gij zijt, toch niet anders dan de verwezenlijking van een door en door zakelijk initiatief, dat slechts toejuiching verdient.

Wel bevreemdend en onzakelijk mag het worden geacht, dat een plaats als Bodegraven, getuige haar voorname kaasmarkt en vele kaasvestigingen, tot dusver geen kaasbeurs heeft gekend.

Ik ben er van overtuigd - aldus spr. – dat deze beurs spoedig zal doen blijken in een behoefte te voorzien en ik hoop, dat zij ook die handelaren zal aantrekken, die bij de markt van Bodegraven alleen niet of niet voldoende geïnteresseerd zijn. Ik meen dan ook, dat uw bestuur en uw vereniging zich gelukkig moogt prijzen met dit initiatief, waarmee niet in de laatste plaats ook een gemeentebelang is gediend en waarvoor het gemeentebestuur U gaarne zijn erkentelijkheid betuigt”.

Hierna verklaar de de spreker de kaasbeurs voor geopend.

Hierna sprak de heer Kapteyn, voorzitter van de Federatie van Kaashandelaren, een kort woord. Spr. wenste het bestuur veel succes met de opening van de beurs en had alle lof voor het werk, dat in zo'n korte tijd verricht was.

De heer Jongeneel dankte de sprekers voor hun goede wensen, waarna met het handelen een aanvang werd genomen. Een en ander was zeer levendig.

Leidsche Courant, 1951-11-09; p. 6/10

Uit het E.T.I.-rapport

Ontwikkeling van Bodegraven kaasmarkt

Bevolkingsaanwas in de komende 30 jaar

BODEGRAVEN: In het lijvig ETI-rapport, dat thans ook de gemeente Bodegraven aan de Oude Rijn rijk is en waarover wij vorige week reeds een vluchtig overzicht hebben, gepubliceerd, wordt o.m. ook het marktwezen belangrijk genoemd.

Tussen handel en marktwezen bestaat er een groot verband. De belangrijkste markt is ongetwijfeld de wekelijkse kaasmarkt. Deze dateert van 1882, nadat in een der laatste maanden van het daaraan voorafgaande jaar daartoe het initiatief was genomen door de heer H. . Goebel. Reeds spoedig werd een jaarlijkse omzet van pl.m. 2 mill. kg. behaald, waarna de omzet successievelijk tot pl.m. 3 mill. kg. steeg. De eerste wereldoorlog veroorzaakte een terugslag, doch daarna stegen de omzetten in snel tempo tot 5 à 6 mill. kg. Na de laatste wereldoorlog ging het herstel minder snel. In 1946 bedroegen de aanvoeren pl.m. 1.5 mill. kg., in 1949 pl.m. 2.5 mill. kg. en in 1950 was de omzet weer bijna 3 mill. kg. Hoewel er dus een stijgende lijn valt te ontdekken, blijven de aanvoeren nog ver bij die van vóór de oorlog ten achter. In 1950 bedroeg deze nog slechts 62 % van het gemiddelde van de periode van 1937-1939.

De grote markten uit de omgeving, te weten Woerden en Gouda, vertonen een soortgelijk beeld, al ging daar het herstel in een iets sneller tempo. In Woerden, waar de aanvoeren doorgaans op een ongeveer gelijk niveau hebben gelegen als in Bodegraven, is men het afgelopen jaar de 3 mill. kg. reeds gepasseerd, waarmee een omzet werd bereikt van 69 % van dezelfde periode. Te Gouda bedroeg dit percentage zelfs ruim 72 %, al zijn de behaalde omzetten hier aanzienlijk geringer, namelijk ruim 2 mill. kg. in 1950.

De markt te Bodegraven is van meer dan plaatselijk karakter. De productie aan boerenkaas in 1949 was ongeveer 600.000 kg., hetgeen slechts 20 % is van alle aangevoerde kaas, terwijl er bovendien mede moet worden gerekend, dat niet alle kaas welke door de boeren in de gemeente Bodegraven wordt gemaakt, ook hier ter markt komt.

Naast de kaasmarkt heeft Bodegraven zijn evenoude goederenmarkt, welke eveneens elke Dinsdag wordt gehouden. Het aantal kramers dat deze markt pleegt te bezoeken varieert tussen de 50 en 60. Hun waren zijn velerlei.

Kaasbeurs.

De nieuwste uiting van handelsactiviteit, die Bodegraven aan de dag legt, kan ongetwijfeld de kaasbeurs worden genoemd, welke in het voorjaar van 1951 werd gesticht. In tegenstelling tot de markt, waar het aanbod bestaat uit jonge boerenkaas, vindt men hier voornamelijk de oudere soorten, zowel van de boeren- als van de fabriekskaas. Deze beurs ontwikkelt zich voorspoedig. Hier vindt de handelaar een gevarieerder aanbod, hetgeen aan de commerciële functie van Bodegraven slechts ten goede komt.

De toekomstige positie van de handel en de transportbedrijven, die ten nauwste met elkaar verbonden zijn, moet voor de gehele gemeente van de grootste betekenis worden geacht.

De landbouw en de veeteelt zijn voor Bodegraven eveneens een niet te verwaarlozen bronnen van bestaan. Ruim 550 personen ofwel pl.m. 21 % van de beroepsbevolking vinden hierin hun bestaan. De totale oppervlakte cultuurgrond (gebieden buiten de gemeentegrens vallend inbegrepen) bedraagt 2600 ha. De akkerbouw heeft hier weinig te betekenen. Ongeveer 140 bedrijven hebben een gemiddelde oppervlakte van ruim 18 ha. Bijna de helft valt in de grootte-klasse 10-20 ha. terwijl 40% behoort tot de grootte-klasse 20-30 ha. De veedichtheid van Bodegraven, ten opzichte van het landelijk beeld gaven wij in ons vorig artikel weer. Een bijzonderheid mag worden genoemd het uitzonderlijk groot aantal van 4300 varkens, dat in deze gemeente wordt aangetroffen. Dit wordt verklaard o.m. door het feit, dat de wei, die bij het kaasmaken overblijft een nuttig varkensvoedsel is en anderzijds de varkensmest zeer belangrijk is voor de bemesting van het grasland.

Aanwas bevolking.

In 1880 telde Bodegraven ruim 3.300 zielen. In de loop der jaren is dit gestegen tot 7500 op 31 Dec. 1949. Het geboortecijfer ligt thans boven en het sterftecijfer zelfs beneden de landelijke verhoudingen.

De bevolkingscijfers en het aantal der woningen met alle daaromheen gewezen interessante verdelingen en indelingen, waarover in een belangrijk hoofdstuk in dit rapport breedvoerig wordt ingegaan, hebben wij bij het bekend worden van de statistieken breedvoerig bericht.

Wij kunnen thans volstaan met te memoreren, dat tussen 31 Mei 1947 en April 1951 nog 43 woningen, waarvan 19 duplexwoningen zijn bijgebouwd. Op dezelfde datum telde Bodegraven nog 40 samen- en 125 inwoningen. Thans zijn een 15-tal woningen onbewoonbaar verklaard.

Het ETI verwacht dat de bevolkingsaanwas in de komende 30 jaren het volgend beeld zal geven: 1955 8100 zielen, 1960 8650, 1970 9600 en 1980 pl.m. 10.400 zielen, dit is alzo een toename van ruim 3000.

In de slotbeschouwing zegt het ETI o.m. dat de handel voor Bodegraven als de belangrijkste bron van bestaan moet worden beschouwd; van de verschillende vormen van handel de kaashandel primair is; de kleinhandel eveneens een zeer voornam plaats inneemt, doch dat het aantal vestigingen voor een groot aantal het verwerven van een voldoende bestaansmogelijkheid in de weg staat; de nijverheid bij de overige bestaansbronnen momenteel nog ver ten achter staat; van de nijverheidsbedrijven kampt 'n groot deel met tekort aan bedrijfsruimte; het zal nodig zijn dat een industrieterrein ter beschikking komt van pl.m. 7 ha. voor vestiging en uitbreiding; het aanbeveling verdient te komen tot een openbare loswal in de omgeving met een goede verbinding over de weg: dat gewenst is te komen tot de stichting van gestandaardiseerde bedrijfsruimten; een zekere centralisatie van de transportbedrijven, die behoefte hebben aan terreinen, op één terrein is gewenst; vermeerdering van het aantal kleinhandelszaken dient bemerkt te blijven uitsluitend tot de nieuwe woonwijken met winkels voor de dagelijkse levensbehoeften; het woningprogramma voor

nieuwe woningen en voor vervanging van oude behuizingen is gesteld op pl.m. 300 voor de eerste 10 jaren, 495 voor de volgende tien jaar en op 325 voor het laatste termijn.

Nieuwe Leidsche Courant, 1956-08-24; p. 7/10

Bodegraafsche vereniging van kaashandelaren 50 jaar

Alphense markt kon concurrentie niet doorstaan en was spoedig ter ziele

DE VEEHOUDERIJ is ongetwijfeld in Bodegraven de grootste bedrijfstak, doch onmiddellijk daarop volgt toch zeker de kaashandel. Vreemdelingen zeggen vaak schertsend, dat er in Bodegraven meer kaaspakhuisen staan dan woningen. Bodegraven kan met recht genoemd worden het hart van de Nederlandse kaashandel. Een vergelijking met de andere grote kaascentra Gouda en Woerden bevestigt dat terstond. In Bodegraven zijn n.l. ruim 50 kaashandelaren gevestigd, tegenover Gouda en Woerden resp. 15 en 30. Het zegt voorts voldoende, dat dit bekende kaasdorp 46 procent van de Nederlandse exporthandel in kaas verzorgt. Dat deze kaashandelaren zich op 11 september 1906 in een vereniging hebben georganiseerd zal in de eerste helft van de komende maand worden herdacht.

Het initiatief tot oprichting van de vereniging van kaashandelaren Bodegraven e.o. is destijds uitgegaan van een Duitser, de heer L. Ph. Schwerzel, lid van de toenmalige firma Cdaushuis en Schwerzel, die haar enorme kaaspakhuis had staan in Buitenkerk, waar thans een filiaal is gevestigd van de N.V. Kaashandel-Mij „Gouda: te Gouda. Bij de oprichtingsvergadering waren 21 firma's tegenwoordig en het bestuur zou bestaan uit de heren L. P. Schwerzel, voorzitter. B. Batelaan. Secretaris. A. Breckman, penningmeester, A. van Wijnaarden. A. Okkerse. P. J. M. Veldh en W. v.d. Giesen. Toch zal het wellicht bevreemden, dat niet eerder is overgegaan tot oprichting van een vereniging van kaashandelaren, want de kaasmarkt (in de eerste jaren een boter- en kaasmarkt) werd reeds gesticht in maart 1882 - zodat dus volgend jaar het 75-jarig bestaan van deze markt zal worden gevierd. In die eerste jaren van het bestaan van de markt bleek waarschijnlijk niet zo veel behoefte aan organisatie, misschien wel voornamelijk omdat toen het aantal kaashandelaren slechts 6 was. waardoor het weinig zin had, zich te verenigen.

De drang tot oprichting van een vereniging in 1906 is wel voornamelijk voortgekomen uit de noodzaak om de knoeierijen, die in de kaashandel nogal voorkwamen, te bestrijden. Toen bestond nog niet het rijkskeurmerk en was ook nog niet het vetgehalte van de kaas van rijkswege voorgescreven. Echter bepaalt het vetgehalte nog lang niet altijd de kwaliteit van de kaas; er moet soms wel vet aan de melk worden onttrokken om een goede kwaliteitskaas te kunnen maken. Men kon dus alles voor alles verkopen. Zo had men een preparaat uitgevonden om gassen, die in de kaas werden gevormd, eraan te onttrekken, waardoor evenwel de kaas vaak van inferieure kwaliteit werd, hetgeen aan de buitenkant niet was te zien. Het tweede en derde doel tot oprichting van een vereniging was de verbetering van het vervoer en de bevordering van de belangen van de kaashandelaren in het algemeen.

Vooravond

De notulen van de vereniging van de eerste 35 jaren zijn verloren gegaan. Ter beveiliging had men ze in de oorlogsjaren overgebracht naar Den Haag, maar ze werden vernietigd tijdens het bombardement op het Bezuidenhout, Oude vakmensen weten evenwel nog te vertellen, dat de markt vroeger begon zodra het licht ging worden, zodat de meeste boeren al aan de vooravond van de marktdag met hun brikken met kaas ter markt kwamen. De handelaren moesten dus in de nacht erop uittrekken, vooral in de zomer, om op tijd aanwezig te zijn

Verder vertelt de historie, dat eens tot de onderneming van de paardentram naar Gouda een verzoek was gericht om de eerste tram te doen aansluiten op de aanvang van de markt aldaar. In mei 1910 besloot men te Alphen aan den Rijn tot oprichting van een kaasmarkt, hetgeen de Bodegravers niet naar de z'n was. De middenstanders verzochten aan de Bodegraafse kaashandelaars deze markt te boycotten en prompt besloot men de Alphense markt in de eerstkomende drie maanden niet te bezoeken, met het gevolg dat Alphens kaasmarkt spoedig ter ziele was.

Viering

Het bestuur, bestaande uit de heren C. F. de Meijere, voorzitter, H. Göbel, thans 25 jaar bestuurslid, secretaris, M. Hak, penningmeester, W. Windhorst, P. Bakker, E. J. van Schobhorst en Jac. Veerman J. P. zn, besloot dit gouden jubileum op luisterrijke manier te vieren. Op zaterdagmiddag 8 september zal men van 3 tot 4.30 uur recipiëren in hotel *Van Haaften*, waarna de leden een diner zal worden aangeboden. Op maandag 17 september zal, eveneens in hotel Van Haaften, een feestavond worden gehouden voor leden en genodigden. Op deze feestavond zal het Haagse toneelgezelschap „Die Spelewaaghe” „Het zwarte schaap uit de familie” opvoeren.

Leidsch Dagblad, 1957-03-21; p. 4/14

Kaasmarkt te Bodegraven bestaat vandaag precies 75 jaar

Hendrik Goebel nam initiatief.

Eerste aanvoer bedroeg zeven partijen

BODEGRAVEN: Vandaag is het juist 75 jaar geleden, dat in de gemeente Bodegraven de eerste kaasmarkt gehouden werd, dat was dus op dinsdag 21 maart 1882. Voordat de kaasmarkt er was, was er in Bodegraven een zestal kaashandelaars gevestigd, die bij de boeren hun handelswaar opkochten. Voor beide partijen en vooral voor de kleinere handelaars was dit echter een onbevredigende toestand. Het was vooral de kaashandelaar Hendrik Goebel, die, waar hij daarvoor de kans kreeg, pleitte voor een vrije kaasmarkt. Hij bracht het zelfs zover, dat de *Hollandse Maatschappij van Landbouw* zich voor de zaak ging interesseren en in haar vergadering van 29 november 1881, die gehouden werd onder leiding van de toenmalige burgemeester mr. H. A. van der Velde, werd op zijn voorstel bij Ged. Staten van Zuid-Holland een verzoek ingediend voor het houden van een wekelijkse kaasmarkt telkens op dinsdag.

In de eerstvolgende raadsvergadering, nl. op 13 december besloot de raad het verzoek van de H. M. v. L. over te nemen en daarbij tevens een aantal veemarkten aan te vragen.

In deze raadsvergadering werd tevens besloten de eerste kaasmarkt te houden op de eerste dinsdag na 15 maart 1882. Waarom men toen niet direct vaststelde dat dit 21 maart was, kon men ons in Bodegraven niet verduidelijken. Vast staat echter wel dat zowel in kringen van de boeren als de kaashandelaars en het gemeentebestuur met, belangstelling naar deze eerste kaasmarktdag werd uitgezien.

Bepaald bemoedigend was de aanvoer op deze eerste dag nu niet, slechts zeven partijen werden aangevoerd. De markt werd toen gehouden op het thans nog aanwezige plein voor de Hervormde kerk. De prijs die op deze eerste marktdag gemaakt werd, bedroeg voor de eerste soort 28 cent per pond en voor de tweede soort 23 cent per pond. De aangevoerde partijen gingen vlot van de hand.

Stroef begin

Mocht de eerste maanden de aanvoer nog wat stroef gaan, al spoedig bleek toch, dat de Bodegraafse kaasmarkt in een grote behoefte voorzag. De rond 1880 in gebruik genomen spoorlijn Leiden-Woerden en de goede tramverbinding die Bodegraven in die dagen kende met Gouda, was mede oorzaak, dat ook buitenlandse kooplieden spoedig de weg naar Bodegraven wisten te vinden en daardoor ook betere prijzen konden worden gemaakt.

Meerdere landbouwers besloten zelfs hun bedrijven om te schakelen op de veehouderij en de daarmee gepaard gaande kaasmakerij. De markt ging dan ook een ongekeerde bloei tegemoet met de daaraan verbonden prettige gevolgen voor Bodegraven en haar inwoners. De eerste wereldoorlog is ook voor tal van Bodegraafse handelaren van grote betekenis geweest. Er zijn in die dagen enorme bedragen verdiend, maar ook verloren.

De aanvoer was in 1919 opgelopen tot totaal 5397 wagens.⁴⁶ Dit aantal liep ook daarna nog steeds omhoog zodat in 1927 totaal 16165 wagens het toen reeds veel te kleine marktterrein bezet hadden. Aanvoeren van 500 en 700 wagens waren in die dagen geen zeldzaamheden.

Uitbreiding

De vraag naar uitbreiding was dan ook dringend en stellig niet overdreven. Na veel gepraat, geschrijf en tal van moeilijkheden besloot de raad onder voorzitterschap van burgemeester mr. C. S. van Dobben de Bruyn het thans nog in gebruik zijnde nieuwe marktterrein te doen aanleggen, dat 4 augustus 1925 met veel festiviteiten in gebruik werd genomen. Enkele jaren later werd tevens het nieuwe beursgebouw geopend.

Tijdens de tweede wereldoorlog is de kaasmarkt wel steeds gehouden al gebeurde vaak dat er geen aanvoer was. Toch kwamen de handelaren elke dinsdag van heinde en ver wel bijeen, het beste bewijs, dat de Bodegraafse kaasmarkt zich stevig gevestigd had.

De aanvoer heeft zich na de tweede wereldoorlog niet meer hersteld en is eerder nog meer teruggelopen. Vorig jaar bijvoorbeeld werden ruim 4000 wagens aangevoerd tegen nog ruim 5000 wagens in 1955.

Personeelsmoeilijkheden op de bedrijven is wel een der belangrijkste oorzaken.

Het instellen van een kaasbeurs in mei 1951 bleek een juiste stap geweest te zijn, waardoor de Bodegraafse kaasmarkt meer in het teken der belangstelling kwam te staan.

Het gemeentebestuur heeft sinds 1950 door het, houden van een jaarlijkse feestelijke najaarsmarkt, een niet onbelangrijke bijdrage geleverd voor de instandhouding van de kaasmarkt.

Het jubileum zal op 9 en 10 september a.s. worden gevierd.

---

⁴⁶ In Bodegraven was een vracht 45 kazen van gem. 9 kg, (1940-07-04) of dat gelijk is aan één wagen?

De Kaasmarkt van Bodegraven bestaat 75 jr. – voorbeschouwing

De kaasmarkt in Bodegraven bestaat 75 jaar. Het ligt voor de hand dat dit jubileum behoorlijk gevierd wordt. Op 10 september, de dag van de najaarsmarkt, die sinds 1949 op de tweede dinsdag in september gehouden wordt, zullen de feestelijkheden plaatshebben, terwijl het feest op maandag 9 september al wordt ingeleid met een openbare zitting van de gemeenteraad in tegenwoordigheid van de commissaris der koningin in de provincie Zuid-Holland, leden van het college van Gedeputeerde Staten en vele andere officiële gasten. In de vooravond zal er een grote historisch-allegorische optocht zijn, die vanzelfsprekend in het teken van landbouw en zuivel staat.

Het ligt voor de hand dat bij een jubileum de geschiedenis wordt nagegaan. Bladerend in de kronieken van Bodegraven, lazen wij dat er reeds een veemarkt bestond, die door de gemeenteraad van Bodegraven na de brand van 1870 hersteld werd door het houden van acht voorjaars- en zes najaarsmarkten. De heer H. Goebel, lid van de afdeling Bodegraven van *Hollandse maatschappij van Landbouw*, was toen een der grote voorstanders dat er ook kaasmarkt zou worden opgericht. Dit voorviel in goede aarde zodat in de gemeenteraadsvergadering van 13 december 1881 beten werd iedere dinsdagmorgen een kaasmarkt te houden De eerste markt werd op 21 maart 1882 vastgesteld. Er kwamen zeven partijen met in totaal 293 kazen die 1465 kg, wogen. De eerste soort bracht 56 cent, de tweede 46 cent per kg. op. De handel was vlug.

Leidsch Dagblad, 24/03/1882; p. 1/4

De kaas- en botermarkt, welke voor het eerst 11. Dinsdag te Bodegraven werd gehouden, was zeer geanimeerd. Aangevoerd werden 7 wagens met kaas, welke vlug en spoedig van de hand gingen. Met de hooiboter was het eveneens. Eigenaardig was het om te zien hoe de boerinnetjes zich met de boter hadden geschaard in het daartoe voorloopig aangewezen lokaal en hoe gretig de verkoop aan de huismoeders ging. Bovendien stonden op de markt eenige uitstallingen met waren, hoofdzakelijk voor den landbouw bestemd, die goede zaken maakten.

Het ruime marktplein biedt voor alles eene schoone gelegenheid aan. Men koestert niet alleen de hoop, maar toezegging is aan handelaren gedaan door bouwlieden uit den omtrek, dat zij hunne producten aldaar ter markt zullen brengen.

Dat de markt levensvatbaarheid had, blijkt uit het feit dat op 25 april al 43 partijen genoteerd zijn. Sindsdien is er veel veranderd. In 1882 telde Bodegraven slechts enkele kaashandelaren. Thans heeft de plaatselijke vereniging van kaashandelaren een 60-tal leden. Voorheen werd de meeste kaas bij de boeren aan huis gekocht, terwijl tegenwoordig nagenoeg alle kaasboeren met hun produkt naar de markt komen. Ook verkocht men vroeger veel kaas in de pakhuizen, voornamelijk aan exporteurs, doch langzamerhand zijn de Bodegraafse handelaren hoe langer hoe meer zelf op reis gegaan, aanvankelijk in Nederland, doch later ook in het buitenland, zodat vele afnemers van buiten de landsgrenzen tot de vaste klanten behoren. Dat de handel een zeer grote vlucht heeft genomen kan men afleiden uit het feit dat de pakhuizen niet minder dan 5,5 á 6 miljoen kg. kaas kunnen opslaan.

De ontwikkeling van kaasmarkt en kaashandel in de eerste jaren na de oprichting heeft zeer duidelijk een stempel gezet op het wezen van Bodegraven als handelscentrum. Had de plaats voor 1880 reeds een zekere betekenis als handelscentrum; met de ontwikkeling van de kaashandel kreeg zij een steeds grotere naam inzake de aanvoer van volvette boerenkaas. De snelle bevolkingsaanwas omstreeks 1900 ging gepaard met handelsvestigingen van allerlei aard, terwijl de oprichting van de kaasbeurs, enkele jaren geleden, op haar beurt weer geleid heeft tot de vestiging van enige zeer grote expeditiebedrijven, die speciaal voor het kaasvervoer zijn ingericht.

De volvette boerenkaas heeft in Bodegraven altijd, nog de ereplaats. Ook een belangrijk deel van de volvette en 40+ fabriekskaas vindt zijn weg over de wereld via Bodegraven. Heeft de markt als zodanig daar niet veel mee te maken; wel de kaasbeurs waar handelsvoorraden van de handelaren onderling worden verhandeld. Dat dit kaascentrum kon ontstaan en in de gewijzigde omstandigheden van de laatste jaren ook nieuwe activiteiten kon ontplooiën, is voor de volle 100 procent te danken aan de oprichting van 75 jaren geleden.

Van de jubileumfeesten, die op 9 en 10 september gehouden worden, zullen de radio-omroep en de Nederlandse Televisiestichting reportages verzorgen.

Nieuwe Leidsche Courant, 1957-09-10; p. 3/10

Bijna geen feest !

Vijfenzeventig jaren geleden werd Bodegraven kaasstad

Drie koninklijke onderscheidingen openden gistermiddag het jubileum,

BODEGRAVEN VIERT FEEST, maar vijfenzeventig jaar geleden heeft het feest van thans heel even aan een zijden draadje gehangen. Men wilde toen in Bodegraven een markt oprichten en besloot tot een veemarkt. Op aandringen van de toenmalige burgemeester H. A. v.d. Velde kwam er ook een kaasmarkt, en deze heeft Bodegraven groot gemaakt.

De veemarkt ging vrij spoedig ter ziele, maar de kaasmarkt groeide uit tot een centrum, dat het oog van de kaasetende wereld op zich wist te vestigen. De boerinnen veroverden met hun zelfkazerij een wereldfaam en Bodegraven werd één begrip met volvette boerenkaas.

En thans viert Bodegraven feest, omdat zijn markt vijfenzeventig jaar bestaat. Gistermiddag kwam in het gymnastieklokaal aan de Spoorstraat de bemeenteraad in speciale zitting bijeen. De commissaris van de koningin in Zuid-Holland, mr. J. Klaasesz, leden van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en vele burgemeesters uit de omliggende gemeenten, velen vergezeld van hun echtgenoten, waren naar Bodegraven gekomen om deze speciale gemeenteraadsvergadering bij te wonen.

Burgemeester mr. J. J. Croles gaf een historisch overzicht van de groei der markt en herdacht velen van zijn voorgangers, die hun steentje tot deze groei hebben bijgedragen.

Bijzondere hulde bracht de burgemeester aan de zelfkazende boerinnen, die door hun produkten de naam van de markt tot ver buiten het land hebben gebracht.

Mr. J. Klaasesz viel het feitelijk tegen, dat de markt pas vijfenzeventig jaar bestaat. Hij had altijd de indruk gehad, dat de Bodegravense markt een traditie van eeuwen ophield.

Klankvol

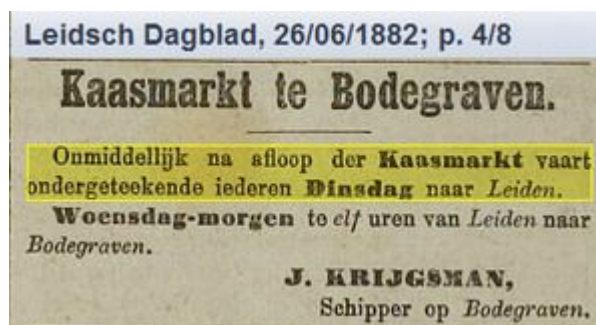
De vreugde, die de commissaris van de koningin gevoelde, kon hij nog demonstratief tot uiting brengen, toen hij bekend maakte, dat het de Koningin had behaagd, aan drie figuren, die in het marktlevens onmisbaar zijn, een koninklijke onderscheiding uit te reiken. De heer W. Rodenburg, die jarenlang als pakhuisknecht in Bodegraven werkzaam is, overhandigde hij de versierselen, behorende bij de bronzen medaille van de Orde van Oranje Nassau; mevr. T. J. v.d. Berg-Hoogerbruggen, een der zelfkazende boerinnen, kreeg deze medaille in het goud, en de nestor van de Bodegraafse kaashandelaren, de heer Joh. Jongeneel werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Als slot van de sprekersrij sprak het oudste raadslid, de heer C. B. Batelaan. die een dringend beroep deed op de boerinnen om het zelfkazen vol te houden.

Na deze bijzondere raadszitting volgde een ceptie in de aula van de binnenkort te openen Chr. ULO-school.

De eerste feestdag werd besloten met een allegorische optocht, een concert van het West Nederland Symphonie Orkest o.l.v. Sam

Swaap, en een taptoe op de nieuwe markt, waarbij de plaatselijke muziekverenigingen assistentie kregen van korpsen uit Nieuwerbrug en Zwammerdam.

„Kaas-sanatorium”

En als bevestiging van de groei der markt werd gisteren aan de Willem de Zwijgerstraat een kaaspakhuis geopend,, dat gerekend kan worden tot een der grootste en best-geoutilleerde pakhuizen in Nederland. De fa. F. Noordhoek, die dit gebouw liet oprichten, kan spreken van een Kaas-paleis.

Bijzondere aandacht is bij de inrichting besteed aan de luchtverversing en bepaalde luchtstromingen, die nodig zijn ter voorkoming van kaasschimmel.

Het gebouw bestaat uit vier verdiepingen - waarvan één onder de grond - en heeft afgescheiden ruimten, waar je de kaas tot ver onder het nulpunt wordt gekoeld.

Naast deze luchtige voorzieningen zijn ook de nieuwste snufjes op het gebied van verpakking en opstapeling aangebracht, zodat de betiteling van de zoon van president Adenauer, die het pakhuis onlangs bezocht, en die het een „kaas-sanatorium” noemde, niet overdreven behoeft te worden geacht.

Leidsche Courant. 1957-09-10; p. 6/10

‘Grootste’ kaaspakhuis van ons land geopend

Op de jubileumdag van de Bodegraafse kaasmarkt is aan de Willem de Zwijgerstraat door de fa. F. Noordhoek en Zn., kaashandel, alhier, een kaaspakhuis officieel geopend, dat kan worden gerekend tot een der grootste kaaspakhuizen van ons land, in ieder geval het best geoutilleerde. De bouw van een dergelijk kaaspaleis is wel een bijzonder staaltje van zakeninzicht en ondernemingslust van de directeur dezer firma, de heer A. Noordhoek. Ruim twee jaar is er aan de bouw besteed, inzonderheid aan de vervolmaking van de air-condition van dit gebouw. Van buiten zou men meer denken aan een enorme steenklomp, een bunker wellicht, behoudens dan de luxueus ingerichte kantoren aan de voorgevel.

Praatje over kaasexport

Alvorens het fraaie interieur van dit pakhuis te mogen bezichtigen, welk interieur onlangs door een schoonzoon van bondskanselier dr. Adenauer van West-Duitsland werd genoemd ‘n „Kaas-sanatorium”, hadden wij een algemeen praatje met de heer Noordhoek over export van kaas, in het bijzonder naar Duitsland.

Het is algemeen bekend, dat de fa. Noordhoek destijds het initiatief nam, voornamelijk omdat hij van z’n Duitse klanten er vraag naar kreeg, om vierkante kaas op de markt te brengen. Helaas

heeft volgens de heer Noordhoek de regering geen vergunning meer gegeven voor uitvoer van vierkante kaas.

Geweldig jammer dat deze ondernemende zakenman niet voldoende vrijheid van handelen heeft gekregen. Het risico te groot? Maar, dat neemt deze firma maar al te graag voor haar rekening.

Aan de hand van cijfers bewees de heer Noordhoek dat een zuivelland, als Denemarken, zijn handelaren die vrijheid wel gaf.

Dank zij de vierkante kaas voerde Denemarken in 1956 ongeveer een derde van haar uitvoer naar Duitsland in het vierkante model uit. Trouwens de statistieken wijzen uit dat Nederland op 't gebied van kaasuitvoer t.o.v. Denemarken langzaam aan terrein verliest.

In 1955 voerde Denemarken in totaal uit 18.652.000 kg. kaas, tegenover ons land 35.066.000 kg. In 1956 bedroegen deze cijfers resp. 28.318.000 kg en 37.596.000 kg. kaas.

Van januari t/m mei 1956 bedroeg de uitvoer van Deense kaas naar Duitsland 9.731.000 kg. tegenover Nederland 14.530.000 kg. Gedurende de overeenkomstige periode van dit jaar bedroeg de uitvoer voor Denemarken 13.816.000 kg en voor Nederland; 13.699.000 kg.

Naast het verbieden van het aanmaken en uitvoeren van vierkante kaas weet de heer Noordhoek de achteruitgang van ons Nederlandse produkt aan de prijzen welke in ons land hoger liggen dan in Denemarken. Voorts ook aan de grotere variatie der kaassoorten (t.a.v. van modellen. en vetgehalten). Tenslotte komt Denemarken meer tegemoet aan de vraag op de wereldmarkt om levering van kaas met een meer eiwitrijk dan een vetrijk produkt.

Op zijn zachtst uitgesproken noemde de heer Noordhoek de houding van onze regering conservatief. Men schijnt geen risico's aan te durven en juist dat risico wil ik met genoeg dragen aldus besloot de heer Noordhoek z'n praatje.

„KAASPALEIS”.

Gedurende onze tocht door dit hypermoderne kaaspaleis kon men alleen maar verwonderd zijn over de manier waarop men kaas, dat zozeer onderhevig is aan natuurwisselingen, in goede conditie kan houden. Het gebouw bestaat uit vier verdiepingen, t.w. één onder de grond en drie daar boven.

Voor de koeling in het gebouw zorgen 8 reusachtige compressoren.⁴⁷⁾ In die afdelingen waar de compressoren op volle toeren werkten, had men graag een dikke winterjas aangedaan en men werd haast door de enorme windkracht tegen de muur gedrukt. De grote strijd die deze apparate voeren is tegen de verderfelijke schimmel in de kaas, waaraan jaarlijks duizenden kilo's kaas verloren gaan.

Alle stellingen zijn, in tegenstelling tot andere kaaspakhuisen afzonderlijk afgesloten. Een verticale luchtpersing wordt in gesloten circuit door deze stellingen geblazen, waardoor a.h.w. iedere kaas telkens wordt gemasseerd. Tussen alle stellingen zijn transportbanden aangelegd, voor vervoer naar elke afdeling in dit gebouw waarheen men wil.

De luchtstroom is zo stabiel gemaakt dat geen zgn. kortsluiting kan plaats hebben. Het frappante van dit „alles is, dat tussen welke stelling men ook kijkt, men nergens één stofje schimmel kan ontdekken, hetgeen voor de kwaliteit van de kaas vanzelfsprekend zeer bevorderlijk is. Voorts is die luchtstroom zo geregeld, dat het voor het personeel dat in dit gebouw moet werken onder de menselijke gevoelsgrens blijft.

---

⁴⁷ Vermoedelijk worden hier ventilatoren bedoeld, in dezelfde ruimte kunnen ook compressoren gestaan hebben, die veroorzaken echter geen koude en wind.....(ZHN.)

Voorts werden de allermooiste snuffjes aangebracht, b.v. wat betreft het aanbrengen van plastic op de kaas en het werken tegen de stellingen aan, hetgeen geschiedt met eenmansliften, welke de pakhuis knecht met een gemakkelijke handbeweging naar boven in de stelling kan doen kruipen. Wat ook opvalt in dit pakhuis is, dat men vrijwel niet kan ruiken dat men in een kaaspakhuis is, omdat voor voortdurende luchtverversing in het gebouw wordt gezorgd.

Dit gigantische kaaspaleis, dat dinsdag op het grote najaarskaasfeest o.m. zijn poorten opent voor de minister van landbouw, visserij en voedselvoorziening en voor een honderdtal handelaren voornamelijk uit het buitenland, zal ongetwijfeld ieders bewondering afdwingen.

Leidse Courant, 1958-09-09; p. 3/S

Kaasfeest in Bodegraven; eigen kaasmerk Boerenkaas

BODEGRAVEN: In het westen van ons land wordt op het ogenblik nog op ongeveer 40,00 boerenbedrijven volvette boerenkaas gemaakt. Tezamen leveren deze boerderijen een jaarproductie aan boerenkaas van ongeveer 12.000.000 kilo, waar tegenover staat een landelijke productie van fabriekskaas van 160.000.000 kilo. Dit heeft vanmorgen de rijkszuivelconsulent in Zuid-Holland, de heer Schröder verklaard.

Iedere tweede dinsdag in september wordt in Bodegraven, het centrum van de Zuidhollandse volvette boerenkaas, de grote najaarsmarkt gehouden, die dit jaar geheel in het teken staat van het eigen kaasmerk voor boerenkaas.

Deze zomer is namelijk na een strijd van ongeveer zestig jaar aan de boerenkaas een eigen rijksmerk toegewezen, waardoor het voor het publiek gemakkelijker wordt deze kaas van de fabriekskaas te onderscheiden. Het is nu zover, dat de eerste boerenkaas, die dit eigen kaasmerk draagt, verhandeld wordt. Vandaag is het daarom groot feest in Bodegraven.

Om negen uur vanmorgen werd deze bijzondere weekmarkt op feestelijke wijze geopend. In korte opvoering werd het publiek verhaald, welk een lange strijd er voor het verkrijgen van dit eigen rijksmerk nodig is geweest. Rond 1900 kende Nederland in het geheel nog geen merken voor kaas. In 1907 kwam het eerste merk voor boerenkaas doch dit leverde niet het gewenste resultaat op, daar ook de fabrieken zich van hetzelfde kaasmerk gingen bedienen. Zodoende was er nog geen verschil te zien tussen de beide grote concurrenten: de boerenkaas en de fabriekskaas.

Juist nu de concurrentie van de fabrieken voor de boeren zo groot is en het er naar uit ging zien, dat de boerenkaas langzaam maar zeker zou verdwijnen, is de strijd voor het eigen merk met succes bekroond. Het ligt in de bedoeling van het Nederlands zuivelbureau om met een intensieve reclamecampagne het verschil tussen de fabrieks- en de boerenkaas aan het publiek duidelijk te maken.

[....]

Kaasmarkt Bodegraven bestaat negentig jaar

Bodegraven twee dagen in teken van de kaas

BODEGRAVEN - Het kaasdorp Bodegraven staat weer twee dagen in het teken van de boerenkaas. Negentig jaar geleden werd de Bodegraafse kaasmarkt opgericht. Sinds de vijftiger jaren van deze eeuw werd jaarlijks op de tweede dinsdag in september en de dag daarvoor het feest van de boerenkaas gevierd. Ook nu staat dat feest in het teken van de kaaskoningin, die jaarlijks daarvoor naar Bodegraven komt. Ieder jaar is het tot het laatste moment een verrassing wie dit jaar de rol van „volvette majesteit”, zoals Johan Bodegraven het eens uitdrukte, zal vervullen. Om zeven uur gisteravond werd het geheim onthuld. Toen begon de 26-jarige Annet Baars-Scheer bij het Dienstencentrum aan een rijtoer naar het Raadhuisplein. De dames M. Noordhoek-Verbeek en S. de Vries-Verboom waren de hofdames.

Om half acht kwam de stoet, bestaande uit twee muziekkorpsen en twee open koetsen op het Raadhuisplein aan. Daar werd de Kaaskoningin verwelkomd door de voorzitter van de Bodegraafse Winkeliers Combinatie, de heer Karssen, die haar uitnodigde de door de middenstand op het Raadhuisplein georganiseerde braderie officieel te openen. Zij deed dit door het ontsteken van de verlichting, waarna een rondwandeling op de zeer gezellige braderie volgde. Intussen werden vuurpijlen afgeschoten om de sfeer te verhogen. Ruim veertig kramen gaven een beeld van wat de Bodegraafse middenstand te bieden heeft. Ook was er een stand van de Dierenbescherming en van de Aktiegroep „Milieubewust Bodegraven”. Een grote trekpleister vormde deze avond de openlucht barbecue, met een varken aan het spit.

Record

Om acht uur betrad de Kaaskoningin met haar gevolg de stoep van het gemeentehuis om zich naar de kaastentoonstelling te begeven. Daar werd zij verwelkomd door wethouder Jongeneel. De Kaaskoningin trok in haar eerste toespraak lijnen van de Olympische Spelen naar de boerenkaas. Zij verheugde zich er over dat ook hier een record was gevestigd, namelijk een recordaantal ter keuring ingezonden kazen. Zij wenste Bodegraven geluk met het marktjubileum, en sprak de wens uit dat de kaasmarkt nog vele jaren een belangrijke rol zal spelen in de handel in boerenkaas. Tot slot bood zij mevrouw Croles een boerenkaas aan, waarna een rondgang over de tentoonstelling volgde.

Een belangrijk onderdeel van de Bodegraafse najaarsmarkt vormt ieder jaar de kaastentoonstelling, voorafgegaan door een kaaskeuring. Dit jaar was het aantal kazen weer groter dan vorig jaar, terwijl de kwaliteit beduidend hoger lag. In de klasse tot 12 kg. werd een gemiddeld aantal van 88,7 punten behaald, tegen vorig jaar 86,4. In de klasse boven 12 kg. was het gemiddelde puntental nu 87,7 tegen vorig jaar 88,1. In totaal was het gemiddelde puntental over beide klassen 88,4 tegen 86,8 in 1971. De steeds meer toenemende dagkaas kwam tot gemiddeld 89,4 punten (vorig jaar 87,8) tegen de zogenaamde maalse kaas (tweemaal per etmaal kaasbereiden) tot 87,9 punten kwamen (vorig jaar 86,3). De dagkaasproduktie neemt niet alleen sterk in populariteit toe omdat het voor de boerin minder arbeidsintensief is, maar bovendien blijkt de kwaliteit het dus duidelijk te gaan winnen. Een belangrijke conclusie van deze belangrijke keuring in de Zuid-Hollandse boerenkaaswereld.

Om half acht waren vele genodigden in de burgerzaal van 't gemeentehuis bijeengekomen. Daar waren het college van B. en W. en de leden van de gemeenteraad, vertegenwoordigers uit de wereld van de kaas en de kaashandel en ook een deputatie van het Beierse stadje Oberammergau.

De voorzitter van de Marktcommissie, wethouder N. Jongeneel herdacht in zijn woord van welkom de heer J. Hack, die in de nacht van vrijdag op zaterdag geheel onverwacht aan 'n hartaanval is overleden. 24 jr lang tot aan zijn dood heeft de heer Hack deel uitgemaakt van de Marktcommissie en was hij speciaal belast met de organisatie van de kaaskeuring en de kaastentoonstelling. Ook deze tentoonstelling was nog geheel door de 72-jarige heer Hack georganiseerd. De heer Jongeneel typeerde de overledene als een man die uitstekend contact met zijn omgeving wist te onderhouden en bijzondere gaven bezat. Met het betrachten van een halve minuut stilte werd de overledene herdacht. In overleg met de familie Hack werd besloten het Najaarsmarktfeest, gewoon door te laten gaan.

De heer Jongeneel bracht in herinnering dat het dit jaar 90 jaar geleden is, dat de Bodegraafse kaasmarkt werd opgericht. Een tweede jubileum op deze dag is dat de heer W. van Loenen, de grote motor en organisator achter de schermen, vijftien jaar sekretaris van de marktcommissie is. Hij bracht de gemeentelijke plantsoendienst vervolgens dank voor de fraaie inrichting van de tentoonstellingshal, die gehuld was in een zee van bloemen. Hierna was het woord aan Ir. D. Roseboom, rijkszuivelconsulent voor de boerenkaas, die verslag deed van de kaaskeuring. Er was dit jaar een recordaantal kazen. De gemiddelde kwaliteit was beduidend beter dan in 1971.

Beter

De grootste stijging vertoonde klasse A (tot 12 kg), gemiddeld 2,3 punt hoger. De b klasse (boven 12 kg) daalde met gem. 1,4 pnt., zodat het totaal gemiddeld beter was. In de B-klasse werden ook meer afwijkingen in de smedigheid waargenomen.... 14 stuks is 47% had hier voor een opmerking. 7 stuks te droog of niet droger. 7 kazen te zacht of niet zachter of bros.

Vooraf bij deze laatste groep werden ook de meeste smaakafwijkingen waargenomen. Een juiste bewerking van de wrongel is dus van groot belang. Dit heeft kennelijk bij de zware kazen meer moeilijkheden opgeleverd dan bij de lichtere kazen.

De dagkaas kwam goed voor de dag. Zij behaalde het hoogste gemiddelde, het hoogste percentage le soort en geen derde soort. De keuring werd bijgewoond door de directeur van de vereniging „Het Kaasmerk”, ir. J. Driessen uit Leiden.

De marktcommissie is de heer Van de Sterre veel dank verschuldigd voor zijn medewerking bij het ontvangen van de kaas en het beschikbaar stellen van de ruimte voor de keuring en de administratie. Deze dank geldt ook het gemeente personeel, in het bijzonder de heer van Loenen die tijdens de ziekte van de heer Hack de administratieve voorbereiding voor deze kaastentoonstelling heeft verzorgd.

Het gemeentebestuur wordt dank gebracht voor het beschikbaar stellen van de burgerzaal voor deze kaas en bloemen show.

[...] volgt een lange lijst van deelnemers – zie hiervoor het 'Leidsch Dagblad van 12/09-1972'

Leidsch Dagblad, 1936-12-30

Huldiging van den Heer H. E. Th. Van Sillevoldt ⁴⁸

Bij zijn afscheid als directeur van het Rijkszuivelstation. Belangstelling uit het geheele land

In tegenwoordigheid van een zeer groot aantal vooraanstaande persoonlijkheden op het gebied der zuivelindustrie is hedenmiddag in een der bovenzalen van café-restaurant „In den vergulden Turk”, de directeur van het Rijkszuivelstation te dezer stede, de heer dr. H. E. Th. van Sillevoldt gehuldigd, nu hij wegens het bereiken van den daarvoor bij de wet gestelden leeftijd deze functie met ingang van 1 Januari a.s. moet neerleggen.

Onder de talrijke aanwezigen bevonden zich o.m. de heer ir. Roebroek, directeur-generaal van den landbouw, mede als vertegenwoordiger van den minister van Landbouw en Visscherij; voorts de heer H. Leignes Bakhoven Inspecteur v/h. Veeteelt- en Zuivelwezen; de oud-inspecteur van het Zuivelwezen, dr. A. J. Swaving; de opvolger van dr. van Sillevoldt, dr. C. I. Kruisheer; dr. L. T. C. Schey, Rijkszuivelconsulent; de heer J. J. C. Jurling Beck, Rijkszuivelinspecteur; de heeren mr. J. J. Wintermans; M. H. de Reede en C. Bouwhuizen, leden der Comm. van Toezicht; de heeren G. J. Brink en J. H. Slotemaker namens de *ver. voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne (VVZM)*; de heeren ir. van Balen Walter en U. Kooistra namens het *Boter- en Kaascontrolestation „Friesland”*; de heer A. Minderhout namens het Botercontrolestation Groningen; de heeren A. Commandeur en ir. D. C. de Waal namens het Botercontrolestation „Noord-Holland”; de heer J. N. van Baar namens het Kaascontrolestation N.-Holland; de heeren J. v.d. Hoogh en C. van Dam namens het *Kaascontrolestation Z.-Holland Volvette Kaas*; de heeren G. J. van Poppel en Joh. Langerap namens het *Kaascontrolestation Z.-Holland-Brabant*; de heeren F. van Dam en dr. H. van Gulik namens het *Botercontrolestation Zuid-Holland*; de heer F. Paro namens het Botercontrolestation Eindhoven; de heeren dr. J. J. van Eck en dr. A. A. v.d. Kloes namens het *Controlestation voor Melkproducten Leiden*; de heer mr. B. v.d. Hemel namens het *Kaascontrolestation Utrecht voor Volvette Kaas*; de heeren G. Nobel en J. G. Hibma namens het dagelijksch bestuur van de *ver. „Het Kaasmerk”* en de heer R. de With, directeur van „*Het Kaasmerk*”.

Nadat de heer en mevrouw van Sillevoldt waren binnengeleid, werd het eerst het woord gevoerd door den heer G. Nobel, voorzitter van het dagelijksch bestuur van de Ver. „Het Kaasmerk”, die zeide, dat dit bestuur gemeend heeft uitnodigingen te moeten zenden tot het beleggen dezer bijeenkomst aan alle bij de zuivelindustrie betrokken instanties, waarvan mocht worden verwacht, dat zij belang zouden stellen in het afscheid van den heer Van Sillevoldt. De groote belangstelling op deze plaats bewijst, dat dit initiatief gewenscht was niet alleen, maar evenzeer hoezeer de scheidende directeur in breede kringen waardeering voor zijn werk en persoon heeft verworven,

Slechts twee controlestations in het geheele land zijn hier niet vertegenwoordigd, doch dit is alleen nog door verhindering, aangezien ook zij hun volle sympathie met het plan betuigden. In het bijzonder uit spr. zijn vreugde over de aanwezigheid van ir. Roebroek als plaatsvervanger van den minister en van vele andere regeeringsambtenaren.

⁴⁸ Geplaatst ivm. de persoon Sillevoldt en..... de lange rij namen uit de toenmalige zuivelwereld. (ZHN.)

Als voorzitter van „Het Kaasmerk” heeft spr. vele jaren met den thans scheidenden directeur mogen samenwerken en het is hem een behoefte te getuigen hoezeer deze de vereeniging steeds ter wille is geweest en terzijde heeft gestaan.

Gij hebt, aldus spr. de vereeniging vele technische diensten bewezen, niet enkel als directeur van het rijksstation, maar ook als lid der Commissie van Toezicht, en daarvoor blijft zij u in hooge mate erkentelijk.

Namens alle hier vertegenwoordigde organisaties bood spr. ten slotte den heer Van Sillevoldt een fotografisch apparaat en zijn echtgenoot een bouquet bloemen aan.

Spr. vestigde er daarbij nog de aandacht op, dat de scheidende zich altoos heeft betoond een aangenaam mensch, die werkte voor een zeer belangrijke zaak en velen in den lande tot grooten steun is geweest.

Daarvoor, aldus eindigde spr., brengen wij u allen onzen oprechten dank.

De volgende spreker was de heer ir. Roebroek, directeur-generaal van den landbouw, die erop wees, hoe dr. van Sillevoldt een groot deel van zijn leven heeft gesteld in dienst van den strijd voor zuiverheid der zuivelproducten. Sedert 1903 als directeur verbonden aan het Leidsche Rijkszuivelstation, heeft hij er veel toe bijgedragen om het voordien geschokte vertrouwen in onze zuivelproducten te herstellen en stevig te grondvesten. Dankzij uw bekwame leiding heeft het station alleszins voldaan aan de verwachtingen, welke daarvan bij de oprichting werden gekoesterd.

In het bijzonder brengt spr. hem dank voor het belangrijke aandeel, dat hij heeft bijgedragen, in de totstandkoming der boter- en kaascontrole. De regeering, die zijn groote verdiensten reeds eerder erkende door hem een onderscheiding te verleen, gedenkt ook dankbaar de wijze waarop de heer van Sillevoldt met succes in het buitenland de belangen der botercontrole verdedigde. Van zijn weloverwogen adviezen maakte zij meermalen gebruik. De voortreffelijke verhouding tusschen het Rijkszuivelstation en de betrokken Crisisinstanties is ook voor een groot deel aan hem te danken. Spr. besloot met woorden van dank namens de regeering voor het vele, dat de heer van S. in den loop der jaren ter bevordering van de belangen van de Nederlandsche zuivelproducten heeft bijgedragen.

Daarna werd achtereenvolgens nog het woord gevoerd door den heer G. J. Blink namens de *Ver. voor Zuivelindustrie en Melkhygiène*, door dr. J. G. Ubbels, wnd. voorzitter van de afd. Leiden en omstreken der *Hollandsche Maatschappij van Landbouw*; door den heer A. Kooistra namens het *Kaascontrolestation Friesland* en den *Federatieven Alg. Ned. Zuivelbond (FNZ.)*; door den heer C. Bouwhuizen namens de Commissie van Toezicht; door den heer J. Paro namens het college van directeuren van Boter- en Kaascontrolestations en door den heer J. van der Koogh namens de drie Haagsche Controlestations. Uit naam van het Controlestation voor volvette kaas bood spr. een geschenk aan.

Alle sprekers gewaagden dankbaar van de voortreffelijke samenwerking met den scheidenden functionaris, roemden zijn vakbekwaamheid en vele goede persoonlijke hoedanigheden en spraken hun beste wenschen uit voor het toekomstig welzijn van hemzelf en zijn echtgenoot.

Dr. van Sillevoldt beantwoordde de verschillende sprekers afzonderlijk en zeide, dat hij aan zijn ambtelijken werkkring vele prettige herinneringen bewaart. Aan het streven naar meerdere zuiverheid onzer zuivelproducten onder de leuze „Voor de waarheid, tegen de knoeierij”, heeft hij zich geheel gegeven en de totstandkoming der botercontrole was voor hem een hoogtepunt in zijn ambtelijke loopbaan.

Spr. eindigde met den wensch. dat de controlestations ook in de toekomst baas in eigen huis zullen blijven; dat is een Nederlandsch bezit, aldus spr., waarop wij trotsch zijn.

Na afloop dezer hartelijke huldiging werd door de gezamenlijke organisaties aan den heer en mevrouw Van Sillevoldt aan een prachtig geserveerde tafel een maaltijd aangeboden.

Nieuwe Leidsche Courant, 1953-10-07; p. 3/8

Tegen de vervalsing

Rijkszuivelstation - vijftig jaar – opent nieuw gebouw

Aantal personeelsleden nam toe van 7 tot 57

LEIDEN: In de grote collegezaal van het organisch-chemisch laboratorium te Leiden is gistermiddag een bijeenkomst behouden ter herdenking van het vijftigjarig bestaan van het *rijkszuivelstation* en ter gelegenheid van de opening van het nieuwe gebouw aan de Vreewijkstraat. Voor de bijeenkomst en de bezichtiging van het gebouw bestond zeer grote belangstelling. Ook waren aanwezig de heer S. L. Mansholt, minister van landbouw, ir P. N. Boekel, directeur van het zuivelwezen, en de heer J. J. N. Aangenendt, directeur-generaal van de rijksgebouwendienst.

Dr. C. I. Kruisheer directeur van het station, gaf in een uitvoerige inleiding een schets van de ontwikkeling van het instituut en de bouw en inrichting van het nieuwe gebouw. De oprichting van een rijkszuivelstation in 1903 was een gevolg van de strijd, die door het rijk en de bonafide zuivelindustrie werd gevoerd om paal en perk te stellen aan de ernstige knoeierijen in de boterhandel en speciaal ook bij de export van boter, waardoor de goede naam van ons land als vooraanstaand zuivelland in het gedrang kwam.

De directeur constateerde, dat deze strijd zeer moeizaam is geweest, hoofdzakelijk als gevolg van het feit, dat het moeilijk was een vervalsing te bewijzen als ze tenminste op een handige, deskundige wijze werd uitgevoerd. Meer en meer bleek dan ook, dat deze strijd in sterke mate het karakter zou dragen van een chemische strijd. Zo is het begrijpelijk, dat, toen in 1900 als een van de eerste schaakzetten in deze strijd de „boterwet” werd afgekondigd, er van werd uitgegaan, dat het rijk voor de handhaving van deze wet onder andere over een eigen laboratorium diende te beschikken.

Bij de uitwerking van de plannen tot stichting van dit laboratorium speelde een grote rol prof. Wijsman, hoogleraar te Leiden. Hieraan is het toe te schrijven, dat het nieuwe instituut gebouwd werd te Leiden, in de onmiddellijke nabijheid van het pharmaceutisch laboratorium. Een van zijn leerlingen, dr. Van Sillevoldt, werd de directeur

Aard en werk

In het vervolg van zijn rede gaf dr. Kruisheer een tekening van de aard en de werkzaamheden van het station. Het station begon zijn werkzaamheden als een analytisch laboratorium in verband met de contróle op de uitvoering van de boterwet. En hoewel sindsdien de werkzaamheden zich gestaag hebben uitgebreid, heeft het toch het karakter van analytisch laboratorium ten dienste van de rijkscontróle steeds behouden.

Eigen opsporingsambtenaren bezit het station niet; het ontvangt de te onderzoeken monsters uitsluitend van andere instanties. Met betrekking tot de boterwet zijn dit de ambtenaren van de rijkszuivelinspectie, de rijkszuivelvisiteurs.

Naar het voorbeeld van de botercontrôlestations werden de kaascontrôlestations opgericht ter garantie van de goede samenstelling van onze kaassoorten. Dat het rijkszuivelstation bij de ontwikkeling van deze kaascontrôle een actief aandeel had, wordt wel gedemonstreerd door het bekende rijkskaasmerk, waarvan het idee, althans voor een belangrijk deel, afkomstig is van het rijkszuivelstation, waar de merken aanvankelijk ook werden gefabriceerd, totdat de vereniging *Het Kaasmerk*, thans nog te Leiden, deze fabricage ter hand nam.

Ook door de oprichting van het *controlestation voor melkproducten*, dat zich bezighoudt met de controle op de samenstelling van gecondenseerde melk, melkpoeder en andere melkproducten, speciaal met het oog op de export, breidde het werk van het station zich uit.

Men heeft getracht zich zo goed mogelijk van die taak te kwijten, niet door de constructie van reuk en smaakmeters, maar door chemisch, fysisch en bacteriologisch onderzoek betreffende eigenschappen en bestanddelen van de boter en later ook van andere zuivelproducten, die met de kwaliteitseigenschappen in verband staan.

Nog verder

De werkzaamheden van het station hebben zich ook buiten het zuivelterrein uitgestrekt, aldus de directeur. Omstreeks 1930 werd de behoefte gevoeld aan een laboratorium met ervaring op het gebied van het onderzoek van oliën en vetten. In opdracht van de minister van landbouw werd het monsteronderzoek van de *contrôledienst voor margarine, vetten en oliën* bij het laboratorium van het rijkszuivelstation ondergebracht. Er zijn waardevolle resultaten te vermelden, o.a. een hier ontwikkelde grafische methodiek voor de analyse van vetmengsels.

Dr. Kruisheer wijdde tenslotte enige woorden aan het personeel en het nieuwe gebouw. Het aantal personeelsleden is toegenomen van 7 tot 57. Deze uitbreiding bracht noodgedwongen ook enige wijziging in de verhoudingen, aan de arbeidsvreugde heeft dit echter geen afbreuk gedaan. Spr. noemde nog de naam van nestor Den Herder, die al meer den veertig jaar aan het rijkszuivelstation is verbonden. Dank bracht dr. Kruisheer aan allen, die bij de bouw van het nieuwe gebouw betrokken zijn geweest.

Objectiviteit

De minister constateerde, dat het rijkszuivelstation zijn bestaansrecht ten volle xxx⁴⁹

Had de controle op de zuivelproducten zich eerst uitsluitend gericht op de echtheid en de samenstelling, dit veranderde in 1937, toen het *zuivel-kwaliteitscontrôlebureau* werd opgericht, eveneens onder rijkstoezicht. Dit feit was van betekenis voor de Nederlandse zuivelindustrie, maar ook voor het rijkszuivelstation, daar men voor de opgave werd gesteld zich te vergewissen van de deugdelijkheid van een controle, die voornamelijk op zintuiglijke waarnemingen rust, terwijl uitsluitend de objectieve middelen van het laboratorium ten dienste stonden.

Als een bewijs van het feit, dat alle betrokkenen de werkzaamheden van deze heeft bewezen. Er is een steeds groter wordende behoefte aan organen, die in volkomen objectiviteit iets vaststellen ten dienste van andere organen. Juist in deze tijd is het nodig, goed na te gaan, waar men deze organen plaatst.

Het nieuwe gebouw zag de minister, dienst op prijs stellen, en als een waarborg voor de voortzetting van het werk.

Hij wees er ook op, dat bij het spreken over verhoging van de productiviteit en vergroting van de arbeids- en levensvreugde de omgeving, waarin men moet werken, niet mag worden vergeten

---

⁴⁹ xxx niet leesbaar (ZHN.)

De Ramp

Ir. Boekel bracht hulde aan dr. Kruisheer, die het instituut een breed terrein van actie heeft bezorgd. Hij noemde ook de naam van de heer Den Herder en roemde de geest onder het personeel. Namens de rijksgebouwendienst sprak de heer Aangenendt, Drs. H. Scholte bood namens het personeel aan de directeur een exemplaar aan van het boek *De Ramp in speciale band*. De gelden van het personeel voor het geschenk en de feestviering waren in het Rampenfonds gestort.

Van half 4 tot half 5 was er gelegenheid het gebouw te bezichtigen. Allen hebben daarvan gebruik gemaakt. De eerste bezoekers waren dr. Kruisheer, de minister van landbouw en de burgemeester van Leiden, jhr. mr. F. H. van Kinschot. Tenslotte was er een receptie in de kamer van de directeur.

Leidse Courant, 1978-03-01; p. 5/20

Instituut verhuist volgend jaar naar Wageningen⁵⁰

Rijkszuivelstation in Leiden viert met buurtbewoners 75-jarig bestaan

LEIDEN: De hele buurt rond de Leidse Vreewijkstraat gaat ruim een week feestvieren. Alsof het een Koninginnedag was, of een bevrijdingsfeest. Ontvangsten, toespraken, wedstrijden (met vele prijzen), een „open huis”, een puzzelwandeltocht door de stad, wijnproeven en een formidabele feestavond. Vanmorgen begon het al in het Vreewijkhuis met het aanbieden van bloemen aan bejaarden. Wat is er eigenlijk aan de hand? Laat nou uitgerekend vandaag het Rijkszuivelstation 75 jaar lang aan de Vreewijkstraat zijn gevestigd. Een bejaarde jubilaris die erg veel gewaardeerd en noodzakelijk werk heeft verricht. Het wordt meteen het laatste feest van dit station, want volgend jaar keert het Rijkszuivelstation de Sleutelstad de rug toe en wordt het in een groter verband ondergebracht in Wageningen.

Hoevelen onzer hebben ooit geweten, dat Leiden een Rijkszuivelstation kende? Hele volksstammen zijn naar mijn mening altijd in onzekerheid gebleven omtrent het bestaan van dit zo pure en bijna botermalse Instituut. De oprichting van het station werd al ongeveer honderd jaar geleden gezien als iets dat niet uit kon blijven. Vervalsen van boter met vreemde vetten en andere laakbare stoffen was toen nog schering en inslag, op de keper beschouwd. Het was vaak sappelen voor de bonafide boterhandel, die deze botervervalsingen met lede ogen aanzag omdat ze tot gevolg hadden, dat de goede naam van ons nationale produkt ook in het buitenland onbehoorlijk te lijden had.

In zuivelbewuste kringen zon men aldra op middelen om aan deze hoogst ongewenste toestand een einde te maken. Een eerste stap in de goede richting betekende het oprichten van de *Vereeniging tot Bestrijding van Knoeierij in de Boterhandel*, ongetwijfeld ontsproten aan het Hollandse inzicht, dat boter bij de vis zeer wenselijk is. Als actiepunt (zo werd dat in die tijd nog niet genoemd, maar men zette zich er wel krachtadig voor in) stelde men tot doel, bedrog en knoeierijen in de boterhandel op te sporen en tegen te gaan via wettelijke maatregelen. Dat was in 1885.⁵¹

⁵⁰ Het huidige RIKILT in Wageningen is de rechtsopvolger van het Rijks Zuivelstation (RZS) Leiden

⁵¹ Zie de speciale MAP over dit onderwerp – http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/MAP_Rinkes-Borger-Boterkwestie_2012-05-11.pdf

Dertien jaar later maakte de regering een wet aanhangig waarin werd voorgesteld 7000 Hollandse florijnen uit te trekken als „kosten voor het stichten van een Rijkszuivelcontrolestation te Leiden”. Een aanmerkelijk bedrag. Dat wel. „Veuls te veul” luidde veler oordeel en ook in de Tweede Kamer ondervond het wetsontwerp grote tegenstand omdat men o.a. bevreesd was voor de grote kosten van de controle. Kortom, er waren zoveel hevige bezwaren, dat het wetsontwerp werd ingetrokken. In 1900 probeerde men het nog een keer.

Er werd opnieuw een wetsontwerp ingediend, ditmaal met het voorstel 5000 gulden te besteden voor het stichten van het Rijkszuivelstation. Weer ging er een jaar overheen en in 1901 was het eerste schaap over de wettelijke dam en werd de begroting voor het goede controlerende doel aangenomen.

In Wageningen gaat dat volgend jaar weer even anders. Dan is daar een nieuwbouw klaar die 15 miljoen gulden gekost heeft. Dan is vervuld wat in het kader van de nieuwe wet *Landbouwkwaliteitswet* uit 1971 werd beoogd: het samenvoegen van een stel onderzoeklaboratoria tot één groot laboratorium, het Rijks Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten.

Weer terug naar het begin dezer eeuw. In maart 1903 was de bouw van het station klaar en werd fris van de lever met de controlewerkzaamheden begonnen. Door wettelijke maatregelen werd het inderdaad mogelijk, de boterfraude de slinkse kop in te drukken: goedgekeurde zuivelproducten kregen b.v. het „Rijksbotermerk”. Het Rijkszuivelstation nummerde deze botermerken.

In het begin werd dit nummeren opgevat als een bezigheidstherapie, want zie, het stempelen werd uitgevoerd door de gedetineerden in het toenmalige Huis van Bewaring in Leiden. „Dit geschiedde echter niet tot volle tevredenheid”, aldus ontleen ik aan een historisch overzicht aangaande de jubilaris. Wie vervolgens aan het nummeren sloeg vermeldt de geschiedenis niet.

Eveneens werd op het Rijkszuivelstation een kaasmerk ontwikkeld dat bestond uit een ongekleurd caseïneplaatje, aan de achterzijde bedrukt met blauwe inkt. Klaarblijkelijk tot volle tevredenheid, want zowel rijksbotermerk als kaasmerk treft men heden ten dagen nog steeds op onze boter en kaas aan. Uit de erop voorkomende codering zijn de productiedatum en de producent te achterhalen.

Door het Rijkszuivelstation werd ook veel researchwerk op zuivelgebied verricht. In de loop der jaren werd het onderzoek uitgebreid tot verschillende levensmiddelen. Behalve zuivelproducten worden nu ook minutieus margarine, rundvet, reuzel, eieren, plastic voor verpakking en veevoeder onderzocht. Belangrijk is het onderzoek naar voor de gezondheid schadelijke bestanddelen, zoals pesticiden en zware metalen. Het Rijkszuivelstation is tevens opgenomen in het landelijk meetnet radioactieve besmetting.

De 75-jarige jubilaris gaat in 1979 zijn zegenrijk en onbesmette werk voortzetten in Wageningen. Node zullen we het station zien vertrekken. Maar eerst gaan we even geducht feesten, met het Vreewijkhuis als centrum van vermaak. Donderdag is er ‘s avonds om 7 uur „open huis” in het station voor familie, bekenden en bewoners van de Vreewijkstraat. De afdelingen kunnen dan worden bezichtigd. Er is sprake van een extra attractie voor bezoekers. Zondag is de puzzelwandeltocht door Leiden, met prijzen en introductie. Volgende week woensdag (beperkte introductie, anders loopt het uit de hand) is er wijn proeven met kaas en brood, rijksdaalder inschrijfgeld. Volgens het programma belooft dit een „interessante avond” te worden.

Vrijdag 17 maart is het een komen en gaan van „bekende RZS-artiesten”, eigen teelt dus, op de feestavond, met medewerking van The Old Black Horse Saloon Band (en vele verrassingen). Lei-

denaars hoeven niet te dringen: Vreewijkers gaan vóór in de opzet van „hun” Rijkszuivelstation. Het wordt vast een „boter, kaas en eieren” van het hoogste gehalte

Kaascontrolestation Zuid-Holland VV.

1947-02-14

Feestviering 40 jarig bestaan Kaascontrolestation Volvette Kaas

Nieuwe Leidsche Courant, 14/02/1947; p. 4/8

40 Jaar Kaascontrôle-station Volvette Kaas

Met feestmiddag in het Kurhaus te Scheveningen gevierd

Ter gelegenheid van het 40-j. bestaan van het Kaascontrolestation Z.-Holland voor Volvette Kaas werd dezer dagen in het Kurhaus aan de ambtenaren een feestmiddag aangeboden. Namens de ambtenaren werd door den heer D. J. Schutte een door het personeelslid, H. Roskam, vervaardigde oorkonde aan

het bestuur overhandigd, terwijl de voorz., de heer A. v. Wijnen, een herdenkingsrede hield, waarin hij het wel en wee van het station schetste. Hij bracht voorts aan de pioniers Paul den Hertog, S. C. Korteweg, dr H. v. Gulik, oud-dir.; dr v. Silleveldt, P. Groenewegen en G. A. Veeren hulde. Aan het diner voerden de ondervoorz., de heer W. Boer en de oudste ambtenaar, de heer G. A. Veeren, het woord. De middag werd verder gevuld met muziek, zang en tooneel.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Kaascontrôlestation „Zuid-Holland” werd in het „Kurhaus” te Scheveningen een samenkomst gehouden. De heer D. J. Schutte overhandigde namens z'n collega's ambtenaren den voorzitter van het station, den heer Antoon van Wijnen, een oorkonde.

1948-04-22

Oud directeur Boter- en kaascontrolestation Dr. H. van Gulik begraven

Leidsch Dagblad, 22/04/1948; p. 1/6

— Gistermiddag werd op de begraafplaats Nieuw Elk en Duinen te 's-Gravenhage ter aarde besteld het stoffelijk overschot van dr H. van Gulik, oud-directeur der boter- en kaascontrole-stations in Z.-Holland en van de afd. Zuid-Holland van het bedrijfsschap voor zuivel. Tal van vooraanstaande personen uit de zuivelwereld brachten de overledene een laatste groet.

Leidsch Dagblad, 02/11/1948; p. 1/8

— De Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening heeft met ingang van 1 November 1948 de heer A. van Wijnen, te Gouda op zijn verzoek eervol ontslag verleend uit zijn functie van voorzitter van het hoofdbedrijfsschap voor zuivel, margarine, vetten en oliën en van het bedrijfsschap voor zuivel, onder dankbetuiging voor de belangrijke diensten in deze functies bewezen.

Nieuwe Leidsche Courant, 04/12/1948; p. 3/4

DAT A. v. Wijnen te Gouda als voorz. van het Hoofdbedrijfsschap voor Zuivel werd opgevolgd door ir B. v. Dam te Wassenaar.

BOND VAN KAASPRODUCENTEN

Nieuwe Leidsche Courant, 1954-10-27; p. 4/10

Zuid-Holland hield door geloof vast aan zelfkaasmakerij

Bond van kaasproducenten veertig jaar

GOUDA. Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de *Bond van Kaasproducenten* is gistermiddag in zaal Kunstmin te Gouda een buitengewone algemene vergadering gehouden. Prof. dr. E. W. Hofstee, hoogleraar aan de landbouwhogeschool te Wageningen, belichtte in zijn onderwerp, getiteld „Het voortbestaan van de zelfkazerij”, de facetten en invloeden, die de omvang van de boerenkaasbereiding beheersen.

De hoogleraar werd ingeleid door de voorzitter van de *Bond van Kaasproducenten*, de heer A. C. Streefland, die enkele factoren van zeer algemene economische aard besprak. Hij wees in zijn referaat op de invloeden, die de boerenkaasproductie beheersen, waarbij hij zich beperkte tot de hoofdzaken. Vroeger lag er in ‘t algemeen in de sterke seizoenfluctuaties van de melkprijzen en de minder gevarieerde bestemmingsmogelijkheid van de melk een absolute noodzakelijkheid tot kaasmaken op de boerderij. Thans is door de inleveringsregeling voor zuivelproducten de bestemmingsmogelijkheid verruimd en is een rem op het al te diep zakken van de melkprijs gelegd, waardoor de noodzaak tot kaasmaken voor de kaasboer wordt verkleind.

Een belangrijke beïnvloeding van de omvang der boerenkaasproductie, meer tot uitdrukking komend in de lengte van de jaarlijkse productieperiode der bedrijven dan in het aantal kaasbedrijven, is gelegen in de sterk gegroeide consumptiemelk-behoefte in West-Nederland. Deze invloed speciaal bepaalt mede de waarde van de regulerende functie van de groep kaasbedrijven voor de Nederlandse veehouderij en zuivelindustrie.

Geloofskracht

Prof. dr E. W. Hofstee gaf een opsomming van feiten - o.a. gezinsinkrimping en achteruitgang in geloofsovertuiging - die het sterk achteruitgaan van de zelfkaasmakerij in de diverse gebieden van ons land bevorderden. In Noord-Holland bijvoorbeeld kwam de wens naar voren om economisch rendement te laten prevaleren boven traditie. In de Zuid-Hollandse streken hield men vast aan traditie en een hecht geloofsleven. Hier werd werkelijk het „in het zweet des aanschijns zult gij uw brood eten” toegepast. Het was de sterke binding aan geloof, dat de doorslag gaf tot behouden van de zelfkaasmakerij.

Het zal in de toekomst gaan om de vraag of de jeugd ook zal blijven vasthouden aan traditie of alleen een zakelijke kijk op het bestaan zal hebben. Blijft ook zij zich op de pijlers van traditie en geloofstrouw handhaven, dan is er alle kans, dat de zelfkazerij in Zuid-Holland nog lang zal bestaan, aldus besloot spreker.

HET KAASMERK

Leidsche Courant, 1950-03-18; p.2/6

Het Kaasmerk bestaat 30 jaar

In dienst van de Ned. Kaasindustrie

Ver. „*Het Kaasmerk*” vierde gisteren het 30-jarig bestaan.

LEIDEN: Waren de oorlogsomstandigheden oorzaak, dat het zilveren jubileum van de *Vereniging „Het Kaasmerk”*, wier uitgebreide gebouwencomplex aan de Roomburgerweg op 9 Juli 1927 volledig in gebruik kon worden genomen, indertijd niet kon worden herdacht, de viering van het zesde lustrum vormde voor bestuur en directie voldoende aanleiding om dit belangrijke feit gistermiddag tijdens een in „De Doelen” aan het Rapenburg gehouden bijeenkomst feestelijk te herdenken. Dat daarbij niet alleen vele vertegenwoordigers uit de Nederlandse Zuivelindustrie, doch ook de regering door het zenden van haar afgevaardigde, dr. ir. P N Boekel, directeur van het Zuivelwezen, blijk van haar belangstelling gaf, moet het bestuur tot grote voldoening hebben gestemd.

Onder de vele aanwezigen, die de met vele prachtige bloemstukken versierde zaal van „De Doelen” vulden, merkten wij voorts op de burgemeester van Leiden, jhr. mr F H. Kinschot, de directeur van het Rijkszuivelstation. dr. C. I. Kruisheer, mr. J. J. Wintermans, voorzitter van de Commissie van Toezicht, de heer Krediet als vertegenwoordiger van de F. N. Z. ir. Menrath van de V.V.Z.M., de heer Streefland van de *Bond van Kaasproducenten* en verder afgevaardigden van de diverse Kaascontrolestations in Nederland.

Personeel kreeg Pensioenfonds

Zij allen werden door de voorzitter van de Vereniging „*Het Kaasmerk*,” de heer G. Nobel. hartelijk welkom geheten, in aansluiting waarop deze er zijn vreugde over uitsprak, dat ook het personeel, dat zoveel tot de groei en bloei van de vereniging heeft bijgedragen, deze middag aanwezig was. In het bijzonder richtte spreker nog een woord van hartelijk welkom tot de bedrijfsleider, de heer Van Alphen, die als geen ander van het begin af de ontwikkeling van het bedrijf heeft medegemaakt.

Terwijl zich hierop allen van hun zitplaats hadden verheven, herdacht de heer Nobel in een sympathiek woord het verscheiden van de heer R. G. de With, die de vereniging tot 1948 als directeur in voorbeeldige trouw en plichtsbetrachtins heeft gediend.

Ook aan het overlijden van de administrateur, de heer Van Duin, wijdde de heer Nobel een waarderend woord, alsook aan de in 1937 overleden voorzitter, de heer J. G. Hibma.

Wat aan de oprichting voorafging.

Hierna hield de vice-voorzitter, ir. B. C. van Balen Walter, directeur van het Friese Station, een toespraak over hetgeen aan de oprichting van de Vereniging „*Het Kaasmerk*” is vooraf gegaan. In een tijd, dat de kaascontrole en het kaasmerk voor velen geen levend begrip waren en de onvolprezen Hollandse en Friese kaas nog uitsluitend op de boerderij werd vervaardigd, kwam de *Holl. Mij van Landbouw*, toen bleek, dat men allengs tot de fabriekmatige kaasbereiding was overgegaan, waarbij men zelfs zover ging om b.v Goudse kaas van volledig afgeroomde melk te fabriceren, met het initiatief tot het in het leven roepen van een inter-provinciale commissie, die o.a. had na te gaan welke maatregelen zouden kunnen leiden tot het tegengaan van een oneerlijke concurrentie en het op peil houden van de kwaliteit.

Van de aanvang af heeft de Maatschappij het opgenomen voor de boerenproducenten, waarbij vooral het particulier initiatief sterk op de voorgrond werd geschoven. Ofschoon dit initiatief de Friese kaasbereiders aanvankelijk te ver ging, is men in later jaren, mede dank zij het oprichten van enkele kaascontrôlestations, toch de weg van de kaascontrôle en de invoering van het kaasmerk opgegaan:

Vervolgens weidde ir. van Balen Walter uit over de verschillende proeven, welke met diverse kaasmerken zijn genomen en de onderhandelingen, welke uiteindelijk hebben geleid tot de oprichting van de Vereniging „*Het Kaasmerk.*” Aanvankelijk ondergebracht in de bedrijfsruimte van A. W. Sijthoffs Uitg. Mij, werd de fabriek in 1927 overgebracht naar de Roomburgerweg.

In aansluiting op deze uiteenzetting heeft de directeur, ir. J. Driesen, er op gewezen, dat kaascontrole en kaasmerk er mede toe hebben bijgedragen, dat de Hollandse kaas in het buitenland een goede reputatie geniet.

Pensioenregeling voor personeel.

Onder luide instemming der aanwezigen deelde de voorzitter, de heer Nobel, hierna mede, dat het bestuur besloten had ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan der vereniging voor alle daarvoor in aanmerking komende personeelsleden een pensioenfonds in het leven te roepen, met gelijktijdige opheffing van het indertijd gevormde spaarfonds.

Woorden van grote waardering richtte spr. vervolgens tot de heren J. de Geus, C. Ouwersloot, H. C. Kuijl, A. Gijzenij en J. Zwaan, die allen van de oprichting af het bedrijf in voorbeeldige trouw en ijver, hebben gediend. Als blijvend aandenken aan deze dag bood spr. al deze jubilarissen een gedenkbord aan.

Ir. van Balen Walter, die hierop wederom het woord nam, huldigde vervolgens in een enthousiast speechje de heren G. Nobel, A. van Wijnen en ir. D. C. de Waal, die deze dag allen het feit mochten herdenken, dat zij zich voor 30 jaar mede met de leiding van de vereniging-zagen belast, welke woorden hij-vergezeld deed gaan van de aanbidding van enkele boekwerken.

Dr. ir. P. N. Boekel, die hierna de gelukwensen van de regering en mede namens de directie van de Landbouw overbracht, gaf als zijn mening te kennen, dat de vereniging er met grote moeite en vindingrijkheid in was geslaagd om de meest ideale oplossing te vinden voor de vervaardiging van een alle partijen bevredigend kaasmerk, door de aanwending waarvan de Ned. kaasindustrie in hoge mate is gediend en waardoor onze naam als zuivelexporterend land is gered. Zeer in het bijzonder prees spr. de eendrachtige samenwerking en het prettige contact, dat de vereniging met tal van lichamen weet te bewaren en waardoor het mogelijk is, dat eventueel voorkomende moeilijkheden worden opgelost.

In gelijke geest voerden vervolgens nog het woord de burgemeester, de voorzitter van de Commissie van Toezicht, mr. J. J. Wintermans, en enkele vertegenwoordigers van Kaascontrole-stations.

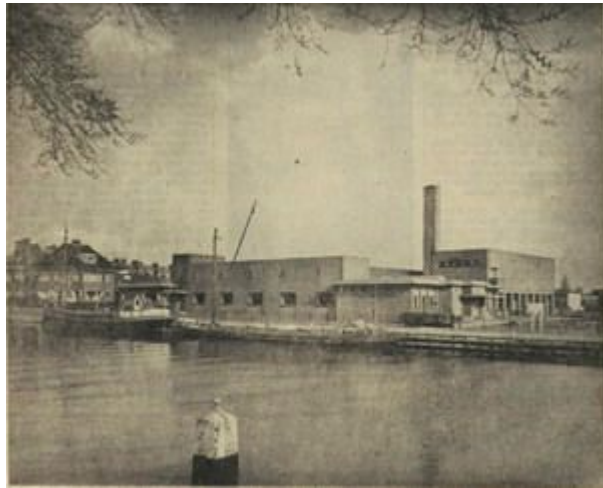
Nadat de voorzitter een woord van hartelijke dank voor de deze middag toegezwaaide lof had gesproken, bleef men nog geruime tijd in genoeglijke stemming bijeen.

Jubileum van unieke industrie

Burgerlijke stand van Nederlandse Kaas 40 jaar sinds 1920 in Leiden gevestigd

Kaasmerk beschermt nationaal produkt ook in het buitenland

LEIDEN: De „burgerlijke stand” van de derlandse kaas is in Leiden gevestigd. burgerlijke stand bestaat nu veertig jaar. Niet zo heel lang geleden werd er in ons een zware strijd gevoerd over de „vierkaas”. Sommige producenten wilden deze in het bijzonder voor exportdoeleinden inren, anderen voelden er niet voor de tradivormen (die min of meer garantie voor de komst en kwaliteit waren geworden) uit te den en daardoor aan de economisch waarle traditie afbreuk doen.

Ne-
Deze
land
kante
vorm
voe-
tionele
her-
brei-
devol-

Deze tegenstand tegen het „vierkante”

heeft

de initiatiefnemers tot de Leidse kaasmerkenindustrie waarlijk niet dwars gezeten.

In de destijds moderne stijl der „neuc Sachlichkeit” verrees aan de Roomburgerweg bij Nieuwe Vaart en Hoge Rijndijk in 1926 de voor de gehele wereld unieke fabriek van kaasmerken, op touw gezet door de *Vereniging Het Kaasmerk*, die dit jaar veertig jaar geleden werd opgericht. Dit jubileum van een voor de gehele wereld unieke industrie gaat onopgemerkt voorbij, behoudens de hulding van vier personeelsleden⁵² van de fabriek, die van de oprichting af hun kracht gegeven hebben aan de vervaardiging van het merk, dat slechts samenstelling en herkomst van de Hollandse kaas garandeert, maar daarmee tevens vooral in het buitenland een garantie stelt voor de zeer hoog aangeschreven kwaliteit.

Het leek ons juist, naar aanleiding van dit veertig jarig bestaan van een voor de gehele wereld unieke industrie daarover iets meer te vertellen dan wat de gewone lezer weet over kaas en kaasmerk.

54.000.000 per jaar

Er wordt in ons land praktisch geen kaas vervaardigd, waarin geen merk is aangebracht. Al deze merken zijn afkomstig vast de Leidse fabriek aan de Roomburgerweg, waar tegenwoordig ongeveer 54.000.000 merken per jaar de deur uit gaan.

Deze merken garanderen niet alleen in ons land maar in de gehele wereld bepaalde aspecten van de samenstelling en herkomst van de kaas, waaruit terecht door de koper een verantwoorde kwaliteitszekerheid wordt geconcludeerd.

Het merken van kaas is - om het uit het oogpunt van de consument te beschouwen - ontstaan uit kwaliteitsbescherming.

Vorm verloor betekenis

⁵² Het betrof de heren J. Zwaan, chef-drukker; A. Gijzenij, bankwerker; H. C. Kuyl en J. de Geus, beiden drukkers. (Leidse Courant, 24/02/1960; p. 6/10)

In vroeger tijden was de kaasvorm een aanwijzing voor herkomst en samenstelling. Moeilijke economische omstandigheden brachten hierin echter verandering in de jaren rond de eeuwwisseling, zoals dat ook met andere zuivelprodukten, zoals boter het geval was.

De Goudse boerenkaas in de traditionele platte vorm betekende niet meer altijd de volvette kwaliteit, de Edammer bollen waren niet altijd „40+” en ook andere kaassoorten werden van mindere kwaliteit (voedingstechnisch gezien) dan de vorm voordien zou doen veronderstellen.

Uit particulier initiatief werd in die dagen het denkbeeld geboren, door kaasmerken bepaalde eigenschappen dus in zeker opzicht bepaalde kwaliteiten van de kaas te garanderen.

Aanvankelijk stuitte dit op vele technische moeilijkheden, maar geleidelijk aan slaagde men er in deze problemen te overwinnen.

Thans worden de merken gedrukt op zeer dunne plaatjes caseïne, die door perforaties tijdens de productie van de kaas onverbreekelijk met de kaaskorst worden verbonden.

Waarborg volledig aanvaard

De kaasproducenten van geheel Nederland hebben zich verbonden, hun produkt met deze merken te waarborgen. De kaascontrolestations nemen regelmatig steekproeven op naleving der bepalingen, zodat het kaasmerk een garantie wordt, voor eigenschappen als vetgehalte, vochtgehalte en andere eigenschappen, die tezamen een zekere kwaliteit garanderen.

Deze kaasmerken, die alle in het Leidse worden vervaardigd, verwijzen naar vijf produktiegebieden, namelijk Friesland, Drenthe, Overijssel en Noord-Holland als één gebied en Zuid-Nederland als een volgens samengesteld gebied en de twee boerenkaasgebieden van Zuid-Holland en Utrecht.

bedrijf
aparte
Gro-
bied.
land
hand-
den

Gemerkt naar producent

Niet alleen verwijzen de merken naar gebieden, zij tonen tevens door een ingenieuze serienummering de producent

Waar ook ter wereld een gemerkte Hol-

kaas wordt aangetroffen: via de „burgerlijke stand” van de Hollandse kaas in de Leidse industrie kan worden nagegaan, door wie, waar en op welke dag deze kaas is vervaardigd!

40 Jr. geleden, tweede controle in de drooginrichting

deze
aan.
landse

Dit betekent ook, dat „overtreders” van de bepalingen, waaraan de merking van kaas onderhevig is, zonder moeilijkheden achterhaald kunnen worden.

Bij dergelijke „overtredingen” die waarlijk niet alleen hun oorsprong hoeven te hebben in knoeierijen maar ook veroorzaakt kunnen zijn door nauwelijks controleerbare variabele factoren, kunnen door de organisatoren van deze kaasmerkerij boetes worden opgelegd, terwijl bij ernstige overtredingen ook partijen kaas uit de handel kunnen worden genomen.

Er bestaan vanzelfsprekend beroepsinstanties, doch het is typerend en verheugend, dat deze slechts bij hoge uitzondering worden ingeschakeld.

Geconstateerde overtredingen worden door de producenten aanvaard uit de overweging, dat stringente controle en handhaving van nauwomschreven samenstellingseisen de naam van het produkt als kwaliteitsprodukt versterken.

Er is vrijwel geen gebied in de Nederlandse industrie te vinden, waar een dergelijke particuliere controle gedekt, door een Rijkskeur, zo ver is doorgevoerd en zo volledig wordt geaccepteerd.

Uniek in de wereld

Nederland is overigens het enige land dat kazen op deze wijze waarmerkt. Enkele andere landen hebben wel incidenteel merken ingevoerd, doch tot een vast stelsel is dit nooit uitgegroeid. Het Leidse kaasmerkenbedrijf is daardoor een voor de gehele wereld unieke instelling geworden. De economische baten welke hieruit voor ons land voortvloeien zijn niet in cijfers uit te drukken, maar het staat onomstotelijk vast, dat de Hollandse kaasmerken in het buitenland een kwaliteitsgarantie zijn gaan betekenen, waardoor de naam van het Hollandse produkt een bijzondere klank heeft gekregen

Technisch vernuft

Het kaasmerk is slechts dan van betekenis wanneer het niet mogelijk is hiermee te knoeien. het uit de kaas te verwijderen of er een ander voor in de plaats te stellen.

Kaasmerkfabriek 'Het Kaasmerk' 50 jaar

In Leiden verzorgt men kaas-burgerlijke-stand

(Van één onzer verslaggeefsters)

LEIDEN - De Kaasmerkfabriek in Leiden bestaat vijftig jaar. Dat betekent vijftig jaar kaasmerken maken, die op elke individuele kaas geplakt worden, waardoor er een burgerlijke stand voor de kaas ontstaan is. Elke kaas krijgt namelijk een kaasmerk, een uit caseïne vervaardigd plaatje waarop een nummer staat, het soort en de vetaanduiding. Op deze manier kan de directeur van de fabriek, ir. J. Driessen, in een kwartier bepalen wanneer een kaas gemaakt is, en door wie.

Vóór 1920 werden de kazen niet gemerkt. Dat was geen probleem toen ze nog op de boerderij gemaakt werden. Elke kaas had toen namelijk zijn eigen vorm en kwam uit een bepaalde streek wat een waarborg was voor **xx** het vetgehalte. De Leidse kaas was gemaakt van gedeeltelijk afgeroomde melk en ongeveer 30+ de Goudse was volvet, gemaakt van volle melk, de Noordhollandse met de ronde (Edammer) vorm was van afgeroomde melk gemaakt. Hoe meer vet, hoe duurder de kaas was. Omdat elke kaas een eigen vorm had, kon de koper aan de vorm herkennen hoe vet de kaas was.

Toen de zuivelfabrieken kaas begonnen te maken namen zij de Goudse vorm als uitgangspunt, de volvette kaas dus. Omdat men echter niet overal evenveel vet in deed, stond deze vorm dus niet gelijk met volvette kaas. De koper raakte in verwarring en verloor het vertrouwen in de kaasmakers.

De vereniging van zuivelfabrieken besloot toen een kaasmerk in te stellen, zodat er een garantie geboden werd voor de soort kaas en het vetgehalte.

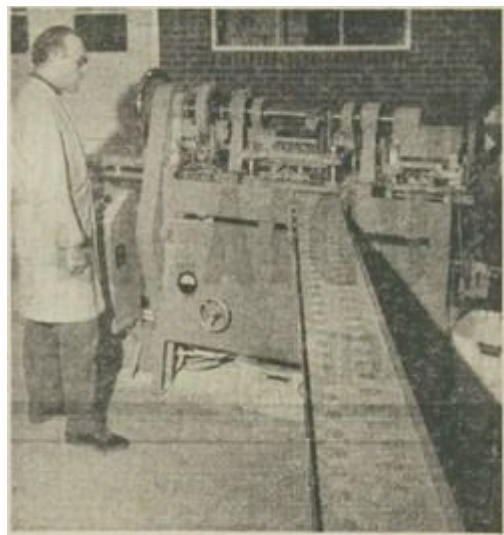
Na veel experimenteren kwam men met het huidige merk dat gemaakt wordt van caseïne (gedroogde taptmelkkaas) en dat zich onmiddellijk hecht op de (natte) kaas. Op deze manier voorkwam men vervalsing. Het kaasmerk kan niet verwijderd worden noch veranderd.

Op het kaasmerk staat de soort aangeduid (Edammer, Goudse), een nummer, het vetgehalte (bv. 40+) en door welk zuivelcontrolestation de kaas gecontroleerd is. Deze stations zijn gelijk met het kaasmerk ingesteld, dat men controle kan houden op de produktie van kaas.

Export

Alleen in Nederland kende men tot voor kort dit systeem van kaasaanduiding. De Leidse fabriek was de enige op de wereld. Men produceerde vóór de oorlog wel voor andere landen, België, Sleeswijk-Holstein Oost-Pruisen. Nu produceert men voor de Zwitserse Kase-Union. In Denemarken is in 1962 een gelijke brik als die in Leiden opgericht, die nu kaasmerken maakt voor Denemarken, Finland en Zweden.

Omdat de fabriek enig in haar soort is, heeft men o.l.v. ir. Driessen alle machines zelf moeten ontwerpen en vervaardigen. De fabriek heeft ook een eigen reparatie-afdeling.

* De kaasmerken rollen van de lopende band. Leidsch Dagblad, 1970-04-28.

zo-
en
fa-

Enkele cijfers: In 1920 werkten er op de fabriek 78 man, nu 15. De produktie is nu 60 miljoen. In 1920 was dat 15 miljoen. De prijs per honderd stuks is in de loop van de jaren weinig veranderd,

In 1920 was dat *f* 1,25 nu *f* 1.10. De prijs was in 1940 slechts 17 cent per honderd stuks, dit in verband met de crisisjaren.

Bescherming

De kaasmerken moeten niet verward worden met soortmerken en commerciële merken Het kaasmerk staat op elke kaas en heeft niets te maken met oude of jonge of van een bepaald merk. Het merk is een bescherming van het kaasmaken op de juiste manier en is vooral voor de export belangrijk. In het buitenland was men vroeger geneigd niet-Hollandse kaas voor kaas uit Holland te verkopen. Het kaasmerk heeft dus wel commerciële waarde

De kaasmerkfabriek produceert niet alleen kaasmerken, maar ook botermerken. Deze staan niet op de wikkels (hier staat wel een nummer op) maar op de grote hoeveelheden boter. Van deze wikkels heeft de fabriek een productie van 3 à 4 miljoen per jaar.

Morgen is er een feestelijke dag ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum, dat met gasten uit binnen- en buitenland gevierd zal worden. Directeur Driesen viert zijn twintigjarige jubileum, zodat het een dubbel feest is.

Leidsch Dagblad, 1987-10-31

‘Leidsche’ Stichting werkt als kentekenbureau

***Het Kaasmerk* bezegelt de kwaliteit van kaas**

(door Gerard van Putten)

De gemiddelde tv-kijker die in ergernis over bepaald programma probeert weg te eten met Stukje kaas uit het vuistje. zal er nauwelijks stil staan hoeveel zorg er aan die hartige hap besteed. 'Blind', vertrouwend op de kwaliteit aten de Nederlanders vorig jaar per hoofd dertien kilo kaas weg. Maar ook in het buitenland vindt het zuivelprodukt gretig aftrek. reputatie die Nederland buiten de landsgrenzen als kaasproducerend land geniet, wordt verdedigd met een gedegen kwaliteitsbewaking. in Leiden gevestigde stichting 'Het Kaasmerk' vervult wat dat betreft een belangrijke taak,

Tegenwoordig is kaasmaken bovenal een computergestuurde nijverheid. En al is menigeen geneigd te zeggen dat "vroeger alles ter was", vergeleken met de romantische tijd waarin deze bezigheid nog eerlijk handwerk was, heeft de kwaliteit van de Hollandse kaas niet geleden onder de aanzienlijk verhoogde kwantiteit van de productie.

Ing. M.J. Stuit: "De stichting 'Het Kaasmerk' heeft het alleenrecht om de Rijkskaasmerken te mogen vervaardigen".

een
een
bij
is

De
zen
de-
De

be-

Zonder gene mag het kaasmeisje Antje her en der leuren met het zuivelprodukt en ze doet dat, afgaande op de exportcijfers van vorig jaar, niet zonder succes. Van de 576 miljoen kilo kaas die er vorig jaar werd geproduceert, verdween 326 miljoen kilo naar het buitenland. Zonder uitzondering voorzien van het Rijkskaasmerk.

"Alle Nederlandse kaasfabrieken zijn verplicht de bij de kaassoort horende merken op hun produkten aan te brengen". vertelt ing. M.J. Stuit, directeur van de in Leiden gevestigde stichting 'Het Kaasmerk'. "Wij bezitten het alleenrecht om de Rijkskaasmerken te mogen maken. Het kaasmerk is een waarborg die tot uitdrukking brengt dat de desbetreffende kaas is gecontroleerd en voldoet aan de normen, zoals die zijn omschreven in de Landbouwkwaliteitswet.

In die van 1982 daterende wet is niet alleen de controleprocedure vastgelegd, maar ook de eisen waaraan de kaassoort moet voldoen. Zoals bijvoorbeeld het minimale en maximale vochtgehalte en het uiterste zoutgehalte. Ook is in die wet bepaald welke andere stoffen bij de bereiding van kaas zijn toegestaan"

Lering

Als 's-werelds grootste kaasproducent heeft Nederland een naam te verdedigen. Voor alles past men er in deze branche voor die reputatie te grabbel te gooien; er is wat dat betreft lering getrokken uit een ver verleden.⁵³⁾

Omstreeks de eeuwwisseling zat er kraak noch smaak aan de Hollandse kaas omdat sommige kaasfabrikanten en kazende boeren⁵⁴⁾ maar wat aan rommelden. Deze heren hadden ontdekt dat er ook kaas met een hoog vochtgehalte kon worden gemaakt. Tuk als ze erop waren om met minder kosten meer winst op te strijken, lengden de bewuste kaasmakers de grondstoffen met vele liters water aan. "Je kunt wel stellen dat ze eigenlijk kilo's water op de markt brachten", vertelt ing. M.J. Stuit, directeur van de stichting 'Het Kaasmerk'.

Enige goedwillende kaasmakers namen destijds aanstoot aan deze kaaszwendel. Ze leden ernstig onder de praktijken van hun knoeiende concurrenten, vandaar dat ze besloten hun belangen te bundelen. Hun streven om de Hollandse kaas te ontdoen van z'n bezoedelde naam, kwam tot uitdrukking in de oprichting van enkele controlestations. Terzelfdertijd waren ze hevig aan het experimenteren geslagen met kaasmerkjes om zodoende hun kazen te laten onderscheiden van de wanprodukten die anderen op de markt afzetten.

"In eerste instantie brachten ze met inkt tatoeages aan op kaas" weet Stuit van overlevering.

"maar erg hygienisch was die werkwijze natuurlijk niet. Ze stapten daarom snel van die merkmethodes af. Later kwamen ze op het idee om van caseïne, het eiwitbestanddeel van melk, een plaatje te maken dat kon worden bedroogd"⁵⁵⁾

Mede op hun aandrang besloot de overheid in 1911 de Nederlandse kaas bij wet te laten onderwerpen aan kwaliteitseisen. Krachtens de kaasmerkenwet dienen kazen, die goed door de controle zijn gekomen, te worden gemerkt.

---

⁵³ Volgt een 'stukje' tekst welke ik wel over neem, maar waar ik de nijging heb om wat *nuance* in aan te brengen. ....ik doe het echter niet! Eentje dan, betreft het streepje onder ver verleden:

In de tijd van Minister Mansholt – jaren 50 – vierde het kaascontrolestation een of ander jubileum waarbij tot ieders verrassing de minister niet bij aanwezig was. Het gerucht in de zaal ging dat Mansholt van mening was dat de Minister van Waterstaat er maar naar toe moest.....(vrij naar *De Veemarkt LC.*) (ZHN.)

⁵⁴ Nog een.....Hier ontbreken toch echt de (kaas)handelaren. (ZHN.)

⁵⁵ „Bedroogd” moet mogelijk 'bedrukt' of 'gedroogd' zijn !!

Om praktische redenen gaat het merken thans vooraf aan de controleprocedure. Zodra de wrongel - zeg maar de gestremde melk- in het vat zit, wordt het Rijkskaasmerk erop gelegd. Stuit- "Onder de pers vergroeit de kaas met het kaasmerk".⁵⁶⁾

Structuurwijziging

De vereniging '*Het Kaasmerk*' onderging in 1983 een structuurwijziging in reactie op een aanpassing van de Landbouwkwaliteitswet. De ledenkring van de vereniging werd indertijd gevormd door controlestations voor boter- en kaasproducenten. "Aangezien de controlestations krachtens de wetwijziging werden ondergebracht in het *Centraal Orgaan voor Zuivelcontrole*, vielen de leden weg. Vandaar dat de vereniging is omgezet in een stichting, waarvan het bestuur bestaat uit zeven personen die door diverse zuivelinstellingen zijn benoemd. Bovendien is er nog een toezichthouder van het ministerie van landbouw".

Maar bij die omzetting van vereniging in stichting is het niet gebleven, ook intern heeft men zich aan de Leidse Roomburgerweg vernieuwd en volledig aangepast aan de verhoogde kaasproductie. Zoals de kaasindustrie thans grotendeels is gemechaniseerd, zo komt er ook bij '*Het Kaasmerk*' amper nog een hand te pas aan aan de fabricage van kaasmerken. Al weet Stuit dat 1926 en 1987 geen vergelijkbare grootheden zijn, de directeur kan het toch niet nalaten het verschil van toen met nu aan de hand van enig cijfermateriaal te accentueren: "In 1926 heeft de vereniging '*Het Kaasmerk*' haar intrek genomen in dit gebouw. Met een personeelsbestand van 78 mensen werden er dat jaar hier 19 miljoen kaasmerken gemaakt. Nu zijn we met nog geen dertig man personeel in staat in een jaar tijd 100 miljoen kaasmerken te fabriceren".

Bij de stichting staan tien produktielijnen opgesteld, waarvan er in de regel acht in bedrijf zijn. Beknopt samengevat verloopt de produktie als volgt: aan de uit Denemarken geïmporteerde caseïne wordt water toegevoegd, gewalst tot een band ("een film") en bedrukt. Vervolgens wordt de film geperforeerd en gestanst, opdat de wei (het kaasvocht) kan wegvloeien uit de wrongel. Ten slotte worden de merken gedroogd ("om ze houdbaar te maken") bij een temperatuur van negentig graden. Tijdens dat droogproces stijgt het kwik gedurende korte periodes automatisch boven het kookpunt („honderdvijf graden”) uit, waarmee wordt bereikt dat de bacteriën afsterven.

Veiligheid

Uit veiligheidsoverwegingen worden de kaasmerken in twee depots ("in Arnhem en in Leeuwarden") opgeslagen. Ter plaatse wordt de bevoorrading van de kaasfabrieken geregeld. "Met een depot zou je constant het risico lopen dat er na een brand geen kaasmerk meer over zou zijn".

Stuit beklemtoont dat de kaasmerken als het ware richtpunten zijn voor de controleurs van het *Centraal Orgaan voor Zuivelcontrole*. Elke halfharde en harde kaassoort heeft haar eigen kaasmerk. Behalve de vaste gegevens als naam (bijvoorbeeld Gouda) en vetgehalte, geeft dat merk ook ruimte aan variabele gegevens.

"Net als auto's krijgen kazen een kenteken. Met telkens wisselende codeletters, waarbij één van die letters iets zegt over de streek waar de kaas is gemaakt. De partijen worden tevens voorzien van een nummer, oplopend van 1 tot 100.000. De fabrieken zijn verplicht om de gemerkte kazen te registreren en die minimaal veertien dagen op te slaan in pakhuizen. Eens per tien, veertien dagen neemt de controleur aan de hand van de registratie steekproeven van de partijen, waaruit monsters worden genomen. Op het laboratorium wordt gekeken of de partij kaas voldoet aan de wettelijke kwaliteitsnormen.

„Goudse kaas bijvoorbeeld moet een vetgehalte hebben van 48 procent. Als er nu wordt geconstateerd dat de partij maar 45 procent vetgehalte bevat, dan mag die kaas niet als Goudse worden

---

⁵⁶ Hier wordt gesuggereerd dat vroeger het merk er pas opkwam na keuring, dat was niet zo, ook toen gebeurde dat al in een vroeg stadium, soms na de eerste persing, maar uiteindelijk altijd bij de 'eindpersing'. (ZHN.)

verkocht. Maar die partij kaas is dan nog wel zo eetbaar dat die tot smeltkaas kan worden verwerkt. Trouwens, ook kaas die teveel zout bevat hoeft niet te worden vernietigd. Die partij kan worden afgezet bij de diervoederindustrie. Alleen in het geval er sprake van een calamiteit. bijvoorbeeld als er kwik in een partij kaas zit, gaat die niet in de verkoop”.

In het algemeen, meent ing. Stuit, houden de kaasfabrieken en kazende boeren ("die worden om de zes weken bezocht door de controleurs") zich behoorlijk aan de kwaliteitsvoorschriften. "Afgezet tegen een opbrengst van ongeveer 40 miljard belopen de boetes maar een paar promille”.

Minder nauw

In sommige andere landen neemt men het minder nauw met de naleving van de kwaliteitseisen van kaas. In een enkel land ontbreken die zelfs. Sanctiemaatregelen worden zelden genomen, zodat buitenlandse kaasmakers zonder al te veel toezicht hun nering kunnen drijven. Het komt daarvoor meer dan eens voor dat een bepaalde partij kaas wordt verkocht onder een soortnaam die naar Nederlandse maatstaven gemeten eigenlijk niet gevoerd zou mogen worden.

Tien procent van de kaasmerken die bij de stichting '*Het Kaasmerk*' wordt vervaardigd, wordt "op aanvraag" geëxporteerd. "Maar op die buitenlandse kaasmerken zal nooit de soortnaam van de kaas worden vermeld, omdat wij niet kunnen controleren of een bepaalde kaas ook werkelijk de benaming van die kaassoort verdient”.

Waarmee Stuit maar wil zeggen dat er wel degelijk verschil bestaat tussen kaasmerken en kaasmerken. En alleen het melkprodukt waarop "een waterdichte controle" is uitgeoefend wordt gecoreerd met het ware merk

VERENIGING LEIDSE-KAAS PRODUCENTEN

Leidse Courant, 1977-10-25

De Boeren Leidse gaat nooit verloren

Vereniging zelfkazers Leidse kaas 50 jaar in 't geweer

(TOM PIETERS; LANGS OMWEGEN)

WARMOND: Deze week is een zelfkazende elite aan het woord: de producenten van onze duurste Nederlandse kaas-soort – de smaakmakers van de enige oprechte Boeren Leidse - ren vrijdag in Oude Ade met een etentje (ik vraag je af, of het gen produkt, al dan niet versierd, opgediend zal worden) het dat 50 jaar geleden deze kaasmakers de handen ineen sloegen als vereniging gingen optreden.

De *Vereniging van Boeren Leidse Kaasmakers*, nog stevig in verband, even solide als de wrongsel waar alles om draait. Vóór 1927 hadden de bereiders van deze onovertroffen kaas meer binding met hun afnemers dan met elkaar. Het enige wat gemeenschappelijk deden was het gebruik van een indruk-kaasmerk (de twee gekruiste Leidse sleutels) en het afleveren hun produkt in bruin-rode kleurstof. „Zo oud ben ik ook weer niet”, zegt Warmondse kaasmaker Theo P. Warmerdam die secretaris van de gouden vereniging is, „maar ik weet er wel wat van”.

vie-
ei-
feit
en

het

zij

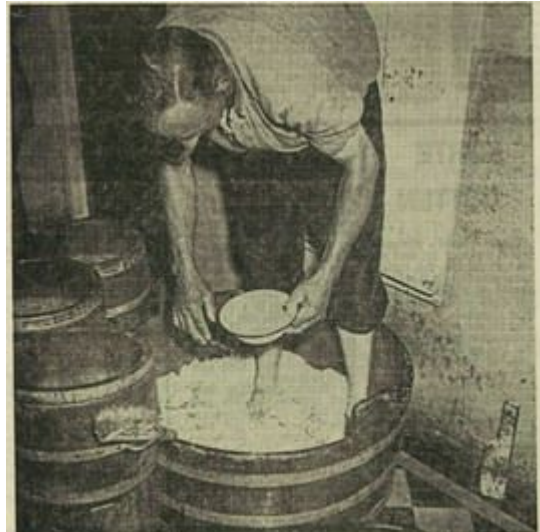
van

Hij haalt het nodige uit de vergeelde notulen: „De Boeren Leidse-kaasmakers waren en zijn voornamelijk gevestigd in een gebied, dat ongeveer een cirkel vormt met een straal van zeg maar 10 kilometer, met Leiden als middelpunt. In de bloeitijd van dit eertzame ambacht hielden eens minstens 200 veehouders zich dagelijks met de bereiding van boter bezig; van de ondermelk maakten zij magere kaas-met komijn. „Nu moet u weten”, aldus kaasmaker Warmerdam die op dit punt elke dag zowat overvleugeld wordt door zijn zelfkazende echtgenote opdat in het begin van de eerste wereldoorlog de Boeren Leidse (met een gemiddeld vetgehalte van 25 pct) in het gedrang dreigde te komen doordat een uitvoerverbod werd ingesteld voor alle kaas waarop het vetgehalte niet stond aangegeven. Dankzij een voorlopige ontheffing bleef men exporteren, tot in 1927 de ontheffing werd ingetrokken en er nadien dus geen Boeren-Leidse meer over de grens kon. Wel, toen staken de producenten de hoofden bijeen en de vereniging kwam na enig wikken en wegen tot stand”.

De Boeren Leidse werd in de rubriek 20+ gerangschikt en ruim 50 kaasmakers voelden zich geruggesteund door de nieuwe vereniging. Na de Tweede Wereldoorlog waren er nog ruim 40 over, een plukje vergeleken bij het legertje, dat eertijds de „komijne kaas” op de markt bracht. De fabrieksmatige bereiding van zuivel sloeg nieuwe wonden en door het terugvallen van de produktie van Boeren Leidse houden nog slechts een stuk of tien hardnekkigen zich aan de bereiding van boter en Boeren Leidse vast. Maar dat benne ook beste. Misschien is het ook de kern van doorbijters die de voedingsbodem leggen voor een nieuwe generatie van zelfkazers, want zó rooskleurig laat de verkoop van melk zich nu ook niet aanzien. De zelfkazers zeggen ervan: „De Boeren-Leidse is rauwemelkse kaas die door fijnproevers bijzonder wordt geroemd en overeenkomstig betaald”.

Zo denkt ook bijvoorbeeld kazer Warmerdam er over, ofschoon hij ook gevoelig is voor het argument van zijn vrouw (die op haar beurt toegeeft, de prijzen lonend zijn geworden), dat „de jongetegenwoordig niet meer zo'n zinnigheid hebben eraan te beginnen”. „Het is vroeg op staan (nou ja, wat is vroeg? kwart over 5, dat vind ik niet vroeg) dan heb je er veel werk aan Dat vinden ze maar niks. Dan zou je eigenlijk 's-avonds om 10 uur naar je bed moeten, maar met die televisie komt daar niet veel van”, weet mevrouw Warmerdam eigen ervaring. En ze gaat nog eens met de rummen langs, rumbonen bij de thee, want een snoeperigheidje gaat er altijd in. Men leeft hier niet alleen bij kaas.

De komijn wordt in de wrongel gestrooid; zo ging dat ruim 13 jaar geleden er nog aan toe. Veehouder Warmerdam: „Mijn vader heeft dat zo 50 jaar gedaan en die is 87 geworden”.

dat
ren
om
en
uit
bo-

Alles goed en wel, maar Theo Warmerdam, net terug van Bodegraven waar hij een partij Boeren Leidse heeft afgezet, laat weten, dat de voorschriften (op het punt van het vetgehalte) intussen zijn gewijzigd: „Dat gehalte mag nu tussen de 30 en 40+ liggen. Maar het moet een magere kaas blijven, niet te ver boven de 40 pct., anders krijg je een boete van 200 gulden aan je broek”. Want, zo moet u weten, boven de 40+ wordt het een *mis-Leiden-de* kaas die meer op volvet gaat lijken. Dan is het karakter van de Boeren Leidse zoek en dat zou fnuikend kunnen zijn.

In Warmond zijn de Warmerdams nog de enigen die Boeren Leidse maken, Goudse wordt wel meer op de plank gelegd elders. Mevrouw Warmerdam begint 's-morgens vroeg te romen, waarna het smakelijke ritueel verder gaat met het opwarmen van de melk van 12 tot 30 graden. „Vroeger hadden we een oud waterfornuis dat gestookt moest worden. Wij waren in '64 de eersten die met een moderne kuip gingen werken, hoewel de heren van de voorlichting dat niet zo best zagen zitten, maar het is altijd best gegaan. Je hebt nu wel meer nodig voor je produkt dan destijds, toen je meer kon verdienen met minder, het zijn dure spullen waarin je moet investeren. Zo wordt de wei niet meer weggedragen, maar weggepompt naar de schuur”.

Mevrouw Warmerdam heeft een album vol foto's die ze bewaart als kostbare kleinoden. Die geeft ze niet uit handen (hoewel, ik leende er één van haar). Dat zijn beelden van een wondere kaaswereld van vóór 1964, toen de boer midden in het proces overging tot de „voetwassing” in een kuipje, alvorens de kaas te trappen met de voeten. Thans wordt praktisch overal de kaas met de komijn gekneet met de handen. Anderen haalden de wrongel door de molen; dat gebeurt ook niet meer. Het voetenwerk is voorbij, alle consumenten van de Boeren Leidse hebben deze bereidingsmethode overleefd. Het aloude ritueel heeft geen enkel slachtoffer geëist.

Maar alle gekheid op een stokje, er wordt omtrent Leiden nog immer Boeren Leidse gemaakt, zoals bij de familie Warmerdam in Warmond: vroeger drie kazen per dag, van een kilo of 10, tegenwoordig gemiddeld zes van ongeveer hetzelfde gewicht Alles op moderne leest geschoeid, maar nog bewuster dan vroeger en in het vertrouwen, dat de Boeren Leidse nooit verloren gaat.

Bron: Leerboek Kaasbereiding in de fabriek vierde druk 1946

Door Prof. Ir. B. van der Burg en S. Hepkema / Ir. S. Hartmans

HOOFDSTUK XVI. DE KAASCONTROLE.

(Blz 209 - 216)

Kaascontrolestations. Kaasmerken. Aan de naam van de Nederlandsche vette kaassoorten, volvette Goudsche en Edammer dagkaas, is indertijd een onberekenbare schade berokkend doordat men van sterk afgeroomde melk kazen ging maken in de vorm van de zo-even genoemde soorten. Vooral sedert de oprichting der zuivelfabrieken is dit kwaad hand over hand toegenomen. Natuurlijk werden deze magere kazen in de handel lang niet altijd verkocht voor wat ze waren. Het gevolg hiervan was dat de afnemers het vertrouwen dat zij voorheen in die van ouds bekende en beroemde kaassoorten hadden, gaandeweg verloren. Het spreekt vanzelf dat deze knoeierijen in de kaashandel ten slotte op grote schade voor de eerlijke producenten van vette kaas moesten uitlopen.

Nadat over de **kaaskwestie**, die aan het einde van de vorige eeuw voor onzen kaasafzet een brandende kwestie was geworden, vele rapporten waren uitgebracht en op talloze vergaderingen uitvoerige besprekingen waren gehouden, heeft men eindelijk de juiste weg gevonden om weer uit het moeras te komen waarin men verzeild was geraakt en wel door de oprichting van kaascontrolestations.

De kaascontrolestations zijn door de belanghebbenden zelf opgerichte verenigingen. De hierbij aangesloten producenten nemen vrijwillig verschillende verplichtingen op zich in verband met het gehalte der door hen te bereiden kaas en stellen zich te dien opzichte onder controle van een onpartijdig bestuur. De kaas wordt, voorzien van een waarborgmerk, in de handel gebracht.

Voor volvette kaas bestaan in ons land twee controlestations, één in Zuid-Holland en één in Utrecht, het eerste gevestigd te 's-Gravenhage, het andere te Utrecht. De bij deze stations aangesloten producenten hebben zich verbonden, geen andere dan volvette kaas (dat wil dus zeggen: kaas van volle melk) te bereiden; deze kaas moet een normaal watergehalte bezitten en het vetgehalte in de droge stof moet ten minste 46 % bedragen. Deze bepaling omtrent het vetgehalte is aan de voorschriften toegevoegd om te voorkomen dat het gehalte door een ondoelmatige bereiding te zeer wordt verlaagd. Het gemiddelde vetgehalte in de droge stof is evenwel belangrijk hoger, nl. omstreeks 50 %.

Sedert 1914 staan de beide genoemde stations onder Rijkstoezicht. De kazen worden gemerkt met een van Rijksweg verstrekt kaasmerk. Dit merk bestaat uit een dun, doorzichtig plaatje kaasstof, waarop met blauwen inkt een stempelafdruk is aangebracht van het Nederlandsche wapen, waaronder het woord „VOLVET” en de aanwijzing 45 %, terwijl het merk als randschrift draagt de woorden: „NEDERLANDSCHE KAASCONTROLE ONDER RIJKSTOEZICHT”⁵⁷). Midden op het merk onder het Nederlandsche wapen worden letters en nummers aangebracht met behulp waarvan het kaascontrolestation, de naam van de aangeslotene en de datum van bereiding worden aangegeven. Het merk wordt bij het doeken op de kaas gelegd. Het vereenigt zich zodanig

⁵⁷ De aanwijzing 45 % is gehandhaafd, hoewel het vetgehalte voor boerenkaas ten minste 46 % en voor fabriekskaas ten minste 48 % moet zijn.

met de kaas dat het niet ongeschonden verwijderd kan worden en het blijft bij een doelmatige behandeling ook op oude kaas goed leesbaar.

De Rijkskaasmerken voor volvette kaas zijn in Februari 1914 voor het eerst uitgereikt.

De kaascontrolestations en de hierbij aangesloten producenten die deze merken mogen voeren hebben te voldoen aan bepaalde, door de Nederlandsche Regeering vastgestelde voorwaarden, op de naleving waarvan streng toezicht wordt uitgeoefend.

Sedert 23 April 1918 zijn door de Minister van Landbouw, Nijverheid Handel ook een drietal merken voor niet-volvette kaas (kaas bereid van gedeeltelijk ontroomde koemelk) vastgesteld. Deze merken zijn in November 1919 voor het eerst in gebruik genomen. Ze bestaan in een met zwarten inkt op een doorzichtig plaatje kaasstof aangebrachte aanduiding van het vetgehalte in de droge stof der kaas, onderscheidenlijk 40+, 30+ of 20+, terwijl, als randschrift in hoofdletters zijn aangebracht de woorden:

„NEDERLANDSCHE KAASCONTROLE ONDER RIJKSTOEZICHT”.

Ook de merken voor niet-volvette kaas zijn voorzien van letter- en cijfertekens noodig voor het uitoefenen van het toezicht op het gebruik ervan.

Er bestaan in ons land drie controlestations voor niet-volvette kaas, welke gevestigd zijn te Leeuwarden, Alkmaar en 's-Gravenhage, terwijl in bijzondere gevallen een kaasfabrikant onder toezicht kan worden gesteld van de Vereeniging „Controlestation voor zuivelproducten” „LEIDEN” (C.Z.L.) afdeling Kaascontrole.

Oorspronkelijk waren de Rijkskaasmerken uitsluitend bestemd voor kazen in Goudschen en Edammer vorm en voor broodkazen; tegenwoordig worden ook de andere kaassoorten van het Rijksmerk voorzien.

In Augustus 1920 kregen de stations voor niet-volvette kaas het recht, aan de bij hen aangesloten fabrieken onder zekere voorwaarden ook Rijksmerken voor volvette kaas te verstrekken. De belangrijkste bepaling uit deze bijzondere voorwaarden is dat de volvette kaas op zijn minst 48 % vet in de droge stof moet bevatten. Terzelfder tijd bepaalde de Regeering dat een aangeslotene bij een controlestation voor niet-volvette kaas geen kazen met minder dan 20 % vet in de droge stof mag bereiden, met uitzondering van gekruide kaas met een gewicht boven 15 kg en van zachte of gemalen kaas in blik. Daarnaast kregen de fabrieken de verplichting, alle kaas, met uitzondering van de zo-even genoemde, onverschillig welke vorm ze heeft, van een Rijksmerk te voorzien.

In September 1941 is bepaald dat ook de magere kaas van een Rijksmerk moet worden voorzien. Hiervoor is een merk vastgesteld dat bestaat in het woord **MAGER** in zwarte letters, omgeven door een zwarte, rechthoekige omlijning.

Voor randkazen zijn sedert begin 1943 bijzondere merken vastgesteld. Dezelfde merken moeten ook gebruikt worden voor z.g.n. nastoppers.

Fig. 63. Rijksmerk voor volvette kaas in zijn nieuwste uitvoering. De buitenste cirkel geeft de begrenzing van het caseïne-plaatje aan; de kruisjes en rondjes stellen openingen in het plaatje voor; deze hebben ten doel, vochtophooping onder het merk bij de pas bereide kaas te voorkomen en het hechten van het merk op de kaas te bevorderen.

Geheel onafhankelijk van de onder Rijkstoezicht staande kaascontrôle hebben de bij de Bond van Coöperatieve Zuivel fabrieken in Friesland aangesloten zuivelfabrieken nog een verplichting op zich genomen ten opzichte van de bereiding van Cheddar- en Cheshirekaas. Men is nl. overeengekomen, deze kaas niet anders te maken dan in de klassen volvet en 30+ en deze kazen te voorzien van het opschrift „Full Cream” (=volvet) of „Half meat”: (= halfvet).

Garantie voor het gehalte der kaas.

Het vetgehalte in de droge stof der kaas hangt af van de verhouding waarin het vet en de vetvrije droge stof der melk in de kaas overgaan. Deze verhouding hangt af van die waarin ze in de te verkazen melk aanwezig zijn en van de bereidingswijze. Uit de talrijke onderzoeken is gebleken dat men bij een doelmatige bereiding van volvette kaas op de boerderij gerust op zijn minst 46% vet in de droge stof kan waarborgen.

Het doet hierbij niet ter zake of de verwerkte melk een hoog of een laag vetgehalte had, mits men werkelijk volle melk verwerkt. Wel levert vette melk in het algemeen kaas met een hoger vetgehalte in de droge stof dan minder vette melk, doch voor de laatste behoeft dit gehalte niet onder 46 % te dalen. Zoals wij in de vorige paragraaf mededeelde, heeft men voor de fabriekskaas de grens zelfs op 48 % gesteld. Zoals de ervaring heeft doen zien, levert deze bepaling voor de fabrieken geen bezwaar op.

Voor een contrólestation voor volvette kaas is het onderzoek van de kaas op het vetgehalte in de droge stof één van de middelen om na te gaan of de aangeslotene aan zijn verplichtingen heeft voldaan; daarnaast moet het echter andere middelen aanwenden; immers, de waarborg van een minimumgehalte is niet de eigenlijke grondslag van de contróle voor volvette kaas, doch wel de zekerheid dat de kaas bereid is uit melk waaraan helemaal geen vet onttrokken is.

Rij de controle op kaas uit gedeeltelijk ontroomde melk staat het iets anders. Hier waarborgt men zeer bepaald een minimum gehalte en hiermede gaat dus gepaard dat het voor de bereider van groot belang is, de omstandigheden zó te kiezen dat het verlangde gehalte niet onnodig overschreden wordt; immers, een kaas met b.v. 35 % vet in de droge stof zal hetzelfde merk krijgen als een met juist 30 %.

Vóórdat het dus mogelijk was, een officiële waarborg te geven voor kazen uit gedeeltelijk ontroomde melk, moest men de omstandigheden opsporen welke de samenstelling van de kaas beheersen. In het laboratorium van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland heeft men zich gedurende een reeks van jaren met de bestudering van dit vraagstuk bezig gehouden. In 1917 zijn de uitkomsten van het betreffende onderzoek gepubliceerd⁵⁸.

Het vetgehalte in de droge stof van kaas welke van afgeroomde melk gemaakt werd, hangt niet alleen af van het vetgehalte der verkaasde melk, doch ook van het vetgehalte der volle melk waaruit de te verwerken melk door ontroming ontstaan is. Dat dit zo is, houdt verband met het feit dat een hoger vetgehalte in de volle melk in de regel gepaard gaat niet een hoger gehalte aan vetvrije droge stof.

Wanneer men nu de melk ontroomt en dus een deel van het vet er uit verwijdert, zal, de schepmelk van vetrijke volle melk meer vetvrije droge stof bevatten dan de schepmelk van vetarme volle melk, aangenomen natuurlijk dat men beide keren de melk tot een gelijk gehalte afroomt. Het gevolg is dat de ondermelk in het eerste geval een kaas met minder vet in de droge stof zal opleveren dan in de andere.

Het is de verdienste van Tijmstra en De Waal, een op een degelijk onderzoek steunende formule te hebben afgeleid welke het verband aangeeft tusschen het vetgehalte in de droge stof van de kaas, het vetgehalte der melk waaruit deze gemaakt wordt en het oorspronkelijke vetgehalte der volle melk. De formule zelf is vrij ingewikkeld; de genoemde onderzoekers hebben echter een tabel samengesteld welke het gebruik van de formule overbodig maakt.

Een Commissie, ingesteld door de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland, heeft de tabel op grond van nieuwere gegevens iets gewijzigd⁵⁹. Wij nemen deze tabel, die samengesteld is voor kaas bereid uit rauwe melk met vetgehaltes in de droge stof van 22, 32 en 42%, hier over. Deze gehalten zijn opgenomen, niet die van 20, 30 en 40 %, daar er nog verschillende, deels onbekende, omstandigheden zijn die de werkelijke uitkomsten van de volgens de formule berekende kunnen doen afwijken, zodat men bij gebruik van de theoretische waarden nog wel eens te lage gehalten in de kaas zou kunnen krijgen. Buitendien moet men er op rekenen dat in de uitkomst van het kaasonderzoek zelf een fout van 1% kan schuilen. Door nu het vetgehalte zó te kiezen dat men theoretisch kaas zou moeten krijgen van 22, 32 en 42 % vet in de droge stof, kan men met

---

⁵⁸ S. Tijmstra Fzn., Scheikundig Ing. en D. C. de Waal, Scheikundig Ing. Onderzoek naar een verband tusschen het vetgehalte van de droge stof van kaas, het vetgehalte der kaasmelk en het oorspronkelijk vetgehalte van de volle melk. Uitgave van de Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland, (1917).

⁵⁹ Uitbetaling van de melk aan een coöperatieve Boter- en Kaasfabriek. Verslag van de Commissie voor onderzoek naar de opbrengst aan boter en kaas uit meer en minder vette melk. Leeuwarden, 1919.

grote mate van zekerheid waarborgen dat de kaas werkelijk behoort tot de klasse waarin ze gerangschikt is.

Het afleveren van kaas die niet aan de gegeven garantie voldoet, zou aan de betekenis van het controlesysteem grote afbreuk kunnen doen. Om deze reden eist het controlestation dat de fabrieken de kaas maken met een hoger gehalte dan het merk waarborgt. Oorspronkelijk was de interne grens vastgesteld op 2%. Sedert 30 Mei 1933 is deze grens tot 1½ % verlaagd. (Dit geldt voor kaas binnen drie weken na de dag der bereiding.) De in de tabel opgenomen waarden voor het vetgehalte van de te verwerken melk zijn nu dus iets aan de hoge kant.

TABEL XVIII.

aangevende het vetgehalte van de te verkozen melk wanneer het vetgehalte van de volle melk en dat van de droge stof der kaas die men bereiden wil, gegeven zijn.

(Voor onpasteuriseerde melk.)

Vetgeh. der volle melk in %	Vetgehalte van de droge stof der kaas		
	22%	32%	42%
2,70	0,85	1,40	2,10
2,75	0,85	1,40	2,10
2,80	0,90	1,40	2,10
2,85	0,90	1,45	2,15
2,90	0,90	1,45	2,15
2,95	0,90	1,45	2,15
3,00	0,90	1,45	2,20
3,05	0,90	1,45	2,20
3,10	0,90	1,50	2,20
3,15	0,90	1,50	2,25
3,20	0,95	1,50	2,25
3,25	0,95	1,55	2,30
3,30	0,95	1,55	2,30
3,35	0,95	1,55	2,35
3,40	1,-	1,60	2,40
3,45	1,-	1,60	2,40
3,50	1,-	1,65	2,45
3,55	1,05	1,65	2,50
3,60	1,05	1,70	2,55
3,65	1,05	1,70	2,55
3,70	1,10	1,75	2,60
3,75	1,10	1,80	2,65
3,80	1,10	1,80	2,70

Voor kaas van gepasteuriseerde melk of van een mengsel van rauwe en gepasteuriseerde melk gelden de getallen van de tabel natuurlijk niet. Voor zulke melk zijn ze te laag. Overigens kan de tabel ook voor rauwe melk slechts een richtsnoer zijn. Zij is nl. afgeleid uit gemiddelden en kan niet voor elke fabriek en voor alle omstandigheden juist zijn. Daarom is het, zoals de genoemde commissie in haar rapport terecht opmerkt, van groot belang dat elke fabriek nauwkeurig aantekening houdt van de verschillende gegevens die in aanmerking moeten worden genomen. Deze

zijn: het vetgehalte van de volle melk, het vetgehalte van de te verkazen melk, het vetgehalte van de wei en het vetgehalte van de droge stof van de kaas ⁶⁰

Worden deze cijfers steeds in onderling verband verzameld, b.v. voor één bak kaas in de week, dan zullen ze in volgende jaren van groote waarde kunnen zijn bij de vaststelling van het vetgehalte van de kaasmelk, waarschijnlijk van grootere waarde dan welke tabel ook.

Het verdient aanbeveling, het gemiddelde vetgehalte der volle melk dagelijks te bepalen. Bij een in Friesland ingesteld onderzoek is gebleken dat men het voor dit doel benodigde monster het best kan verzamelen niet behulp van een z.g.n. druppelkraantje in de leiding voor de volle melk. Men krijgt op deze wijze een uitkomst welke tot op 0,05% nauwkeurig is.

In April 1943 zijn voor het eerst grenzen vastgesteld voor het maximumwatergehalte van enkele kaassoorten.

De thans geldende bepalingen zijn hieronder in tabel XIX opgenomen.

TABEL XIX.

Het hoogst toelaatbare watergehalte van kaas van tenminste 10 dagen oud, bedraagt voor

	April en Sept. %	Mei t/m Aug. %	Oct. t/m Maart %
40+Friesche nagelkaas (gekruid) en kanterkaas ongekruid)	41	39	42
20 + idem	49	48	50
20+-fabrieks- Leidsche kaas .	49	48	50
40+-lunchkaas van maximaal 1 kg per stuk	50	49	50
overige 40+ -kaas .	49	48	49
id. 20+ -kaas .	56	55	57

In verband met het vorenstaande geven wij hieronder ten slotte nog een globaal overzicht van de gemiddelde samenstelling van Nederlandsche kaas.

TABEL XX

A. Goudsche en Edammer kaas en broodkaas.

<i>Volvette kaas.</i>	<i>Vocht %</i>	<i>Vet %</i>	<i>Eiwit %</i>	<i>Zouten %</i>
<i>a. 3 week oud</i>	45	23	28	4
<i>b. gerijpt .</i>	42	24,3	29,5	4,2
<i>c. belegen .</i>	36	26,8	32,6	4,6
<i>40+ -kaas.</i>				
<i>a. 3 week oud .</i>	48	26	22	4
<i>b gerijpt . . .</i>	42	26	24,5	4,5
<i>20 + -kaas.</i>				
<i>(jong) . .</i>	55	31	10	4
<i>magere kaas . .</i>	56,5	39	6,5	4

B. Friesche nagelkaas, kanterkaas en _Leidsche kaas.

⁶⁰ Wij zouden er thans aan toe willen voegen: en eventueel gegevens omtrent de pasteurisatie van de melk.

<i>40+ -Nagelkaas en kanterkaas</i>				
<i>(jong)</i>	<i>40</i>	<i>30</i>	<i>25,5</i>	<i>4,5</i>
<i>20+ - Leidsche kaas</i>				
<i>a. jong..</i>	<i>49</i>	<i>35</i>	<i>11,5</i>	<i>4,5</i>
<i>b. belegen..</i>	<i>45</i>	<i>37,8</i>	<i>12,4</i>	<i>4,8</i>

bijlage-2

Kaascontrolestations

Kaascontrôlestation Utrecht

Bron: Zuiveljaarboeken.

Vereeniging „Het kaascontrôlestation te Utrecht voor volvette kaas”.

Opgericht: 2, Januari 1913.

Gevestigd te Utrecht, Westerstraat 16, tel. no. 3039, post-giro no. 54419.

Aantal aangeslotenen op 1 Januari 1925: 2059.

De vereeniging „Het Kaascontrolestation te Utrecht voor volvette Kaas”, gevestigd te Utrecht, stelt zich ten doel, bereiders van volvette kaas in de gelegenheid te stellen, de echtheid te waarborgen van hun product, als zijnde bereid uitsluitend uit volvette koemelk, waaraan op geenerlei wijze eenige, vetdeelen zijn onttrokken of bestanddeelen toegevoegd, en wel zoodanig, dat het percentisch vetgehalte der droge stof van de kaas minstens 45 bedraagt, terwijl het watergehalte ervan binnen normale grenzen blijft.

Voorts zal de vereeniging het bereiden van volvette kaas van goede hoedanigheid in het algemeen bevorderen.

Bestuur:

Jhr. P. P. DE BEAUFORT, Soest, Voorzitter.

*) H. TROMP VAN HOLST, Utrecht, Vice-Voorzitter.

**) M. J. L. BARON TAETS VAN AMERONGEN VAN RENSWOUDE, Renswoude.

G. STURKENBOOM, Jutfaas.

C. ERKEL, Polsbroek.

D. VERBURG, Zegveld.

*) 1 vacature.

**) Aangewezen door het Utrechtsch. Landbouw-Genootschap.

Adviseerende leden:

P. N. BOEKEL, Rijkszuivelconsulent, Utrecht.

Mej. R. SPANJAARD, Secretaresse-Penningmeesteresse.

Raad van Beroep:

P. DEN HERTOOG, Alphen-Oudshoorn.

C. KNIGGE, Wilnis.

Mr. J. F. VAN BEEK CALKOEN, Utrecht.

Personeel:

Mei. R. SPANJAARD, Directrice-Scheikundige.

W. MEIJERS.]

C. J. BAELDE.]

J. A. APPELHOF.]

J. C. LA PLEINE.]

T. B. LANGERAK.]

F. VRIELINK.]

H. ZWAMBACH.]

G. O SKAM.]

G. A. MILTENBURG.]

G. DE WITH.]

F. D E RIJK.]

A. A. MASSEUR.]

H. W. VAN BRUMMELEN.]

Q. VAN BRUMMELEN]

} Controleurs.

‘73 Dr.Ir. C. Schiere blz 80

Kaascontrôlestation Zuid-Holland

Vereeniging „*Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland voor volvette kaas*”, (K.Z. volvet).

Opgericht: 30 October 1905.

Gevestigd te ‘s Gravenhage, Laan van Meerdervoort 56, tel.no. 30951.

Omvat de contrôle voor volvette kaas in de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant.

Aantal aangeslotenen ruim 3100, bijna uitsluitend landbouwers.

Hoofdbestuursleden:

	J. v. d. KOOGH Den Haag, Voorzitter.		
Afdeeling	Bleskensgraaf	J. VINK Hzn.,	Wijngaarden.
		C. J. BOON,	Brandwijk.
„	Bodegraven,	H. LE COULTRE,	Den Haag.
		W. BOER Lzn.,	Bodegraven.
„	Gouda,	A. VAN WIJNEN,	Gouda.
		H. BONGERS Pzn.,	Stolwijk.
„	Leiden,	E. J. LOS Wzn.,	Zoeterwoude.
		C. BAKKER,	Oegstgeest.
„	Lekkerkerk,	C. v. d HEUVEL,	Ouderkerk a. d. IJsel
		OSKAM Dzn.,	Bergambacht.
„	Meerkerk,	G. R. STERK,	Leerdam.
		ANDR. v. KLEEF,	Hoornaar.

Adviseerende leden:

W. J. HUISMAN, Rijkszuivelconsulent, Gouda.

Dr. H. VAN GULIK, Directeur-Scheikundige, tevens Secretaris-Penningmeester.

Raad van Beroep:

Mr. C. P. ZAAYER, ‘s Gravenhage.

V. R. Y. CROESEN, ‘s Gravenhage. Leden.

G. KNIGGE, Wilnis.

Personeel:

Dr. H. VAN GULIK, Directeur-Scheikundige, (geen bepaald-spreekuur).

K. JONGERT, Technisch-ambtenaar.

A. BRAAM.	]	
A. DE VOS.	]	
P. GROENEWEGEN.	]	
J. F. PENNINGS.	]	
A. L. KRANENBURG.	}	Controleurs.
C. MOLENDIJK.	]	
T. DE KLERK.	]	
H. DE BOER.	]	
C. Th. DEN HOLLANDER.	]	

‘73 Dr.Ir. C. Schiere blz 80

Naar speciale MAP Kaascontrolestations

Kaascontrôlestation Zuid-Holland Brabant

Vereeniging „*Het Kaascontrôlestation Zuid-Holland-Brabant*” (K. C. Z. B.).

Opgericht: 30 Mei 1919.

Gevestigd te 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 56, tel. no. 30951.

Het kaascontrôlestation Zuid-Holland-Brabant geeft rijksmerken uit voor **volvette**, 40 +, 30 + en 20+ kaas en omvat de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant, Utrecht en een deel van Gelderland. Onder contróle staan 32 fabriekmatige bedrijven.

Bestuur:

B. LÖHNIS, Scheveningen, Voorzitter. Afgevaardigd door de Holl. Mij. van Landbouw.

H. LE COULTRE, Bodegraven, Onder-Voorzitter.

J. D.E MARS, Bodegraven.

G. J. BLINK, s-Gravenhage, Afgevaardigd door de V. V. Z. M.

F. VAN DAM, Bleskensgraaf.

J. A. GELUK, 's-Gravenhage, Afgevaardigd door den F. N. Z.

JOH. LANGERAAP, Nieuwendijk, gem. Almkerk.

Adviseerende Leden:

W. J. HUISMAN, Gouda, Rijkszuivelconsulent.

Dr. H. VAN GULIK, 's-Gravenhage, Directeur-Scheikundige tevens Secretaris-Penningmeester.

Commissie van toezicht: geen.

Personeel:

Dr. H. VAN GULIK, Directeur-Scheikundige, (geen bepaald spreekuur).

Controleurs dezelfde als bij het Botercontrôlestation Zuid-Holland.

Bijlage-3

Nederlandsche Boter- en Kaascontrole onder Staatstoezicht, tot bestrijding van de vervalsching der levensmiddelen 1913 door Dr. A.J.J. Vandavelde.

http://www.dbnl.org/tekst/_ver025191301_01/_ver025191301_01_0062.php

Bijlage-4

Utrecht Kaascontrolestation – Tijdelijk

De Tijd 1910-04-30

Vergadering Genootschap Landbouw en Kruidkunde.

Plannen voor Kaascontrolestation

Het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde in de provincie Utrecht hield heden zijn algemeene vergadering onder leiding van den heer Kneppelhout van Sterkenburg.

[....]

Het jaarverslag deed zien, dat het genootschap 14 afdeelingen heeft met 1438 leden. Verder bleek dat het hoofdbestuur nog steeds werkzaam is om de oprichting van een kaascontrolestation te bevorderen,

[....]

De heer H. B. Hylkema, zuivelconsulent te Utrecht sprak over de kaascontrôle en drong aan op oprichting van een controle-station. ....

Leidsch Dagblad, 1920-04-20; p. 5/6

Verslag vergadering *Kaascontrolestation Utrecht VV.*

Onder leiding van jhr. P. P. de Beaufort, burgemeester van Abcoude, is te Utrecht een algemeene vergadering gehouden van het *Kaascontrôle-station te Utrecht*.

In een vóórvorgadering was besloten de statuten in dien zin te wijzigen, dat de naam der Vereeniging voortaan zal zijn Het „*Kaascontrôle-station te Utrecht voor volvette kaas.*”

In zijn openingswoord noemde de voorzitter 1919 een bijzonder jaar, vooral ten opzichte van de kaasfabricage. Vele boeren dachten, dat na den oorlog een gouden tijdperk zou aanbreken, maar dit is op een teleurstelling uitgelopen. In het vorige jaar werden ingevoerd de Rijksmerken niet alleen voor volvette, maar ook voor niet-volvette kaas, ondanks de actie daartegen van de kaascontrôlestations in Utrecht en Zuid-Holland. Tevens is bepaald, dat alleen gemerkte kaas mag worden uitgevoerd. Deze maatregel is toe te juichen, want deze zal een prikkel zijn om een goed product te vervaardigen.

De secretaresse, mej. R. Spanjaard⁶¹), deed mededeeling van een door de stations Zuid-Holland en Utrecht aan den Minister gezonden adres in zake de werkelijke productieopgave, waarin wordt aangedrongen op een 4-wekelijksche opgave en de stations niet dan bij uiterste noodzakelijkheid voor crisismaatregelen te gebruiken. Hierop was nog geen antwoord ontvangen.

⁶¹ Let op de bijzonderheid.....een vrouw, in deze mannenwereld! (ZHN.)

Mej. Spanjaard bracht daarna haar jaarverslag uit. Blijkens dit gingen in het afgelopen jaar ook handelaren aandringen op aansluiting bij het kaascontrôlestation. De kaasmakerij werd zeer bemoeilijkt door het mond- en klauwzeer. De ledenlijst sloot met een aantal van 718 aangesloten leden. De rekening over 1919 sloot met een batig saldo van f988,-. De begroting over 1920 werd vastgesteld op f26,868 aan ontvangsten en uitgaven.

Aan de orde was ten slotte de geldelijke deelneming in de Vereeniging „*Het Kaasmerk*”. Deze Vereeniging heeft ten doel het aanmaken en afleveren van Rijksmerken voor kaas, een en ander uit te voeren overeenkomstig de bepalingen van een overeenkomst met den Staat der Nederlanden. De voor het inrichten en exploiteeren der te Leiden gevestigde fabriek benodigde gelden zullen worden bijeengebracht door de gezamenlijke kaascontrôle-stations. Voorloopig wordt van het station in Utrecht gevraagd f15.000, rentende 6 pCt.

In verband hiermede werd het volgende bestuursvoorstel aangenomen:

„De leden van het kaascontrôlestation te Utrecht, in het bezit van ten hoogste 20 stuks melkvee, storten in 1920 een bedrag van ten hoogste f15, de leden in het bezit van meer dan 20 stuks ten hoogste f30, met dien verstande, dat van het gestorte bedrag 6 pCt. rente wordt uitgekeerd en jaarlijks bij loting wordt vastgesteld, welke leden het door hen gestorte geld terugontvangen

„De leden zijn vrij hun verplichting tot storting over te dragen aan door hen aan het bestuur met name mede te delen leden. In 1920 en volgende jaren toetredende leden zijn verplicht bij blijvende behoefte voor bovenomschreven doel geld te storten tot het bedrag, waarvoor de aangeslotenen reeds hebben deelgenomen, onverminderd hun verplichting tot storting van de bijdragen, die buitendien moodig zullen zijn”.

KAASCONTROLESTATION TE UTRECHT

Het Kaascontrolestation te Utrecht heeft gisteren te dier plaatse een buitengewone ledenvergadering gehouden ter behandeling van een bestuursvoorstel tot statutenwijziging, eendeels om het station in afdeelingen te splitsen en anderdeels om de statuten in overeenstemming te brengen met de wijziging in de ministerieele voorschriften.

Tegen laatstbedoelde wijziging was heel veel verzet.

Na rumoerige en uitvoerige besprekingen werd ten slotte een voorstel aangenomen om de vergadering tot over drie weken te schorsen, om zich nader te kunnen bezinnen. Na heftige beraadslagingen werd verder een commissie benoemd om de loopende kwesties nog nader te bestudeeren. In de vergadering over drie weken zal die commissie hierover verslag uitbrengen.

Leidsche Courant, 1931-02-12

Verslag verg. Kaascontrolestation Utrecht

De Statutenwijziging.

Men schrijft ons:

UTRECHT: Bovengenoemde vereeniging hield een algemeene ledenvergadering onder leiding van haren vaarzitter, jhr. Y. Y. de Beautort.

Deze vergadering was door het bestuur uitgeschreven ter voortzetting van de op 6 October 1930 geschorste behandeling der statutenwijziging, waarvan de hervatting binnen 3 weken in uitzicht was gesteld.

De voorzitter zette in zijn openingswoord uitvoerig uiteen wat er sedert de vorige vergadering is geschied, en tot welk resultaat de toen benoemde commissie van 11 leden, waarvan de heer A. Fikse te Barneveld voorzitter is, was gekomen. Genoemde commissie heeft zich een rechtskundigen raadsman toegevoegd, n.l. mr. A van der Deure te Bennekom.

Reeds op 11 October werd door het bestuur de eerste bespreking met de commissie gehouden, op 13 October gevolgd door een tweede, waarin men reeds, behalve op één punt, tot overeenstemming was gekomen. Bedoeld punt betrof artikel 7 van het ontwerp, de bestuursverkiezing regerende, waarbij de commissie meende te kunnen afwijken van de opvatting van het bestuur, ook zelfs nog toen bekend was dat het door de commissie gewenschte artikel nooit de goedkeuring van de bevoegde autoriteiten zou verkrijgen.

Het bestuur wenschte de algemeens vergadering te doen beslissen en had reeds 27 October een algemeene vergadering belegd, toen een nieuwe ministeriële beschikking wijziging bracht van den fatalen termijn van 1 November in 1 December, terwijl tevens een aanvulling der ministeriële beschikking van 17 April de wijze van bestuursverkiezing langs den door de commissie gewenschten weg onmogelijk maakte.

Op 24 October d.a.v. heeft in Den Haag een gecombineerde vergadering plaats gehad van de besturen der beide controlestations voor volvette kaas met de Utrechtsche commissie, welke gedeeltelijk door dr. Swaving, den waarnemend directeur-generaal van den Landbouw, is bijgewoond.

Deze verklaarde dat ven de Rijksvoorschriften, die voor de geheele Nederlandsche boter- en kaascontrole gelijkloidend dienen te zijn, niet kon worden afgeweken ten behoeve van twee centrale-stations.

De vergadering wenschte echter rechtstreeksche bespreking met den Minister, waartoe dr. Swaving reeds een audiënties had voorbereid, welke op 27 October is toegestaan aan vier vertegenwoordigers uit bedoelde vergadering, t.w. de heeren Ruijter, Van Wijnen, Van der Deure en Fikse.

De op de audiëntie naar voren gebrachte wenschen, welke nu naast de bestuursverkiezing ook de positie van den directeur betroffen, zijn door den Minister om advies naar alle contrólestations gezonden; de adviezen luidden eenstemmig afwijzend en de commissie kreeg nul op het rekest

Men heeft zich ook hierbij nog niet neder gelegd en het bestuur, hetwelk voorzag dat dit talmen tot het intrekken der Rijksmerken zou leiden, heeft, na verschillende vergeefsche pogingen om een beslissing van de commissie te verkrijgen, gemeend de beslissing aan de algemeene vergadering te moeten laten. Mr. Van der Deure heeft verzocht hier aanwezig te mogen zijn om namens de commissie mede te deelen, waarom zij zich met het ontwerp-statuten heeft moeten vereenigen; de heer Van Mourik wil het standpunt van de minderheid in de commissie uiteenzetten.

Inplaats van Mr. Van der Deure nam de heer Fiks het woord, om in een uitvoerig betoog uiteen te zetten, waarom de commissie niet meer heeft kunnen bereiken. Spr. zegt dat de commissie onder uiterst moeilijke omstandigheden heeft moeten werken, omdat zij door het bestuur met zijne ambtenaren en door dr. Swaving is tegengewerkt; de Minister was echter zeer voorkomend. Spr. zet een vraagteken achter de houding van den heer Ruijter, die de commissie niet voldoende op de hoogte heeft gesteld van zijn onderhandelingen met den Minister. Spr. verwijt den heer Ruijter de Utrechtsche boeren te hebben verwijderd van den Minister, zoowel als van de collega's in Zuid Holland. Spr. is gedwongen te adviseeren tot aanneming der statuten, omdat de Kaaswet den uitvoer van ongemerkte kaas belemmert en maakt propaganda voor een andere samenstelling der Staten-Generaal om de Kaaswet ongedaan te maken. Spr. zegt dat er niet veel, maar toch veel bereikt is, om dat het statuut pas levend wordt in de handen van het bestuur, dat met de toepassing, belast is.

Na eenige heftige uitvallen jegens het bestuur en de directie, gaat spr. over tot een vermaan aan de R. K. boeren, hetgeen den voorzitter aanleiding geeft den spreker tot de orde te roepen. Hij eindigt zijn rede met de goede hoop op de toekomst uit te spreken, nadat het bestuur en dr. Swaving van het tooneel verdwenen zullen zijn en de commissie haar program zal kunnen uitvoeren. Daarna is het woord aan den heer H. van Mourik, die zegt namens de minderheid in de commissie, d.i. alleen uit eigen naam te spreken om de vergadering aan te raden de statuten af te stemmen. De commissie heeft geen succes gehad; dit tweede ontwerp is weinig veranderd ten opzichte van 't eerste en als de boeren zich niet onderwerpen, zullen de grenzen wel opengaan.

De heer Ruijter uit zijn bittere verontwaardiging over de houding van den heer Fikse, die, even als de andere drie leden der commissie, volkomen op de hoogte is gesteld en in de laatste bijeenkomst zijn volle vertrouwen heeft uitgesproken. Spr. leest zijn brief aan den Minister en gaat, aan de hand der data, na wat er daarna is gebeurd. Kaascontrole heeft met godsdienst niets te maken de heer Fiks, zaait opnieuw wantrouwen in de ledenvergadering, met zijn valsche beschuldigingen aan het adres van spreker, die zich bewust is de boerenbelangen te behartigen en aan het bestuur, dat volkomen heeft medegewerkt. Spr. roept Mr. van der Deure tot getuige, dat de heer Fikse grove onwaarheden heeft gezegd.

De heer Fikse wil als „boer” tegenover den „ambtenaar” verweren en stelt geen prijs op het oordeel van mr. Van der Deure, die de secretaris van de commissie is. Ik, roept spreker uit, ben de

Voorzitter, en de heer Ruijter is de oorzaak dat de Zuid-Hollandsche collega's ons hebben losgelaten.

Nadat er uit de vergadering op gewezen is, dat na een uur nog niet over het ontwerp-statuten gesproken is worden eenige leden in de gelegenheid gesteld opmerkingen te maken. Alle vragen omtrent de beteekenis van verschillende artikelen moet de voorzitter beantwoorden met de opmerking dat deze op de Rijksvoorschriften berusten.

Op welke wijze de organisatie de door haar aan te wijzen bestuursleden zal benoemen, hangt van deze organisaties zelve af.

Vervolgens krijgt mr. Van der Deure het woord. Hij is van oordeel, dat de Ministeriële beschikkingen onnodig prikkelend zijn en begrijpt het advies van den heer Van Mourik om de statuten af te stemmen. Dit zou echter zijn het in de kaart spelen van diegenen, die aan de algemeene vergadering nog minder macht willen geven; mogelijk zou er een station komen in den Frieschen vorm, waarbij een klein aantal leden bestaat en de producenten niet het minste te zeggen hebben. Zoodra er een vertrouwensbestuur gekozen is, kan dit werken op verlaging van de vet grens of op een afzonderlijk merk voor boerenkaas. Spr. concludeert tot aannemen der statuten.

Op verzoek van eenige leden wordt over de statuten hoofdelijk gestemd. Het stembureau, bestaande uit de heeren D. C. de Ridder, lid van het bestuur, C. W. Kasbergen lid van de commissie, en C. Maas, aangeslotene, deelde als uitslag mede, dat 388 stemmen waren uitgebracht vóór het ontwerp en 61 tegen, terwijl 3 blanco waren.

De statuten zijn dus met de vereischte meerderheid aangenomen.

Het bestuur werd gemachtigd in het aanbrengen van wijzigingen in de statuten, welke ter verkrijging van de Koninklijke goedkeuring noodig zouden zijn.

't Huishoudelijk reglement, waarvoor geen hoofdelijke stemming verlangd werd, werd vervolgens met algemeene stemmen aangenomen.

Nadat de heer Fikse zijn persoonlijke verdachtmakingen tegen den heer Ruijter terug had genomen, waarvoor deze zijn dank betuigde, werd de vergadering door den voorzitter gesloten.

Utrechts Volksblad 1939-04-18

Uit het jaarverslag van het kaas-contrôlestation

Moeilijkheden wegens het ontslag aan enige controleurs in verband met inkrimping van de dienst Het jaarverslag over 1938 van de vereniging het Kaascontrôlestation Utrecht voor kaas is verschenen. Op 25 Januari vierde zij haar 25-jarig bestaan.

Aan het verslag is het volgende ontleend:

Door de vereenvoudiging van de crisismaatregelen ten aanzien van de boter werd de dienst belangrijk ingekrompen en dientengevolge een aantal controleurs ontslagen. Kort na dit ontslag werd een pamflet verspreid ondertekend: „de groepsleden", waarin het beleid van dagelijks bestuur en directeur zeer ernstig werd aangevallen, terwijl hierbij een groot aantal onjuistheden werden gedebiteerd.

Het bestuur besloot op een dergelijke anonieme circulaire niet te reageren, doch besloot tevens de afdelingsbesturen volledig schriftelijk in te lichten en ter afdelingsvergadering zo nodig de gewenste inlichtingen te verschaffen.

In alle vergaderingen der afdelingen is de gang van zaken breedvoerig besproken en daarom besloot het bestuur in de algemene vergadering, wijl zulks in strijd is met de statuten, geen behandeling van deze aangelegenheid toe te staan.

Te betreuren valt, dat de abnormale tijdsomstandigheden het de ontslagenen zo moeilijk maken een andere werkkring te vinden.

De reeds een paar jaren geleden tot stand gekomen intensieve samenwerking van onze contróle-dienst met den rijkszuivelconsulent werkte in het verslagjaar weder uitstekend.

Menige aangeslotene wordt op deze wijze in contact gebracht met òe coorhchtiugsdienet, met doorgaans verblijdend resultaat.

De commissie inzake het onderzoek naar de bereiding van t~ boerenkaas, speciaal ten aanzien van de geschiktheid voor oplegkaas, uitgaande van de Bond van Kaasproducenten, hel., K.Z. Volvet en het KQU.V.V., heeft haar arbeid in 1938 met kracht voortgezet en zal vermoedelijk in 1939 rapport kunnen uitbrengen. Het offer, dat voor dit belangrijk onderzoek door ons station moet worden gebracht, is naar de mening van het bestuur ten volle gerechtvaardigd.

Een ander onderzoek is in 1938 door ons voortgezet, n.l. een onderzoek naar de verhouding van het vetgehalte der melk en de opbrengst aan vetvrije droge kaas. De secretaris verklaarde zich gaarne bereid de voor dit onderzoek nodige monsters te zenden. Elke veertien dagen werd op deze wijze van dertig koeien afzonderlijk niet alleen het vetgehalte, doch ook het gehalte vetvrije droge kaas der melk, bepaald.

De resultaten waren van die aard, dat het bestuur besloot de proef in 1939 op meerdere bedrijven voort te zetten.

Het zou zeker de moeite lonen, indien in deze moeilijke kwestie enige klaarheid kon worden gebracht.

In 1937 stonden 1998 bedrijven onder contrble. Daarvan werden het afgelopen jaar 99 afRevoerd, waarvan 93 wegens beëindiging van het bedrijf, 126 adspirant-leden werden ingeschreven. Het bestuur behandelde 24 overtredingen wegens het bereiden van ongemerkte kaas, zonder toestemming, 22 wegens onvolledige bedrijfsboekhouding, vier wegens waubeta:ing, drie wegens weigeren van een monster. vijf wegens afleveren van kaas ondanks verbod en nog enkele losse gevallen.

Het financieel verslag meldt, dat de ontvangsten f 48.132.42' bedroegen en de uitgaven j 50.813.45'. Een rapport van den dirPCteur-scheikundiRe, die mededeelt, dat er 33.986 monsters zijn genomen. is bij het verslag gevoerd, alsmede een aantal statistische gegevens.

Kaas-contrôle-station in 1939

Crisismaatregelen hebben de • aandacht van het bestuur

Wij ontvingen het jaarverslag over 1939 van het kaascontrôlestation te Utrecht voor kaas.

Het belangrijkste feit van het afgelopen jaar is een wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement.

De samenwerking met den Rijkszuivelconsulent, teneinde de aangeslotenen die zulks nodig hebben, spoedig voor te lichten, bleef ook in 1939 bestendig en werkt tot wederzijdse tevredenheid. De pogingen om te komen tot een bruikbaar onderscheidingsmerk werden voortgezet, doch met weinig resultaat. Men nam drie proeven.

De uitkomsten waren van dien aard, dat men van verdere proefnemingen met deze merken afzag. Op 24 Maart besloot het bestuur in een uitvoerige nota zijn bezwaren kenbaar te maken tegen de wijze van steunverlening aan kaas, aldus meldt het verslag onder de rubriek „crisismaatregelen". De toeslag op kaas wordt beheerst door factoren buiten de kaasprijs, zulks in tegenstelling met de boter. Voorts werd aangetoond, dat het uitsluitend tot boter verwerken der melk, als gevolg van het onjuiste principe der zuivelsteunmaatregelen, relatief lonender werd dan het verwerken tot ~ kaas of kaas en boter (kleine positieve en zelfs negatieve ondermelkwaarden). Men zond deze nota tevens aan de Provinciale Landbouw-Organisatie ter behandeling. De landbouworganisaties lieten sindsdien niets meer van zich horen.

Dit vraagstuk ging nog te meer klemmen, toen de overheid besloot, de steunuitkering op kaas te ver, lagen, waardoor de positie van den kaasproducent

', nog weer ongunstiger werd. Deze aangelegenheid

'I heeft inmiddels de volle aandacht van het bestuur.

De „detailregeling" heeft dit jaar nog weer eens I een Verandering ondergaan. He verkopen of afleveren van kaas, bestemd voor detailverkoop over de markt, werd verboden. Men acht het blijkbaar niet nodig, inzake dergelijke wijzigingen van de detailregeling met de contrôlestation overleg te plegen. En voor de bemoeilijking van de detailverkoop zal toch moeilijk een gegrond motief zijn aan te voeren.

In het afgelopen jaar controleerde het K.C.U.V.V. 1859 bedrijven. Op deze bedrijven hield men in totaal 47.961 melkkoeien. De gemiddelde productie per koe bedroeg 175,7 kg. kaas tegen 194,5 kg. in 1938 en liep dus 18,8 kg. terug.

De slechte grasgroei in het voorjaar, waardoor de koeien laat in de weide kwamen en men later dan normaal met kaasmaken begon, is wel de voornaamste oorzaak van de kleine kaasproductie per koe. Bovendien werden door de aanhoudende droogte gedurende de zomermaanden de grasgroei en daarmee de melkgift ongunstig beïnvloed.

Het gemiddelde aantal koeiern per bedrijf bedroeg in 1939 25,8. Een hoofdcontroleur kreeg zijn ontslag, toen het bestuur er kennis van kroeg, dat deze ambtenaar onregelmatigheden pleegde. In de vacature zal geen opvolger worden benoc:nd.

Overtredingen en contrôle

Per 31 December 1939 bedroeg het aantal aangeslotenen 2118. In de loop van het jaar werden 178 leden afgevoerd van de ledenlijst, terwijl 96 het lidmaatschap verkregen. 1859 leden maakten kaas, terwijl 259 ontheffing ontvingen. Het bestuur kreeg vele overtredingen te behandelen.

Daaronder waren 25 gevallen van onvolledige bedrijfsboekhouding en veertien van onregelmatigheden in de toepassing of verantwoording der rijksmerken. .

In 67 gevallen (in 1938 77)- legde men een geldboete op van 11 tot f30, terwijl in vier gevallen de aangeslotene werd geschrapt.

In totaal bracht men aan de bij het K.C.U.V.V. aangesloten producenten 34535 bezoeken. In totaal werden ten behoeve van het K.C.U.V.V. 33986 monsters onderzocht, waarvan 5537 in duplo. Het station verzond 565 „waarschuwingen" wegens het voorkomen van vetgehalten van 47,0-48,5 pct. en 309 „ernstige waarschuwingen" in gevallen waarin het vetgehalte 46,5-46,0 pct. bedroeg.

